REPORT RESUMES

ED 003 874 48
BULGARIAN, BASIC COURSE, VOLUME 2.
BY- HODGE, CARLETON T. AND OTHERS
FOREIGN SERVICE INST., WASHINGTON, D.C.
REPORT NUMBER NDEA-VI-165-2 PUB DATE 61
EDRS PRICE MF-$0.63 HC-$18.44 461P.

DESCRIPTORS- *BULGARIAN, *LANGUAGE, *LANGUAGE INSTRUCTION, LANGUAGE AIDS, *PHONOTAPE RECORDINGS, *BASIC VOCABULARY, TEXTBOOK PUBLICATIONS, DISTRICT OF COLUMBIA

IN THIS VOLUME 2 OF A BASIC COURSE IN BULGARIAN, A TOTAL OF 15 UNITS ARE PRESENTED. A VOCABULARY AND AN INDEX TO GRAMMATICAL NOTES ARE PROVIDED. (SEE ED 003 873 FOR VOLUME 1.) (JC)

BULGARIAN

U. S. DEPARTMENT OF HEALTH, EDUCATION AND WELF
Office of Education
This document has been reproduced exactly as received fr
person or organization originating it. Points of view or
stated do not necessarily represent official Office of E
position or policy.

BASIC COURSE
Units 16 - 30
VOLUME 2

This work was compiled and published with the support of the Office of Education, Department of Health, Education and Welfare, United States of America.

CARLETON T. HODGE and ASSOCIATES

FOREIGN SERVICE INSTITUTE
WASHINGTON, D.C.
1961

DEPARTMENT OF STATE

ED 003874

PRECEDING PAGE BLANK- NOT FILMED

Table of Contents

Volume II

		Page
Unit 16	*The Market Place*	*488*
Unit 17	*Instructions to the Servant*	*527*
Unit 18	*Review*	*559*
Unit 19	*An Excursion*	*573*
Unit 20	*Visiting a Doctor*	*607*
Unit 21	*On the Phone*	*637*
Unit 22	*In the Country*	*669*
Unit 23	*Government*	*693*
Unit 24	*Review*	*710*
Unit 25	*Sports*	*723*
Unit 26	*About Bulgaria*	*753*
Unit 27	*Culture*	*773*
Unit 28	*Parade*	*809*
Unit 29	*Bulgarian History*	*835*
Unit 30	*Review*	*859*
Vocabulary		*874*
Index to Grammatical Notes		*939*

Unit 16 **The Market Place**

	Борис
Come on, hurry up!	Хайде, побързайте!
be about to, get around to	нака्ня се-наканвам се (P-I)
before we get ready	докато се наканим
The market will be finished before we're ready [to go].	Докато се наканим, пазарят ще свърши.
	Иванка
Well, I'm ready.	Ето, готова съм.
	Петър
What time does the market begin?	В колко часа започва пазарят?
	Борис
At six o'clock in the morning.	В шест часа сутринта.
	Иванка
At six o'clock in the morning?	В шест часа сутринта?
But who goes that early?	Че кой става толкова рано?
	Борис
people	хора
The people get up early here.	Хората тук стават рано.
streetcar	трамвай, трамваи
Here's the streetcar.	Ето трамваят!
catch	хвана - хващам (P-I)
Hurry so we'll catch it!	Побързайте да го хванем!
	Иванка
Is it far?	Далеч ли е?

Борис	
No, we'll be there in twenty minutes.	Не, за двадесет минути сме там.
get off	слеза - слизам (P-I)
Here's the market place. Let's get off.	Ето го пазарят. Хайде да слезем!
Иванка	
lose oneself	губя се - загубя се (I-P)
crowd	навалица
Hey, wait, or we'll be lost (that we not be lost) in this crowd.	Хей, чакайте да не се загубим в тая навалица.
Борис	
We won't get lost. Come on!	Няма да се загубим. Хайде!
Петър	
pile	натрупам - натрупвам (P-I)
heap	куп, купове
ground	земя, земи
What's that piled (in heaps) on the ground, Boris?	Борисе, какво е това натрупаното на купове на земята?
Борис	
Don't you recognize these things?	Не познаваш ли тези работи?
pepper	чушка, чушки
pumpkin	тиква, тикви
down(wards)	надолу
watermelon	диня, дини
cantelope	пъпеш, пъпеши
Here are peppers and pumpkins,	Това са чушки и тикви, а по-надолу

further on watermelons and cantelopes.	дини и пъпеши.

Петър

unload	стоваря - стоварвам (P-I)
Dumped on the ground that way?	Така стоварени на земята?
box, case	сандък, сандъци
Why aren't they in boxes?	Защо не са в сандъци?

Борис

peasant	селянин, селяни
carry	нося (I)
There are [some] in boxes, too, but the peasants themselves carry them this way in their wagons.	Има и в сандъци, но самите селяни ги носят така с колите си.

Петър

Are there merchants on the market place, too?	Има ли и търговци на пазаря?

Борис

Of course there are merchants, too.	Разбира се има и търговци.
merchandise	стока, стоки
There are also peasants who bring their goods themselves.	Има и селяни, които си носят стоката сами.

Иванка

cheap	евтин, евтина
They must be cheaper.	Те трябва да са по-евтини.

	Петър
bargain	пазаря се (I)
Do we have to bargain?	Ние трябва ли да се пазарим?
	Борис
At one time we used to bargain, but now we pay as much as they ask of us.	Едно време се пазарехме, но сега плащаме толкова колкото ни поискат.
	Иванка
pretty	красив, красива
pots, pottery	грънци
Peter, look at the pretty pottery!	Петре, виж красивите грънци!
souvenir	спомен, спомени
Let's buy something as a souvenir.	Хайде да си купим нещо за спомен!
	Петър
break	счупя - счупвам (P-I)
but	ами
It'll be broken by the time we get to America but let's take one (to put) the cheese we buy in.	Докато си отидем в Америка ще се счупи, ами да вземем едно, че да си сложим сирене в него.
	Борис
peasant woman	селянка, селянки
Speaking of cheese, I know a peasant woman who brings in cheese.	Казваш сирене; аз зная една селянка, която носи сирене.
There she is over there.	Ето я там.
	Борис /към селянката/
married woman (voc.)	бульо
Hello there, auntie!	Добър ден, бульо!

Селянката

God	Бог, богове
God bless you ('God give you good'), Mr. Popov.	Дал ти Бог добро, господин Попов.

Борис

Mr. (in villages)	бай
Where is Mr. Ivan?	Къде е бай Иван?

Селянката

rarely	рядко
He rarely comes to the market place.	Той идва много рядко на пазар.

Борис

jar	гърне, гърнета
What do you have in (your) jar?	Какво имаш в гърнето?

Селянката

butter	масло
egg	яйце, яйца
(Some) cheese. I have butter and eggs, too.	Сирене; имам също масло и яйца.

Борис

Well, do!	Ха така!
kilogram	кило, кила
Give me two kilograms of butter, three kilograms of cheese and forty eggs.	Дай ми две кила масло, три кила сирене и четиресет яйца.

Иванка

Get some for us, too, Boris!	Борисе, вземи и за нас!

Селянката

curds	извара
Don't you want curds?	Не искаш ли извара?

Борис

No, I don't like them.	Не, не я обичам.

Селянката

wife (peasant word); bride	булка, булки
Is that your wife?	Това твоята булка ли е?

Борис

bachelor	ерген, ергени
Don't you know? I'm a bachelor.	Нали знаеш, аз съм ерген.
The lady is an American, the wife of this gentleman.	Госпожата е американка, съпруга на този господин.

Селянката

An American, eh? Does she speak Bulgarian?	Американка, а? Говори ли български?

Иванка

Yes, I understand everything.	Да, всичко разбирам.

Борис

How much does everything cost?	Колко струва всичко?

Сепянката

Fifty two leva.	Петдесет и два лева.

Борис

Goodbye!	Довиждане!

Селянката

health	здраве

Goodbye and good luck!	Хайде, със здраве!

Иванка

Where is Peter?	Къде е Петър?

Борис

cotton material	басма, басми
There he is by the cotton material.	Ето го там при басмите.

Иванка

What are they selling there?	Какво продават там?

Борис

boil	варя (I)
corn on the cob	царевица
Corn on the cob.	Варена царевица.

Иванка

I'm hungry.	Аз съм гладна.
Let's go buy (some)!	Хайде да си купим!

Петър

spoil	развалям-разваля (P-I)
appetite	апетит
It's already lunchtime, you'll spoil your appetite.	Вече е обед, ще си развалиш апетита.
Let's go home!	Хайде да се прибираме!

Notes

Note 16.1 Verb: Prefixes

The function of the prefix with regard to aspect was briefly discussed in Note 7.2. Following is a list of the prefixes commonly used and a general idea of the type of meaning associated with the prefix. One must not expect to add the 'meaning' of the prefix and that of the root and get the meaning of the prefix verb. There is too much specialization of usage for this to be generally possible. However, the relation of the prefix to the meaning is usually quite clear.

в, въ	a) into				
	влеза	enter	Compare:	излеза	go out
	впиша	inscribe		пиша	write
	въведа	lead in; introduce		водя	lead
	b) going from one situation to another				
	вдетиня се	become childish		дете	child
	вдървя се	become stiff		дърво	tree
	въстана	rise (in revolt)		стана	get up; become
във	a) action directed upward (literal and figurative)				
	възкача се	ascend, mount		качвам се	rise
	възнеса се	rise, ascend		нося се	float, drift
	възпитам	bring up, educate		питам	ask
	b) restraining action				
	въздържа се	refrain		държа	hold
	възпра	hold back		спра	stop
	c) action repeated, something brought to a prior state, again				
	възродя	regenerate		родя	bear (child)
	възразя	retort		изразя	phrase, expression

d) fully

възприема	catch on, perceive	приема	accept
възхитя	fill with admiration		

до- a) up to (literal and figurative); contact

донеса	bring	нося	carry
добавя	add to, supplement	бавя	delay

b) (extensions of the meaning 'to'):

допадам	please ('fall to' the liking of)
допусна	admit, allow ('let to' this extent)
досетя се	guess, remember ('recall to' this extent)
докача	reach, touch ('reach up to')
докача се	be offended ('touched to' this extent)

c) come to be in a particular state of mind or feeling (impersonal) with dative or accusative)

дояжда ми се	I feel like eating	ям	eat
допива ми се	I feel like drinking	пия	drink
досмешава ме	I feel like laughing	смея се	laugh
досрамява ме	I feel ashamed	срамувам се	be ashamed

d) action carried through to the end, completely

догледам	look at to the very end	гледам	look at
допиша	finish writing	пиша	write

за- a) beginning of action

загледам /се/	start looking at; (also c) stare at	гледам	look at

заговоря /се/	start talking; (also c) become involved in talking	говоря	speak

b) completion of action

завърша	finish	върша	do
зарастна	heal, grow over (of healing)	раста	grow

c) intensify action; deeply involve (see also a)

задължа	obligate	дължа	owe
загазя	be stuck	газя	wade (through)
загубя се	get lost; be lost in	губя	lose
задържа	hold back	държа	hold

из- a) out of, out

издам	give out; edit; betray	дам	give
излеза	go out	влеза	go in

b) action completely carried out; action which exhausts itself

издържа	hold out, endure	държа	hold
изработя	produce	работя	work
износя	wear out	нося	wear

c) action performed on many objects at the same time

иззема	take away (from many)	взема	take
избия	slaughter, massacre	бия	beat

на- a) definite direction of the action, including completion of the action; perfectivizer

налея	pour in	лея	pour
напиша	finish writing	пиша	write

b) intensified verbal action, action done to satiety

наям се	eat enough	ям	eat
нагледам се	look enough	гледам	look

c) (beginning of) action on a restricted scale

наболява ме	it hurts me slightly	боли	hurt
намисля	to have a notion of doing something	мисля	think

d) action directed toward a place

нападна	attack	падам	fall
навлеза	invade, penetrate	влеза	enter

над- a) action performed above something

надпиша	label, title; address	пиша	write
надвисна	hang over; threaten; impend	вися	hang

b) action performed over and above a given amount

надвзема	overdraw	взема	take
наддам	put on, gain (weight); bid	дам	give

c) to 'out-do' someone

надмина	outdistance	мина	pass
надвия	overcome, best (in competition)	вия	bend, twist

о- a) action which takes place 'around' or on the periphery of something

огледам	look around or over	гледам	look
ограница	limit, confine	граница	border on
облепя	stick (something) all over	лепя	stick on
обвия	wrap up	вия	bend

b) action which is directed to produce a particular quality or result

оздравея	get well	здрав	healthy
оправя	set in order	правя	do
обмисля	think over	мисля	think
обменя	exchange	сменя	change

от- a) from (separation or derivation)

отпадна	drop off; decline	падам	fall
отпусна	let loose, let go	пускам	let

b) action directed toward something or toward another situation

отговоря	answer	говоря	speak
отменя	abolish	сменя	change
отмина	pass by	минавам	pass

c) return something to a former state

откача	unhook	качвам	raise
отключа	unlock	заключа	lock

d) action performed in abundance, to satiety or completely

отгледам	see enough; bring up	гледам	look
отям	eat enough	ям	eat

пре- a) transfer of something from one place to another; passage over a certain distance or across a boundary

премина	pass over, cross	минавам	pass
предам	hand over	дам	give
преместя	move, transfer	местя	move
прекарам	pass (something) through	карам	drive

b) action which exceeds a given limit

прелея	overflow	лея	pour
преям	overeat	ям	eat

c) action which repeats a former action

прекупя	buy at second hand	купя	buy
препиша	copy out	пиша	write

d) action directed towards limiting, hindering, delaying, or stopping something

пречупя	break in two	чупя	break
превържа	bandage	вържа	tie
преградя	partition off	градя	build

e) change in aspect or content of something

преправя	alter, remake	правя	make
превзема	take over	взема	take

f) action carried through

прекарам	spend (time)	карам	drive
преживея	experience	живея	live

пред- a) action done in advance

предплатя	pay in advance	платя	pay
предскажа	predict	кажа	say

b) action which precedes something

предвождам	lead (going ahead)	водя	lead
предхождам	precede	ходя	walk

c) inclination or direction of action towards something

предпиша	prescribe	пиша	write
предложа	offer; suggest	сложа	put on

през- a) through, during (rare prefix)

преполовя	halve	половина	half

при- a) approach, nearing; action performed up to or toward something

пристигна	arrive at	стигам	arrive
приближа	approach, come near	близо	near

b) addition, supplementing

придам	add (to)	дам	give
прикача	hitch on, couple	кача	raise

c) come to be in a particular state of mind or feeling, usually desire (impersonal with dative or accusative)

прияжда ми се	I feel like eating	ям	eat
припива ми се	I feel like drinking	пия	drink

Compare до-

d) feeling (something) to a slight degree

приболява ме	I feel a slight pain	боли	hurt
прилошава ми	I feel somewhat bad	лошо ми е	I feel bad

e) completion of action

прибера	put away	бера	pick up
приключа	conclude, close	ключ	key

про- a) action through something

пробия	pierce, drill	бия	beat
прокарам	put through	карам	drive

b) action done thoroughly

проуча	make a study of	уча	study
проведа	carry through	водя	lead

c) action done from beginning to end or continuing

прочета	read through	чета	read
продълбая	dig through	дълбая	dig

d) beginning a continuing action

проговоря	start talk	говоря	speak
проходя	begin walking	ходя	walk

e) action which begins suddenly

провикна се	cry out	викам	call
прогърмя	thunder (suddenly)	гърмя	thunder

раз- a) coming apart, disintegration

разложа	decompose	сложа	put on
разпадна се	fall apart	падам	fall

b) action done in various directions or in scattered places

разотида се	disperse	отида	go
разведа	take around	водя	lead

c) action of a violent or destructive nature done thoroughly

разваля	spoil, mar, destroy		
разбия	shatter	бия	hit

d) return something to a previous condition by taking it apart, or nullifying an existing condition

развържа	untie	вържа	tie
разтворя	open	затворя	close

e) beginning action of an intensive nature

разбързам се	start hurrying	бързам	hurry
разработя се	start working intensely	работя	work

с- a) unification; gathering together

сближа	bring together	близо	near
сбера/събера	gather	бера	pick
слея	fuse, merge	лея	pour

b) action reducing bulk, quantity, height, etc.; shrinking action

свия	roll up, fold	вия	bend
сместя	find room for	местя	move
спадна	fall; come down (in weight)	падам	fall

c) downward action (down off)

спусна	let down	пускам	let
сле за	descend; dismount	влеза	go in

d) completion of action

свърша	finish	върша	do
смогна	manage; be able	мога	be able

у- a) entrance into an object; transition from one situation to another

удължа	prolong, extend linearly	дълъг	long
уголемя	increase (in volume)	голям	large

b) reaching of final goal; performance of action to the very end

успея	succeed		
унищожа	destroy	нищо	nothing
узная	learn about	зная	know

c) going more deeply into the action; becoming more involved

увлека се	become deeply interested	влека	pull
уговоря	stipulate (details)	говоря	speak

Note that in several cases above a verb has more than one prefix. As an example of multiple prefixes we give the following:

водя	lead
изведа	lead out
произведа	produce
възпроизведа	reproduce

See Note 22.2

Because of the phonetic identity in ordinary speech, /pre-/ and /pri-/ are often confused, as are /o-/ and /u-/.

To illustrate these, ten verbs have been chosen from the Basic Sentences. Each has occurred in only a few of the many possible prefix combinations. All useful (single) prefix forms of each verb are given.

	бера		pick, gather
в-,	--	--	--
въз-	--	--	--
до-	добера́	добирам	finish picking
за-	--	--	--
зад-	--	--	--
из-	избера	избирам	choose, select
на-	набера́	набирам	pick; set up; compose
над-	--	--	--
о-	обера́	обирам	rob; pick, gather
об-	--	--	--
от-	отбера	отбирам	pick out, select, choose
по-	побера	побирам	hold; accomodate
под-	подбера	подбирам	select, pick out
пре-	--	--	--
пред-	--	--	--
през-	--	--	--
при-	прибера	прибирам (се)	put away, put up; drive in, go home
про-	пробера	пробирам	select, pick out
раз-	разбера	разбирам	understand
с/ъ/-	събера	събирам	bring together, collect
у-	--	--	--

	во̇дя		lead
въ-	въведа̇	въве̇ждам	take into, introduce
въз-	--	--	--
до-	доведа̇	довеждам	bring (a person), bring here
за-	заведа̇	завеждам	bring (a person) there
зад-	--	--	--
из-	изведа̇	извеждам	bring (a person) out
на-	наведа̇	навеждам	bow, bend, incline, it suggests to me
над-	--	--	--
о-	--	--	--
об-	--	--	--
от-	отведа̇	отвеждам	take, lead away
по-	поведа̇	повеждам	lead, bring
под-	подведа̇	подвеждам	lead astray
пре-	преведа̇	превеждам	translate, transfer
пред-	--	--	--
през-	--	--	--
при-	приведа̇	привеждам	adduce, cite, quote
про-	проведа̇	провеждам	put, carry through
раз-	разведа̇	развеждам	take around
с-	сведа̇	свеждам	reduce to (the level of)
у-	--	--	--

	гле́дам		look at
в-	вгле́дам се	вгле́ждам се	stare, gaze
въз	--	--	--
до-	догледам	доглеждам	see out, see the rest
за-	загледам /се/	заглеждам /се/	begin to look at, start looking at
зад-	--	--	--
из-	изгледам	изглеждам	look through, look over
на-	нагледам /се/	наглеждам /се/	watch, look after
над-	--	--	--
о-	огледам /се/	оглеждам /се/	survey, look over
об-	--	--	--
от-	отгледам	отглеждам	bring up, breed
по-	погледам	поглеждам	look at, glance
под-	--	--	--
пре-	прегледам	преглеждам	look over, examine, inspect
пред-	--	--	--
през-	--	--	--
при-	--	--	--
про-	прогледам	проглеждам	begin to see
раз-	разгледам	разглеждам	examine, scrutinize
съ-	сългедам	сълглеждам	sight, spot, notice
у-	--	--	--

	говòря		speak
в-	--	--	--
въз-	--	--	--
до-	договòря	договàрям	come to an agreement, contract
за-	заговоря	заговарям	begin to speak, address
зад-	--	--	--
из-	изговоря	изговарям	pronounce, articulate
на-	наговоря	наговарям	tell (s.o.) a lot of things
над-	--	--	--
о-	--	--	--
об-	--	--	--
от-	отговоря	отговарям	answer, reply
по-	поговоря	--	speak for a while (a little)
под-	--	--	--
пре-	преговоря	преговарям	negotiate
пред-	--	--	--
през-	--	--	--
при-	--	--	--
про-	проговоря	проговарям	begin to speak
раз-	разговоря	разговарям	talk, converse
с-	сговоря се	сговарям се	make an agreement, conspire
у-	уговоря /се/	уговарям /се/	discuss, talk over, stipulate

	дам	давам	give
в-	вдам се	вдавам се	jut out, be absorbed in
въз-	--	--	--
до-	додам	додавам	add giving something
за-	задам	задавам	give, set, assign, put a question
зад-	--	--	--
из-	издам	издавам	produce, give out, edit, betray
на-	надам	надавам	utter, cry out
над-	наддам	наддавам	put on (weight); bid
о-	--	--	--
об-	--	--	--
от-	отдам	отдавам	give, devote, attribute
по-	подам	подавам	hand, pass
под-	поддам (се)	поддавам (се)	fall, yield, give in
пре-	предам	предавам	deliver, hand over, transmit, betray
пре-	предам се	предавам се	surrender
през-	--	--	--
при-	придам	придавам	add, gain, invest
про-	продам	продавам	sell
раз-	раздам	раздавам	distribute, give away
с-	сдам	сдавам	return, hand over (milit.)
у-	--	удава ми се	succeed, manage, have opportunity to

	кача	качвам	take up, carry up
в-	--	--	--
въз-	възкача	възкачвам	install, ascend, mount
до-	докача	докачвам	touch, get hold of, offend
за-	закача	закачвам	hang (up), hook, attach
зад-	--	--	--
из-	изкача /се/	изкачвам /се/	carry, take, bring up; ascend
на-	накача	накачвам	hang (all over)
над-	--	--	--
о-	окача	окачвам	hang (up), hook
об-	--	--	--
от-	откача	откачвам	unhook, take down
по-	покача /се/	покачвам /се/	raise, put up, ascend
под-	подкача	подкачвам	tease, joke
пре-	прекача	прекачвам	climb over
пред-	--	--	--
през-	--	--	--
при-	прикача	прикачвам	hitch on (to), couple
про-	--	--	--
раз-	--	--	--
с-	скача	скачвам	join, connect, link together
у-	--	--	--

	лея		pour, spill; cast, shed
в-	влея	вливам	flow, empty into
въз-	--	--	--
до-	долея	доливам	fill up, add, pour some more
за-	залея	заливам	flood, deluge, splash with water
зад-	--	--	--
из-	излея	изливам	pour out, empty
на-	налея	наливам	pour, add
над-	--	--	--
о-	--	--	--
об-	облея	обливам	pour (throw) water on
от-	отлея	отливам	pour out; cast
по-	полея	поливам	pour water, water
под-	подлея	подливам (вода на)	put a spoke in s.o's wheel
пре-	прелея	преливам	transfuse, pour from into
пред-	--	--	--
през-	--	--	--
при-	--	--	--
про-	пролея	проливам	spill, shed
раз-	разлея	разливам	spill, run, overflow
с-	слея	сливам	fuse, merge, join
у-	--	--	--

	меня		change
в-	вменя	вменявам	charge s.o. with, impose duty upon
въз-	--	--	--
до-	--	--	--
за-	заменя	заменям заменявам	replace, substitute
зад-	--	--	--
из-	изменя	изменям	change, alter
на-	--	--	--
над-	--	--	--
о-	--	--	--
об-	обменя	обменям	exchange, interchange
от-	отменя	отменям отменявам	abolish, cancel
по-	--	--	--
под-	подменя	подменям	replace, substitute
пре-	пременя	пременям	array, dress up
пред-	--	--	--
през-	--	--	--
при-	--	--	--
про-	променя	променям	change, alter
раз-	рьзменя	разменям	exchange, barter
с-	сменя	сменям	change, shift, replace
у-	--	--	--

	нóся		carry; wear
в-	внесá	внáсям	bring in
въз-	възнеса се	възнасям се	rise, ascend
до-	донеса	донасям	bring here; report
за-	занеса	занасям	carry, take to
зад-	--	--	--
из-	изнеса	изнасям	take out, bring out
на-	нанеса	нанасям	inflict; plot on a map
над-	--	--	--
о-	--	--	--
об-	--	--	--
от-	отнеса	отнасям	take, carry away
по-	понеса	понасям	stand, endure, bear
под-	поднеса	поднасям	serve, present
пре-	пренеса	пренасям	carry over, convey, transmit
пред-	--	--	--
през-	--	--	--
при-	принеса	принасям	offer (sacrifice), bring (benefits)
про-	--	--	--
раз-	разнеса	разнасям	carry around, spread, deliver
с-	снеса	снасям	lay (eggs)
у-	унеса (се)	унасям (се)	carry away, be lost in reverie

	пи́ша		write
в-	впи́ша	впи́свам	enter (in a book), inscribe
въз-	--	--	--
до-	допиша	дописвам	write to the end, finish writing
за-	запиша	записвам	write down, register
зад-	--	--	--
из-	изпиша	изписвам	fill, cover (with writing), order.
на-	напиша	написвам	write down
над-	надпиша	надписвам	superscribe, inscribe, address
о-	опиша	описвам	describe, depict
об-	--	--	--
от-	отпиша	отписвам	strike (name) off; give up
по-	попиша	пописвам	write for a while
под-	подпиша	подписвам	sign
пре-	препиша	преписвам	transcribe, copy
пред-	предпиша	предписвам	prescribe
през-	--	--	--
при-	припиша	приписвам	ascribe, attribute
про-	--	--	--
раз-	разпиша	разписвам	sign
с-	--	--	--
у-	--	--	--

Note 16.2 Verb: Formula: /l/ participle in wishes.

Дал ти Бог добро, господин Попов.

This expression, 'God bless you' (' may God give you good'), illustrates the use of the /l/ participle in a wish. This use is so restricted that the above may be classed as a formula (compare Note 13.4).

Note 16.3 Verb: New Verbs

Grammatical Drill

GD. 16.1 Verb: Prefixes

бера́

°Розите ги берат през лятото.

°roses

Тя набра хубави рози от градината.

Когато купуваш плодове, отбирай само хубавите.

Иван подбира добре приятелите си.

Ние не разбираме английски.

Ние ще изберем един от нас да отиде и купи билетите.

Вчера обраха банката, където той работи.

Мислиш ли, че този багаж ще се побере в колата ти?

Ние се прибрахме в къщи към девет часа.

Приятелите се събраха при Петър на чаща вино.

водя

Тя води децата си често на черква.

Борис ще Ви доведе с колата си, когато се прибира в къщи.

Иван се наведе да вземе книгата.

Отведоха го веднага на доктор.

Лоши другари го подведоха и той почна да пие.

Баща му му приведе няколко примера, какво е станало с лоши деца.

Въведоха го в една хубаво мобелирана стая.

Защо не я заведете на театър?

Днес ще изведем децата на разходка.

Иванчо поведе приятелите си към магазина на баща си.

Аз преведох бързо цялата книга.

Приятелите не можаха да проведат това, което бяха решили.

Утре ще Ви разведа из града.

Всичко се свежда до това- да заминем ли или не.

гледам

Аз обичам да гледам балетни представления.

Ще догледам киното и тогава ще излеза.

Борис го само изгледа и без да каже нещо, излезе от стаята.

Тя е отгледала пет здрави деца.

Когато погледнах към него, той не беше вече там.

Детето прогледна след две години.

Ние разгледахме музея за 1 час.

Иван се вгледа в жената, защото мислеше, че я е виждал някъде.

Тя мислеше нещо, загледана пред себе си.

Ние винаги имаме някой да наглежда децата.

Мъжът се огледа добре преди да влезе в къщата.

Докторът ме прегледа и ми каза, че нищо ми няма.

Аз съгледах детето в един ъгъл на голямата трапезария.

говоря

Днес говорих с Петър.

Попов я заговори в киното.

Детето му още не може да изговаря добре всяка дума.

Аз поговорих около пет минути с него.

Иванов и Петров още преговарят за колата.

Приятелите се сговориха да му вземат колата без да му кажат.

Довечера ще договаряме подробностите по отваряне на кантората.

Ние се наговорихме да не му казваме още нищо.

Тя отговори на всичко, каквото я попитаха.

Децата проговарят обикновено на шест месеца.

Ние се разговаряхме до късно вечерта.

Ние се уговорихме да се видим в пет часа пред киното.

дам

Ако ми кажеш всичко, ще ти дам пет лева.

Тя трябваше да додадѐ още сто лева за колата.

Иван издáде приятелите си, че те са взели колата.

На него му се отдава да работи с мотори.

Детето ми предáде пакета на обяд.

Елена продáде колата си на Петър.

В този магазин раздаваха подаръци.

Жена ми наддáде пак няколко кила.

Аз му подáдох ръка преди да излеза.

След като го гониха цял час, мъжът се предаде сам.

Удáде ми се случай да взема добра цена за къщата.

качвам /се/

Ще кача децата в влака и ще дойда.

Аз закачих шапката си до палтото му.

Окачи дрехите си до моите!

Към влака прикачиха още един вагон.

Тя се докачи́ от думите му и си отиде.

Изкáчихме се на планината за няколко часа.

Детето не можеше да откачи шапката си.

лея

Искър се влива в Дунав.

След дъжда реката заля много места.

Мария наля вино на гостите.,

Днес ще поливаме градината.

Някой му беше подлял вода, защото той не можа да получи парите.

Децата разляха всичкото мляко.

Тя доля още вино в чашите.

Иванчо изля млякото на дрехите си.

Беше много горещо и аз заварих Христо да се облива със студена вода.

Водата в банята прелива и ще залее стаята.

Двете банки се сляха в една.

меня

Бащата вмени́ на сина си, че не трябва да пие вино.

Аз трябва да заменя́ този акумулатор с друг.

Ние смятаме да изменим трапезарията.

Мария се върна много променена от Варна.

Ние си разменихме шапките с Петър.

Днес обмених сто долара в банката.

Нареждането да затварят магазините в шест часа, беше отменено.

Тя иска да смени сто долара в банката.

носЯ

Аз обичам да нося шапка.

Днес не донесоха пощата, защото е неделя.

Деца, изнесете палтата си от стаята!

Утре ще отнесем багажа на гарата.

Елена поднесе кафе и вино на гостите.

Мъжът разнесе писмата из къщите.

Това яйце е снесено вчера.

Ние внесохме леглото в стаята.

Иванчо, занеси това писмо на пощата.

Вие трябва да нанесете в книгите всичко каквото сте взели и дали.

Майка му е болна, защото не можа да понесе неприятностите с него.

Утре ще се пренесем в друга къща.

Иванчо, можеш ли да произнесеш думата автомобил?

Иван гледаше унесено пред себе си.

пиша

Мария обича да пише писма.

Ще допиша писмото и ще дойда.

Тя записа името му в една книга.

Днес написах две писма.

Иванка описва в писмото си, как е пътувала до там.

Аз пописах малко и излезох.

Докторът ми предписа да не ходя много.

На Петър му приписват, че е взел парите.

Вие трябва да впишете в книгите парите, които ми дадохте.

Изписахте ли книгата, която Ви дадох?

Надпиши плика и го изпрати!

Елена се отписа от университета и отиде да работи.

Като свършите писмото, подпишете се!

Аз трябва да препиша урока още един път.

Аз се разписах, че съм получил парите.

GD 16.3 Verb: New Verbs

Imperfective only

варя̇

a. Мария вари̇ яйца за закуска.

в. Когато отидох, тя варе̇ше картофи.

с. Когато Петър е бил в София, той е вари̇л млякото преди да го пие.

a. Днес цял ден ще варя яйца за Великден.

в. Месото беше старо и ние го вари̇хме цял ден.

с. Тя вари̇ла картофите само двадесет минути и затова са още °суро̇ви.
°raw

Past Passive Participle

Това яйце е варе̇но. Аз не обичам варени картофи.

Imperative

Варете водата преди да я пиете!

нося

a. Аз нося всеки ден °храна̇ в къщи. °food	Иван носи само английски костюми.
в. Когато го видях, той носеше един голям пакет.	Приятелите му го носеха на ръце.
с. Когато го видяли, той носел бял костюм.	Жена му носела бели дрехи и бели обувки.
a. От утре ще нося новия костюм.	Децата не искат да носят новите дрехи.
в. Иван носи шапката само вчера и не иска да я носи повече.	Аз носих цяла година хляб на брат си в планината.
с. Тя е носила само хубави дрехи и затова не иска да носи тези.	Преди години баща му е косил тези дрехи.

Past Passive Participle

Шапката е носена. Не я искам. Костюмът не е носен още.

Imperative

Бащата купил нови дрехи на сина си и му казал: "Хайде, носи ги със здраве!"	Не носете тези дрехи! Те не са хубави.
Носете този костюм всеки ден!	Не носи шапката! Тя е носена вече от други.

пазаря̀ се

а. Попов, какво правите? Пазаря̀ се с продавача.	Защо се пазарите?
	Пазарим се да ни даде костюма по-евтино.
в. Когато ме видяхте, аз се пазарѐх за обувките.	Мъжете се пазареха и говореха високо.
с. Вярно ли е, че той се пазарел за всичко, което купува?	Аз зная, че жена му се пазарела.
а. Остави на мен да се пазаря в магазина!	Иван обича да се пазари.
в. Ние се пазарихме за едно, а купихме друго.	Елена се пазари цял ден за тази шапка.
с. Аз съм се пазарил много пъти и все съм успявал.	Елена никога не се е пазарила.

Imperative

Пазарете се и ще платите по-малко.	Не се пазарете моля! Това е последната цена.

Perfective - Imperfective Verbs

загу̀бя се - загубвам се

а. Децата се загубват често из града.	Аз винаги се загубвам, когато отида в София.
в.--	
с. Иван се е загубвал два пъти.	Мария още не се е загубвала в града.

а. Ако отида сам в града, ще се загубя.	Няма да се загубят, ако отидат с вас.
в. Децата се загубиха в планината.	Ние се загубихме, защото не знаехме пътя.
с. Всички се загубили, само той не се загубил.	Тя се загубила на път за в къщи.

Past Passive Participle

Кога са загубени парите?	Колата е загубена. Оставете я!
Загубени са преди няколко месеца.	

нака́ня се - наканвам се

а. Аз не се наканвам да отида, защото нямам време.

в. Тя все още не се наканваше да отиде в София.
still

с. Иван все не се наканвал да отиде да види родителите си.
continually, constantly

а. Ако се наканите да ни дойдете на гости, вземете и децата!

в. Вчера той се накани да отиде да я види, но тя не беше в къщи.

с. Когато тя най-после се наканила да тръгне, било късно за влака.

Imperative

Хайде, накани се и ти един път да ни дойдеш на гости!

натрупам - натрупвам

а. Наш Иванчо обича да натрупва всичко на купове.

в. Мария натрупваше нещата в един ъгъл, когато я видяхме.

с. Видяли го, когато натрупвал нещата в колата си.

а. Защо не натрупате всичко в ъгъла?

в. Ние натрупахме всички неща на два купа.

с. Иван е натрупал картофите в един ъгъл на стаята.

Past Passive Participle

Защо всичко това е натрупано под масата?

На това място бяха натрупани дини и пъпеши.

Imperative

Натрупай картофите в този ъгъл!

Не натрупвай всичко това на едно място!

Натрупайте багажа в тази стая!

Не натрупвайте всички неща в една стая!

разваля́ - разва́лям

а. Ние разваляме къщата, за да направим нова.

Иван разва́ля гаража, за да го направи по-широк.

в. Когато го видяхме, той разваляше част от къщата.

Разваляха част от музея, за да го направят по-модерен.

с. Вярно ли е, че разваляли улицата пред къщата Ви?

а. Иван ще развали гаража си.

Утре ще развалят старата къща.

в. Ние развалихме само една стая, но те развалиха цялата къща.

Детето му развали играта на децата, като си отиде.

с. Борис е развалил вече две къщи.

Жената развалила играта на децата.

Past Passive Participle

Къщата е развалена от два дни.

Това месо е развалено.

Imperative

Развалете тази къща и направете нова!

Не я разваляйте! Тя е много хубава.

сле́за - слизам

а. Ние слизаме от планината за три часа и половина.

в. Борис слизаше от планината, когато аз се качвах.

c. Тя слизала от влака, когато баща Й я видял.

а. Ако той слезе от тук и аз ще сляза.

в. Ние слезохме за два часа от планината.

с. Борис слезъл, измил се и отишел на работа.

Imperative

Иванчо, слез от там! Ще паднеш.

Деца, слезте в трапезарията! Масата е готова.

Не слизай още от влака!

Не слизайте днес от планината! Ще има буря.

стоваря - стоварвам

а. Иван обича да стоварва картофи от камиона на баща си.

в. Баща му стоварваше картофите, когато го видях.

с. --

а. Аз ще стоваря картофите от камиона, а Вие ще стоварите другите неща.

в. Селяните стовариха всичко на земята.

с. Защо сте стоварили всичко на земята?

Past Passive Participle

Картофите бяха стоварени на земята.

Imperative

Стоварете всичко на земята!

Не стоварвайте месото на земята!

счупя - счупвам

а.---

в. --

с. --

а. Гледайте да не счупите огледалото на масата.

в. Вчера счупих едно огледало и две чаши.

с. След като изпил виното, той счупил чашата.

Past Passive Participle

Това огледало е счупено.   Всички чаши са счупени.

Imperative

Счупи това огледало!   Счупете тези чаши на масата!

хвана - хващам

а. Аз хващам детето за ръка и го завеждам в къщи.

в. Видяха ме, когато я хващах за ръката, за да Й дам нещата.

с. Децата се хващали за ръце и играели.

а. Ние ще го хванем преди да влезе в къщата.

в. Те хванаха мъжа не далеч от града.

с. Тя хванала брат си за палтото, за да не се качи на влака.

Past Passive Participle

Мъжът е хванат най-после.   Жената още не е хваната.

Imperative

Хванете детето за ръка!   Не го хващайте, защото ръката го боли.

Listening In

1. Иванка и Петър

П. Какво прави днес, Иванке?

И. Нищо специално.

Исках да отида на пазар за да купя сирене, масло и други такива работи, но докато се накания, стана късно и *изпуснах трамвая, а знаеш колко е далеч.

*missed

П. Е, какво стана после?

И. Нищо; купих нещата в магазина на ъгъла, но имаше такава навалица, че *едва сама не се загубих. *almost

П. Кога се прибра в къщи?

И. Отдавна. Вечерята е вече готова.

Слез, моля ти се, долу и ми донеси гърнето със сирене.

За десерт имаме диня и сирене.

П. Това на масата варена царевица ли е?

И. Не ги яж! Почакай докато седнем на масата.

П. Само едно малко *парченце. *small piece

И. Не ставай дете, Петре; ще си развалиш апетита.

2. Борис и Петър

Б. Добър ден, Петре; как си със здравето?

П. Благодаря, добре. На къде отиваш?

Б. Чакам трамвая за гарата.

П. Докато дойде трамвая, ела с мен в този магазин; искам да им платя за едно гърне, в което ми бяха дали сирене.

Иванка го е харесала и иска да го вземем за спомен.

Б. Нали си купихте гърне от пазаря, когато бяхте там?

П. Иванка го счупи, а пазарят е далеч и ме е *страх, че ако отиде сама, ще се загуби. *fear

Б. Вие трябва да имате вече два сандъка със спомени от България!

П. Аз се надявам, че Иванка няма да вземе всичко, което сме купили от тук, защото *иначе ще ни трябва специален влак. *otherwise

Б. Петре, ето моят трамвай идва.

П. Побързай да го хванеш и се накани да дойдеш да ни видиш.

Б. Благодаря, поздрави Иванка.
До виждане.

Четиво

Иван и Петър отиват в София

(продължение 4)

След като минаха още две, три улици, те излезоха на Пиротска. Това беше една хубава, широка, павирана улица, а по средата Й минаваха трамвайните релси. Ето и трамваят тъкмо идваше от града. Той спираше от време на време, тъй че хората можеха да слизат и да се качват. Изглеждаше, че и трамваят има спирки, тъй както влакът има гари. Иван и Петър много биха искали да направят една разходка с трамвая, но сега нямаше време за това. Те трябваше да стигнат у Попови, колкото може по-скоро, защото ги чакаха за обед, а и без това всички бяха вече гладни.

"Почакайте малко", им каза баща им, "има време за всичко. Асен, по-малкият син на господин Попов, ни обеща в последното си писмо да ви разведе на всякъде. Той сигурно е наредил цялата програма, за да можете да разгледате добре града".

Момчетата се съгласиха да почакат до като стигнат у Попови и се разберат с Асен. Те бяха толкова доволни, че и града им се виждаше сега още по-хубав, по-приятен и като че ли го познаваха от много време. Магазините му, павираните му улици, трамвая, хубавите коли, високите здания, градините и всичко, което виждаха около тях, ги възхищаваше. На всяка крачка те си изказваха впечатленията и се чудеха на толкова движение и живот.

"Това не е нищо, момчета", им каза дядо Васил, който на млади години беше изходил почти целия свят. "Това не е нищо. Ако някой път имате късмет да отидете в Америка и видите някой от големите градове, като Ню-Йорк, Чикаго или Детроит, помнете ми думата, тогава наистина ще видите какво значи движение и живот. Но вие сте още млади. Имате време.”

(следва)

Нови думи

всякъде	everywhere
възхитя - възхищавам	ravish, fill with admiration
движение, движения	movement; traffic
живот	life
значи	it means
изкажа - изказвам (P-I)	express
изходя - (P) изхождам (I)	cover a distance
крачка, крачки	step
късмет	luck, fortune
млад, млада	young
момче, момчета	boy
наистина	really, indeed
наредя - (P) нареждам (I)	arrange, put in order
обещая - (P) обещавам (I)	promise
помня (I)	remember
почти	almost
програма, програми	programme
релса, релси	rail
свят, светове	world
сигурно	certainly
сляза - (P) слизам (I)	descend, come down
спирка, спирки	stop
трамваен, трамвайна	pertaining to a streetcar
чудя се - (I) почудя се (P)	wonder

Въпроси

1. Кога излезоха те на Пиротска?
2. Защо Иван и Петър нямаха време за една разходка с трамвая?
3. Какво им е обещал Асен в последното си писмо?
4. Какво възхищаваше децата?
5. Какво правеха те на всяка крачка?
6. Какво им каза дядо Васил, който беше изходил цялия свят?

Unit 17

Ра̀зговор с прислу̀гата

Иванка

ten people	дѐсет ду̀ши
with us two	с на̀с два̀мата
Anna, on Monday evening we're having ten people for dinner, *[so]* with us two *[there'll]* be twelve.	Ана, в понедѐлник вѐчер ще ѝмаме дѐсет ду̀ши на вечѐря, с на̀с *два̀мата двана̀десет.*

Ана

Yes, ma'am.	Да, госпожа̀.

Иванка

talk over	угово̀ря - угова̀рям (P-I)
I want to talk over everything right now, as we won't be in Sofia from Thursday until Sunday evening.	Ѝскам да угово̀рим от сега̀ всѝчко, тъ̀й като от четвъртък до недѐля вѐчер ня̀ма да сме в Со̀фия.
confusion	шашарма̀
I don't want confusion at the last minute.	Не обичам да ѝма шашарма̀ в послѐдния момѐнт.

Ана

Yes, ma'am.	Да̀, госпожа̀.

Иванка

prepare	приго̀твя - приго̀твям (P-I)
What do you think you can prepare?	Какво̀ мѝслиш, че ще мо̀жеш да приго̀твиш?

Ана

shopping	пазару̇ване
do my best	стара̇я се-постара̇я се (I-P)
Monday's a bad day for shopping, but I'll do my best, ma'am.	Понеде̇лник е ло̇ш де̇н, госпожа̇, за пазару̇ване, но ще се постара̇я.
fish	ри̇ба, ри̇би
In any case there won't be any fish.	Във все̇ки слу̇чай ня̇ма да и̇ма ри̇ба.

Иванка

That doesn't matter ('nothing'); (and) we can get along without fish.	Ни̇що; и без ри̇ба мо̇же.

Ана

beef broth	бульо̇н
patties (f. pl.)	пиро̇жки
What do you think of making ('what will you say if we make') bouillon and patties?	Какво̇ ще ка̇жете, ако напра̇вим бульо̇н и пиро̇жки?

Иванка

Yes, that's fine; meat patties, don't you think?	Да̇, това̇ е добре̇. Перушки̇ с месо̇, нали̇?
eating, course of a meal	я̇дене, я̇денета
For the second course I'd like something especially Bulgarian.	За вто̇ро я̇дене бих и̇скала не̇що бъ̇лгарско.

Ана

fill	пълня (I)

Let's make peppers filled with cheese.	Да направим чушки пълнени със сирене.
	Иванка
I've never eaten that (dish); what is it?	Не съм яла това ядене. Какво е?
	Ана
previously	предварително
bake	опека - опичам (P-I)
peel	обеля - обелвам (P-I)
simmered	запържен, запържена
It's very nice, especially if the peppers are first baked and peeled, and then filled with cheese and simmered in butter.	Много е хубаво, особено ако чушките са предварително опечени и обелени и после напълнени със сирене и запържени в масло.
	Иванка
heavy	тежък, тежка
It sounds wonderful but won't it be heavy?	Изглежда да е хубаво, но няма ли да е тежко?
	Ана
No, it's not heavy.	Не, не е тежко.
I'll make the whole thing with pure butter.	Ще направя всичко с чисто масло.
	Иванка
I'm relying, counting	разчитам (I)

Fine, I'm counting on you for it to be good.	Добре̇, разчи̇там на те̇б да е ху̇баво.
beef	гове̇ждо
As for the meat, will it be possible to find good beef?	За месо̇, ще мо̇жеш ли да наме̇риш ху̇баво гове̇ждо?

Ана

lamb	а̇гнешко
veal	те̇лешко
bake	пека̇ (I)
No ma'am, the beef here isn't good, but we can have ('make') lamb or roast veal.	Не̇, госпожа̇; гове̇ждото ту̇к не̇ е ху̇баво, но мо̇жем да напра̇вим а̇гнешко или те̇лешко пе̇чено.

Иванка

Not lamb, but veal won't be bad.	Не̇ а̇гнешко, но те̇лешко ня̇ма да е ло̇шо.
trimmings, things in addition	гарниту̇ра, гарниту̇ри
What kind of things can you make to go with it?	Какви̇ гарниту̇ри мо̇жеш да напра̇виш?

Ана

I don't know what to tell you about that.	За това̇ не зна̇я какво̇ да Ви ка̇жа.
market stalls (only pl.)	ха̇ли
I'll see what there is when I go to the market (stalls).	Ка̇то оти̇да на ха̇лите, ще ви̇дя какво̇ и̇ма.
salad	сала̇та
The salad, do you want it with the meat?	Сала̇та, и̇скате ли с месо̇то?

Иванка

Yes, course, lettuce.	Да, разби̇ра се, зеле̇на сала̇та.

Ана

What kind of dessert?	Какъ̇в десе̇рт?

Иванка

light	ле̇к, ле̇ка
Something very light.	Не̇що мно̇го ле̇ко.

Ана

cream	кре̇м
Some sort of cream?	Ня̇какъв кре̇м?

Иванка

fruit	пло̇д, плодове̇
No cream. I think it will be best to have ice cream and later fruit.	Не кре̇м. А̇з ми̇сля, че на̇й-добре̇ ще е да направим сладоле̇д и по̇сле плодове̇.
What kind of fruit do they have at the market now?	Какви̇ плодове̇ има сега̇ на паза̇ря?

Ана

season	сезо̇н, сезо̇ни
strawberry	я̇года, я̇годи
It's now the season for strawberries.	Сега̇ е сезо̇на на я̇годите.

Иванка

fresh	пре̇сен, пре̇сна
Very good, ice cream with fresh fruit, and that will be all.	Мно̇го ху̇баво, сладоле̇д с пре̇сни плодове̇ и това̇ ще е вси̇чко.

Ана

serve	серви̇рам (I)
Will we serve the coffee at the table?	Кафе̇, на ма̇сата ли ще серви̇раме?

Иванка

sitting room	сало̇н, сало̇ни
No, in the sitting room.	Не̇, в сало̇на.

Ана

Very well, ma'am.	Добре̇, госпо̇жо.

Иванка

silver	сребро̇
Anna, the silver needs to be polished.	А̇на, сребро̇то тря̇бва да се лъ̇сне.

Ана

I polished it the other day, but I'll look it over again.	А̇з го лъ̇сках ми̇налия де̇н, но па̇к ще го прегле̇дам.

Иванка

table cloth	покри̇вка (за масата)
All right ('so'), I'll give you a table cloth.	Добре̇. А̇з ще ти да̇м покри̇вка за ма̇сата.
I'll talk to Mr. Ivanov about the wine and will tell you,	За ви̇ното ще гово̇ря с господи̇н Ивано̇в и ще ти ка̇жа.
That's all, Anna.	Това̇ е всичко, А̇на.
need	ну̇жда, ну̇жди
If you need something, tell me!	Ако и̇маш ну̇жда от не̇що, кажи̇ ми!

Ана

Thank you, ma'am.	Благодаря̇, госпожа̇.
(Ivanka goes out)	(Ива̇нка изли̇за.)

Симеонова

Hello, Ivanke. How are you?	До̇бър де̇н, Ива̇нке. Какво̇ пра̇вите?
I haven't seen you for a long time.	Не съм Ви ви̇ждала отда̇вна.

Иванка

lately	напосле̇дък
I've had a lot of work at home lately, and haven't gone out.	Напосле̇дък и̇мах мно̇го ра̇бота в къ̇щи и не съм изли̇зала.
How are you ('what are you doing')?	Вие какво̇ пра̇вите?

Симеонова

I'm fine, thanks.	Добре̇ съм, благодаря̇.
purchase	поку̇пка, поку̇пки
return	въ̇рна се - връ̇щам се (P-I)
I was shopping in town and now I'm hurrying (to return) home as we have guests for lunch.	Бя̇х по поку̇пки в града̇ и сега̇ бързам да се въ̇рна в къ̇щи, че и̇маме го̇сти за обя̇д.

Иванка

detain, hold back	задържа̇ - задъ̇ржам (P-I)
Then I won't hold you up.	Тогава ня̇ма да Ви задържам.
telephone	телефо̇н, телефо̇ни
arrange	наредя̇ - наре̇ждам (P-I)
One of these days I'll call you up	Е̇дин от те̇зи дни̇ ще Ви се оба̇дя

and we'll arrange to see each other (more).	по телефо̀на, за да наредѝм да се вѝдим за по̀вече.

Симеонова

With (great) pleasure.	С най-голя̀мо удово̀лствие.
greet, salute	поздравя̀-поздравя̀вам (P-I)
Give my greetings to everyone at home.	Поздравѐте всѝчки в къщи!

Иванка

Thank you, the same to you.	Благодаря̀, Вѝе също.

Notes

Note 17.1 Adjectives: Formation

народната банка
златните куполи
лятно време
зимно време
студено е
копринени връзки

американски
български
агнешки
телешки
неговата жена

Many adjectives add the necessary endings directly to the stem or root: /lóš/ 'bad', f. /lóš-a/, n. /lóš-o/, pl. /lóš-i/. Most adjectives, however, have some kind of adjective formant, a suffix which makes an adjective. Some of these are illustrated above: /-(e)n/, /-en/, /-ski/, /-ov/. Compare:

народ	people	народен	f. народна	national

злато	gold	златен	f. златна	golden
лято	summer	летен	f. летна	pertaining to summer
студ	cold (noun)	студен	f. студена	cold (adj.)
България	Bulgaria	български		Bulgarian
агне	lamb	агнешки		pertaining to lamb
него	him	негов		his

Note that the adjective ending is added to the stem or root, not to the noun as such. For example, to /zlat-/, not to /zlato/. The following notes discuss several such suffixes.

Note 17.1.1 /-(e)n/

Of the adjective formants noted above /-(e)n/ is one of the most frequent. As noted above, this ending is added to the stem of the word in question, so that other endings, such as the feminine /-a/, neuter /-o/ or /-e/, etc. do not appear before it. A masculine noun (or a feminine noun) having no ending, appears in the stem form and so the adjective endings seems to be added directly to it. Compare:

автоми̇л	car	автомоби̇лен	pertaining to cars
аеропла̇н	airplane	аеропла̇нен	pertaining to airplanes
апети̇т	appetite	апети̇тен	appetizing
бале̇т	ballet	балетен	pertaining to ballet
вечер	evening	вечерен	pertaining to evening
вку̇с	taste	вку̇сен	tasty
джо̇б	pocket	джобен	pertaining to pockets
е̇сен	fall	е̇сенен	pertaining to fall

про̇лет	spring	про̇летен	pertaining to spring
самоле̇т	airplane	самоле̇тен	pertaining to airplane

With common stems but with endings on the nouns, also:

благодарение	thanks	благода̇рен	thankful, indebted
глава	head	гла̇вен	main, principal
къща	house	къщен	pertaining to houses
училище	school	училищен	pertaining to school

The formant may also be /-Y(e)n/ as in:

ръка	hand	ръ̇чен	pertaining to hands

Note that all of these have moveable /e/.

The following adjective has both /-ov/ (see below) and /-(e)n/:

дъжд	rain	дъждовен	rainy

Note 17.1.2 /-en/

/-en/ (or /-Yen/) is a less frequent adjective suffix, with the same 'pertaining to' meaning. Compare:

бира	beer	би̇рен	pertaining to beer
ви̇но	wine	ви̇нен	pertaining to wine
жена̇	woman	же̇нен	married
коприна	silk	копри̇нен	of silk, silken
масло	butter	ма̇слен	pertaining to butter, greasy
студ	cold (noun)	студе̇н	cold (adjective)

Note that /en/ does not have moveable /e/.

Note 17.1.3 /-ski/

The ending /-ski/ (also /-Yki/ and /-ški/) means 'pertaining to, of the nature of'.

агне	lamb	а̇гнешки	pertaining to lamb
адвокат	lawyer	адвока̇тски	pertaining to lawyers
американец	(an) American	америка́нски	American (adj.)
Англия	England	англи̇йски	English
Балкан	Balkan mtn.	балкански	Balkan
брат	brother	братски	brotherly
баня	bath	ба̇нски	pertaining to bathing
град	city	гра̇дски	pertaining to a city
ерген	bachelor	ерге̇нски	pertaining to bachelors
медицина	medicine	медици̇нски	pertaining to medicine
планина	mountain	плани̇нски	pertaining to mountains
село	village	се̇лски	pertaining to villages
хотел	hotel	хоте̇лски	pertaining to hotels

Note 17.1.4 /-ov/

неговата жена

The suffix /-ov/ has occurred with the pronominal stem: /neg-/ 'he, him', /negov/ 'his'. It most often indicated possession and is usually added to masculine nouns (often indicating persons) ending in a consonant, rarely to feminine nouns. After certain palatals it is /-ev/. With some nouns the form /-Yev/ occurs. (Compare the ending /-ov-/, /-ev-/, /-Yev-/ which occurs with certain masculine nouns before the plural ending.) With some nouns it indicates 'pertaining to ---' (compare Note 17.1.5 below).

банка	bank	банков	'the bank's ...'
батко	elder brother	батков	'brother's'
бензин	gasoline	бензинов	'the gasoline's ...'
брат	brother	братов	brother's
герб	seal, crest	гербов	pertaining to seal
Иван	Ivan	Иванов	Ivan's
пло́д	fruit	плодов	pertaining to fruit
релса	rail	релсов	pertaining to rails
роза	rose	розов	rosy
татко	father	татков	father's
чичо	uncle	чичов	uncle's

Note 17.1.5 /-in/

The ending /-in/ (also /-Yin/) occurs after the pronominal stem /ney-/ 'she, her' and after (most) nouns with singular in /-a/. It indicates possession. For example:

баба	grandmother	бабин	grandmother's
баща	father	бащин	father's
Елена	PN	Еленин	Elena's
Иванка	PN	Иванкин	Ivanka's
леля	aunt	лелин	aunt's
майка	mother	майчин	mother's
мама	mama	мамин	mama's
сестра	sister	сестрин	sister's

The suffixes of 17.1.1-3 are of a more general nature. The suffixes /-ov/ and /-in/, when added to nouns denoting individuals, relate to that particular individual. Compare /brátski/ 'brotherly' and /brátov/ 'brother's'.

Note 17.2 Verb: Prefixes (2)

Verb prefixes were discussed in Note 16.1. Ten verbs with all of their ordinary (single) prefix forms were given as illustration. In the next few units all verbs which have occurred will be reviewed and the more important prefix forms given. The verbs for this unit are:

	бия		beat
в-	--	--	--
въз-	--	--	--
до-	--	--	--
за-	забия	забивам	drive in
зад-	--	--	--
из-	избия	избивам	kill off, slaughter
на-	набия	набивам	beat, thrash; drive in
над-	--	--	--
о-	--	--	--
об-	--	--	--
от-	отбия	отбивам	repulse, turn aside, deduct
по-	--	--	--
под-	подбия	подбивам	beat down
пре-	пребия	пребивам	beat to death
пред-	--	--	--
през-	--	--	--

при-	--	--	--
про-	пробия	пробивам	pierce, make a hole; get through
раз-	разбия	разбивам	break up, shatter
с-	сбия	сбивам	compress; start to fight
у-	убия	убивам	kill

From now on the verbs will be given without listing all of the prefixes.

	-блека /се/		--
о-	облека	обличам	dress, cloth
пре-о-	блека	преобличам	change clothes (see Note 22.2)
съ-	съблека	събличам	take off, undress
	боли		it hurts
за-	заболи	заболява	it starts hurting
по-	поболи	поболява	it hurts a little
	бутам	бутна	push
из-	избутам	избутвам	push out
под-	подбутна	подбутвам	urge on, incite
про-	пробутам	пробутвам	pass off
раз-	разбутам	разбут[illegible]	stir up
с-	сбутам	сбутвам	nudge, squeeze
	бързам		hurry
за-	забързам	забързвам	start hurrying
из-	избързам	избързвам	speed up
по-	побързам	--	hurry up
при-	прибързам	прибързвам	make haste, hurry

раз-	разбързам	разбързвам /се/	bestir, bustle about
	вали		it rains, it snows
за-	завали	заваляа	it starts raining (snowing)
на-	навали	наваляа	to snow to a great depth
по-	повали	поваляа	it rains, it snows a little
пре-	--	преваляа	it rains or it snows (now and then)
	валя	(see вали) I person.	
про-	провали	провалям	wreck; frustrate
раз-	развали	развалям	spoil, damage; corrupt
с-	свали	свалям	take down, take off
	варя		boil
за-	заваря	заварвам	come upon someone by surprise
за-	заваря	заварявам	weld, solder
из-	изваря	изварявам	distil, boil down
пре-	преваря	преварявам	boil hard
с-	сваря	сварявам	boil, cook
	вечерям		dine, sup
на-	навечерям се		finish dinner or supper
	видя	виждам	see
за-	завидя	завиждам	envy
пред-	предвидя	предвиждам	foresee; envisage
	вървя		go, walk
из-	извървя	извървявам	travel, cover a distance

по-	повървя	--	go a little ways
про-	провървя	провървява /ми/	be lucky; ('luck befalls' - impersonal)
	върша		do
до-	довърша	довършвам	finish off, conclude
за-	завърша	завършвам	end, complete
из-	извърша	извършвам	accomplish, finish
на-	навърша	навършвам	finish
при-	привърша	привършвам	finish, wind up
с-	свърша	свършвам	finish
	гладя		press, smooth
из-	изгладя	изглаждам	iron, smooth out
по-	погладя	--	iron a little; stroke
при-	пригладя	приглаждам	smooth, sleek (down)
	глася		arrange, prepare, reads (as follows)
на-	нагласяя	нагласям нагласявам	fix, fit, adopt
о-	огласяя	огласям	make ring with
при-	--	пригласям	accompany (with voice)
раз-	разгласяя	разгласявам	announce, make public
съ-	съгласяя	съгласявам /се/	agree

Grammatical Drill

GD 17.1 Adjectives: Formation

GD 17.1.1 /-(е)н/

Супата беше много апетитна.

Балетният състав при театъра даде едно вечерно представление.

Тя е много благодарна на жена ми за билетите.

Зимните дни се обикновено студени.

Месото беше много вкусно.

Главният артист беше болен.

Ние всички сме гладни и не можем да чакаме.

Дневното представление почва в два часа.

Къщната работа няма край.

Аз обичам пролетни и летни дни.

Училищните стаи са големи.

Ръчната спирачка не работи.

Самолетните мотори са много силни.

Есенните дни са обикновено дъждовни.

GD 17.1.2 (-en)

Бирената чаша е моя.

Ние нямаме винени чаши.

Иван и Мария са женени и имат две деца.

Тя носи само копринени дрехи.

Книгата на масата е маслена.

Зимните дни са обикновено студени.

Това е яйчена черупка. (shell)

GD 17.1.3 (-ski, -ški)

Аз не обичам агнешко месо.

Тя работи в една адвокатска кантора.

Иван има американска кола.

Ние учим английски.

Във Варна трябва да имате бански костюм.

Борис има хубав ергенски живот.

Аз имам две медицински книги.

Планинският въздух е много чист.

Ние ходим в градски дрехи, а те ходят в селски дрехи.

Хотелските стаи не са приятни.

GD 17.1.4 (-ov)

Банковото здание е бяло.

Батковият нож е по-добър от моя.

Ивановата къща е до гарата.

Снощи пихме плодов сок.

Бензиновият *резервоа̀р е до къщата.

*storage tank

Петър е братов син на Елена.

Днес купих две гербови марки.

Релсов път минаваше покрай селото.

Книгата има розов цвят.

Татковата кола не е в ред.

Чичовата къща е много голяма.

GD 17.1.5 (-in)

Бабината супа беше много добра.

Ба̀щината му къща е вече малка за него.

Елѐнината дъщеря се казва Мария.

Ива̀нкиният син е в града.

Тя носи лелините си дрехи.

Детето им още пие майчино мляко.

Иванчо е мамин син.

Сестрината му къща е на два етажа.

GD 17.2 Verb: Prefixes

бия

Мъжът често бие децата си.

Всички мъже в селото бяха избити.

Попов подбиваше цените на другите търговци.

Ние лесно си пробихме път до киното.

Огледалото падна и се разби.

Иван и Пэтър се сбиха за Мария.

Вчера един чужденец беше убит на улицата.

-блека (се)

Ние се облекохме официално за театър.

Когато се върна от работа, аз се преобличам в *домашни дрехи.

*home, for around the house

Вечерно време аз се събличам преди да отида в леглото.

боли

Зъбите ме болят от два дни.

Ще Ви поболят и ще минат.

бутам

Хайде да избутаме колата от гаража.

Иванчо е разбутал всичките ми книги.

бързам

Борис бърза всяка сутрин за работа.

Побързайте, за да не закъснеем.

Иван избърза, за да не затворят магазините.

вали

Тук често валят дъждове.

Навън наваля много сняг.

Ще повали и ще спре.

Навън превалява от време на време.

Лоши другари развалиха Петър.

Баща му го свали от колата.

варя

Жена ми вари яйца за вечеря.

Бащата завари сина си да пие.

Дрехите трябва да се изварят.

Месото е преварено.

Яйцата са сварени.

вечерям

Ние вечеряме в шест часа.

След като се навечеряме, ще отидем на кино.

видя

Утре ще видим едно ново представление.

Борис завижда на Иван, че той има много пари.

вървя

Ние вървим много бавно.

Вчера изврвяхме десет километра.

Колата ще повърви и ще спре.

На Петър му провървя и сега той има много пари.

върша

Иван ходи на около по цял ден и не върши нищо.	След два дни навършвам 25 години.
Ще довършим каквото сме почнали и ще отидем на кино.	Работниците привършват работата и скоро ще си отидат.
След един месец ще завършат къщата.	Моят син свърши университет и стана адвокат.
Борис извърши всичко сам.	

гладя

Аз гладя сам дрехите си.	Аз погладих детето по косата.
Сега ще изгладя палтото си.	Аз си приглaдих косата преди да влеза в стаята.

глася

Нареждането гласи да не ядем в стаите.	Разгласиха, че магазините утре са затворени.
Тя се нагласи на добро място в киното.	Аз се съгласих да платя парите, които той искаше от мен.

GD 17.3 New Verbs.

задържа - задържам

а. Иван задържа стаята за себе си.	Те задържат всички пари.
в. Той задържаше стаята, защото знаеше, че брат му няма да я вземе.	Те задържаха брат му няколко пъти.
с. Те задържали колата няколко пъти.	Мария не задържала повече децата.
а. Тя ще задържи стаята зе себе си.	Те не искат да задържат стаята.

в. Борис задържа всичко за себе си.	Те задържаха брат му един час.
с. Иван задържал шапката, докато му платят.	Мария задържала децата до един часа.

Past Passive Participle

Мария е задържана от вчера.	Влакът е задържан на една гара.

Imperative

Задръжте децата, докато дойда!	Не задържай парите му!
	Не задържайте децата след 12 часа!

възхитя - възхищавам

а. Ние често се възхищаваме от хубавата му къща.	
в. Тя се възхищаваше от хубавите дрехи в магазините.	
с. Тя често е възхищавала приятелите си с хубавите си дрехи.	
а. Хубавата *рокля ще я възхити. *dress	Ако ги видите, ще се възхитите от тях.
в. Златните куполи ги възхитиха.	Ние се възхитихме от всичко това, което видяхме.
с. Говорят, че тя го възхитила с хубавите си дрехи.	Всички се възхитили от нея.

Past Passive Participle

Гостите бяха възхитени от всичко видено.	Аз не съм възхитен от това, което направихте.

наредя - нареждам

а. Тя нарежда стаята си всеки ден.	Ние нареждаме книгите на масата.

в. Иван нареждаше нещата, когато майка му влезе.	Ние нареждахме малките неща тук, а големите - там.
с. Тя нареждала, как да играят децата.	Иван нареждал сам стаята си.
а. Ако наредите, ще отида.	Защо не наредите нещата на масата?
Попов ще Ви нареди да отидете.	Там няма място, ще ги наредим тук.
в. Наредиха му да отиде във Варна.	Тя нареди масата и излезе.
с. Бащата наредил децата да останат в къщи.	Тя наредила книгите до вратата.

Past Passive Participle

Книгите са наредени до вратата.	Наредено е да отидем и трябва да отидем.

Imperative

Нареди му да отиде в София!	Не му нареждай да отиде там! Той не заслужава.
Наредете книгите на това място!	Не нареждайте на това място никакви книги!

обещая - обещавам

а. Иван много обещава, но нищо не прави.

в. По-преди той обещаваше много неща, но сега не обещава повече.

с. Вярно ли е, че той й обещавал много пъти да й купи кола?

а. Ако обещаете, че няма да отидете там, ще Ви дам колата.	Не мога да Ви обещая това.
в. Обещаха да ми сменят колата с друга.	Ние им обещахме, че ще отидем.

с. Иван е обещал, но жена му още не е обещала.

Imperative

Обещай ми, че няма да отидем там!	Обещайте ни, че ще дойдете!
Не му обещавай!	Не им обещавайте, ако не можете да отидете!

—

пека̇ (се)

а. Баща ми пече гювеча.	Ние се печем на слънце.
Гювечът се пече от един час.	Децата обичат да се пекат на слънце.

в. --

с. --

а. Елена ще пече̇ хляба след обед.	Ще ядем след като гявечът се изпече добре.
в. Ние пе̇кохме хляба при Иван.	Гюве̇чът се пече̇ от два ча́са.
с. Мария пе̇кла хляба два часа.	Мъжът Й е пе̇къл гювеча.

Past Passive Participle

Аз обичам да ям пе̇чен хляб.	Гювечът е печен при Мария.

поздравя̇ - поздравявам

а. Ние винаги го поздравяваме.	Иван не ни поздравява повече.
в. Когато го видях, той я поздравяваше.	Те ни поздравяваха до вчера.
с. Той я е поздравявал няколко пъти, но не е получал отговор.	Децата му не поздравяват всички.

а. Ако го поздравите и той ще Ви поздрави.	Ние не искаме да го поздравим.
в. Аз го поздравих, но той не ме поздрави.	Децата поздравиха всички в стаята.
с. Иван я поздравил, но тя не го поздравила.	Те поздравили само Мария.

Imperative

Поздравете, за да Ви поздравят!	Не го поздравявайте!

помня - запомня

а. Тя помни всичко, каквото сме говорили.	Те не помнят кога са дошли.
в. Иван помнеше добре, че той беше дал книгата на Петър.	В училище, той не помнеше нищо.
с. Вярно ли е, че той помнел много?	Тя не помнела нищо от това време.
а. Ще запомните ли какво Ви казвам?	Ние ще запомним всичко много добре.
в. Борис не запомни какво му бяха казали.	Те запомниха само, че трябва да чакат.
с. Мария запомнила всичко много добре.	Иван не запомнил мястото и не можал да го намери.

Past Passive Participle

Иван е запомнен като добър чиновник.	Всичко е запомнено добре.

Imperative

Деца, помнете, че трябва да отидете там.	Не запомняйте всичко!

Запомнете само този ред!	Не помни всичко!

приготвя - приготвям

a. Аз приготвям всеки ден обяда на децата.	Той приготвя багажа за заминаване.
в. Тя приготвяше обяда, когато отидох у тях.	Те приготвяха колата за дълго пътуване.
с. Иван приготвял багажа, когато Петър пристигнал.	До вчера Иванка приготвяла обяда, от днес Мария ще го приготвя.
a. Петър не иска да приготви багажа си.	Ние ще приготвим всичко за пътуване и ще дойдем.
в. Те приготвиха обяда на бързо.	Тя приготви всичко на време.
с. Той приготвил това, което тя не приготвила.	Те не приготвили багажа си и не заминали.

Past Passive Participle

Багажът е приготвен преди един час.	Някои неща още не са приготвени.

Imperative

Пригответе обяда, че сме гладни.	Не приготвяйте още багажа, защото не знаем кога ще заминем.

разчитам

a. Аз разчитам на Иван да ми помогне.	Той разчита само на себе си.
в. Тя разчиташе много на Мария, но ...	Те не разчитаха на никого.

c.	Борис разчитал на брат си и затова останал без работа.	Мария разчитала само на себе си и намерила работа.

Imperative

Разчитайте на себе си и ще успеете!	Не разчитайте на други за Ваши работи!

сервирам

а. Когато се храним, дъщеря ни сервира.

в.	Той сервираше супата, когато видя, че Мария не е на масата.	Вчера в този ресторант сервираха много хубаво месо.
с.	В този ресторант сервирали месо само два пъти на седмица.	Един път на седмицата Мария сервирала плодове в къщи.

Past Passive Participle

Обядът е сервиран вече.	Яденето, сервирано в този ресторант, не е добро.

Imperative

Сервирайте ми бързо, защото нямам време.	Не му сервирайте месо, той е болен.

стара́я се - (постарая се)

а.	Аз се старая много в ученето.	Ние се стараем да запомним всичко.
в.	Иван много се стараеше в университета.	Те се стараеха да учат всеки урок много добре.
с.	Чух, че тя се стараела да стигне Борис, но не успяла.	Вярно ли е, че той се стараел да научи всеки урок?

a.	Аз ще се старая да го стигна.	Тя ще се постарае да ме стигне.
в.	Тя се стара́ цели два месеца и нищо не научи.	Той се постара малко и научи всичко.
c.	Петър се стара́л цяла година докато научи езика.	Те не се постарали да научат, кой път да вземат.

Imperative

Деца, старайте се и ще успеете!	Не се старайте да я стигнете в ученето!

уговоря - уговарям

a.	Той още уговаря с брат си какво ще работят.	
в.	Ние уговаряхме цели пет часа.	Те още уговаряха часовете на работа.
c.	Тя уговаряла без брат си.	Той уговарял с Иванов няколко пъти.
a.	Няма да заминем, преди да уговорим всичко.	Тя ще уговори с брат си всичко и ще ни каже.
в.	Те уговóриха всичко за един час.	Той уговори всичко сам.
c.	След като уговорил всичко, той заминал.	Тя уговорила само някои неща; другите оставила на брат си.

Past Passive Participle

Всичко е уговóрено и утре ще тръгнем.	Часът, кога работата в кантората започва, е уговорен.

Imperative

Уговорете всичко най-подробно!	Не уговаряйте още! Адвокатът не е дошел.

чудя се - почудя се - очудя се

a. Аз се чудя на Иван, че не иска да отиде във Варна.	Всички й се чудят, че работи толкова много.
в. Борис се чудеше да отиде ли или не.	Ние се чудехме, кой път да вземем.
с. Тя се чудела дълго време дали да замине.	Те се чудели цял ден и не се решавали да тръгнат.
a. Аз няма да се очудя, ако направиш това.	Баща Ви ще се почуди, ако чуе това.
в. Всички се почудиха, когато го видяха.	Тя не се очуди, като го видя.
с. Той се почудил на къде да тръгне.	Мария се очудила много, но нищо не казала.

Past Passive Participle

Иван, очуден от всичко това, излезе от стаята.	Всички бяха очудени от успехите му.

Imperative

Не се чуди! Аз зная, че той има пари за това.	Не се чудете, че той не е дошел! Той не си говори с Мария.

Listening In

Госпожа Симеонова и Иванка се виждат в града.

Г-жа С: На къде Иванке?

Иванка: На халите, госпожа Симеонова.

Г-жа С: Днес е добър ден за пазаруване.

В четвъртък има винаги пресна риба и плодове.

Как е Петър?

Иванка : Благодаря, малко е болен.

Искам да му приготвя за вечеря бульон от говеждо месо и агнешко или телешко печено.

Г-жа С.: Това е добра лека вечеря.

Запържени яденета не са за болен.

Надявам се, че скоро ще оздравее.

Ако имаш нужда от нещо, кажи ми.

Иванка : Благодаря.

Когато Петър е болен прави шашарма за десет души, но мисля, че ще се справя.

Лошо, че Анка отиде миналия ден на село, та имам повече работа.

Г-жа С.: Щях да забравя да ти кажа, че дъщеря ми си дойде от Париж.

Когато Петър е *достáтъчно добре, трябва да дойдете в къщи.

Иванка : Благодаря, с удоволствие.

Четиво

Иван и Петър отиват в София

(продължение 5)

По това време те се приближиха до едно голямо здание. Там се намираше кантората, където дядо Васил имаше малко работа. Спряха колата пред кантората и дядо Васил влезе вътре за малко. След това те си продължиха пътя към града. Скоро те минаха покрай

---

*sufficiently

халите.

"Ето, вижте, това са халите, за които съм ви разказвал толкова пъти. Те са модерни и снабдени с всички удобства. Аз ще кажа на Асен да ви доведе непременно да ги разгледате. Някой ден и вие ще имате работа в тези хали."

"Значи татко, ти тук идваш със стоката да я продаваш", попита Иван.

"Понякога тук, понякога на пазаря, а понякога даже и не стигам до града със стоката си", му отговори баща му. "Търговците ми я купуват още по пътя. Те често излизат извън града, посрещат селяните по пътя и купуват каквото им трябва. Разбира се, по този начин те могат да си избират и си взимат най-хубавите и най-пресните работи."

"А това срещу халите е Турската джамия", продължи баща им. "Тя е останала още от турско време. А това там зад нея са прочутите Софийски бани. Те са били построени още преди първата Световна война на самото място, където са извирали минерални, натурално горещи води. Ето, виждате ли там на ъгъла на баните една чешма? Това е вода от баните и хората идват да пият от нея. Казват, че била много добра за някои болести и въобще полезна за здравето."

"На коя улица живеят Попови, татко?" попита Иван.

"На Алабинска! Не знаеш ли? Ето, сега ще вземем на дясно, ще обиколим катедралата Света Неделя, след това по Витошка и втората на ляво е Алабинска", им обясни баща им.

След малко колата спря пред магазина на г. Борис Попов.

Борис и бай Георги, бащата на младите момчета, се познават още от Европейската война. Те бяха заедно през цялата война. Бяха млади, разбираха се, помагаха си и от тогава си останаха верни другари. След войната Борис стана търговец, а бай Георги се върна на село при своето стопанство. Скоро и двамата се ожениха и сега децата им са вече пораснали и се познават добре, особено след като Асен беше болен и баща му го изпрати да престои едно цяло лято на село при бай Георги. Гостоприемството на нашите селяни е известно и бай Георги се е грижил за Асен като за свой собствен син. Скоро Асен заздравя и се върна в София напълно възстановен. От тогава той остана с най-хубавите спомени и не е чудно, че от тогава между младите се е завързало много добро приятелство.

"Е, добре дошли!" им извика радостно г. Попов от вратата на магазина. "Хайде! От кога ви чакам!"

(следва)

Нови думи

бо̇лест, (f.) болести	illness, disease
ве̇рен, ве̇рна	faithful, loyal
врата̇, врати̇	door, gate
война̇, войни̇	war
възстановя̇ (P) възстановя̇вам (I)	restore
въобще̇	in general
гостоприе̇мство	hospitality
гри̇жа се (I) погри̇жа се (P)	take care of; worry
джами̇я, джами̇й	mosque
доведа̇ (P) дове̇ждам (I)	bring, lead up to
европе̇йски европе̇йска	European
завъ̇ржа (P) завъ̇рзвам (I)	tie up, enter into relations
заздраве̇я (P) заздравявам (I)	get better (f. health) consolidate
избера̇ (P) избирам (I)	choose, elect
изве̇стен изве̇стна	well known

извикам (P) извиквам (I)	call
извира (I, D)	it flows up, it springs
извор, извори	spring, well
минерален минерална	pertaining to mineral
напълно	completely
натурален натурална	natural
начин начини	way, manner
непременно	at any price, necessarily
обиколя (P) обикалям (I)	to go around
познавам се (I)	I am acquainted
полезен, полезна	useful
посрещам (I) посрещна (P)	meet
престоя (P) престоявам (I)	stay, sojourn
приятелство	friendship
разбера се (P) разбирам се (I)	get along with (one another); agree
разкажа (P) разказвам (I)	tell a story, narrate
световен световна	pertaining to world
снабдя (P) снабдявам (I)	supply, provide
собствен, собствена	one's own
срещу	opposite, against
стопанство стопанства	farm, economy
строя (I) построя (P)	construct, build
турски, турска	Turkish
удобство удобства	comfort, accomodations
чешма, чешми	fountain, faucet
обясня (P) обяснявам (I)	explain

Въпроси

1. Защо спря дядо Васил пред едно голямо здание?
2. Какви са софийските хали?
3. Защо не стига бай Георги със стоката си винаги да халите?
4. Кога са били построени софийските бани?
5. Каква е водата на софийските бани?
6. Защо бай Георги и Борис Попов са останали верни другари?
7. Защо е бил Асен на село при бай Георги?
8. Какво е гостоприемството на българските селяни?

Unit 18

Verb Review

Variation Drill

Following are patterns for substituting different verb forms. Make the substitutions as you are called upon. (Some of the possible ones are indicated by letters after the sentences.)

a.) Аз - (Substitute as for the subject or for part of the subject if compounded.) Make any change necessary in the verb.

b.) Ти

c.) Той

d.) Тя

e.) То

f.) Ние

g.) Вие

h.) Те

Change the verb to one of the following:

i.) present tense affirmative

j.) present negative

k.) imperfective past

l.) imperfective past, negative

m.) affirmative future

n.) future negative

o.) perfective past

p.) perfective past, negative

q.) perfect tense (indefinite past)

r.) perfect tense, negative

s.) pluperfect

t.) conditional

u.) conditional negative

v.) unreal conditional

w.) unreal conditional, negative

x.) narrative imperfective (3rd person singular)

y.) narrative perfective (3rd person singular)

aa.) Change the sentences indicated to questions.

bb.) imperative

cc.) imperative negative

For Example: Verb (взимам)

a.) Аз взимам книгата от масата.

b.) Ти взимаш книгата от масата.

c.) Той взима книгата от масата.

d.) Тя взима книгата от масата.

e.) То взима книгата от масата.

f.) Ние взимаме книгата от масата.

g.) Вие взимате книгата от масата.

h.) Те взимат книгата от масата.

i.) Аз взимам книгата от масата.

j.) Аз не взимам книгата от масата.

k.) Аз взимах книгата от масата.

l.) Аз не взимах книгата от масата.

m.) Аз ще взема книгата от масата.

n.) Аз няма да взема книгата от масата.

o.) Аз взех книгата от масата.

p.) Аз не взех книгата от масата.

q.) Аз съм взел книгата от масата.

r.) Аз не съм взел книгата от масата.

s.) Аз бях взел книгата от масата.

t.) Аз бих взел книгата от масата.

u.) Аз не бих взел книгата от масата.

v.) Аз щях да взема книгата от масата.

w.) Аз нямаше да взема книгата от масата.

x.) Той взимал книгата от масата. (Аз съм взимал...)

y.) Той взел книгата от масата. (Аз съм взел.....)

aa.) Change each of the sentences constructed (a to y) to questions:

For example:

a. Взимам ли книгата от масата?

f. Взимаме ли книгите от масата?

j. Не взимам ли книгата от масата?

k. Взимах ли книгата от масата?

m. Ще вземем ли книгата от масата?

n. Няма ли да вземем книгата от масата?

o. Взех ли книгата от масата?

p. Не взех ли книгата от масата?

q. Взел ли съм книгата от масата?

r. Не съм ли взел книгата от масата?

s. Бях ли взел книгата от масата?

t. Бих ли взел книгата от масата?

v. Щях ли да взема книгата от масата?

bb.) Вземи книгата от масата! Вземете книгата от масата!

cc.) Не взимай книгата от масата!
Не взимайте книгата от масата!

Аз искам да бъда във Варна. c - g, o, t, aa (c, k, q), bb, cc.
Тя поиска сандвич със сирене. m, q, v, y.

Аз завеждам Митко всеки ден на училище. b, f, r, aa (g, l), cc.
В неделя не ни заведоха на черква. m, n, o, s, v, bb.

Тя заслужава добър подарък. a, b, g, j, k, l, aa (c, k).
Вие заслужихте подаръка. m, n, q, t, y, aa (o, s).
Представлението заслужава да се види. j, k, x, aa.

Те виждаха Петър често. a, b, f (j, l, r, x).
Борис ще види родителите си скоро. n, o, q, v, w, aa (m, n), bb.

Децата играеха във водата. j, l, m, v, cc (a, k, n), bb, cc.

Ние играхме до късно на двора. p, s, t, v.
Децата играят във водата и говорят високо. bb, cc.

Аз му казвам винаги всичко. d, f, g, k, aa (a, m, t), bb, cc.
Тя няма да ни каже нищо. m, o, r, t, v, aa (m, o, q).

Ние учим много в училище. a, b, g, h, l, bb, cc.
В пет години научих медицината. m, n, q, t, v, aa (o, t), bb.

Аз свършвам университета утре. d, g, j, k, aa (o, k), bb, cc.
Театърът свърши в осем часа. m, n, q, v.

Той дава уроци по български. d, h, k, s, aa (a, k, q), bb, cc.
Ще му дам два урока по български. o, q, t, y, bb.

Предпочитам да не ходя на зъболекар. f, g, h, k, aa (g, k).
Тя ще предпочете да остане в къщи. n, o, q, s, aa (m, o).

Всеки път забравям да поискам парите. b, g, q, m, aa (j, k), cc.
Забрави тази жена! m, n, o, r, aa (m, o).

Тя помага много на родителите си. a, f, g, j, k, bb.
Аз му помогнах в ученето. m, q, s, v, aa (m, o), bb.

Услужвам ти и искам да ми услужиш. j, k, m, n, bb, cc.
Тя няма да ми услужи. m, o, q, t, aa (m, o).

Идвам да видя дали сте свършили работата. a, g, k, m.
Той идва всеки ден късно на работа. k, n, aa (g, k, n), bb, cc.
Сам ли ще дойдете? aa (o, q, t, v), bb.

Децата се хранят в трапезарията. j, k, m, v, aa (h, k), bb, cc.
Нахраних се бързо. m, q, s, aa (m, o), bb.

Те заминават всеки път с бързия влак. a, g, l, m, aa (g, m), bb, cc.
Ще заминем с кола. n, o, u, v, bb.

Получавам /често/ писма от приятели. g, j, k, o (g, k), cc.
Студентите не получиха нови книги. m, q, s, aa (m, o).

Аз сменявам дрехите си всеки ден. f, g, h, j, t, aa (g, m), bb, cc.
Артистът си смени костюма. m, p, q, s, v, aa (m, s), bb.

Аз често каня Мария на вечеря. g, j, k, m, aa (c, m), bb, cc.
Поканих го, но той не дойде. m, s, t, v, bb.

Иван успява /винаги / в работата си. a, g, h, k, m, aa (g, q).
Ние успяхме да стигнем на време за влака. m, n, t, v.

Децата обличат всеки ден чисти дрехи. j, k, m, q, v, aa (t), bb, cc.
Той облече новия си костюм. m, n, q, v, aa (m, q), bb.
Попов се облича официално всяка вечер. j, k, m, aa (k, m), bb.
Аз ще се облека официално. n, o, q, aa (g, m, o), bb.

Аз се вреждам винаги за моите работи. g, k, m, bb, cc.
Той ще се вреди, както винаги. o, q, t, v, aa (o, q), bb.

Надявам се да стигнем на време. k, q, aa (g, k), bb, cc.

Те поставят книгите винаги на масата. j, k, n, aa (h, k).
Ние ще поставим ченийте на масата. o, q, t, aa (o, s), bb.

Те много харесват къщата на ъгъла. c, g, k, aa (g, j).
Детето хареса новия подарък. m, n, r, aa (o, q, s).

Елена разбира добре всяка дума. a, g, j, k, aa (a, g, n), bb.
Ще разберете ли всичко във филма? m, n, o, q, t, v, bb.

Новата пиеса издържа всяка критика. o, aa (d, k).
Всички издържахме добре изпита. m, n, r, s, v, aa (m, o, t), bb.

Аз се явявам винаги официално облечен пред гостите. c, g, j, k, aa.
Той се яви точно на време. m, n, p, r, s, aa (o, n), bb.

Познавам всички в хотела. d, h, k, l, x, aa (g, k).
Мария позна мъжа веднага. m, n, q, s, v, bb.

Аз намирам /понякога / пари на улицата. d, h, k, aa (n, q), bb.
Той ще намери писалката си в палтото. n, o, y, aa (n, o), bb.

Те ходят всяка сутрин на разходка. b, g, h, o, aa (g, k), bb, cc.

Ти повтаряш всеки урок по два пъти. c, f, j, k, o, aa (g, k, o, q).
Ще повторите ли урока в къщи? m, n, q, t, aa (o, q), bb.

Той опитва дали моторът работи добре. a, g, k, aa (g, k), bb, cc.
Аз опитах десерта. m, q, v, aa (n, o), bb.
Детето се опитва от един час да влезе без билет. j, k, o, aa (e).
Тя ще се опита да направи същото ядене. o, q, s, t, aa (o, q), bb.

/Някои / гости остават до късно през нощта. j, k, aa (h, v), cc.
Аз оставам в града до края на седмицата. a, c, f, g, j, cc.

Няма да остана дълго в града. m, o, t, v, bb.

Аз оставям колата си /винаги / пред гаража. d, g, m, q, x, bb.

Те оставиха камиона на пътя. m, n, q, v, bb.

Ние се качваме /всеки ден, сега / на втория етаж. g, j, k, n, bb.

Качи се бързо на влака! m, o, q, v, aa (o, v).

Вие пристигате за обяд винаги на време. j, k, m, aa (g, m), cc.

Пристигнахте ли за обяд на време? o, m, q, t, bb.

В този град живеят много хора. j, k, q, v, aa (h, q).

Вие живеете близо до Народната банка. j, o, v, aa (g, k), bb, cc.

Аз освобождавам стаята /всяко лято /. g, j, k, m, aa (g, m), cc.

Ще освободя стаята след един час. n, o, s, aa (o, t), bb.

Предплащам наема си за два месеца. f, g, m, aa (k, m), bb.

Ние не предплатихме наема си. m, n, o, t, bb.

Ние се преместваме в нов апартамент. j, k, m, n, cc.

Те биха се преместили, ако ... m, n, o, bb.

Отсядам обикновено при един приятел. g, k, m, aa (k), cc.

Отседнете на хотел. m, o, q.

Аз сядам да пиша дълго писмо. a, g, aa (g), cc.

Тя седна да напише писмо на майка си. m, s, t, v, bb.

Аз седя до късно и чета книги. k, m, o, p, q, t, v, bb, cc.

Те бързат /всяка сутрин / за работа. j, k, q, aa (d, k), bb, cc.

Question and Answer Drill

Answer the following questions using the proper pronoun to refer to the word or words underlined. For example:

Кога ще пратите колетите?	Ще ги пратя довечера.
Изпратихте ли писмото ми?	Изпратих го.
Получи ли книгата от Петър?	Да! Получих я.
Дадохте ли книгата на Иван?	Да, дадох му я.
Изпрати ли на жена си новото палто?	Да, изпратих Й го.

Кога ще пратите багажа си на гарата?

Изпратихте ли гостите си?

Ще изпратите ли чорапите на Мария?

Изпратихте ли колета на брат си?

Ще изпратите ли писмото на майка си?

Изпратихте ли обувките на Иван?

Петър ще изпрати ли подаръка на детето?

Кога ще изпрати Мария колета на Петър?

Изпратете на Иван и Петър много здраве!

Да Ви изпратя ли билетите в къщи?

Изпращате ли вестника *редовно на Мария?

Изпратихте ли книгата на Мария?

Съжалявате ли студентите, че много учат?

Съжалявате ли Христо, че е без работа?

Пиете ли често вино?

*regularly

Изпихте ли виното си?

Изпихте ли бирата?

Написахте ли писмо на родителите си?

Написахте ли уроците на студентите?

Ще напишете ли писмото?

Пишете ли често писма на Мария?

Пишете ли често писма на брат си?

Пишете ли често писма на децата си?

Сам ли гладиш костюма си?

Изглади ли връзката?

Кога ще изгладиш ризите?

Помогнахте ли на Петър да напише писмото?

Помогнахте ли на студентите да напишат уроците си?

Помогнахте ли на Иванка да напише домашната си работа?

Помогнахте ли на сина си да научи урока?

Дадохте ли всичките пари на детето?

Кога дадохте колета на майка си?

Показахте ли новото здание на приятеля си?

Изненада ли Ви отговора на Борис?

Играта на артистите изненада ли гостите?

Показахте ли новата си шапка на жена си?

Забранявате ли на дъщеря си да излиза вечер?

Давате ли всичките си пари винаги на жена си?

Гледахте ли представлението снощи?

Искате ли да купите на сина си тази хубава връзка?

Искате ли да купите на дъщеря си това палто?

Видяхте ли новите коли?

Видяхте ли новото здание на Народната банка?

Ще покажете ли новата си кола на Мария?

Показахте ли къщата на Христо?

Показахте ли палтото на жена си?

Ще покаже ли той новата връзка на сина си?

Услужихте ли на Иванов с пари?

Свършихте ли писмото за братовчед Ви?

Прочетохте ли книгата?

Оставихте ли книгата на Васил?

Къде оставихте колата си?

Оставихте ли костюма на жена Ви да го изгладят?

Оставихте ли костюма жена Ви да го изглади?

Оставихте ли палтото си на Иван?

Предложихте ли на Петрови да отседнат у вас?

Предложихте ли кафе на Анка?

Хванаха ли мъжа?

Мъжът хвана ли жената?

Хванаха ли децата?

Какво казахте на децата?

Те казаха ли на братовчед Ви да отиде пак?

Ще кажете ли на хазайката, че ще вземете стаята?

Пожелахте ли на Асен успех в ученето?

Да изпратя ли на Борис много здраве?

Изпратихте ли много здраве на Мария?

Изпрати ли домашните си на планината?

Кога видяхте приятеля ми?

Ще видите ли госпожа Иванова днес?

Виждате ли децата всеки ден?

Да ви разведа ли из града?

Разведохте ли брат си и сестра си из града?

Показахте ли града на детето?

Показахте ли къщата на гостите?

Ще покажете ли стаята на сестра си?

Къде оставихте виното?

Оставихте ли виното на Петър?

Ще оставиш ли дрехите на Петър?

Кога ще заведете Мария на зъболекар?

Познавате ли роднината на жена Ви?

Издържахте ли изпита? (m. examination)

Елена предложи ли Ви да излезете?

Кога пуснахте писмото?

Ризата подхожда ли на този костюм?

Какво препоръча лекарят на Иван?

Предплати ли наема на хазайката?

Прочетохте ли днешния вестник?

Днес ще прочетете ли книгата?

Как Ви харесва този костюм?

Харесахте ли шапката на жена си?

Родителите Ви имат ли нужда от пари?

Защо Ви трябват тези стари дрехи?

Трябва ли това старо палто на Христо?

Ще ми услужиш ли днес с колата си?

Коя книга ще предпочетете да вземете, на Петър или на Мария?

Ще предпочета да взема ....

Бихте ли ми услужили с палтото си?

Бих ... услужил с ..., но не е тук.

Писмото ще зарадва ли родителите Ви?

Вас интересуват ли Ви подробности от писмото?

Не, ...

Пред кого вървеше тя - пред Иванка или пред Христо?

Услужи ли ви той с книгата си?

Кога ви услужи той с книгата си?

Unit 19

Joan, Peter and Boris are going on an excursion.	Иванка, Петър и Борис отиват на екскурзия.

Петър

The road isn't so bad.	Пътят не е толкова лош.

Борис

prepare	подготвя-подготвям
I prepared you for the worst.	Аз те подготвих за най-лошото.
That's why you like this road (now).	Затова сега харесваш това шосе.

Иванка

I still don't know where we're going.	Аз още не зная къде отиваме.

Борис

To Chamkoriya.	Към Чамкория.

Иванка

Where is this place?	Къде е това място?

Борис

mile	миля, мили
About eighty kilometers from Sofia, or fifty miles, in your way of measuring.	На около осемдесет километра от София или петдесет мили по Вашите мерки.
It's situated in the Rila range.	Намира се в планината Рила.
Iskar (River) (adj.)	искърски, искърска
defile	дефиле, дефилета
bathe	къпя се - окъпя се
The road goes through the defile	Пътят минава през искърското

of the Iskar River where we can stop and bathe.	дефиле, където можем да спрем и да се окъпем.
Иванка	
river	река, реки
In the river?	В реката ли?
Борис	
Yes, in the river.	Да, в реката.
deep	дълбок, дълбока
swim	плувам (плавам) (I)
The water is pure, and in a few places deep enough for swimming.	Водата е чиста и на някои места достатъчно дълбока за плаване.
Петър	
Where'll we eat?	Къде ще ядем?
Иванка	
picnic lunch	пикник
We have a picnic lunch along.	Нали носим пикник.
Борис	
returning	връщане
little inn	ханче, ханчета
fry	пържа (I)
We can eat our lunch ('food') at noon, and we'll stop on the way back at a little inn for fried fish.	На обед можем да ядем нашата храна, а на връщане ще се спрем в някое ханче на пържена риба.

Петър

Do they have anything to drink in the little inns?	Има ли нещо за пиене в ханчетата?

Борис

inn	хан, ханове
local wine	винце
strong liquor	ракия
Of course, have you ever seen an inn without wine and liquor?	Разбира се; видял ли си хан без винце и ракия?

Петър

Joan, what do we have to eat?	Иванке, какво имаме за ядене?

Иванка

can or jar (canned goods)	консерва, консерви
mix	смеся - смесвам (P-I)
yellow cheese	кашкавал
Some American preserves, and Anna prepared a mixed salad, (white) cheese, yellow cheese and other such things.	Няколко американски консерви и Ана е приготвила смесена салата, сирене, кашкавал и други такива работи.

Петър

What about dessert?	Ами десерт?

Борис

worry	грижа се-погрижа се (I-P)
Don't worry about that!	За това не се грижи!
We'll get some fruit from Samokov and I have some baklava.	От Самоков ще вземем плодове, пък и аз нося баклава.

	Иванка
I'm already hungry. Let's stop!	А̇з съм гла̇дна ве̇че. Ха̇йде да спре̇м!
	Петър
As soon as we find some nice place, let's stop (let's not think about it too much).	Що̇м наме̇рим ня̇кое ху̇баво мя̇сто, ня̇ма да му ми̇слим мно̇го.
	Иванка
tree	дърво̇, дърве̇та
shade	ся̇нка, се̇нки
Over there under that tree in the shade.	Е̇то та̇м под онова̇ дърво̇ на ся̇нка.
	Борис
small stream	пото̇че, пото̇чета
It seems to me there is a small stream there, too.	Стру̇ва ми се, че та̇м и̇ма и пото̇че.
	Петър
fence in	заградя̇-загра̇ждам (P-I)
But that place is fenced in.	Но това̇ мя̇сто е загра̇дено!
We can't go in there (it).	Не мо̇жем да вле̇зем в не̇го.
	Иванка
jump over	преско̇ча-преска̇чам (P-I)
fence	огра̇да, огра̇ди
We'll jump over the fence.	Ще преско̇чим огра̇дата.
	Петър
fine	глобя̇ - глобя̇вам (P-I)

They'll fine us.	Ще ни глобят.
	Борис
fear	страхувам се (I)
Don't be afraid, nothing'll happen.	Не се страхувай! Нищо няма да стане.
owner	собственик, собственици
explain	обясня - обяснявам (P-I)
Even if the owner of the place comes, we'll explain to him and he'll understand.	Даже и да дойде собственикът на мястото, ще му обясним и той ще разбере.
	Петър
chase out	изпъдя - изпъждам (P-I)
Won't they chase us out?	Няма ли да ни изпъдят?
	Борис
No, the peasants here are very nice and we won't have any trouble.	Не, тук селяните са много добри и няма да имаме неприятности.
	Иванка
Fine then.	Добре тогава.
Let's go!	Хайде!

Notes

Note 19.1 Numbers

Note 19.1.1 Cardinal Numerals

The basic cardinal numerals have been presented in earlier units. See also Note 8.1.

Cardinal numerals may occur with articles. 'One' is, of course, an adjective and so may take all of the articles. The others take /-te/ unless they end in /-a/, when they take /-ta/. Examples:

единият
едната
едното
едните

двата
двете

трите
четирите
петте
шестте
седемте
осемте
девеТте
десетте

двадесетте
тридесетте
деветдесетте
стоте
двестата
тристата
четиристотинте
петстотинте
деветстотинте
хилядата
хилядите
милионът
милионите

'1000' and '1,000,000' are regular nouns.

Note 19.1.2 Nominal Numerals

Words denoting numbers are either nominal - indicating a certain number of things - or adjectival - modifying something as to numbers. Nominal numerals include cardinal numbers (except 'one' and numbers ending in 'one') and collective numerals. The cardinal for two has two forms /dva/ for masculine and /dve/ for feminine and neuter, but it is not an adjective.

Collective numerals may be personal (referring to men; see Note 8.1) or approximate:

Personal		Approximate	
два̇ма	two (men)	десети̇на	about ten
три̇ма	three (men)	двадесети̇на	about twenty
четири̇ма	etc.	петдесети̇на	etc.
пети̇ма		стоти̇на	
шести̇ма			

Note 19.1.3 Adjectival Numerals

Adjectival numerals include 'one', ordinal numerals ('first', 'second', etc.) and numerical adjectives ('single, double', etc.). Examples of numerical adjectives are:

едини̇чен, едини̇чна	single	осмо̇рен, осмо̇рна	eight fold

Ordinal numerals are regular adjectives.

Note 19.1.4 Fractions

Fractions are in general the feminine of the ordinal, with /-a/ in the singular (denominator of 1) and /-i/ in the plural (denominator of 2 or more).

'Fourth' as a fraction is /čétvert/; as an ordinal it agrees with the noun. Examples:

1/2	**една̇ вто̇ра**
1/3	**една̇ тре̇та**
2/3	**две̇ тре̇ти**
1/4	**една̇ че̇твърт**
3/4	**три̇ че̇твърти**

Note 19.1.5 Summary of Numerals

Only representative and frequent forms are given.

Cardinal	**Ordinal**	**Fractions**
едно̇	**пъ̇рви**	**--**
две̇	**вто̇ри**	**една̇ вто̇ра**
три̇	**тре̇ти**	**две̇ тре̇ти**
четири	**четвърти**	**една̇ че̇твърт**
пе̇т	**пе̇ти**	**една̇ пе̇та**
ше̇ст	**ше̇сти**	**две̇ ше̇сти**
се̇дем	**се̇дми**	**една̇ се̇дма**
о̇сем	**о̇сми**	**три̇ о̇сми**
де̇вет	**де̇вети**	**две̇ де̇вети**
де̇сет	**де̇сети**	**една̇ де̇сета**

	Personal Collectives	Approximate Collectives	Numerical Adjectives
1.	--	--	едини̇чен
2.	два̇ма	--	дво̇ен
3.	три̇ма	--	тро̇ен
4.	четири̇ма	--	четво̇рен
5.	пети̇ма	--	пето̇рен
6.	шести̇ма	--	шесто̇рен
7.	/седми̇на/	--	седмо̇рен
8.	/осми̇на/	--	осмо̇рен
9.	/девети̇ма/	--	девето̇рен
10.	--	десети̇на	десето̇рен
20.	--	двадесети̇на	--
50.	--	петдесети̇на	--
100.	--	стоти̇на	--

	Cardinal	Ordinal	Fractions
11	едина̇десет едина̀йсет	едина̇десети едина̀йсти	една̇ едина̇десета една̀ едина̀йста
12	двана̇десет двана̀йсет	двана̇десети двана̀йсти	една̇ двана̇десета една̀ двана̀йста
13	трина̇десет трина̀йсет	трина̇десети трина̀йсти	една̇ трина̇десета една̀ трина̀йста
20	два̇десет два̀йсет	два̇десети два̀йсти	една̇ два̇десета една̀ два̀йста
21	два̇десет и едно̇ два̀йсет и едно̀	два̇десет и пъ̇рви два̀йсет и пъ̀рви	една̇ два̇десет и пъ̇рва една̀ два̀йсет и пъ̀рва
22	два̇десет и две̇ два̀йсет и двѐ	два̇десет и вто̇ри два̀йсет и вто̀ри	една̇ два̇десет и вто̇ра една̀ два̀йсет и вто̀ра
50	петдесе̇т	петдесе̇ти	една̇ петдесе̇та

Cont'd.	Cardinal	Ordinal	Fractions
90	деветдесе̇т	деветдесе̇ти	една̇ деветдесе̇та
100	сто̇	сто̇тни	една̇ сто̇тна
101	сто̇ и едно̇	сто̇ и пъ̇рви	една̇ сто и пъ̇рва
111	сто̇ и едина̇десет	сто̇ и едина̇десети	една̇ сто и едина̇десета
120	сто̇ и два̇десет	сто̇ и два̇десети	една̇ сто и два̇десета
200	две̇ста	две̇стотни	една̇ две̇стотна
900	де̇ветстотин	де̇ветстотни	една̇ де̇ветстотна
1,000	хиля̇да	хи̇ляден	една̇ хи̇лядна
2,000	две̇ хи̇ляди	две̇ хи̇ляден	една̇ две̇ хи̇лядна
Million	милио̇н	милио̇нен	една̇ милио̇нна
Billion	милиа̇рд	милиа̇рден	една̇ милиа̇рдна

Note 19. 2 Telling Time

Some examples of telling time have occurred in earlier units. A general survey is given here.

Time within the day:

9:00	де̇вет часа̇
9:05	де̇вет и пе̇т
9:08	де̇вет и о̇сем /мину̇ти/
9:15	де̇вет и петна̇йсет or де̇вет и че̇твърт
9:20	де̇вет и два̇йсет
9:30	де̇вет и три̇йсет or де̇вет и половина
9:35	де̇сет без два̇йсет и пе̇т
9:40	де̇сет без два̇йсет

Time within the day (Cont'd)

9:44	де̇сет без шесна̇йсет
9:45	де̇сет без петна̇йсет от де̇сет без че̇твърт
9:50	де̇сет без де̇сет
9:58	де̇сет без две̇

		Adjective Form
in the morning	сутринта̇	су̇трешен
in the afternoon	следо̇бед	следо̇беден
in the evening	вечерта̇	ве̇че̇рен
at night, during the night	през ноща̇	но̇щен
noon	о̇бед, обя̇д	о̇беден
midnight	полуно̇щ	

Time by the day (for months see Unit 5)

on the fifth (of May)	на пе̇ти (ма̇й)
on the 21st (of April)	на два̇йсет и първи (апри̇л)
on the 30th (of June)	на три̇йсти (ю̇ни)
letter of the tenth	писмо̇ от десе̇ти
(on) Tuesday	(във) вто̇рник

References to days:

today	дне̇с
yesterday	вче̇ра
day before yesterday	за̇вчера
tomorrow	у̇тре
day after tomorrow	в дру̇ги де̇н
last night	сно̇щи
a twenty four hour period	деноно̇щие

Days of the week:

Monday	понеделник	Friday	петък
Tuesday	вторник	Saturday	събота
Wednesday	сряда (среда)	Sunday	неделя
Thursday	четвъртък		

Time by the year:

1961 хиляда деветстотин шестдесет и първа (година)

born on July 8, 1915 роден на осми юли, хиляда деветстотин и петнадесета (година.)

this year	тази година
last year	миналата година
next year	следната (следващата) година
five years ago	преди пет години

Holidays: празници

New Year's	Нова Година	Easter	Великден
Christmas (Jan.7)	Коледа	May 1	Първи Май

Personal days:

Name day	имен ден	Birthday	рожден ден

Note 19. 3 Verbs with Prefixes.

	върна	връщам	send back, return
за-	завърна се	завръщам се	return home, come back
из-	извърна /се/	извръщам /се/	turn aside

от-	отвърна	отвръщам	retort
пре-	превърна	превръщам	change, transmute into
	гоня		chase, pursue
до-	догоня	догонвам	catch up with
из-	изгоня	изгонвам	chase out
про-	прогоня	прогонвам	drive away
раз-	разгоня	разгонвам	disperse, scatter
	грея		give out warmth, shine
из-	изгрея	изгрявам	rise, go up
о-	огрея	огрявам	shine on, illuminate
по-	погрея	--	shine for a while
с-	сгрея	сгрявам	warm, heat
	грижа се		take care of
за-	загрижа /се/	загрижвам /се/	cause worry, worry
по-	погрижа се	--	take care of
	губя		lose
за-	загубя	загубвам	lose
из-	изгубя	изгубвам	lose
по-	погубя	погубвам	send to death, destroy
	дойда	идвам	come here
при-	придойда	прииждам	swell, flood
	държа		hold, keep
въз-	въздържа се	въздържам се	refrain

за-	задържа	задържам	hold back, detain
под-	--	поддържам	support
при-	--	придържам	support, adhere
с-	сдържа се	сдържам се	repress, keep in
у-	удържа	удържам	deduct; not give way
	живея		live, be alive
до-	доживея	доживявам	live out, live to see
из-	изживея	изживявам	experience
о-	оживея	оживявам	revive
от-	отживея	отживявам	become obsolete
пре-	преживея	приживявам	experience, go through
	-здрав-		--
за-	заздравея	заздравявам	reinforce, strengthen
о-	оздравея	оздравявам	recover, convalesce
	-зем- (взем- with в- acts as base; see Note 22.2)		
в-	взема	вземам / взимам	take
из-	иззема	изземвам	take away
об-	обзема	обземам	overcome (horror), seize.
пре-	превзема	превземам	seize, capture
съв-	съвзема се	съвземам се	recover, recuperate
	зная		know
по-	позная	познавам	know, guess, recognize
при-	призная	признавам	acknowledge, admit

съ-	съзная	съзнавам	be conscious, realize
у-	узная	узнавам	learn, come to know
	играя		**play**
до-	доиграя	доигравам	finish playing
за-	заиграя	заигравам	start playing; be engrossed in play
из-	изиграя	изигравам	play to the end; cheat
об-	обиграя	обигравам	train
по-	поиграя	--	play
про-	проиграя	проигравам	gamble away
	искам		**want, ask**
из-	изискам	изисквам	ask for (channel, order)
по-	поискам	--	ask, want
раз-	разискам	разисквам	discuss
	кажа	**казвам**	**say**
из-	изкажа	изказвам	speak out
на-	накажа	наказвам	punish
о-	окажа	оказвам	give, render
от-	откажа	отказвам	deny
по-	покажа	показвам	show, point
под-с-	подскажа	подсказвам	prompt
пред-с-	предскажа	предсказвам	predict
при-	--	приказвам	talk
раз-	разкажа	разказвам	tell, narrate

	ка̇ня се		plan, intend
	каня		invite, ask
за-	заканя се	зака̇нвам се	treaten
на-	наканя се	наканвам се	plan, intend
по-	поканя	поканвам	invite
	ку̇пя	ку̇пувам	buy
за-	закупя	закупувам	buy up
из-	изкупя	изкупувам	buy up
от-	откупя	откупувам	ransom
под-	подкупя	подкупвам	bribe
пре-	прекупя	прекуп/у/вам	buy - second hand
	-лез-		--
в-	вле̇за	вли̇зам	enter
из-	излеза	излизам	come out
с-	слеза	слизам	come down
	лепя		stick, glue
за-	залепя	зале̇пвам	stick, paste
об-	облепя	облепвам	paste over with
от-	отлепя	отлепвам	unstick
раз	разлепя	разлепвам	paste around
с-	слепя	слепвам	paste together
	-лажа-		--
в-	вло̇жа	вла̇гам	put in, deposit
въз-	възложа	възлагам	assign

до-	доложа	долагам	report
за-	заложа	залагам	pledge, pawn
из-	изложа	излагам	expose, exhibit
на-	наложа	налагам	impose, put on
об-	обложа	облагам	levy, tax
от-	отложа	отлагам	postpone
по-	положа	полагам	lay; take care
под-	подложа	подлагам	put under, subject
пред-	предложа	предлагам	offer, suggest
при-	приложа	прилагам	apply
раз-	разложа	разлагам	decompose, rot
с-	сложа	слагам	put, lay, place
	меря		measure
за-	замеря	замервам	throw (a stone)
из-	измеря	измервам	measure
от-	отмеря	отмервам	measure out (off)
пре-	премеря	премервам	measure, try on
у-	умеря	умервам	hit, get the right measure
	местя		move
в-	вместя	вмествам	put into, insert
за-	заместя	замествам	replace
из-	изместя	измествам	remove
на-	наместя	намествам	place in
от-	отместя	отмествам	remove
пре-	преместя	премествам	move over, transfer

раз-	разместя	размествам	displace, dislocate
с-	сместя	смествам	find room for

Grammatical Drill

GD 19.1.2 Personal Collectives and Approximate Collectives.

В стаята има един стол.

В стаята има два стола.

В стаята има три стола.

В стаята има шестима мъже.

Двама чиновници отсъствуват днес.

Пет души американци са болни.

В стаята има седем души, от които двама работят в банката и трима в кантората.

Четирима артисти не бяха дошли.

Двадесет и двама чиновници и две *чинóвнички не дойдоха.

*employees (f)

Пред къщата има стотина коли.

В стаята има един мъж.

В стаята има двама мъже.

В стаята има трима мъже.

В стаята има десет души.

Четирима българи заминават за Америка.

Петима американци са болни.

На сцената имаше около двадесет души артисти.

Двама или трима от тях бяха болни.

В стаята имаше десетина души.

В *двóра на училището играят двадесетина деца.

*the courtyard

GD 19.1.3 Adjectival Numerals

В тази стая има едно единично легло.

Иван получи четворно /четири пъти/ повече пари от Петър.

Те лежат на две единични легла.

В другата стая има две легла-едното е двойно, а другото тройно.

Неговата кола пътува двойно по-бързо от моята.

Моята кола струва двойно повече от неговата и тройно повече от нейната.

В стаята сега има петорно повече хора от вчера.

Нейните пари са двойно повече от моите.

Иван има десеторно повече пари от мен.

GD 19.1.4 Fractions

1/2 /една втора/ от десет е пет.

Половината от десет е пет.

1/3 /една трета от девет е три.

1/4 /една четвърт/ от 16 е четири.

1/4 от 60 е 15.

15 е една четвърт от 60.

Часът е четири и четвърт /4:15/.

Часът е I:45 /два без четвърт/.

Едно цяло има четири четвърти.

Една четвърт е моя и три четвърти са на Борис.

Часът е два и половина.

1/5 /една пета/ от хляба е на Мария и четири пети са мои.

1/6 - една шеста.

1/12 - една дванайста /дванадесета/

1/20 - една двайста /двадесета/

1/100 - една стотна от един долар е един цент.

1/1000 - една хилядна от десет долара е един цент.

GD 19. 2 Telling Time

Влакът замина преди 5 минути.

Влакът ще замине след 5 минути.

Ние заминаваме в десет и десет.

Театърът започва в осем и петнадесет.

Театърът започва в осем и четвърт.

Родителите ми пристигат в дванадесет и двадесет.

Иванчо си идва от училище в един и половина.

Ще излезем от къщи в два без четвърт, за да сме там в два без десет.

Аз излизам от кантората в шест без четвърт.

Сутринта беше по-студена от след обеда.

Вечерта беше приятна.

През ноща имаше силна буря.

Иван пристигна там в полунощ.

Утре е първи януари.

На пети февруари отиваме в София.

Тя е родена на двадесет и първи март, хиляда деветстотин и осемнадесета година.

На тридесети юни ще гледаме "Една зимна нощ".

Утре е петък, седми август.

На трети август, тази година, е четвъртък и мой рожден ден.

До миналата година аз ходех на училище.

Идващата година заминавам за чужбина.

Борис работи петнадесет часа в денонощието.

Завчера бях във Варна.

Върнах се снощи и в други ден заминавам за Пловдив

Най-големите празници на годината са Нова Година, Коледа и Великден.

На Нова Година бяхме при родителите ми.

В България Нова Година и Коледа са през януари.

Великден и Първи май са през пролетта.

Аз се казвам Христо и имениият ден е на Коледа.

Първи май е празник на работниците.

GD 19. 3 Verbs with Prefixes.

върна

Аз ще се върна след един час.

Мария се завърна гладна от разходката.

Иван се извърна, за да не ме види.

Детето му отвърна с лоши думи.

Ние превърнахме голямата стая в трапезария.

гоня

Децата се гонят из градината.

Мъжът го догони и го хвана.

Бащата изгони чужденеца от стаята.

Тя прогони децата от градината.

Защо не разгониш децата от тук?

грея

Аз обичам да се грея на слънце.

Слънцето ще изгрее след десет минути.

Слънцето огря планината.

грижа се

Майката се грижи за децата си.

Борис влезе загрижен в стаята.

Ние ще се погрижим да вземем билети.

губя

Аз често губя пари или други работи.

Син ми загуби парите си.

Детето се изгуби в големия град.

Чужденецът ще ги погуби, ако им вземе къщата.

дойда

Утре ще ни дойдат гости от София.

Реката придойде и заля всичко.

държа

Детето държи шапката си в ръка.

Аз се въздържа̀х и не му отговорих.

Господин Попов ни задържа да работим до седем часа.

Мария поддържа брат си да следва.

Когато слизаме от горе, ние се придържаме да не паднем.

Аз се здържа̀х да не му отговоря.

Иван ще удържи думата си и ще дойде.

живея

Родителите ми живеят със сестра ми.

Не зная дали ще доживеем да видим всичко това.

Ние изживяхме много неприятности.

Вашата кола е много стара и отживяла времето си.

Ние преживявахме много лоши времена.

-здрав-

Ръката ми заздравя бързо.

Аз оздравях само пет дни след като бях при доктора.

-зем-

Тя взе нещата от масата.

Всички работи бяха иззети от магазина.

Голяма радост обзѐ децата, когато чуха, че отиват на планината.

Иванчо се съвзѐ бързо от болестта.

зная

Децата знаят урока.

Мъжът ме позна́ бързо.

Аз признавам, че не съм направил добре.

Детето съзнава, че не трябва да прави това.

Ние узна́хме много късно за всичко това.

играя

Децата обичат да играят в снега.

Ще доиграем играта си и ще дойдем.

Нека да изиграем още една игра.

Изглежда, и той е обигра́н в тази работа.

Иван проигра́ всичките си пари.

искам

Какво искате да пиете?

Изискайте документите му от там!

Защо не поискаш да отидеш при брат си?

Ние разисквахме до късно да отидем ли или не.

кажа

Аз ще й кажа да не му казва.

Иванчо бе нака́зан от баща си.

Ока́за се, че тя е била там.

Борис отказа да отговаря.

Мъжът ни показа пътя.

Баща ми ни разказа, как е пътувал до Америка.

каня(се)

Ние се каним да отидем на театър.

Ние каним често гости в къщи.

Мъжът се закани на детето.

Защо не се наканите един път да ни дойдете на гости?

Аз я поканих на кино, но тя не дойде.

купя

Утре ще си купя нова кола.

Иван закупи /изкупи/ всичкото вино на пазаря.

За да узнае нещо, Петър подкупи чиновника.

-лез-

Гостите влезоха в трапезарията.

Слънцето ще залезе след един час.

Децата излезоха на разходка.

Вие трябва да слезете от там.

лепя

Елена лепи марки на писмото.

Ако не залепите още една марка от един лев, писмото няма да тръгне.

Писмото е облепено добре.

Аз искам да отлепя марката.

Не виждате ли, че марките са слепени?

-ложа-

Иванка иска да вложи парите си в банката.

Баща ми ми възложи да купя всичко това.

Аз ще му доложа какво съм направил.

Иван заложи костюма си за пет долара.

Наложи ни се да пътуваме.

Мария отложи пътуването си.

Един от нас предложи да почакаме още малко.

Яйцето се беше разложило от горещината.

Ние сложихме чиниите си пред себе си.

меря

Иван мери един костюм.

Иван премери костюма.

Иван размери мястото.

местя

Утре ще местя нещата си в друга стая.

Вие не можете да ги вместите в тази стая.

Иванка замести хляба с картофи.

Иван ме измести от работата ми.

Аз не мога да отместя масата.

Защо не преместите багажа си утре?

Всичко беше разместено.

GD 19. 4 New Verbs

глобя - глобявам

Мен ме глобяват всеки ден за бързо пътуване.

И Мария често я глобяват.

Той глобяваше Петър, когато го видяхме.

Те глобяваха почти всеки ден някого на улицата.

Той е глобявал брат ми много пъти.

В София са ме глобявали два пъти.

Той ще ме глоби, ако ме види тук.

Те искат да го глобят.

Вчера глобиха Петър пред нашата врата.

Той я глоби десет лева.

Глобили го сто лева.

Чиновникът го глобил, защото нямал билет.

Мамо, татко е глобен от един господин.

Тя е глобена и трябва да плати.

Аз съм глобяван няколко пъти.

Тя още не е глобявана.

Глобете го, защото не е пътувал бързо.

Не я глобявайте! Тя няма пари.

избера - избирам

Днес избираме чиновници за банката.

Попов го избират вече два пъти.

Когато влезохме в магазина, той избираше костюм.

До вчера аз избирах всичко сам.

Вярно ли е, че той сам си избирал дрехите?

Кого ще изберете да отиде във Варна?

Ще изберем Попов или брат му.

Кога избрахте Петър да отиде във Варна?

Избрахме го преди два дни.

Избрали един хубав кафяв костюм.

Тя още не е избрала нищо.

Борис е избран от нас, като най-добрия чиновник в банката.

Тя е избрана от тях като най-добрата майка.

Изберете Иванов и ще бъдете доволни.

Не го избирайте! Той не е наш приятел.

извикам - извиквам

Сега извикват номер 15.

Когато влезохме извикваха номер десет.

Попов извикваше чиновника всеки ден при себе си.

Той извиквал Попов , когато те влезли.

Жената извиквала само жени.

Кога ще извикате Попов?

Ще го извикаме след пет минути.

След пет минути го извикаха.

Ние извикахме артистите на сцената.

Иван извикал на Мария и тя спряла.

Тя извикала, като видяла, че детето пада.

Петров е извикван няколко пъти до сега.

Тя е била често извиквана на сцената.

Мъжът беше извикан да говори.

Те са извикани да се върнат.

Извикайте всички мъже да дойдат.

Не извиквайте Иван! Той не е тук.

изпъдя - изпъждам

Те го изпъждат вече за втори път от къщи.

Аз винаги изпъждам чиновника, който не работи добре.

Тя го изпъждаше за втори път.

Чух, че Попов изпъждал брат си няколко пъти.

Тя още не ме е изпъждала.

Ако влеза, ще ме изпъдят.

Мария няма да ме изпъди.

Защо изпъдихте чиновника?

Изпъдихме го, защото е мързелив.

Изпъдили го от едната врата, но той влезъл от другата.

Иван още не е изпъдил жена си.

Борис е изпъждан два пъти от жена си.

Чиновникът е изпъден за винаги от банката.

Изпъдете го! Не мога да го гледам.

Не го изпъждайте още! Чуйте го първо!

къпя се

Аз се къпя всяка сутрин.

Ние се къпем обикновено в къщи.

Когато отидохме да го видим, той се къпеше.

Ние се къпехме често в Софийската баня.

Иван се къпел, когато водата спряла.

Детето се къпело с удоволствие.

От утре ще се къпя всеки ден.

Аз се къпах вече.

Децата се къпаха два часа.

Всички са се къпали с удоволствие.

Детето е къпано два пъти тази сутрин.

Деца, къпете се всеки ден.

Не се къпете още! Водата е студена.

Борисе, не се къпи тази сутрин!

обиколя - обикалям

Всеки ден той обикаля градината три пъти.

Сега ние обикаляме черквата.

Иван обикаляше музея, когато го видяхме.

Тя обикаляше градината си за втори път.

Вярно ли е, че той обикалял градината си всеки ден по няколко пъти?

Утре ще обиколя към Петър да видя какво прави.

Хайде да обиколим музея и видим какво има.

Ние обиколихме градината, но никого не видяхме.

Детето обиколило два пъти градината и се уморило.

Обиколи и виж болния ни приятел!

Не обикаляй на там! Ще те видят.

Мария винаги е обиколена от мъже.

обясня - обяснявам

Аз му обяснявам работата в кантората.

Ние им обясняваме за втори път урока.

Тя ми обясняваше урока, когато майка ми влезе.

Мъжът обясняваше на детето, къде да отиде.

Дядото обяснявал нещо на децата, когато Иван влезъл.

Мария ще Ви обясни, как да отидете до там.

Не ми обясниха добре и аз се загубих в града.

Мария ми обясни с няколко думи, къде да отида.

Иван обяснил на децата, защо те не трябва да излизат вечерно време.

Изглежда, че те не са му обяснили добре.

Урокът е обясняван няколко пъти.

Урокът е обяснен много добре.

Обяснете ми как да отида до там.

Не му обяснявайте! Той знае много добре, как да отиде.

подготвя - подготвям

Аз го подготвям за университета.

Тя подготвя Борис за кантората.

Тя го подготвяше за училище, но той не искаше да работи.

До вчера те подготвяха децата ни.

Вярно ли е, че Мария подготвяла дъщеря му за университета?

Ние ще го подготвим много добре.

Те не могат да ни подготвят, защото сами не знаят много.

Иван сам подготви сина си за университета.

Те подготвиха много добре децата ни.

Подготвили я за най-лошото.

Бащата подготвил сина си да види майка си.

Всички бяха подготвени, че Мария е болна.

Само Мария не беше подготвена.

Петре, подготви се добре за университета.

Не се подготвяй, защото няма смисъл.

посрещна - посрещам

Аз винаги я посрещам на вратата.

Борис ме посрещаше за втори път на гарата.

Детето Й я посрещало всеки ден.

Ще отида да я посрещна на гарата.

Защо няма да ме посрещнат?

Брат ми ме посрещна на гарата.

Ние я посрещнахме без Борис.

Посрещнали го и го завели на хотела.

Мария посрещнала майка си с удоволствие.

Иван е посрещан няколко пъти от приятеля си.

Иван беше посрещнат от приятеля си.

Посрещнете го и го заведете в трапезарията!

Не го посрещайте! Той не заслужава.

прескоча - прескачам

За да отида на работа, аз прескачам оградата на Иван.

Борис обича да прескача оградата.

Когато го видяхме, той прескачаше оградата.

До вчера децата прескачаха оградата, за да излезат на улицата.

Вярно ли е, че той често прескачал оградата?

Мария е прескачала няколко пъти поточето.

Детето не иска да прескочи поточето.

Вие ще прескочите лесно оградата.

Ние прескочихме два пъти поточето.

Тя прескочи бързо оградата.

Без да види Иван той прескочил оградата.

Тя не прескочила поточето.

Прескочете поточето и ще ви дам пет лева.

Не го прескачайте! Много е широко.

престоя - престоявам

Аз смятам да престоя един месец във Варна.

Защо не престоите повече време?

Децата престояха при чичо си цял месец.

Аз престоях там само два дни.

Жена ми престояла една седмица при майка си.

Децата му престояли зимата на планината.

разка́жа - разказвам

Дядо Петър често разказва на децата си, къде е бил и какво е правил.

Сега те му разказват къде са били.

Тя им разказваше нещо, когато той влезе.

Борис често им разказвал за *успе́хите си. *successes

Тя разказвала на родителите си, какво видяла в София.

Тя ще ни разкаже какво е видяла.

Те не искат да ни разкажат къде са били.

Чужденецът им разказа всичко за себе си.

Ние му разказахме какво сме видяли.

Децата разказали какво са видяли.

Мария разказала всичко на брат си.

Разкажете ни всичко за себе си!

Не им разказвайте! Те не заслужават.

страхувам се

Иванчо се страхува да излиза вечер.

Ние се страхуваме от този чужденец.

Когато отидохме при Петър, Иван се страхуваше да влезе.

Децата се страхуваха да излезат от трапезарията.

Мария се страхувала да остане сама.

Чух, че децата се страхували да останат сами.

Тя ще се страхува, ако остане сама.

Иван няма да се страхува, защото е голям вече.

Не се страхувайте от него!

Иване, не се страхувай от дъжда!

Listening In

Петър и Борис

Петър: Какво ще правиш през горещините?

Борис: Мисля да отида за две седмици към Варна.

Петър: На нас ни казаха, че в Чамкория е много приятно през лятото.

Бил ли си там?

Борис: Да, миналата година.

Петър: Кажи ми тогава, как се отива до там?

Борис: С кола.

Пътят не е лош и ще намериш, че самото място е много красиво и заградено с планини.

Петър: Минава ли през Чамкория някаква река?

Борис: Има много поточета с чиста, студена вода, но не достатъчно дълбоки за плаване.

Петър: Пътят за Чамкория минава през Искърското дефиле, нали?

Борис: Да; миналата година ходихме по този път.

В едно от ханчетата ядохме пържена риба.

Имаха хубаво винце и ракия.

Петър: Да, чувал съм за това.

Борис: На връщане, без да му мислим много, прескочихме една ограда, за да се нахраним под сянката на едно дърво и ни изпъдиха.

Петър: Собственикът ли ви изпъди?

Борис: Да. Имахме малки неприятности, но не ни глоби.

Разбира се, салатата, чушките и консервите, които имахме за пикника, ядохме в къщи.

Четиво

Иван и Петър отиват в София.

(продължение 6)

"Добре заварил, Борисе", му отговорил бай Георги. "Как си? Добре ли си? Как ти върви работата? Как са Вашите?"

"Благодаря ти, Георги; както виждаш добре съм; работата върви добре и в къщи всички са добре, слава Богу! А вие как сте? Приятно ми е да те видя. Отдавна не сме се виждали. А ти с кого си? Кои са тези господа?"

"Кои господа?" се засмя бай Георги. "Тези са моите синове, Борисе! Не ги ли познаваш?"

"Разбира се! Единият е Иван, а другият Петър, нали? Колко са пораснали! Не съм ги виждал, има повече от шест, седем години. Тогава бяха малки, а сега виж ги колко са големи! Как минават годините!"

"Минават, Борисе, минават и не забравяй, че и ние не сме вече млади!"

"Кажи ми, Георги, а този, старият господин, кой е? Като че ли го познавам!"

"Разбира се, че го познаваш. Дядо Васил от нашето село."

"Добър ден, дядо Василе. Добре дошел!"

"Добре заварил, Борисе. Дал ти Бог добро. Аз видях, че не ме позна. Е, какво да правим, остарях вече."

"Не си остарял, дядо Василе, но отдавна не сме се виждали. Хайде сега, заповядайте всички в къщи. Жена ми ни чака вече с обеда. И тъй е късно вече. А наистина, защо закъсняхте толкова много? Аз изпратих Асен на гарата да ви чака; той къде ли е останал?"

"Но ние не дойдохме с влака, Борисе. Не ти ли казах? Дядо Васил ни доведе с колата си."

"Така ли? Много добре. Трябва да сте направили една хубава разходка из Балкана!"

"Да, много хубава и времето беше чудесно."

"Тогава трябва да сте много гладни. Хайде, заповядайте вътре."

"Борисе, аз ще те моля да ме извиниш, но няма да мога да остана за обед. Благодаря ти много, но имам много работа в града и трябва да я свърша днес непременно," каза дядо Васил.

"Съжалявам, дядо Василе, щом е така, но ела тогава у нас тази вечер. Ще има и други приятели и познати. Ще се съберем да си поговорим."

"Да, довечера може. Благодаря ти, ще дойда с удоволствие."

"Ще те чакаме към осем часа."

"Добре, благодаря, довиждане."

"Довиждане, дядо Василе."

След като се разбра и с другите и им каза довиждане, дядо Васил се качи в колата си и отиде в града.

По това време тъкмо Асен пристигаше от гарата.

"Ето и Асен," извика Иван.

"Здрасти Иване, здравей Петре! Кога пристигнахте? Не ви видях на гарата!"

"Но ние не дойдохме с влака. Дядо Васил ни доведе с неговата кола," му обясниха момчетата. "Не знаехме, че си бил на гарата. Бихме могли да минем да те вземем и дойдем всички заедно в града."

(следва)

Нови думи

довиждане		good-by
здравей!		hello
засмея се - засмивам се	(P-I)	laugh at, smile
позная - познавам	(P-I)	recognize
остарея - остарявам	(P-I)	get old, age
отговоря - отговарям	(P-I)	answer
познат, позната		acquaintance
порасна - порасвам	(P-I)	grow up
слава		glory
събера се - събирам се	(P-I)	gather together, assemble

Въпроси

1. Какво попитал бай Георги, когато видял Борис?
2. Какво отговорил Борис на бай Георги?
3. От кога не са се виждали двамата приятели?
4. Кои са господата, за които Борис пита?

5. Защо Борис нарича дядо Васил и синовете на бай Георги, господа?
6. Защо Борис не познал дядо Васил?
7. Какво им казал Борис, когато ги поканил вътре?
8. Защо Борис изпратил сина си Асен на гарата?
9. Асен успял ли да ги види на гарата?
10. Защо Асен не успял да види гостите на гарата?
11. Защо дядо Васил се извинил, че не може да остане за обяд?
12. За кога поканил Борис дядо Васил?
13. Още кой щял да бъде вечерта у Попови?
14. Кога пристигнал Асен от гарата?
15. Ако момчетата знаели, че Асен е на гарата, какво биха направили те?

Unit 20

Visiting a Doctor	Визита при Доктора

Докторът

complain	опла̇ча се-опла̇квам се (P-I)
Tell me, what seems to be your complaint?	Ка̇жете ми, от какво̇ се опла̇квате?

Петър

feel	чу̇вствувам (се) (I)
headache	главобо̇лие
I always feel tired, I have a headache, and often a little temperature.	А̇з се чу̇вствувам ви̇наги умо̇рен, и̇мам главобо̇лие и че̇сто ма̇лко температу̇ра.

Докторът

cough	ка̇шлям (I)
pain	бо̇лка, бо̇лки
chest	гърди̇
Do you cough? Do you have pains in your chest?	Ка̇шляте ли? И̇мате ли бо̇лки в гърди̇те?

Петър

sharp pain	боде̇ж, боде̇жи
back	гръ̇б, гърбове̇
waist; cross	кръ̇ст, кръ̇стове
No, doctor, but I have sharp pains in my back and in the middle of the back.	Не̇, господи̇н до̇кторе, но и̇мам боде̇жи в гърба̇ и кръ̇ста.

Докторът	
Whereabouts in the middle of the back?	Къде около кръста?
Петър	
kidney	бъбрек, бъбреци
Around the kidneys.	Около бъбреците.
Докторът	
stomach	стомах, стомаси
Do you have pains in your stomach?	Имате ли болки в стомаха?
Петър	
intestine	черво, черва
Sometimes my abdomen hurts.	Понякога червата ме болят.
Докторът	
pull	дърпам - дръпна (I-P)
Do you have cramps?	Чувствувате ли дърпане на крака?
Петър	
No.	Не.
Докторът	
When does your head hurt, and where?	Кога Ви боли главата и къде?
Петър	
Usually in the afternoon.	Обикновено следобед.
blind	сляп, сляпа
eye	око, очи
temples ('blind eyes')	слепи очи
forehead	чело, чела

Sometimes my temples [hurt], sometimes [my] forehead.	Понякога слепите очи, понякога челото.
	Докторът
tongue	език, езици
Show me your tongue!	Покажете ми езика си!
auscultate	прислушам-прислушвам (P-I)
I'd like to listen to your chest.	Бих искал да Ви прислушам.
prescribe	предпиша - предписвам (P-I)
medicine	лекарство, лекарства
Here, I'm prescribing this medicine for you.	Ето тук Ви предписвам това лекарство.
drugstore	аптека, аптеки
fulfill	изпълня - изпълнявам (P-I)
prescription	рецепта, рецепти
Any drugstore will fill the prescription.	Всяка аптека ще изпълни рецептата.
Tuesday	вторник
Take it three times a day until Tuesday.	Взимайте го три пъти на ден до вторник.
	Петър
And then ('after')?	И после?
	Докторът
office	кабинет, кабинети
(You'll) come here to my office at eight in the morning.	Ще дойдете тук в кабинета ми в осем часа сутринта.
hospital	болница, болници

I'll take you with me as I'm going to the hospital.	Ще Ви взема със себе си като отивам в болницата.
	Петър
What will we do there?	Какво ще правим там?
	Докторът
be frightened	плаша се (I)
Don't be alarmed ('afraid')!	Не се плашете!
diagnosis	диагноза
blood picture	кръвна картина
lung	дроб, дробове
patient	пациент, пациенти
X-ray	рентген
Before I make any sort of a diagnosis I like to have a full blood picture and to see the patient's lungs by X-ray.	Преди да сложа каквато и да е диагноза, обичам да имам пълна кръвна картина и да видя дробовете на пациента на рентген.
nurse	милосърдна сестра
tooth (adj.)	зъбен, зъбна
department	отделение, отделения
When you're in the hospital, the nurse will take you to the dental department for them to examine your teeth	Когато сте в болницата милосърдната сестра ще Ви заведе в зъбното отделение да Ви прегледат зъбите.
	Петър
Very well, doctor. I'll be here Tuesday. Thank you!.	Добре, г-н докторе. Във вторник ще бъда тук. Благодаря!

Notes

Note 20.1 Verb: Present Active Participle /-št/

течаща вода

идващата година

следващата година

The present active participle is formed with the suffix /-št/. It may be used as an adjective or in apposition to a noun. It may, as a verb form, form a clause or phrase of its own, with an object and accompanying adverbs or prepositional phrases. See examples in the grammatical drill.

The stem formative suffixes before /-št/ vary somewhat.

Following are examples:

Verb type	Verb	Participle	Meaning
a	излизам	излизащ	leaving
e/a	бера	берещ	picking
Ye/a	пиша	пишещ	writing
i/a	лежа	лежа̀щ	lying down
e	раста	растящ /растещ/	growing
e/o	чета	четящ /четещ/	reading
e/zero	живея	живеещ	living
	пия	пиещ	drinking
i	чистя	чистещ	cleaning

Note 20. 2 Verb: Prefixes (4)

	викам	/викна/	call out, shout
из-	извикам	извиквам	shout, cry out
по-	повикам	повиквам	call, call up
с-	свиквм	свиквам	call together, convoke
	вря		boil, spring
за-	завря	завирам	start boiling, start rising
из-	извря	извирам	spring, boil
про-	провря	провирам	pass, squeeze through
у-	увря	увирам	boil up
	вържа	връзвам	knot, tie, bind
за-	завържа	завързвам	tie, bind
от-	отвържа	отвързвам	untie, loose
пре-	превържа	превързвам	tie up, bandage
раз-	развържа	развързвам	untie, unbind
с-	свържа	свързвам	connect, associate
	глобя	глобявам	fine
раз-	разглобя	разглобявам	take apart
с-	сглобя	сглобявам	put together
	готвя		cook; prepare
из-	изготвя	изготвям	prepare, make ready

под-	подготвя	подготвям	prepare for
при-	приготвя	приготвям	prepare, make ready
с-	сготвя	сготвям	cook, prepare
	мина	минавам	pass, go by
за-	замина	заминавам	depart, leave
из-	измина	изминавам	cover a distance
от-	отмина	отминавам	leave behind, pass
пре-	премина	преминавам	pass through
раз-	размина (се)	разминавам (се)	pass, cross, pass one another
	мия		wash
из-	измия	измивам	wash, wash out, up, clean out
про-	промия	промивам	wash out, develop
раз-	размия	размивам	dilute, wash away
у-	умия	умивам	wash out
	-общ-		--
об-	обобща	обобщавам	generalize
при-	приобща	приобщавам	join to
съ-	съобща	съобщавам	announce, communicate, let know.

	падам	**падна**	**fall**
до-	допадам	допадна	suit, be to the liking of
за-	западам	западна	decline
из-	изпадам	изпадна	fall, slip out
на-	нападам	нападна	attack
от-	отпадам	отпадна	fall off, decline
по-	попадам	попадна	get into
под-	подпадам	подпадна	fall under
про-	пропадам	пропадна	fall through, fail
раз-	разпадам	разпадна	disintegrate
с-	спадам	спадна	fall, come down, lose (weight)
у-	упадам	упадна	decline
	пека		**bake, roast**
до-	допека	допичам	bake to the end
из-	изпека	изпичам	bake, roast
о-	опека	опичам	bake; master
пре-	препека	препичам	bake hard
с-	спека	спичам	scorch
	питам		**ask**
до-	допитам се	допитвам се	ask s.o's advice

за-	запитам	запитвам	ask
из-	изпитам	изпитвам	examine, give test to
о-	опитам	опитвам	try, make an attempt
по-	попитам	попитвам	ask
раз-	разпитам	разпитвам	interrogate
	пия		drink
из-	изпия	изпивам	drink up
на-	напия	напивам	get drunk
о-	опия	опивам	intoxicate
по-	попия	попивам	suck up, soak up
про-	пропия	пропивам	soak into; to begin drinking
	платя	плащам	pay
за-	заплатя	заплащам	pay
из-	изплатя	изплащам	pay off
от-	отплатя	отплащам	repay, retaliate
пред-	предплатя	предплащам	pay in advance
раз-	разплатя	разплащам	pay around
	плача		cry
за-	заплача	заплаквам	start crying

о-	оплача	оплаквам	bemoan
о-	оплача се	оплаквам се	complain
по-	поплача	поплаквам	cry a little
раз-	разплача	разплаквам	make s.o. cry
	-повяд-		--
за-	заповядам	заповядвам	order
из-	изповядам	изповядвам	confess
про-	проповядам	проповядвам	preach
	помня		remember
за-	запомня	запомням	remember
на-	напомня	напомням	remind (of: /за/, /на/)
при-	припомня си	припомням си	recall
с-	спомня си	спомням си	remember, recollect, recall
	почна	почвам	start, begin
за-	започна	започвам	start, begin
	-пра-		--
въз-	възпра	възпирам	hold back
до-	допра	допирам	touch

на-	напра	напирам	insist, be urgent
о-	опра	опирам	touch, lean on
под-	подпра	подпирам	support
с-	спра	спирам	stop
	правя		do, make
из-	изправя	изправям	set upright, set straight
на-	направя	направям	do, make
о-	оправя	оправям	set in order
от-	отправя	отправям	send, direct
по-	поправя	поправям	correct, repair
под-	подправя	подправям	counterfeit, falsify
раз-	разправя	разправям	tell, explain
с-	справя се	справям се	cope, deal with
	пратя	пращам	send
из-	изпратя	изпращам	send away
от-	отпратя	отпращам	send from here
пре-	препратя	препращам	forward

раз-	разпратя	разпращам	send around
	пъдя		drive (chase) away
из-	изпъдя	изпъждам	chase out
про-	пропъдя	пропъждам	chase away, banish
раз-	разпъдя	разпъждам	disperse, scatter
	пътувам		travel
из-	изпътувам	--	cover a distance
от-	отпътувам	--	depart, leave
по-	попътувам	--	travel for a while
про-	пропътувам	--	journey through
	работя		work, function
за-	заработя	заработвам	start working
из-	изработя	изработвам	make, manufacture, produce
от-	отработя	отработвам	work off
по-	поработя	--	work for a while

пре-	преработя	преработвам	work over, process (into)
раз-	разработя	разработвам	develop, begin to work harder
	раста		grow
из-	израстна	израствам	grow up, spring up
от-	отрастна	отраствам	grow up
под-	подрастна	подраствам	grow up
по-	порастна	пораствам	grow up (tall)
раз-	разрастна	разраствам	grow, spread
с-	срастна	сраствам	grow together
	редя		arrange
в-	вредя	вреждам	get s.o. settled, help s.o.
в-	вредя се	вреждам се	manage to, get to
на-	наредя	нареждам	put in order

Grammatical Drill

GD 20.1 Present Active Participle

Жената, която отиваше към вратата, се обърна и ме видя.

Жената, отиваща към вратата, се обърна и ме видя.

Отиващата към вратата жена, се обърна и ме видя.

Мъжът, който идваше към нас, не видя колата.

Мъжът, идващ към нас, не видя колата.

Идващият към нас мъж, не видя колата.

Иван се качи на влака, който заминаваше в този момент.

Иван се качи на заминаващия в този момент влак.

Шосето, което минава през града, не е добро.

Шосето минаващо през града, не е добро.

Минаващето през града шосе, не е добро.

Иван каза нещо на децата, които минаваха покрай него.

Иван каза нещо на минаващите покрай него деца.

Иван каза нещо на децата, минаващи покрай него.

Тя седна до мъжа, който пишеше нещо.

Тя седна до мъжа пишещ нещо.

Тя седна до пишещия нещо мъж.

Мъжът, който сега става от стола, е мой приятел.

Ставащият сега от стола мъж, е мой приятел.

Гостите, които вечерят с нас, са чужденци.

Гостите, вечерящи с нас, са чужденци.

Вечерящите с нас гости са чужденци.

Всички се обърнаха към жената, която разглеждаше колата.

Всички се обърнаха към жената, разглеждаща колата.

Мъжът, който обличаше палтото си, не каза нищо и излезе.

Обличащият палтото си мъж, не каза нищо и излезе.

Иван говори с мъжа, който си слага шапката.

Иван говори с мъжа, слагащ си шапката.

Жената, която чакаше на ъгъла, си отиде.

Чакащата на ъгъла жена си отиде.

Детето, което влиза в магазина, е син на Попов.

Влизащето в магазина дете, е син на Попов.

Гостите, които излизаха от къщата, ме видяха.

Гостите, излизащи от къщата, ме видяха.

Излизащите от къщата гости, ме видяха.

Детето, което пишеше нещо, стана.

Пишещето нещо дете, стана.

Аз отидох към мъжа, който лежеше в леглото.

Аз отидох към мъжа, лежащ в леглото.

Аз отидох към лежащия в леглото мъж.

Жената, която минаваше по улицата, не видя колата, която идваше към нея.

Минаващата по улицата жена, не видя колата идваща към нея.

Жената минаваща по улицата, не видя идващата към нея кола.

Completion Drill

Change the following sentences, replacing the relative clause with the proper Present Active Participle.

For Example:

Тя отиде към детето, което играеше на улицата.

changed to:

Тя отиде към детето, играещо на улицата.

or:

Тя отиде към играещото на улицата дете.

____

Ние успяхме да се качим на влака, който тръгваше от гарата.

Хората, които слизаха от влака, бяха много уморени.

Той поздравяваше гостите, които пристигаха с хубави коли.

Жената, която минаваше покрай нас, ни поздрави.

Тя говори дълго с хората, които живеят в тази къща.

Температурата, която спадаше бързо, показваше, че ще има буря.

Тя каза нещо на мъжа, който слизаше от горе.

Детето, което носи пакет в ръцете си, е нашият син Иванчо.

Това, което тя видя в последния момент, бяха гостите, които се приготвяха да излезат.

Мъжете, които сервираха на масите в ресторанта, бяха главно млади хора.

GD 20. 2 Verb: Verbs with Prefixes

ви̇кам - ви̇кна

Аз го викнах да ми помогне.

Мария извика високо, когато видя къща.

Бащата повика сина при себе си.

Господин Попов свика всички чиновници ра̇ботещи в канторава.

вря̇

Яйцето ври от десет минути.

Кафето ще заври след малко.

На това място извира гореща вода.

Ние не можем да се проврем през оградата.

Месото увря скоро.

въ̇рза - връ̇звам

Чужденецът върза ръцете на Петър.

Мъжът ни завърза за едно дърво.

Отвързаха ме след един час.

На Петър му превързаха ръката.

Ръцете ми бяха вързани, но аз успях да ги развържа.

Аз поисках да ме свържат с моя адвокат.

глобя - глобявам

Ако влезем вътре, ще ни глобят.

Иван разглоби мотора на части и след това пак го сглоби.

готвя

Майка ни готви много хубаво.

Син ми се подготвя да влезе в университета.

Ние се приготвихме да тръгнем.

Супата е сготвена от баба.

мина - минавам

Децата ще минат покрай пощата да вземат марки.

Аз ще замина с влака в 5 часа.

Иван измина пътя за един час.

Мария ме отмина без да ме познае.

На път за планината те трябваше да преминат една река.

Аз се разминах по пътя с Петър; аз отивах у тях, а той идваше у нас.

мия

Наш Иванчо не обича да се мие със студена вода.

Ще се измия и ще дойда.

След ядене тя ще умие чинийте.

- общ -

Когато говори Петър обича да обобщава.

Иван се приобщи към нас, защото имахме повече за ядене.

Съобщиха ни, че той е дошел.

падам - падна

Детето падна от втория етаж, но оживя.

На него му допада тази работа.

Магазинът им западна бързо след всичко това.

Мъжът нападна жената с един нож.

След болестта Мария отпадна много.

Ние попаднахме в една хубава градина.

От нашия клас само Борис пропадна в края на годината.

От водата книгата се разпадна.

Аз спаднах два килограма в два дни.

пека

Хлябът се пече от един час.

Хлябът се допича и скоро ще е готов.

Картофите трябва да се изпекат по-добре.

Ако може, препечете хляба още малко.

Обувките ми се спекоха от горещината и не мога да ги нося.

питам

Ако ме попитате, ще ви отговоря.

За всичко, което не знае, Иванчо се допитва до баща си.

Мария го запита, но не получи отговор.

Утре ще ни изпитват в училище.

Аз опитах супата, но не ми хареса.

Искам да ви попитам нещо.

Бащата разпита всички деца, къде са били.

пия

Никой не е пил от тази чаша.

Ако изпиеш млякото си, ще ти дам един лев.

Борис се беше напил и нищо не виждаше.

Син му се пропи бързо, защото имаше лоши другари.

платя - плащам

Ако Ви платя, ще ми го дадете ли?

Ще Ви заплатя каквото струва.

Още не съм изплатил колата си.

Аз му се отплатих, като му дадох моя книга.

Хазайката иска да й предплащаме наема.

След като се разплатих, останаха ми само пет лева.

плача

Едно от децата му много плаче.

Защо не му дадете мляко, за да не заплаче?

Ако не ми дадеш книгата, ще се оплача на майка ти.

Детето поплака малко и спря.

Когато ме видя, детето се разплака.

-повяд-

Иван обича да заповядва.

Мъжът се изповяда, че е взел парите.

Някои проповядват, че никой няма да живее след двехилядната година.

помня

Аз помня много добре, когато всичко това стана.

Иванчо запомни лесно урока.

Баща ми ми напомни за месото.

Мария не можа да си припомни урока.

Не мога да си спомня, къде съм Ви виждал.

почвам - почна

От утре почват да работят.

Защо не започнете да работите?

-пра-

Жената ме възпря да направя това.

Аз се допрях до масата.

Аз се опрях, за да не падна.

Ще подпрем масата, за да не падне.

Автомобилът спря на пътя.

правя

Защо правите всичко това?

Ако направите това, ще Ви платя добре.

Аз си оправям сам леглото.

Детето се отправи към баща си.

Механикът поправи мотора.

Документите са подправени.

Разправят, че там никой не живеел.

Иван лесно се справя с работата.

пратя - пращам

Утре ще пратя пакет на син ми.

Защо не го изпратиш днес?

Борис отпрати гостите и тогава седна да яде.

Ако получа писмото, ще Ви го препратя.

Ние разпратихме писма на всички приятели.

пъдя

Хазайката ме пъди от стаята.

Ако не излеза, ще ме изпъди.

Аз пропъдих/разпъдих/ децата от градината.

пътувам

Мария и мъжа Й обичат да пътуват.

Тя е изпътувала вече много хиляди километри.

Ще отпътуват от гара София.

Искаме да пропътуваме България.

работя

От няколко дни работя в една кантора.

Магазинът му заработи добре.

Чиновниците се разработиха като видяха Попов.

раста

Децата растат бързо.

Син ми израстна в последните няколко години.

Детето отрасна при баба си.

Иванчо, когато пораснеш, и на теб ще дадем нож и вилица.

Магазинът му се бързо разрасна.

редя

Аз редя книгите на масата.

Дано мога да се вредя да взема билети.

Утре ще наредя да ми донесат другите книги.

GD 20. 3 New Verbs.

Imperfective only:

внимавам

Ние винаги внимаваме, когато се качваме на влака.

Жена ми никак не внимава, когато слиза от трамвая.

Елена внимаваше къде ходи, и все пак не видя колата.

Ние не внимавахме за пътя и се загубихме.

Тя не внимавала къде върви и се загубила.

Иванчо, внимавай, да не се загубиш!

Внимавайте да не кажете нещо повече пред нея!

кашлям

Защо кашляте?

Аз кашлям, защото съм болен.

Иван беше болен и кашляше много.

Всички в стаята кашляха от лошия въздух.

Чух, че жена му кашляла много.

Вярно ли е, че всички кашляли?

позная

Ако го видя, ще го позная.

Никой не можа да го познае.

Мария го позна веднага.

Децата го познаха след няколко минути.

Жените го видяли, но не го познали.

Мария го познала, щом го видяла.

Мъжът беше познат веднага от Петър.

чувствувам се

Аз се чувствувам много добре след разходката.

Децата не се чувствуват добре.

Вчера се чувствувах по-добре от днес.

Иван не се чувствуваше добре и не яде нищо.

Тя не се чувствувала добре и не отишла на работа.

Perfective - Imperfective Verbs:

изпълня - изпълнявам

Тя изпълнява всичко, каквото кажат родителите Й.

Нашата аптека изпълнява рецепти от много доктори.

Аз изпълнявах с удоволствие това, което майка ми казваше.

Вярно ли е, че тази аптека не изпълнявала всички рецепти?

Борис ще изпълни всичко, каквото е обещал.

Аптеката изпълни само една рецепта.

Ние изпълнихме всичко, каквото ни помолихте.

Защо не изпълнихте това, което Ви казахме?

Аптеката още не е изпълнила рецептата.

Рецептата е изпълнена преди два дни.

Изпълнете това, което Ви казвам!

Не изпълнявайте нищо, което той Ви казва!

изсмея се - изсмивам се

Ние често му се изсмиваме на това, което той казва.

Аз се изсмивах често, когато той не казваше добре някоя дума.

Децата се изсмивали често, защото тя не говорела добре английски.

Ако той каже това, аз ще му се изсмея в лицето.

Всички се изсмяха, когато чуха това.

Само тя не се изсмя на думите му.

Иван се изсмял без да знае защо.

Изсмейте му се, защото той не знае какво говори.

оплача се - оплаквам се

Всички се оплакват от него.

Само тя не се оплаква от него.

Децата се оплакват от нашия Иванчо.

Иванчо се оплакваше, че децата не го искали.

Всички се оплакваха от него.

Децата се оплаквали от лошия въздух в училище.

Мария се оплаквала често от главоболие.

Ако не Й дадете нещата, тя ще се оплаче на баща Ви.

Всички се оплакаха на баща му, че им е взел нещата.

Тя отиде и се оплака на майка си.

Иванчо се оплакал на баща си, че брат му не го взел със себе си.

Оплачете се на родителите му!

Не се оплаквайте, защото и вие не сте по-добри от него!

остарея - остарявам

Аз остарявам много бързо напоследък.

Вие остарявате, както и ние остаряваме.

Ако пиете много, ще остареете бързо.

Аз пия много мляко, за да не остарея бързо.

Жена му остаря по-бързо от него.

Децата му остаряха, но той не остаря.

Вярно ли е, че Петър е остарял много в последно време?

Аз мисля, че жена му е остаряла повече от него.

плаша се - уплаша се

Наш Иванчо се плаши от всичко.

Децата се плашат от чужденеца.

Като малък аз се плашех много.

Децата му като малки се плашели от трамвай.

Ако Ви види така, той ще се уплаши.

От какво се уплашихте?

Уплашихме се от нещо, но и ние не знаем какво беше.

Детето се уплашило и почнало да плаче.

Мария беше много уплашена.

Децата го гледаха уплашено.

Деца, не се плашете! Мъжът си отиде.

предпиша - предписвам

Докторът ми предписва често рецепти.

Аз, като доктор, Ви предписвам да взимате това лекарство.

Когато тя беше болна, докторът Й предписваше много лекарства.

Какво ще ми предпишете за утре?

Ще Ви предпиша да не излизате от къщи.

Докторът му предписа едно ново лекарство.

От болницата му предписали едно само лекарство.

Лекарствата му са предписани от добър лекар.

Предпишете ми едно добро лекарство!

Не ми предписвайте това лекарство!

препълня - препълвам

Жена ми винаги препълва чашите на гостите.

Децата обичат да препълват чашите си с мляко.

Като малки ние препълвахме чашите си с мляко.

Аз знаех, че той ще препълни чашата ми.

Ако препълните чашата, аз няма да пия от нея.

Децата пак препълниха чашите си.

Иван препълнил чашата и виното отишло на костюма му.

Колата е препълнена с неща.

Всички чаши са препълнени.

Не ми препълвайте чашата!

прислушам - прислушвам

Докторът ме прислушва всеки месец.

Децата ги прислушват много често в училище.

Когато аз влезох в стаята, докторът прислушваше Петър.

Докторът го е прислушвал няколко пъти до сега.

Докторът няма да може да Ви прислуша днес.

Прислушаха го, но нищо не намериха.

Докторът го прислушал и му казал, че е здрав.

Борис беше прислушан на бързо.

Прислушайте ме и ми кажете какво имам!

Не го прислушвайте! Аз зная, че той не е болен.

събера - събирам

Сега събирам пари за къща.

Ние събираме пари за къща.

Когато влезохме, тя събираше дрехите.

Аз чух, че той събирал пари за нова къща.

Ако съберете нещата, ще Ви дам десет лева.

Ние ще ги съберем и ще Ви ги дадем.

Господинът събра бързо нещата си.

Децата събраха парите от улицата.

Мария е събрала много пари.

Нещата са събрани в един ъгъл.

Съберете всички неща в този ъгъл!

Не събирайте още нещата! Имаме време.

Listening In

Борис и Петър

Б. Ще те видя тогава утре.

Сега трябва да отида на зъболекар.

Между другото, Петре, ела с мен и ще си прегледаш зъбите.

П. Не, благодаря.

Преди да тръгнем от Америка, Иванка и аз ходихме на зъболекар цели два месеца.

Б. Добре сте направили.

П. Отидохме също така в една от най-големите болници в Ню-Йорк, където ни прегледаха на рентген дробовете, стомаха, черната, бъбреците •и т.н. /така нататък , тъй нататък/ •etc.

Б. Тогава вие нямате нужда от доктор.

П. За главоболие, бодежи или обикновена •кашлица имаме лекарства. •cough

Б. Американски лекарства ли?

П. Някои да, но нашият доктор ни предписа също лекарства на рецепти, които всяка аптека може да изпълни.

Б. Би ли ми ги дал да ги покажа на моя доктор?

П. С удоволствие. Кой е твоя доктор?

Б. Доктор Стоянов.

П. Аз имам едни болки в гърба и също така в кръста и не зная от какво са.

Б. Не се плаши!

Ще те заведа при него.

Той е много добър.

П. Има ли много пациенти?

Б. В кабинета му има винаги много хора, но милосърдната сестра ме познава и няма да чакаме.

П. Добре, да отидем утре сутринта.

Иван и Петър отиват в София.

(продължение 7)

"Няма нищо. Добре, че стигнахте благополучно. Как беше по пътя?"

"Много приятно. Направихме една хубава разходка."

"Хайде момчета, елате сега в къщи. Имате време да си поговорите и след обед. Хайде, че ще изстине гювечът."

Всички влезоха в къщи и се качиха на втория етаж, където живеят Попови.

Къщата на Попови е на три етажа. На първия етаж е магазинът, на втория - тяхното жилище, а третия - го дават под наем. Тяхният етаж е доста голям, хубаво мобелиран, добре разпределен и нареден с вкус. Веднага може да се види, че госпожа Попова трябва да е много добра домакиня. Освен гостната стая и трапезарията те имат още три спални, две бани, голяма кухня и една друга стая, която господин Попов я употребява като свой кабинет.

След няколко минути госпожа Попова ги покани на обяд.

В трапезарията масата беше вече сложена, а от кухнята се носеше приятна миризма на пресно приготвено ядене.

"Знаете ли какво имаме за обяд?" попита Борис.

"Ти ни каза, че сте направили гювеч, но и без да ни беше казал, не беше мъчно да разберем по миризмата."

"Вярно е и се надявам, че обичате гювеч, нали?"

"Кой българин не обича гювеч? Ние на село без гювеч не можем. През ден, през два, трябва непременно да си сготвим един хубав гювеч. Имаме хубаво месо и пресен зарзават, така, че за нас е много лесно."

"Надявам се, че и нашият ще ви хареса. Аз поръчах вчера на зарзаватчията да ми донесе за днес пресен зарзават, а от халите купих специално говеждо месо. Аз бях казал на нашия касапин още завчера да ми го приготви."

"Вижда се, защото гювечът е наистина много добър. Вие какви зеленчуци слагате в гювеча и въобще, как го правите?"

"Мисля, че тъй както и вие. Както знаеш, първо месото трябва да се опържи добре. След това слагаме картофи, зелен фасул, малко зеле, грах, моркови, целина, пиперки и разни други зеленчуци. От всичко по малко, за да му даде вкус. След това посипваме отгоре малко пипер и всичко това слагаме във фурната да се изпече добре. След около два часа гювечът е вече готов."

"Така го правим и ние. Вие колко пипер слагате?"

"Не слагаме много, защото на мен лекарят не ми дава да ям люто. Но аз все си слагам по малко; иначе си няма вкус."

"Добре, ама чушките не са ли люти?"

"Не са всякога люти. Зависи от чушките. Ние ги избираме и слагаме от онези, които не са много люти."

"А ние без люто не можем. Така сме навикнали; нали сме селяни!"

Всички почват да ядат.

"Е, виж, това се казва гювеч!" каза бай Георги.

"Приятно ми е, че го харесваш, Георги," каза Борис, "но ако не е достатъчно лют, ето тук има от тези малки пиперки, които са много люти. Вземи си от тях, но внимавай да не те изгорят."

"Няма нищо, не се бой! Аз съм навикнал."

След като си сложи от малките чушки, Георги каза с удоволствие: "Чудесен гювеч! Кой е готвач във вашата къща?"

"Аз готвя всичко", каза госпожа Попова, "освен гювеча. Това е Борисова работа, той му е майсторът."

"Сега кажете ми какво ще пиете", попита Борис, "вино или бира?"

"Аз ще взема малко винце, ако може, а на момчетата, дайте им по-добре чиста, хубава, софийска вода."

(следва)

Иван и Петър отиват в София

Нови думи

бъ́лгарин, бъ́лгари	Bulgarian
благополу́чно	successfully
ведна́га	immediately, at once, right away
вку́с, вку́сове	taste
внима́вам (I)	pay attention
все́	always, all
го́стна ста́я го́стни ста́и	drawing room
готва́ч готва́чи	cook
го́твя (I)	cook
гра́х	peas
домаки́ня домакини	housewife, hostess
доста́тъчно	enough
жи́лище жи́лища	dwelling residence
зави́си (I)	it depends
за́вчера	the day before yesterday
зарзава́т	vegetables
зарзаватчи́я зарзаватчии	vegetables grocery
зе́ле	cabbage
зеленчу́к зеленчу́ци	vegetables
изгоря́ (P) изга́рям (I)	burn, glow
изпека́ (P) изпи́чам (I)	bake, roast
и́наче	otherwise

изсти́на (P) изсти́вам (I)	catch a cold, become cold
каса́пин каса́пи	butcher
ку́хня ку́хни	kitchen
ле́кар ле́кари	physician
лю́т /люти́в/ лю́ти /люти́ви/	pungent, hot
ма́йстор ма́йстори	skilled workman
миризма́ миризми́	smell, odor
мо́рков мо́ркови	carrot
мъ́чно	difficult
нави́кна (P) нави́квам (I)	get used to
но́ся се (I)	float
опъ́ржа (P) опъ́ржвам (I)	fry
осве́н	besides
отго́ре	on top
пипе́р (m)	pepper
пипе́рка (f) пипе́рки	pepper

поръчам (P) поръчвам (I)	order	спалня спа́лни	bedroom
посипя (P) посипвам (I)	sprinkle	употребя (P) употребя́вам (I)	use, employ
посрещам (I) посре́щна (P)	meet	фасул	beans
разни (pl.)	various, diverse	фурна фу́рни	oven
разпределя (P) разпреде́лям (I)	distribute	целина	celery

Въпроси

1. Защо Борис бързаше да покани гостите в къщи?
2. Защо всички се качиха на втория етаж?
3. От кого бяха посрещнати те на вратата?
4. Опишете къщата на Попови!
5. Какво показваше, че госпожа Попова е една много добра домакиня?
6. Каква миризма се носеше от кухнята?
7. Какво беше направил Борис преди да приготви гювеча?
8. Как беше приготвен гювечът на Попови?
9. Защо Борис не яде много люто?
10. Защо бай Георги трябва да внимава, когато взима от малките пиперки?
11. Защо бай Георги не се страхува, че пиперките ще го изгорят?
12. Кой е готвачът у Попови?
13. Когато Борис предлага да пият нещо, какво отговаря бай Георги?

Unit 21

On the Phone.	**На Телефона.**
Here are several brief telephone conversations.	**Няколко телефонни разговора.**
conversation	разговор, разговори
number	номер, номера
Conversation number one.	Разговор номер едно.
receiver	слушалка, слушалки
Peter takes off the receiver (of the telephone).	Петър взима слушалката на телефона.
The Central:	Централата:
Number, please ('Central').	Централа.
	Петър
Two five three seven ('twenty-five, thirty-seven').	Двадесет и пет, тридесет и седем.
	Централата
Two five three seven.	Двадесет и пет, тридесет и седем.
	Петър
Yes, please.	Да, моля.
	Централата
Go ahead, sir ('ready').	Готово.
	Петър
Thank you.	Мерси.
	2537
Hello.	Ало.

	Петър
Two five three seven?	Двадесет и пет, тридесет и седем?
	2537
Yes.	Да.
	Петър
May I speak to Mr. Popov?	Мога ли да говоря с господин Попов?
	2537
One moment, please.	Един момент, моля.
	Попов
Popov speaking (on the telephone).	Попов на телефона.
	Петър
Hello, Boris.	Добър ден, Борисе.
This's (here's) Peter.	Тук е Петър.
	Борис
Hello, Peter	Добър ден, Петре.
How are you?	Какво правиш?
	Петър
Fine, thanks.	Мерси, добре съм.
telephone	телефонирам (I)
I'm calling you because I forgot when we were supposed to meet.	Телефонирам ти, защото забравих в колко часа трябва да се срещнем.
	Борис
It was eight o'clock, wasn't it?	Осем часа беше, нали?

	Петър
That's right. Fine. See you then.	Да, да, добре; до тогава.
Conversation number two.	Разговор номер две.
(Boris is phoning Dr. X's office).	(Борис телефонира в кабинета на доктор "X").
	Централата
Number please.	Централа.
	Борис
Seven six nine, please.	Седем шест девет, моля.
	Централата
Seven six ten.	Седем шест десет.
	Борис
No, seven six nine.	Не, седем шест девет.
	Централата
Go ahead.	Готово.
	Борис
Thank you.	Мерси.
	769
Dr. Stoyanov's office.	Кабинетът на доктор Стоянов.
	Борис
May I speak to Doctor Stoyanov please?	Мога ли да говоря с доктор Стоянов, моля?
	769
Who wishes to speak with him?	Кой иска да говори с него?

Борис

This (here is Boris Popov.	Ту̇к е Бо̇рис Попо̇в.

769

occupy, fill	зае̇ма - зае̇мам (P-I)
I'm sorry, Doctor Stoyanov is busy.	Съжаля̇вам, до̇ктор Стоя̇нов е зае̇т.
transmit	преда̇м - преда̇вам (P-I)
May I give him a message?	Мо̇га ли да му преда̇м не̇що?

Борис

No, but if he should wish to get in touch with me by phone, I'll be at home until noon.	Не̇, но ако оби̇ча да ми се оба̇ди по телефо̇на, а̇з ще бъ̇да в къ̇щи до о̇бед.

769

All right, Mr. Popov.	До̇бре, господи̇н Попо̇в.
Goodbye.	Дови̇ждане.

Борис

Goodbye.	Дови̇ждане.

Conversation number three.	Разговор номер три.
(Boris picks up the phone)	(Бо̇рис взи̇ма телефо̇на)

Централата

Number, please.	Централа.

Борис

Two three one four five, please. (Two, thirty-one, forty-five).	Две̇ три̇десет и едно̇ чети̇редесет и пе̇т, мо̇ля.

Централата

Two three one four five. Busy.	Две тридесет и едно четиридесет и пет. Заето.
(Boris hangs up)	(Борис затваря телефона)
Conversation number four.	Разговор номер четири.
Tickets for the train.	Билети за влака.

Борис

Hello, the station?	Ало, гарата!

Гарата

Yes, this is the station.	Да, гарата.

Борис

When do you have trains to Varna?	Кога имате влакове за Варна?

Гарата

pertaining to morning	сутрешен, сутрешна
pertaining to evening	вечерен, вечерна
We have morning and evening trains.	Имаме сутрешни влакове и вечерни влакове.

Борис

Two tickets for the evening train.	Два билета за вечерния влак.

Гарата

I'll give you the ticket office.	Ще Ви дам гишето за билети.

Гарата, гишето за билети

Hello, ticket office?	Ало, гишето за билети.

Борис

I want two tickets for the evening train, please.	Искам два билета за вечерния влак, моля.

	Гарата
What class?	Коя класа?
	Борис
R R Car	вагон, вагони
Pullman	вагон ли
Second class, Pullman.	Втора класа, вагон ли.
	Гарата
sleeping	спален, спална
sleeper	спален вагон
We have a sleeper only on the train which leaves at nine o'clock.	Спален вагон имаме само на влака, който тръгва в девет часа.
	Борис
wheel	колело, колела (колелета)
All right. Two tickets, and I don't want berths over the wheels. ('that they not be over the wheels')	Много добре. Два билета и леглата да не са над колелетата.
	Гарата
I'm giving you berths exactly in the middle of the car.	Давам Ви легла точно в средата на вагона.
	Борис
Thank you, how much will that be?	Благодаря, колко струва?
Conversation number five.	Разговор номер пет.
Leaving the house.	Излизайки от къщи.
	Госпожа Иванова
name	име, имена

Anna, I'm going [now], (and) if anyone calls, take his name.	Ана, излизам и ако някой телефонира, вземете му името.
I'll be back in two hours.	Аз ще се върна след два часа.
hairdresser	фризьор, фризьори
I'm going to the hairdresser's.	Отивам на фризьор.
	Ана
If Mr. Ivanov calls, what shall I tell him?	Ако г-н Иванов телефонира, какво да му кажа?
	Госпожа Иванова
Nothing. He knows and will be by to get me.	Нищо. Той знае и ще мине да ме вземе.

While dial phones are of course in use in Bulgaria, the above conversations include the operator in order to give practice for the occasions when an operator is still used.

Notes

Note 21. 1 Noun: Nouns referring to things numbered.

/broy/

/broy/ is used of items issued consecutively or serially, such as newspapers, magazines, books (different editions), etc. E.g.:

Аз имам само два броя от този вестник.

Всички броеве са продадени.

It is also used with reference to the 'number' included in a given group.

Голям брой мъже не дойдоха.

Броят на жените растеше от минута на минута.

/nómer/

Разговор номер едно.

This is used as the label 'number' as in 'No.1', 'No.134', etc., telephone numbers, house numbers, etc.

Номерът на къщата ни е 170.

Аз не видях номера на колата.

/cífra/ pl. /cífri/ 'digit'

This refers to the numbers as individual symbols.

Номерът 17 се състои от две цифри.

Ако обърнем цифрата 6, ще получим цифрата 9.

/čisló/

Any number consisting of two or more digits is a /čisló/. It is used when the numbers are used as such, as in mathematics.

Числото 13 не ми харесва.

На книгата бяха написани две числа - 10 и 15.

Note 21.2 Verb: Appositional Participle /-yki/

излизайки от къщи

The suffix /-yki/ forms a present participle meaning 'on doing so and so', 'while doing so- and so', used appositionally.

The stem formative suffix before /-yki/ varies according to the type of verb involved. Examples are:

Verb type	Verb	Participle	Meaning
a	излизам	излизайки	on going out
e/a	бера	берейки	while picking
Ye/a	пиша	пишейки	while writing
i/a	лежа	лежейки	while lying
e	раста	растейки	while growing
e/o	чета	четейки	while reading
e/zero	живея	живеейки	while living
	пия	пиейки	while drinking
i	чистя	чистейки	while cleaning

Note 21. 3 Verb: Prefixes (5)

The verbs with prefixes for this unit are:

	викна	викам	call out, shout
на-	навикна	навиквам	to get accustomed
от-	отвикна	отвиквам	break off a habit
при-	привикна	привиквам	to get used
с-	свикна	свиквам	to get accustomed
	виня		blame
из-	извиня	извинявам	excuse, apologize
об-	обвиня	обвинявам	accuse
про-	провиня се	провинявам се	commit an offence, be guilty
	пълня		fill, stuff
из-	изпълня	изпълвам изпълнявам	fill stuff

из-	изпълня	изпълнявам	carry out, fulfil
на-	напълня	напълвам напълням	fill to the top
пре-	препълня	препълням препълвам	overfill
	ско̇ча	**ска̇чам**	**jump**
из-	изскоча	изскачам	jump out
от-	отскоча	отскачам	jump aside
под-	подскоча	подскачам	jump up and down
пре-	прескоча	прескачам	jump over
	сле̇двам		**follow; study**
из-	изследвам	--	examine, investigate
по-	последвам	--	follow,
пре-	преследвам	--	pursue, chase
раз-	разследвам	--	investigate
	слу̇жа		**serve**
до-	дослужа	дослу̇жвам	serve the rest
за-	заслужа	заслужавам	deserve
из-	изслужа	изслужвам	serve completely
по-	послужа	--	serve (a while)
при-	--	прислужвам	serve, wait
у-	услужа	услужвам	do a service (favour)
	слу̇шам		**listen, hear**
в-	вслушам се	вслу̇швам се	listen attentively
из-	изслушам	изслушвам	hear out

о-	ослушам се	ослушвам се	listen for
по-	послушам	--	listen, hear
при-	прислушам	прислушвам	auscultate
	смея се		laugh
за-	засмея се	засмивам се	smile, laugh
из-	изсмея се	изсмивам се	burst into laughter, laugh out loud
над-	надсмея се	надсмивам се	jeer, mock at
при-	присмея се	присмивам се	mock, scoff
раз-	разсмея	разсмивам	make s.o. laugh
	срещна	срещам	meet
по-	посрещна	посрещам	meet, receive
пре-	пресрещна	пресрещам	intercept
	-ставя		--
до-	доставя	доставям	furnish, supply
за-	заставя	заставям	force
на-	наставя	наставям	join on, place on
о-	оставя	оставям	leave out, leave
по-	поставя	поставям	put, place
пред-	представя	представям	present
съ-	съставя	съставям	compose
	стана	ставам	become, get up
въ-	въстана	въставам	revolt, rebel
за-	застана	заставам	stand, take stand
о-	остана	оставам	remain

пре-	престана	преставам	stop, cease
	стигна	стигам	reach, arrive
до-	достигна	достигам	reach, get to
на-	настигна	настигам	catch up with
по-	постигна	постигам	reach, achieve
при-	пристигна	пристигам	arrive
	творя		create
за-	затворя	затварям	close
о-	отворя	отварям	open
при-	притворя	притварям	shut to
раз-	разтворя	разтварям	throw open; dissolve
съ-	сътворя	сътворявам	create
	тегля		pull, draw
из-	изтегля	изтеглям	pull out
от-	оттегля	оттеглям	draw back
по-	потегля	потеглям	set out, start
пре-	претегля	претеглям	weigh (out)
при-	притегля	притеглям	attract
раз-	разтегля	разтеглям	stretch
	тръгна	тръгвам	start going, depart
из-	изтръгна	изтръгвам	take by force
	хвана	хващам	catch, take
за-	захвана	захващам	start, begin

об-	обхвана	обхващам	take in, embrace
под-	подхвана	подхващам	take up, approach
при-	прихвана (ме)	прихваща (ме)	took me, takes me
с-	схвана се	схващам се	be bemumbed, have cramp
с-	схвана	схващам	understand, comprehend
	-хитя		--
въз-	възхитя	възхищавам	ravish
въз-	възхитя се	възхищавам се	admire
раз-	разхитя	разхищавам	waste, dissipate
	ходя		walk
из-	изходя	изхождам	cover a distance
по-	походя	--	walk a little
про-	проходя	прохождам	start walking (baby)
раз-	разходя се	разхождам се	take a walk
(под-)	--	подхождам	suit, fit
	храня		feed, nourish
из-	изхраня	изхранвам	maintain, support
на-	нахраня	нахранвам	be sated
о-	охраня	охранвам	feed well, fatten
под-	подхраня	подхранвам	feed up, sustain
пре-	прехраня се	прехранвам се	live on, subsist
	чакам		wait
до-	дочакам	дочаквам	wait for s.o. to come
о-	--	очаквам	expect
при-	причакам	причаквам	waylay, lie in wait for

	чета		read
до-	дочета	дочитам	read to the end
за-	зачета	зачитам	start reading
из-	изчета	изчитам	read completely to the end
от-	отчета	отчитам	report, give an account
по-	почета	почитам	honour, respect
про-	прочета	прочитам	read through
раз-	разчета	разчитам	make out, decipher; count on
с-	счета	считам	reckon, consider
	чувствувам		feel
по-	почувствувам	--	feel
пред-	предчувствувам	--	have a presentiment
раз-	разчувствувам се	--	be moved
съ-	съчувствувам	--	sympathize
	чудя се		wonder, marvel
за-	зачудя се	--	wonder
о-	очудя се	очудвам се	wonder
по-	почудя се	--	wonder
	чупя		break
из-	изчупя	изчупвам	break all, everything
на-	начупя	начупвам	break in small pieces
от-	отчупя	отчупвам	break off
пре-	пречупя	пречупвам	break in two
раз-	разчупя	разчупвам	break up

с-	счупя	счупвам	break
	ям		eat
из-	изям	изяждам	eat up (away)
пре-	преям	преяждам	overeat
раз-	разям	разяждам	eat away, corrode; begin to eat with appetite.

Note 21. 4 New Verbs.

Grammatical Drill

GD 21. 1 Nouns referring to things numbered.

Аз не съм получил вчерашния брой на вестника.

Изпратете ми два броя от Вашия вестник.

Какъв е броят на новите студенти?

В стаята имаше голям брой чужденци.

Аз нося риза номер петнадесети.

Обувките ми са номер девет.

Номерът на къщата ни е 156.

Числото петнадесет се състои от две цифри.

Кое число сме днес?

Днес сме двадесет и пети януари.

Числото двадесет е по-голямо от числото петнадесет.

Цифрата осем е написана по-добре от цифрата седем.

Нашият телефонен номер се състои от пет цифри.

GD 21. 2 Appositional Participle /-yki/

Иван излезе, като благодари.

Иван излезе, благодарейки.

Като излизаше, тя благодари.

Излизайки, тя благодари.

Мария остави парите в къщи, защото се боеше, че ще ги загуби.

Мария остави парите в къщи, боейки се, че ще ги загуби.

Ние отидохме до там, като бутахме колата.

Ние отидохме до там, бутайки колата.

Докато вечеряхме, той ни разправи всичко.

Вечеряйки, той ни разправи всичко.

Като видя, че е сама, тя взе писмото.

Виждайки, че е сама, тя взе писмото.

Елена носеше виното, като внимаваше да не го излее.

Елена носеше виното, внимавайки да не го излее.

Като се връщах в къщи, видях Петър.

Връщайки се в къщи, видях Петър.

Ние говорехме високо, докато бутахме колата.

Ние говорехме високо, бутайки колата.

Като взе чашата, той каза: "Наздраве!"

Взимайки чашата, той каза: "Наздраве!"

Иван влезе, като говореше високо.

Иван влезе, говорейки високо.

Тя счупи чашите, когато ги донасяше.

Тя счупи чашите, донасяйки ги.

Като се запознаваше с нея, той й каза, че я е виждал някъде.

Запознавайки се с нея, той й каза, че я е виждал някъде.

Когато започна да говори, Петър се обърна към нас.

Започвайки да говори, той се обърна към нас.

Иван каза това, като се надяваше, че ще го съжалят.

Иван каза това, надявайки се, че ще го съжалят.

Като остави писмото на масата, той мислеше за Мария.

Оставяйки писмото на масата, той мислеше за Мария.

Когато обясняваше всичко това, тя гледаше към мен.

Обяснявайки всичко това, тя гледаше към мен.

Когато ги развеждах из града, аз им обяснявах всичко.

Развеждайки ги из града, аз им обяснявах всичко.

Ще чакам тук и ще пиша писмо.

Ще чакам тук пишейки писмо.

Completion Drill

Change the following sentences, by using the Appositional Participle.

1. Той знаеше, че като бута колата, той помага на приятеля си.
2. Когато влизаме в града, ние трябва да се обадим на Попов.
3. Когато говори с Иван, той знае, че Петър ще го чуе.
4. Той мина покрай тях и ги поздрави.
5. Аз хванах мъжа за палтото и му казах да излезе.
6. Като слизаше от горе, той видя, че гостите си отиваха.
7. Тя излезе бързо, като забрави да вземе шапката си.
8. Когато се пазаря, аз купувам обикновено всичко по-евтино.
9. Той се прибираше в къщи и мислеше за семейството си.
10. Плати ли на Иван, той знаеше, че трябва да плати и на Петър.
11. Тя работеше бързо, като се справяше лесно с работата.
12. Ако занесе нещо на сина, той знаеше, че трябва да занесе нещо и на дъщерята.
13. Те знаеха, че ще научат урока, като го повторят.
14. Докато изтъняваше косата на Борис, бръснарят говореше без да спира.
15. Децата минаха този дълъг път, като се надяваха да видят родителите си.
16. Докато се готвехме да отидем в България, ние учехме български.
17. Иван не знае български и няма да ни разбере.
18. Аз четех книгата и слушах същевременно радиото.
19. Като гонеше децата, той не видя колата.
20. Когато влизаше в банката, Петър ме видя.

GD 21. 3 Prefixes

викна - викам

Децата на брат ми викат по цял ден.

Вие трябва да навикнете да ходите с шапка.

Аз отвикнах да нося шапка.

Детето му привикна да пие мляко.

Аз съм сигурен, че бързо ще свикнете с работата.

виня

Вие не трябва все него да вините.

Мария се извини, че не ѝ е добре и излезе от стаята.

Бащата обвини сина си, че е пил вино.

Иванчо се провини в училище и викнаха баща му.

пълня

Тя не обича да пълни чашите до горе.

Аз изпълних всичко, каквото ми казахте.

Градината бързо се изпълни с деца.

Майка ми напълни чашите.

Ако препълните чашите, ще ги разлея.

скоча - скачам

Мъжът скочи от втория етаж.

Децата изкочиха от стаята.

Жената отскочи, когато видя мъжа.

Иванчо започна да подскача от радост.

Ние прескочихме оградата, за да влезем в градината.

следвам

Син ми следва медицина.

Докторът изследва всичко и каза, че няма °опасност за болния. °danger

Ако той отиде и другите ще го последват.

Чужденецът ме преследва от два дни.

Разследваха всичко и намериха, че Попов трябва да плати още 100 лева.

служа

Син ми заслужи петте лева, които му дадох.

Борис изслужи службата си и започна да следва.

Ако мислите, че ще Ви послужи, вземете я.

Елена ни прислужва, когато ядем.

Аз му услужих с сто лева.

слушам

Всички деца трябва да слушат родителите си.

Иванчо се вслуша в думите на баща си.

Майката изслуша сина си и тогава му отговори.

Мъжът се ослуша добре, преди да влезе в къщата.

Ще направите добре, ако ме послушате какво Ви казвам.

Докторът ме преслуша и ми каза, че нищо ми няма.

смея се

Защо се смеете, когато говоря?

Иван каза нещо и всички се засмяха.

Аз се изсмях на думите й.

Борис обича да се надсмива на приятелите си.

Децата му се присмяха, защото той беше без обувки.

След неприятностите в трапезарията, Мария бързо успя да разсмее гостите.

срещна - срещам

Ние го срещнахме на улицата.

Попов ни посрещна още на вратата.

Чужденецът я пресрещна и й взе парите.

-ставя

Утре ще Ви доставят другите картофи.

Заставиха го да върне книгата.

Иван °изоста́ви университета, след като тръгна с лоши другари. °*left*

Аз наставих две дървета на оградата.

Мария остави нещата на масата.

Аз поставих леглото в ъгъла.

Децата представиха една хубава пиеса.

Масата е съставена от пет части.

стана - ставам

Утре ще стана в пет часа.

Всички въстанаха срещу него.

Когато я видяхме, тя беше застанала на ъгъла.

Нашата кола °изоста́на, защото беше по-стара. °*fall back*

Останахме там до два часа.

Дъждът скоро престана.

стигна - стигам

Ние стигнахме на време за представлението.

Не можах да достигна шапката.

Аз я настигнах и Й дадох нещата.

Кога ще пристигне жена Ви?

творя

Затворете вратата, моля!

Ако отворите вратата, ще стане студено.

Не затваряйте вратата! Само я притворете!

Беше горещо и той разтвори вратите.

Бог сътвори земята и всичко на нея.

тегля

Нашата кола може да тегли камиона.

Аз изтеглих Борис от леглото.

Баща ми се оттегли в стаята си.

Кога ще потеглите за Варна?

Продавачът претегли месото на Борис.

Варна ме притегля всяко лято.

Иванчо разтегли чорапите и сега не може да ги носи.

тръгна - тръгвам

Ако ти тръгнеш и аз ще тръгна.

Иванчо изтръгна книгата от ръцете на сестра си.

хвана - хващам

Детето ме хвана за ръка.

Захвана да вали силен дъжд.

Иван подхвана багажа и го премести сам.

Борис го прихваща понякога и тогава не може да се говори с него.

Децата не схванаха веднага, какво искаше баща им.

Ръката ми е схваната от два дни.

-хитя

Всички се възхищаваха от хубавите й дрехи.

Синът разхищаваше парите на баща си без да му мисли много.

ходя

Аз обичам да ходя на разходка.

Ако днес изходите десет мили, кажете ми.

Болната походи малко и се умори.

Връзката не подхожда на ризата.

Детето ни проходи на една година.

Всички отидоха да се разходят из градината.

храня

Когато имаме гости, ние се храним в трапезарията.

Попов изхрани двама синове и две дъщери.

Ще се нахраня и ще дойда.

Децата се върнаха охранени от Варна.

Иван беше много болен и го подхранваха само с мляко.

Борис се прехранва като работи в една кантора.

чакам

Ние го чакаме от един час, но няма да можем да го дочакаме.

Баща ни очаква гости от София.

Мъжът причака жената на ъгъла и й взе парите.

чета

Иванчо обича да му чета от детски книжки.

Ще дочета книгата и ще излеза.

Вчера зачетох една много интересна книга.

Аз прочетох книгата за два дни.

Аз изчетох всички книги в къщи.

Чиновникът се отчита всяка вечер на Попов.

Не мога да разчета някои думи от писмото.

Аз считам, че е най-добре да останем в къщи.

чувствувам

Елена се почувствува не добре и отиде на доктор.

Сега тя се чувствува по-добре.

Аз предчувствувам, че нещо ще стане с него.

чудя се

Ние се чудим да заминем ли или не.

Мария се зачуди /очуди, почуди/, защо я питаме.

чупя

Иванчо обича да чупи чаши.

Когато пие, той изчупва /изпочупва/ всички чаши.

Аз отчупих от хляба и дадох на детето.

Елена пречупи хляба на две.

След като разчупи хляба на части, тя даде на всеки от него.

Детето счупи чашата без да иска.

ям

Иванов яде винаги в дванадесет часа.

На обяд изядох един цял хляб.

Иванчо преяде и за това го боля стомаха.

От чистия въздух децата се разядоха.

GD 21. 4 New Verbs

Imperfective only

завися

Аз завися от баща си.

Ние всички зависим от него.

Затварянето на канторатa зависи от много неща.

Всички зависеха от чужденеца.

Никой не зависеше от нея.

Отиването ми в Америка зависеше от баща ми.

Вярно ли е, че тя още зависела от родителите си?

Impersonal

Ще отидем ли на екскурзия?

Зависи от времето.

Борис ще дойде ли скоро?

Зависи с какво пътува.

От кога почвате да работите?

Зависи от господин Попов.

Мислите ли да вземете парите с Вас?

Зависи от много работи.

Perfective - Imperfective Verbs:

заема - заемам

Колата заема много място в гаража.

Децата заемат местата си и представлението почва.

Нашата къща заемаше половината от мястото.

Няколко години аз заемах хубава служба в банката.

Вярно ли е, че той заемал висока служба?

Родителите ми ще заемат първия етаж.

Ние ще заемем долния етаж.

Елена зае веднага стаята.

Аз заех мястото без да зная, че е негово.

Иван заел мястото без да знае, че е нейно.

Вие заемете тази стая, а ти заеми онази стая!

Не заемайте всички стаи!

Когато те дойдоха, аз бях заел вече стаята.

Всички места в киното бяха заети.

закъснея - закъснявам

Детето му закъснява всеки ден за училище.

Аз винаги закъснявах за училище.

Мария е закъснявала много пъти за работа.

Ако отида там, ще закъснея за работа.

Борис не иска да закъснее за работа.

Гостите закъсняха половин час.

Ние закъсняхме за представлението.

Тя закъсняла за киното и не отишла.

Закъснейте днес с пет минути!

Не закъснявайте! Това не е хубаво.

изгоря - изгарям

Аз изгарям всеки ден много книга.

Аз изгарях старите книги на баща ми, когато той влезе.

Аз ще изгоря този стар стол.

Защо искате да изгорите всичко това?

Децата изгориха всички книги.

Аз изгорих само две книги.

Мария изгорила масата и стола.

Масата е изгорена, но столът още не е изгорен.

Изгорете тези книги!

Не ги изгаряйте! Те трябват на баща ми.

изстина - изстивам

Деца, супата изстива, побързайте!

Иванчо изстива често през зимата.

Като малък Иванчо често изстиваше.

Ако излезете ще изстинете.

Яжте супата след като изстине.

Децата изстинаха, защото беше много студено.

Супата изстина бързо.

Не яжте, ако супата не е изстинала.

навикна - навиквам

Децата му лесно навикват на други хора.

Иванчо не навиква лесно на други хора.

И Вие ще навикнете да ставате рано.

Аз трябва да навикна да ставам рано.

Син му навикна да пие вино.

Децата навикнаха да закъсняват.

Елена е навикнала да става късно.

посипя - посипвам

Посипвам яденето с пипер.

По моя грешка, той посипа десерта с пипер.

Без да иска тя посипала изгорената си ръка с пипер.

Яденето е посипано с много пипер.

Не посипвай яденето с повече пипер!

откажа (се) - отказвам (се)

Мария ми отказва за втори път да излезе с мен.

Децата отказват да дойдат.

Ние се отказваме от нашата част.

Борис обичаше жена си и не й отказваше нищо.

Тя винаги отказвала да му даде пари.

Ако Вие откажете да отидете, никой няма да отиде.

Аз ще откажа да направя това.

Децата отказаха да отидат на училище.

Жена ми се отказа от всичко, което баща й й остави.

Елена отказала да го види.

Откажи се от парите!

Ако поиска да Ви види, откажете му!

Не се отказвай от парите!

Не му отказвайте да го видите!

На мен ми беше отказано да видя болната.

посрещна - посрещам

Обичам да посрещам гости.

Вчера посрещах цели два часа гости.

Вчера не сме посрещали никакви гости.

Утре ще отидем да посрещнем един мой приятел на гарата.

Попов ни посрещна много добре.

Посрещнали я още на вратата.

Посрещнете гостите на вратата!

Не го посрещайте на вратата!

предам - предавам

Аз предавам нещата си винаги на багаж.

В София тя предаваше уроци по английски.

Иван не е предавал до сега уроци.

Ще отида да му предам пакета.

Писмото ми предадоха преди един час.

Защо не сте предали нещата ми на Петър?

Когато дойдохте, аз бях предал пакета.

Нещата са предадени преди два часа.

Предайте всичко това на майка Ви!

Не предавайте още нещата!

пържа - опържа

Мария пържи всеки ден месо.

Когато я видях, тя пържеше месото.

Иван пържел месото, а тя пържела картофите.

Аз ще опържа месото за десет минути.

Не можете да го опържите за десет минути.

Защо не сте опържили месото по-добре?

Картофите са добре опържени.

Месото още не е опържено.

Опържете *най-напред месото!

*first

Още не пържете картофите!

срещам - срещна

Всеки ден го срещам на път за кантората.

Мария често ме среща на улицата.

Когато бях в София, аз често срещах приятели.

Аз съм го срещал само два пъти.

Ако го срещна, ще го позная.

Елена ме срещна в магазина.

В това време аз бях вече срещнал Петър.

Срещнете го и му кажете това!

Не го срещайте на улицата!

употребя - употребявам

Иванка употребява всичко да задържи мъжа си.

Аз употребявам само добър бензин за моята кола.

Ако употребите този бензин, няма да съжалявате.

За какво ще употребите всички тези пари?

Жена му употреби всичките пари.

Аз употребих само десет литра.

Децата не употребиха вилиците при ядене.

Бензинът беше употребен само за нейната кола.

Употребете този бензин и няма да съжалявате!

Не употребявайте лош бензин, защото ще съжалявате!

Listening In

1. Петър и Борис

П. Добър ден, Борисе.

Исках да ти телефонирам, но цяла сутрин централата казваше, че номерът ти е зает.

Б. Имах разговор по телефона с Пловдив.

Как е Иванка?

Да Ѝ се обадим да дойде тук при нас.

П. Тя не е в къщи, но ще кажем на *прислужничката да Ѝ предаде къде ще я срещнем.

Б. Къде ще отидем?

П. Аз съм готов на всичко.

Б. Страхувам се, че Иванка ще иска да отидем на кино.

П. Много е топло за това, а и ще има голяма навалица.

Между другото, щях да забравя, че Иванка покани доктор Стоянов и жена му да дойдат след вечеря в къщи.

Ела и ти!

*servant (f)

Б. С удоволствие.

Ще отида да вечерям и ще дойда.

П. Добре, довиждане.

Не закъснявай много!

2. Петър и Борис

П. Мога ли да телефонирам от твоя телефон?

Б. Разбира се.

Ето ти слушалката.

П. Нашият телефон е развален и искам да се обадя на централата да дойдат да го поправят.

Б. Те работят много бързо и съм сигурен, че до тази вечер телефонът ще е готов.

П. Надявам се, защото чакам разговор с Америка тази вечер.

Б. С Америка?

П. Баща ми е болен и искам да попитам как е.

Иван и Петър отиват в София

(продължение 8)

"Защо Георги, от малко винце вреда няма. Трябва да им дадем и на тях по малко. Нали знаеш, че гювеч без вино не върви!"

"Нека вземат! Аз не им забранявам, но мислех, че те не обичат вино и предпочитат вода."

След като наля на всички, Борис стана, вдигна си чашата и каза доста церемониално:

"Добре дошли в нашата къща и за ваше здраве!"

Всички станаха и си чукнаха чашите. Тези от семейството на господин Попов повториха: "Добре дошли и за ваше здраве", а гостите отговориха: "Добре заварили, благодарим и също за ваше здраве!"

След това всички седнаха и продължиха да се хранят. Като свършиха с гювеча, г-жа Попова попита: "Какво обичате за десерт? Ние обикновено по това време имаме лютеница и сирене, но за днес съм приготвила още нещо специално за вас - сладолед и сухари. Какво предпочитате? Изберете си сами!"

"Аз ще взема лютеница", каза бай Георги, "а пък на децата дай сладолед. Зная, че те го обичат, а у нас на село се намира редко."

След като свършиха обеда, бай Георги се обърна към госпожа Попова и каза: "Анке, от името на всички ни, благодаря ти за чудесния обед. Моите поздравления. Право да ти кажа, отдавна не съм ял толкова добре."

"Благодаря ти, Георги, само че не преувеличавай!" отговори г-жа Попова. "Според както ни е разправял Асен и вие сте го хранили великолепно. Аз съжалявам само, че няма да можете да престоите по-дълго време, че да ни дадете възможност да ви се отплатим, а и вие да си поотпочинете малко и да се поразходите из града. Нали децата идват за първи път в София!"

"Да, вярно е, но те пак ще дойдат. Сега за сега имаме много работа на село и трябва непременно да се върнем колкото се може по-скоро. Затова децата трябва да побързат и излезат да видят града. За днес каква програма имате, Асене?"

"Бай Георги, днес мисля да направим една хубава разходка из града. Ще им покажа главните улици, паметниците, обществените сгради, магазините, градините и въобще ще разгледаме града."

"Щом е така, пригответе се и тръгнете, за да не губите време", каза г-н Попов, "само вижте да не закъснеете за вечеря. Ние с Георги ще останем тук да си поговорим, а по-късно ще излезем малко по работа, но ще се върнем рано. Във всеки случай ще ни намерите тук."

"Добре татко, тогава ние тръгваме. Хайде Иване, хайде Петре, готови ли сте?"

"Готови сме", отговориха и двамата.

"А Владо, няма ли и той да излезе с тях?" попита бай Георги.

"Не, Владо ще остане в магазина на мое място. Ние се наредихме от вчера, за да бъда аз свободен да излеза с теб днес след обед" му обясни г-н Попов.

"Съжалявам, че заради мен Владо няма да може да излезе с момчетата!" се извини бай Георги.

"Няма нищо, не се безпокой! Той е свикнал. Ние често се нареждаме така помежду си", го успокои г-н Попов. "Освен това и той ще отиде с тях тази вечер на театър и ще има случай да се поразходи из града."

Тъкмо когато момчетата се готвеха да излизат, Иван се приближи до баща си и му пошепна нещо на ухото.

"Вярно е", извика бай Георги, "наистина щях да забравя подаръците. Петре, иди моля ти се скоро долу и ми донеси моята торба. Оставих я в магазина с другия багаж."

След малко Петър донесе торбата и я даде на баща си. Той я развърза внимателно и извади от там първо една чудесна, селска, многоцветна, басмена забрадка и едно шише с чиста, планинска сливовица.

"Ето Анке, тази забрадка е за теб!" каза бай Георги, като стана и отиде при Анка да Й връчи забрадката.

"А пък това шишенце със сливовица, наше домашно производство, е за теб, Борисе. Аз зная, че я обичаш."

"Благодаря ти много, Георги. Боже мой, колко е красива!" каза г-жа Попова с възхищение, като си сложи забрадката. "Само че не трябваше да си даваш толкова труд!"

"Разбира се, Анка е права", каза г-н Попов, "особено след като ни донесохте толкова други работи, като пресно масло, мед, пилета и яйца. Може ли такова нещо! Ние никога няма да можем да ви се отплатим!"

"Недей Борисе, затова и дума да не става. Това ни доставя на нас голямо удоволствие!" каза бай Георги.

"Както и да е, благодаря ти Георги, но нека да е за последен път! му отговори г-н Попов.

(следва)

Нови думи

безпокоя се (I)	be worried	връча - връчвам (P-I)	hand in
вдигам - вдигна (I-P)	lift up	възможност (f.) възможности	possibility, chance
великолепно	magnificently	възхищение	admiration
внимателно	carefully	домашен, домашна	domestic
вреда, вреди	harm, damage		

забра̇дка забрадки	kerchief
заради̇	because of
изва̇дя (P) изва̇ждам (I)	take out
ме̇д	(m) honey, (f) copper (metal)
многоцве̇тен многоцветна	with many colors
обще̇ствен обществена	public, social
отплатя̇ се (P) отпла̇щам се (I)	repay
па̇мет (f)	memory
па̀метник паметници	monument
пи̇ле, пи̇лета	chicken
плани̇нски планинска	mountainous
поздравле̇ние поздравления	congratulations
поотпочи̇на си (P) поотпочи̇вам си (I)	take rest (for a while)
преувелича̇ (P) преувелича̇вам (I)	exaggerate
произво̇дство	production
пъ̇к	on the other hand
развъ̇ржа (P) развъ̇рзвам (I)	untie
разпра̇вя (P) разправям (I)	narrate, explain
разхо̇дя се (P) разхо̇ждам се (I)	take a walk
ре̇дко	rarely
сгра̇да, сгра̇ди	building
сѐлски, селска	pertaining to village
според	according to
суха̇р, суха̇ри	rusk
торба̇, торби̇	bag
тру̇д	labour, toil
успокоя̇ (P) успокоя̇вам (I)	calm, quiet
ухо̇, уши̇	ear
церемониа̇лен церемониална	ceremonial
чуде̇сен чудесна	wonderful
чу̇кам (I) чукна (P)	knock, pound
ше̇пна (I) пошепна (P)	whisper
шише̇ шише̇та	bottle
шишѐнце, шишѐнца	(diminutive of) bottle

Въпроси

1. Какво предложи г-жа Попова за десерт?
2. Какво е разправял Асен за времето, когато е бил при бай Георги?
3. Защо гостите не могат да останат по-дълго при Попови?
4. Каква програма има Асен за Иван и Петър?
5. Защо Владо не може да отиде с момчетата на разходка?
6. Какво пошепна Иван на ухото на баща си?
7. Какви подаръци беше донесъл бай Георги за г-н и г-жа Попови?

Unit 22

In the Country	На село.
	Иванка
Boris, have you ever been in the country?	Бори̇се, би̇л ли си на се̇ло?
	Борис
Of course.	Разби̇ра се.
My grandfather was a peasant.	Мо̇ят дя̇до бе̇ше се̇лянин.
alive	жи̇в, жи̇ва
spend, go through	прека̇рам - прека̇рвам (P-I)
When he and my grandmother were alive, I used to spend the summer with them.	Кога̇то то̇й и ба̇ба ми бя̇ха жи̇ви, прека̇рвах ля̇тото при тя̇х.
	Петър
field	поле̇, поле̇та
Did you help them in the field?	Пома̇гаше ли им на поле̇то?
	Борис
turn around	въртя̇ се (I)
Most of the time I was around my grandmother. The women in the country work hard.	По̇вече се въртя̇х около ба̇ба ми. Жени̇те на се̇ло мно̇го рабо̇тят.
spin	преда̇ (I)
weave	тъка̇ (I)
sew	ши̇я (I)
home (adj.)	къ̇щен, къ̇щна

cultivated field	нива, ниви
They spin, weave, sew their clothes, on the whole do all the work around the house, they also help in the field.	Предат, тъкат, шият си дрехите, въобще вършат цялата къщна работа и също помагат на нивата.

Иванка

It seems to me, that they do everything.	Струва ми се, че те вършат всичко.
What do the men do?	А какво правят мъжете?

Борис

They also work a lot.	И те работят много.
plow	ора (I)
sow	сея (I)
reap, harvest	жъна (I)
cattle	добитък
They plow, sow, harvest and [do] a thousand more things around the house and the cattle.	Орат, сеят, жънат и още хиляди работи около къщата и добитъка.
rest	почина (си)- почивам (си)(P-I)
In fact, during the winter (time) they rest, while the women still work.	Наистина, зимно време си почиват, когато жената и тогава работи.

Иванка

What do they do for pleasure?	Какво правят за удоволствие?

Борис

combine	съединя - съединявам (P-I)

They combine work with pleasure.	Те̇ съединя̇ват ра̇ботата с удово̇лствието.
party in the country	седя̇нка, седя̇нки
story, fairy tale	прика̇зка, прика̇зки
song (f.)	пе̇сен, пе̇сни
Evenings the young people gather at parties and amongst stories and songs everybody works.	Ве̇черно вре̇ме мла̇дите хо̇ра се съби̇рат на седя̇нки и ме̇жду прика̇зки и пе̇сни все̇ки ра̇боти.
circle dance	хоро̇, хора̇
folk dance	ръчени̇ца
make ones own way through	проби̇я си-проби̇вам си (P-I)
Sunday they have ('play') folk dances; recently the modern dances also have gained acceptance ('make their way through').	В неде̇ля игра̇ят хора̇ и ръчени̇ци; напосле̇дък и моде̇рните та̇нци си проби̇ват път.
	Петър
Do they go to church?	Хо̇дят ли на че̇рква?
	Борис
religion	рели̇гия
Yes, religion in the country is very strong.	Да̇, рели̇гията е мно̇го си̇лна в села̇та.
	Петър
product	проду̇кт, проду̇кти
produce	произведа̇-произве̇ждам (P-I)
Where do they sell the products	Къде̇ прода̇ват проду̇ктите, ко̇йто

which they produce?	те̇ произве̇ждат?

Борис

peasant (adj.)	се̇лски, се̇лска
farm	стопа̇нство, стопа̇нства
food	храна̇, хра̇ни
barely	едва̇ / едвам
The (peasant) farms here are not big and whatever they produce is barely enough for their food.	Ту̇к се̇лските стопа̇нства не са̇ голя̇ми и това̇, кое̇то произве̇ждат, едва̇ им сти̇га за храна̇.
If they have something more they sell it on the market.	Ако и̇мат по̇вече, прода̇ват го на паза̇ря.

Иванка

Where do they get their money?	От къде̇ взи̇мат тога̇ва пари̇?

Борис

clothing	облекло̇
As I told you, they produce everything themselves food as well as clothing, so that they don't need much money.	Ка̇кто ти ка̇зах, те произве̇ждат вси̇чко са̇ми, ка̇кто храна̇ - така̇ и облекло̇, така̇ че не им тря̇бват мно̇го пари̇.

Петър

I would like to spend day or two in the country.	А̇з би̇х и̇скал да прека̇рам де̇н - два̇ на се̇ло.

Борис

relative	родни̇на, родни̇ни
I still have relatives there.	А̇з все̇ о̇ще и̇мам родни̇ни та̇м.

cousin (f.)	братовчедка, братовчедки
get married (to : /za/)	женя се - оженя се (I-P)
Next month a cousin of mine is going to get married.	Другия месец една моя братовчедка ще се жени.
wedding	свадба, свадби
We can go together to her wedding.	Ние можем да отидем заедно на свадбата й.

Петър

It will be wonderful.	Това ще е много хубаво.
get angry	сърдя се - разсърдя се (I-P)
Don't you think that your relatives will be angry if you bring us?	Мислиш ли, че твоите роднини няма да се сърдят, ако ни заведеш?

Борис

hospitable	гостоприемен, гостоприемна
No, Bulgarian peasants are hospitable and they will be very glad [to see you].	Не, българските селяни са гостоприемни и ще се радват много.

Петър

give, supply	доставя - доставям (P-I)
All this will be a great pleasure for us.	Това ще ни достави голямо удоволствие.

Борис

gaiety	веселба
Prepare yourselves for a good time because the weddings in	Пригответе се за голяма веселба, тъй като свадбите на село

the country last three days.	продължават по три дни.

Note 22.1 Verb, Adjective and Noun Relationship.

Previous notes have dealt with various formations from the verb stem. These have included nearly all the regular forms so derived. These have included verbal adjectives (participles) and verbal nouns, which may be called the 'predictable' adjective and noun formations from verb stems. At the same time other adjectives and nouns having the same roots have appeared. The formation of these is unpredictable. The accompanying chart compares the predictable forms of certain verbs with the unpredictable. The differences of meaning are to be noted particularly.

(Page over for chart)

For noun suffixes see also Note 27.2.2.

Note 22.2 Verb: Verbs with More than One Prefix.

Examples were given in Note 16.1 of verbs with more than one prefix. Up to three prefixes may often be found.

Some examples are:

варя̇	boil		
преваря̇	boil hard	изпрева̇ря	outdistance
		надпрева̇ря	outdistance
взе̇ма	take	надвзе̇ма	overdraw
		подвзе̇ма	take, holding from beneath
вле̇за	enter	навле̇за	penetrate
изле̇за	go out	произле̇за	originate from
во̇дя	lead		
проведа̇	carry through	изпрово̇дя	see to the door
изведа̇	bring (s.o.) out	произведа̇	produce

да́м	give		
пода́м	pass, hand to	препода́вам	teach
прода́м	sell	разпрода́м	sell at auction
зна́я	know		
позна́я	know (someone), recognize	запозна́я	introduce
узна́я	learn	разузна́я	reconnoitre
ка́жа	say		
		подска́жа	prompt
		предска́жа	predict
прика́звам	talk	разприка́звам се	be absorbed in conversation
ло́жа			
поло́жа	lay	предполо́жа	presume, assume
		разполо́жа	situate
		предразполо́жа	predispose
почи́на	rest	поотпочи́на си	rest a little
хо́дя	walk		
изхо́дя	cover a distance	произхо́ждам	originate
чу́пя	break		
		изпочу́пя	break (everything) completely up.

Verb	Past Passive Participle	Adjective	Verbal Noun
у̇ча study, learn	у̇чен learned	уче̇б(е)н educational, training	у̇чене study
вло̇жа deposit	вло̇жен deposited	вло̇гов banking	---
вла̇гам be depositing	---	---	вла̇гане depositing
ра̇ботя work	ра̇ботен worked	ра̇ботнически worker's работлив industrious рабо̇т(е)н working, active	ра̇ботене working
слу̇жа serve	(про-слу̇жен) served	служе̇б(е)н official	слу̇жене service
бера̇ pick	бра̇н gathered	бери̇тбен pertaining to harvest	бере̇не / бране̇ picking
во̇дя lead, guide	во̇ден guided	вода̇чески pertaining to leader	во̇дене leading
гово̇ря talk, speak	гово̇рен said	говори̇телски pertaining to speaker	гово̇рене speaking
но̇ся carry, wear	но̇сен carried	носа̇чески pertaining to porter	но̇сене carrying
принеса̇ sacrifice	прине̇сен offered as sacrifice		---
прина̇сям	прина̇сян	приноси̇телски pertaining to bearer	прина̇сяне sacrificing

Action of verb	Present Passive Participle	Person Involved	Other
		учител teacher	
учение teaching, doctrine	учащ student, pupil	ученик pupil учен scientist	учебник textbook
вложение deposits	--	вложител depositor	влог bank deposit ложа box
---	влагащ depositing depositor	---	влагалище store house
работа work	работещ working worker	работник worker	работилница workshop работничество labour
Бого-служение divine-service	служащ serving servant	служител servant	служба post, position
беритба harvest	берещ picker	берач picker	---
водачество leadership	водещ leading, leader	водач leader	---
говор speech; voices	говорещ speaking speaker	говорител speaker	---
---	носещ carrier	носач porter носител bearer	носилка stretcher
	---		
принос contribution	принасящ bearer	приносител bearer	---

Grammatical Drill

GD 22. 1 Verb, Adjective and Noun Relationship.

Мария е учена жена, защото е свършила университет.

Ученикът взимаше уроци с учебен самолет.

Ученето се харесва на Иванчо.

Учението на Буда ми е добре известно.

Парите му са вложени в банката.

Вла́гането на пари в тази банка е забранено.

Иван загуби всичките си вложе́ния /вло́гове/.

Аз мисля, че тази маса е работена в София.

Елена е много работлива. Работи от сутрин до вечер.

Една седмица има обикновено пет работни дни.

Работещите в канторага мъже оставиха работата и излезоха.

Вътре останаха само няколко работещи жени.

Аз имам вече двадесет про-слу́жени години.

Баща ми ходи на работа със служе́бна кола.

Слу́жението в канторага на Попов не е лесно.

Бого-слу́жението в черквата свърши преди един час.

Кафето е брано миналата година.

В беритбени дни всички работят.

Бере́нето на кафе се извършва от бера́чи.

Бери́тбата ще трае още една седмица.

Иван беше воден от един господин.

Вода́чеството на групата е в ръцете на Асен.

Водачът ни поведе през планината.

Езикът, който е най-много говорен в Америка, е английски.

Говоренето през време на ядене е забранено.

Говорителят каза нещо на двете говорещи помежду си жени.

Аз видях, че шапката Ви беше но́сена от Петър.

Мъжът беше в носачески дрехи.

Но́сенето на такива дрехи е забранено.

Носа́чите но́сеха болния на носилка.

Работата на учения беше голям принос към нау́ката.

Иван даде няколко лева на приносителя на писмото.

GD 22. 2 Verbs with more than one prefix.

Утре ще Ви запозная с нея.

Вчера се запознах с един доктор.

Ако минете по този път, ще ги изпревáрите.

Мария ни изпревари с пет минути и взе първа нещата.

Петтé коли се надпревáрват, коя да пристигне първа.

Елена произлиза от много старо семейство.

Баща ми сега разузнава, кой е счупил огледалото.

В кантората му разузнават, къде са парите.

Жена ми произхожда от много добро семейство.

В Детроит произвеждат много коли.

Аз бях надвзел от банката и за това платих десет лева.

Аз ще Ви помогна да подвземете багажа си и да го сложите в колата.

Жената беше много внимателна и ни изпроводи до вратата.

Ние си поотпочинахме добре преди да излезем из града.

Една жена ни преподава по български в училище.

Магазинът разпродаде бързо стоката си.

Жената ми предсказа, че ще загубя много пари.

Артистите се преоблекоха веднага след представлението.

Когато започнахме да го гоним, мъжът изостави всичко на улицата и прескочи една ограда.

Жените ни се бяха разприказвали и ни забравиха напълно.

Ние предполагаме, че той е взел парите.

Гостите навлезоха в трапезарията, говорейки високо.

Децата изпочупиха всички чаши в стаята.

Ние не успяхме да вземем влака.

Бащата предразположи сина си с добри думи, преди да почне да говори с него.

GD 22. 3 New Verbs

Imperfective only:

въртя /се/

Ние се въртим все около това място, защото не знаем пътя.

Елена се върти по цял ден около баба си.

Иван въртеше писалката в ръката си и не знаеше какво да каже.

Аз се въртях два часа, докато намеря кантората му.

Иванчо се въртял много на едно място и сега не се чувствува добре.

върша

Аз върша всичко каквото ми кажат.

Селяните вършат и много други работи около къщата и добитъка.

По-преди това се вършеше от Петър, но сега се върши от Борис.

И аз съм вършил такива работи като малък.

Върши работата си и не говори много!

губя

Аз губя всеки ден много време с бръснене.

Иванчо като малък си губеше времето с лоши приятели.

ора

Селяните орат нивите си за втори път тази година.

Когато ги видях, те ореха на полето.

Селяните ораха много тази година.

Аз още не съм орал на полето.

Нивата е орана от мен и брат ми.

преда

Мария преде, за да направи дрехи на детето си.

На село жените често предат.

Всичко това Иванка го е прела.

сея

Селяните сеят всяка есен.

Когато ги видях, те още сееха.

Аз и Петър сяхме заедно на нивата.

тъка

Майка ми тъче по цял ден.	Дъщеря ми тъка вчера цели два часа.
Мария тъчеше, когато им отидохме на гости.	Всичко това е тъкано от майка ми.

шия

Дъщеря ми си шие всичко сама.	Костюмът е шит от един добър шивач.
Когато отидохме у тях, тя шиеше нещо на децата си.	Иванка не е шила от много години.
Шивачът ши до един часа през ноща.	

Perfective - Imperfective Verbs:

безпокоя се - обезпокоя се

Ние се безпокоим за него, защото е много болен.	Ние се обезпокоихме, когато чухме за всичко това.
Иван се безпокоеше, че жена му още не се е върнала.	Всички се обезпокоили, когато чули, че децата не са в къщи.

вдигам - вдигна

Бащата често вдига детето и играе с него.	Децата вдигнаха нещата от земята.
Тя не можа да вдигне багажа си от земята.	Иванка вдигнала само своите неща от земята.

връча - връчвам

Чиновникът ми връчи писмото в пет часа.	Писмото е връчено преди два дни.
Мъжът е връчил две писма на Попов.	

доставя - доставям

Представлението ми доставя голямо удоволствие.	Всичко това ни доставиха на много *ни́ска цена. *low
На нас ни доставят млякото в къщи.	Картофите са доставени от Пловдив.

женя се - оженя се

Утре се жени брат ми.	Ожени се за българка!

Жените се женят по-рано от мъжете.

Ако той се ожени и аз ще се оженя.

Скоро ще се оженят и двете му деца.

Иван се ожени за българка.

Синовете му се ожениха и заминаха.

Всички се оженили, само той не се оженил.

Не се жени още! Имаш време.

Оженете се и заминете за Варна!

Не се женете още! Свършете университета първо!

Син ми е женен за американка.

Синовете му са женени и имат деца.

жъна - ожъна

Сега всички жънат на полето.

Селяните от селото жънали само две седмици.

След два дни ще ожънат всичко.

Нивата е ожъната от два дни.

забраня - забранявам

На мен ми забраняват да ходя на кино.

Като малък баща ми ми забраняваше да ходя на кино.

Забраниха му да излиза от къщи.

На Петър са му забранили да излиза от къщи.

Забранено ни е да ходим на кино.

Забранете на децата си да играят в снега.

извадя - изваждам

Мария извади рибата от водата.

Хазайката иска да го извади от стаята.

На Елена Й извадиха един зъб.

Зъболекарят Й извадил всички зъби.

Зъбът Й беше изваден без тя да почувствува нещо.

Извадете рибата от водата!

Не я изваждайте още!

почина си - почивам си

Вечер след работа аз си почивам около един час и почвам пак да работя.

Ние почивахме няколко пъти докато се върнем в къщи.

Иван си починал и тогава почнал да работи.

Деца, починете си от разходката и тогава излезте!

пошепна - пошепвам

Мъжът пошепва нещо на ухото й и излиза.

Тя ми пошепна нещо, което не разбрах.

Борис й пошепнал нещо, но тя не го разбрала.

прекарам - прекарвам

Аз ще прекарам две седмици на село.

Обичам да прекарвам лятото във Варна.

Ние прекарахме колата през реката.

Колата още не е прекарана през реката.

Защо не сте прекарали колата през реката?

Иванов, прекарайте колата през реката!

преувелича - преувеличавам

Борис преувеличава като казва, че Варна е далеч.

Децата обичат да преувеличават.

Тя преувеличи пред майка си, че трябва непременно да излезе.

Децата преувеличили неприятностите в училище.

Не преувеличавай, когато разказваш приказки!

пробия - пробивам

На това място искат да пробият *тунел в планината. *tunnel

Иван си пробива бавно път в живота.

Ние *мъчно си пробихме път в навалицата. *with difficulty

Тунелът беше пробит за една година.

Още не са пробили тунела.

произведа - произвеждам

*Фабриката произвежда много автомобила на ден.

*factory

През този месец трябва да произведат сто коли повече.

Миналата година Детроит произведе най-много коли.

Градът е произвел най-много коли.

Най-много коли до сега са произведени в Детроит.

развържа - развързвам

Асен развързва торбата всеки път, когато иска да извади нещо от нея.

Тя иска да развърже торбата, но не може.

Децата развързаха торбите си.

Още никой не е развързал торбата си.

Торбата му е развързана и той не знае това.

разправя - разправям

Мария обича да разправя къде е била и какво е правила.

Баба разправи една приказка на децата.

Децата ни разправиха къде са били.

Баба още не ни е разправила новата приказка.

Аз мисля, че тази приказка ни е вече разправяна.

Бабо, разправи ни още една приказка!

Не ни разправяйте повече такива приказки!

разходя се - разхождам се

Баща ми се разхожда от един час из стаята.

Ние ще се разходим из градината.

Гостите се разходиха и видяха града.

съединя - съединявам

Двата пътя се съединяват на това място.

Ако съедините акумулатора с мотора, колата ще тръгне.

Ние го съединихме с мотора, но колата не тръгна.

Акумулаторът не е съединен добре с мотора.

Съединете тези части с мотора!

Не ги съединявайте! Още не съм готов.

сърдя се - разсърдя се

Асен се сърди, че не сме отишли с него на кино.

Ако не отидем, тя ще се разсърди.

Иван се разсърди, че не отидохме.

Защо се е разсърдил Иван?

Иван е много сърдит на Мария.

Гостите си излезоха разсърдени.

Не му се сърдете! Той не е знаел за това.

успокой - успокоявам

Детето плаче и майката го успокоява.

Бащата успя бързо да го успокои.

Ние бързо се успокоихме, след всички тези неприятности.

Елена още не се е успокоила, след всичко това.

Аз излезох успокоен от стаята.

Успокойте се! Няма нищо лошо.

чукам - чукна

Някой чука на вратата.

Гостите чукнаха чашите си и казаха: "Наздраве!"

Ако чукнете чашата по-силно, тя ще се счупи.

Яйцето беше чукнато от една страна.

Някой е чукнал чашата и я е счупил.

Listening In

Борис, Петър и Иванка

Б. Ето ви*най-после.
Не съм ви виждал цяло лято.
Къде бяхте?

Ив. На село.
Миналата зима се запознахме с господин Иванов, който има стопанство близо до Пловдив.
Той ни покани да прекараме лятото у тях.

Б. Е, как беше?

П. Много хубаво.
Иванка помагаше в къщи на жените, а аз - на полето.
Сега зная каква работа е да се оре, сее, жъне!

Ив. Петър мисли, че работата е много тежка.

Б. Научи ли се да готвиш български ядения?

Ив. Не само да готвя, ами да преда, тъка и шия.

Б. Каквото и да сте правили добре е било.
И двамата изглеждате отлично.

П. Така се и чувствуваме.
Ако бях доктор, щях да праща всичките си пациенти за два месеца на село.

Ив. Само че Петър не обичаше да чисти около добитъка.

Б. А, той иска да работи само това, което му доставя удоволствие.

П. Но дядото на Иванов нямаше същата идея.
Той казва, че на село всеки трябва да работи всичко.

---

*at last

Б. А той самѝят работи ли?

Ив. Повече от всички, но в неделя ходи на черква и обича да гледа младите хо̀ра като играят хора̀ и ръченица.

Б. Ходихте ли на седянки?

Ив. Не много често, тъй като искахме да си починем, а по седянките младите хора стоят до късно.

Б. Аз имам роднини на село, но не съм ги виждал от години.

П. Не ти ли се сърдят?

Б. Да, много.

Зна̀я, че ако отида, ще им направя голямо удоволствие, но нямам време.

Ив. Хайде да отидем заедно!

Б. Добре, ще им пиша да им кажа за другата неделя.

Четиво

Иван и Петър отиват в София

(Продължение 9)

"Тогава довиждане, татко, ще се видим тази вечер тук, в седем часа, нали?" каза Петър.

"Да, да, Петре, довечера в седем часа за вечеря. Вижте само да не закъснеете, да не ви чака г-жа Попова с вечерята", му отговори бай Георги.

"Добре татко, ня̀ма да закъснеем. Довиждане г-н Попов, довиждане г-жа Попова и крайно ви благодарим за обеда и за всичко", каза Иван.

"Няма защо, да ви е сладко. Сега излезте и вижте да се разходите добре и довечера да ни разкажете всичко!" му отговори г-н Попов.

"Добро прекарване!" им пожела и г-жа Попова.

След малко, Петър, Иван и Асен излезоха и тръгнаха надолу към града по Алабинска.

"Сега кажете ми какво искате да видите първо!" ги попита Асен.

"Право да ти кажа, много ни се искаше да вземем трамвая. Заведи ни където искаш, но само ни заведи с трамвая!" настоя Иван.

"Добре Иване, това е лесно. Хайде да отидем на първата спирка и от там ще вземем трамвая към игрището", им предложи Асен.

След малко трамваят пристигна и тримата се качиха през задната врата и останаха на платформата, за да имат възможност да видят града по-добре. Асен плати три билета на кондуктора и тръгнаха към града. След като обиколиха черквата Св. Неделя трамваят тръгна надолу по булевард Дондуков към улица Търговска.

"Вижте, сега сме в центъра на града!" почна да им обяснява Асен. "Тук са най-големите магазини и търговски кантори, затова тази улица се нарича Търговска. Тя се среща и се пресича тук с улица Леге и булевард Дондуков."

"А това здание там, зад големите железни врати, какво е?" попита Петър.

"Това е бившият Царски дворец. След малко ще минем покрай него и ще го видите по-добре. Там са живяли бившите български царе Фердинанд, Борис и напоследък младият Симеон. Както виждате той е доста голям и в задната страна има един хубав и добре нареден зоологически музей. Ще се наредим да отидем да го видим", им каза Асен.

"А там, отсреща, е хотел България. Той е най-големият и най-модерният хотел в България. Освен самият хотел, там има и един много добър ресторант и една голяма концертна зала, където се дават симфонични концерти и се проявяват най-добрите наши и чуждестранни музиканти. Но сега вървиме в друго направление. Друг път ще минем да видим и хотела по-отблизо."

"Тук надясно е Народния музей. Това е една стара джамия, останала от турско време и след Освобождението, нашите я направиха музей. Тя е доста голяма и се намира в центъра на града, та е добре избрана за музей."

"Ще отидем ли да го видим?" попита Иван.

"Разбира се, може би още днес, ако не закъснеем много на игрището."

"Сега вижте, тук наляво е Градската градина. Не е много голяма, но е в центъра на града и много добре гледана. Има хубави цветя и широки алеи. Лятно време е много приятно и хората идват и си отпочиват на сянка, а децата играят из градината."

"На другия край на градината има ресторант-бирария. Вечерно време хората се събират на по чаша бира и се наслаждават на военната музика, която свири всяка вечер. По-нататък, до самия ресторант на другата улица, е кметството на града."

"А това там, оттатък градината, какво е?" запита Петър.

"Това е Народният театър. Там ще отидем тази вечер."

(следва)

Иван и Петър отиват в София

Нови думи

алея алеи	alley
бивш бивша	former
бирария бирарии	beer-house
вечеря вечери	dinner
военен военна	military
градски градска	pertaining to city
дворец дворци	palace
желая (I) пожелая (P)	wish
заден задна	rear
зала зали	hall
зоологически зоологическа	zoological
игрище игрища	playground
кметство кметства	town-hall
кондуктор кондуктори	streetcar conductor
концерт концерти	concert
концертен концертна	pertaining to concert

крайно	extremely
музика	music; band
музикант музиканти	musician
направление направления	direction
нарича се	it is called
насам	this way
насладя се (P) наслаждавам се (I)	enjoy, delight
настоя (P) настоявам (I)	insist
натам	that way
нататък	that way, onwards
освобождение	liberation
отпочина си (P) отпочивам си (I)	rest
оттатък	on the other side
отблизо	from a short distance
отсреща	against, vis-a-vis
платформа платформи	platform
прекарване	spending
пресека (P) пресичам (I)	cross
проявя се (P) проявявам се (I)	distinguish oneself manifest oneself

свиря (I)	play (an instrument), whistle	цар царе	Tsar
симфоничен симфонична	pertaining to symphony	царски царска	pertaining to Tsar
сладко	sweetly	цвете цветя	flower
да ти /Ви/ е сладко!	Good appetite!	център центрове	center
търговски търговска	commercial	чуждестран[illegible] чуждестра[illegible]	foreign

Въпроси

1. Кога трябва да се върнат децата в къщи?
2. Защо бай Георги им каза да се върнат в седем часа вечерта най късно?
3. За какво благодариха Иван и Петър преди да излезат от къщи?
4. Когато децата излезоха от къщи, на къде тръгнаха те?
5. Иван и Петър искаха ли да ходят пеш из града?
6. След като се качиха на трамвая, защо останаха те на платформата, а не влезоха вътре?
7. Колко билета купи Асен?
8. Защо Асен купи три билета?
9. На къде тръгна трамваят, след като мина покрай черквата Св. Неделя?
10. Защо тази част от града се нарича "центъра на града"?

11. Как се казва зданието зад големите железни врати?

12. Кой е живял в това здание?

13. Какво се намира от другата страна на улицата, срещу двореца?

14. С какво е прочут хотел България?

15. Освен хотела, какво още има в същото здание?

16. В какво здание е Народния музей?

17. Защо старата джамия е била добре избрана за музей?

18. Какво друго им показа Асен от ляво на пътя?

19. Кажете нещо за Градската градина!

20. Защо градината се харесва на хората?

21. Какво има на единия край на градината?

22. Защо хората обичат да ходят в този ресторант?

23. Какво е това здание до бирарията?

24. Какво видяха момчетата оттатък градината?

Unit 23

Government	Управление

Борис

Hello, Peter, where are you going?	Здрасти Петре, къде отиваш?

Петър

It's a good thing I met you.	Добре, че те срещнах.
people's, national	народен, народна
representative	представител, представители
National Assembly	Народно събрание
I met a Representative yesterday, and he invited me to go to the National Assembly today.	Вчера се запознах с един народен представител и той ме покани да отида днес в Народното събрание.

Борис

Haven't you been there already?	Не си ли бил още там?

Петър

No, and I want to see it very much.	Не, и искам много да го видя.
government, administration	управление
But would you tell me something about the Bulgarian Government?	Но би ли ми казал нещо за българското управление?

Борис

read	чета (I)
booklet	книжка, книжки
put out, publish	издам - издавам (P-I)

government	правителство, правителства
type, kind	вид, видове
Last night I read a little booklet put out by the government in which the kind of administration Bulgaria has is explained.	Снощи четох в една малка книжка, издадена от правителството, в която се обяснява вида на българското управление.

Петър

Tell [me about it] then, we don't have any time to waste.	Казвай тогава, нямаме време за губене.

Борис

republic	република, републики
at the head	на чело
presidency	президиум, президентство
The booklet says we have a people's republic, at the head of which is the presidium (presidency).	Книжката казва, че имаме народна република, на чело на която стои президиумът.

Петър

What kind of a National Assembly is there?	Какво е Народното събрание?

Борис

chamber (of deputies)	камара, камари
It has ('with') one chamber.	С една камара.

Петър

district	окръг, окръзи

Петър

prefect, manager	управител, управители
district prefect	окръжен управител
My acquaintance was a district prefect before he became a representative.	Моят познат е бил окръжен управител преди да стане народен представител.
position	пост, постове
What kind of a position is that?	Какъв пост е това?

Борис

divide	разделя - разделям (P-I)
Bulgaria is divided into 27 districts.	България е разделена на 27 окръга.
Every district has a dictrict prefect.	Всеки окръг има окръжен управител.
side; country	страна, страни
from their (own) side, in turn	от своя страна
commune	община, общини
mayor	кмет, кметове
The districts are in turn divided into communes with mayors.	Окръзите от своя страна са разделени на общини с кметове.

Петър

state	щат, щати
Something like our states.	Нещо като нашите щати.

Борис

Eastern European	източно-европейски
state, country	държава, държави

although	мака̇р
identical, same	една̇къв, една̇ква
differ	различа̇ се (P) различа̇вам се (I)
concept	поня̇тие, поня̇тия
Don't forget that we are an Eastern European country and our concepts are different from yours in spite of the fact that they have similar names ('are called alike').	Не забра̇вяй, че ни̇е сме и̇зточно-европе̇йска държа̇ва и на̇шите поня̇тия, мака̇р и една̇кво наре̇чени, се различа̇ват от ва̇шите.

Петър

Yes, I understand.	Да̇, разби̇рам.
Thanks for what you have told me.	Благодаря̇ за това̇, ко̇ето ми каза̇.
I'll telephone you this evening.	Ще ти телефони̇рам дове̇чера.
Good-bye.	Дови̇ждане.

Борис

remember	спо̇мня си-спо̇мням си (P-I)
Now I remember.	Се̇га си спо̇мням.
be present	присъ̇ствувам (I)
Today it will be very interesting in the National Assembly as the whole cabinet will be there.	Дне̇с ще е мно̇го интере̇сно в Наро̇дното събра̇ние, тъ̇й като це̇лият кабине̇т ще присъ̇ствува.

Петър

open	откри̇я - откри̇вам (P-I)
It isn't the opening (session) of the Assembly, is it?	Не̇ е откри̇ването на събра̇нието, нали̇?

Борис

connection	връзка, връзки
anniversary	годишнина
I can't tell you exactly why the cabinet will be there also, but I think it's in connection with some anniversary.	Не мога да ти кажа точно, защо и кабинетът ще е там, но мисля, че е във връзка с някаква годишнина.

Петър

Don't you want to come with me?	Не искаш ли да дойдеш с мен?

Борис

let	пусна - пускам
invitation	покана, покани
Thanks, to begin with they woudn't let me in, because I don't have an invitation, and then, I don't have time.	Благодаря, но първо няма да ме пуснат, защото нямам покана, а и нямам време.

Петър

session	заседание, заседания
Let's meet after the session, then.	Да се срещнем тогава след заседанието.

Борис

I don't know when it will be over so you telephone me when you get out.	Не зная кога ще свърши, затова ти ми телефонирай, когато излезеш.

Notes

Note 23. 1 Verb: Present Passive Participle /-em/, /-im/

The present passive participle is not formed from all verbs and so cannot be put on a par with the other verb endings which have occurred. It is commonest from /i/ verbs, less common with /a/ verbs, rare with others. It is regular when it does occur, however, and so must be included in any complete listing of the verb endings. The ending is /-em/ after /a/, /-im/ elsewhere. It is often negative. Examples are:

Verb type	Verb	Participle	Meaning
a	разбирам	разбираем	understandable
		неразбираем	unintelligible
	узнавам	неузнаваем	unrecognizable
	пробивам	непробиваем	impassable
	предполагам	предполагаем	supposed
e/o/zero	чета	четим	legible
i	видя	видим	visible
	говоря	говорим	spoken
	забравя	незабравим	unforgetable
	завися	независим	independent
	понося	непоносим	unbearable
	проходя	непроходим	impassable
	мисля	немислим	unthinkable
	поправя	непоправим	incorrigible
	платя	платим	payab

Note the specialized meaning of this form.

Grammatical Drill

GD 23. 1 Present Passive Participle.

Александър Невски е видим /се вижда/ от много далеч.

Една малка част от падналата в реката кола остана видима.

Въздухът е невидим за нас.

Всичко това е непостижимо за нас.

Говоримият език в България е български.

Мария остана незабравим спомен за Петър.

България е независима от осемдесет години.

Иван беше неудържим в искането си да замине за Варна.

Чужденецът беше непоносим като гост.

Искането на жена му беше неизпълнимо и тя знаеше това.

На това място планината беше непроходима.

Немислимо е да тръгнем на път без пари.

За нас беше необяснимо, защо той излезе от къщи и не се върна.

Иванчо е непоправим в училище и баща му трябва да ходи често там да говори за него.

Парите за къщата са платими на три пъти.

В силния дъжд той се върна почти неузнаваем в къщи.

На това място планината беше непробиваема.

Чужденецът говореше на неразбираем за мен език.

Аз трябва да получа една предполагаема сума пари, но само ако отида там.

GD 23. 2 New Verbs

Imperfective only:

присъствувам

Аз присъствувам на всяко събрание.

На събранието присъствуваха всички народни представители.

Мария не можа да присъствува на сказката му.

свиря

Асен свири в музиката на училището.

Аз свирех като малък там.

Елена свири вчера цял ден и сега е изморена.

тека

Реката Янтра тече през нашия град.

Водата течеше бързо и беше много опасна.

На това място е текла голяма река.

Водата тече цели два часа преди някой да я види.

чета

Иванка не обича да чете вестници.

Когато го видяхме, той четеше една книга.

Иванчо чете много и сега е изморен.

Аз още не съм чел сутрешния вестник.

Вестникът още не е четен.

Perfective - Imperfective Verbs:

замеря - замервам

Синът им замеря всеки ден децата ни с камъни.

Децата се замеряха по цял ден с камъни.

насладя се - наслаждавам се

Ние се наслаждаваме често на хубави картини в музея.

Гостите се наслаждаваха на хубавата музика.

настоя - настоявам

Не настоявайте на неща, които не знаете сигурно!

Децата настояваха, че са ни видяли на гарата.

След тези думи той не настоя повече да дойде с нас.

пожелая - пожелавам

"Пожелавам Ви добро пътуване!" му каза Петър.

Иван не пожела да види брат си.

На никого не съм пожелавал лошо нещо.

пресека - пресичам

Аз пресичам всеки ден улицата.

Аз пресѐкох улицата; защо не я пресечѐте и Вие?

Те му пресѐкли пътя с колата си.

Мъжът ми пресекъл през градината им, за да отиде по-бързо на работа.

Не пресичайте, защото ще се загубите.

проявя се - проявявам се

Наш Иванчо се проявява често в училище.

Брат му се проявяваше до скоро много в спорта.

Вчера Мария се прояви на сцената.

Децата се проявили, като събрали пари за болния си приятел.

разделя - разделям

Борис разделя всяка седмица парите си със сестра си.

Жена ми иска да раздели трапезарията на две части.

Иванови разделиха градината на две с една ограда.

Иван е разделил парите си с Мария.

Градът е разделен от реката на две части.

различа /се/ - различавам /се/

Петър се различава много от брат си.

Децата им се различаваха в много неща от нашите.

Вашите понятия се различават от нашите.

Братята са толкова еднакви, че не мога да ги различа.

Аз видях, че не можахте да ме различите.

Различих го от брат му по палтото.

спомня си - спомням си

Тя и до сега си спомня всички подробности.

Тя не може да си спомни всички подробности.

Мария си спомни само някои неща от това, което се случи тогава.

Иван си спомнил, че има да му дава пари.

Спомнете си, къде сте сложили нещата!

Listening In

Борис и Петър

П. Имам три билета за тази вечер, за откриването на университета по случай двадесет и петата му годишнина.

Искаш ли да дойдеш с нас?

Б. Благодаря много, но преди малко срещнах моя приятел, доктор Иванов, който е народен представител и той ме покани да отида с него.

П. Аз се запознах с него преди няколко дни и той ми услужи много.

Даде ми покана за Народното събрание, с която ще ме пуснат, даже когато събранието е в заседание.

Б. Той е добър човек.

П. Четох във вестника, че целият президиум ще присъствува довечера.

Б. Разбира се.

Също кабинетът, кметът, всички началници и всеки, който има власт в нашата народна република.

П. Ще има голяма навалица.

Б. Да, но ще е интересно.

По този случай има издадена книжка; ще ти я дам да я видиш.

П. За какво е книжката?

Б. Обяснява значението на университета, вида на управлението му и т.н./така нататък/.

П. Ще си спомниш ли да я донесеш тази вечер?

Б. Надявам се, че няма да я забравя.

П. Тогава ще се видим довечера.

Б. По-добре е да се срещнем пред университета.

П. Добре, в осем часа ще бъда там.

Четиво

Иван и Петър отиват в София

(Продължение 10)

След малко трамваят след един остър завой навлезе в една тесна улица. Един тесен тротоар отделяше трамвая от зданията. Петър се отдръпна във вътрешността на платформата.

"Уплаши ли се?" попита Иван.

"Петър е прав", каза Асен. "Особено тук, електрическите стълбове са доста опасни за любопитни глави."

"Аз се само шегувам", каза Иван. "Хей, вижте какъв хубав площад и какви хубави здания!"

"Това е площад Славейков. Това голямо бяло здание в дясно от спирката е Министерството на Народното Просвещение. Вижте, сега се приближаваме към пресечката на улица Раковски. Виждате ли това голямо бяло здание - това е КООП, т.е. здание на кооперативните служители. То е модерен хотел и там, погледнете бързо, до него е Свободният Университет."

"Много хубави здания", въздъхна Иван, все още гледайки назад. "По коя улица пътуваме сега?"

"От острия завой пътуваме по ул. Граф Игнатиев. Тя ще ни заведе чак до игрището."

"Ами какво е това здание?" попита Петър, показвайки към едно голямо, хубаво здание.

"Това е Трета Софийска Прогимназия. Аз съм свършил тук. А там до нея е черквата Свети Седмочисленици", отвърна Асен.

Трамваят се носеше бързо надолу по улицата залесена от двете страни с дървета. Не след дълго момчетата видяха далеч отпред един голям каменен мост, зад който улицата продължаваше съвсем право, изкачвайки се постепенно нагоре и изгубвайки се зад билото на един хълм.

"Хей, вижте, колко много хора!" извика Иван.

"Сега на игрище Юнак има мач и повече от половината от публиката за мача минава по този път", каза Асен.

Трамваят намали бързината си и почна да звъни на чести прекъсвания, предупреждавайки минувачите от навалицата да внимават.

"Иване, Петре, ще внимавате като слезем сега на спирката, защото може да се загубим в тази навалица."

Скоро тримата слезоха и си пробиха бавно път в навалицата в посока към близкия ъгъл. Постоянният шум от навалицата се смесваше с виковете на разни продавачи, главно на сладки работи и питиета, както и с този от улицата на трамваи и коли.

"Слушайте! Какво е това?" каза бързо Петър вслушвайки се в един, по-силен от всички други, шум, който приличаше на далечен грохот и който трая само една-две секунди.

Това е нашата публика, която възбудено следи мача", каза Асен, показвайки към игрището отвъд реката. "Сега има международен мач между България и Румъния, който за съжаление няма да можем да видим".

"Защо да не можем да го видим?" попита Петър.

"Виждате ли всички тези хора?" каза Асен. "По-голямата част от тях са били кандидати за този мач, но не са намерили билети. Ние обаче ще минем покрай стадиума да го видите по-отблизо".

"Не е голяма загуба", каза Иван. "Аз бих предпочел да видя нещо повече от София. Асене, коя е тази планина?"

Но спирайки, той бързо каза: "Не ми казвай, зная; това е Витоша. Петре, това е същата планина, която ние видяхме в далечината идвайки към София."

"Да, това е Витоша, а планината до нея в дясно е Люлин, където зимно време всеки обича да ходи на ски", допълни Асен.

Асен купи три големи сладоледа от един продавач с количка, даде на момчетата и тримата продължиха към моста. Коритото на реката беше изцяло циментирано, но самата река беше много малка.

"Защо на такава малка река е направено такова голямо корито и така добре циментирано?" попита пак Петър.

"Защото тази малка река при проливни дъждове става много буйна и опасна река и в миналото е отвличала много мостове и правила големи пакости", обясни Асен.

Широкият булевард пред реката граничеше с последната с един широк залесен пояс от трева, цветя и дървета. Оттатъшният бряг на реката беше много по-висок и бяха започнали да го залесяват по същия начин, като на много места тревата беше вече поникнала и тук там се виждаха цветя и малки дръвчета.

"Това голямо здание в дясно", каза Асен, посочвайки напред през реката, "е Техническото училище. Въобще, тази част на София зад реката е била бедни предградия, които в последните години започват да се застрояват с хубави и модерни къщи."

"Там отсреща е Борисовата градина. Това е огромна гора, която граничи с почти една четвърт от София", продължи Асен.

Момчетата след моста завиха на ляво покрай игрището, вървейки бавно в навалицата, която тук беше наистина голяма.

(следва)

Нови думи

беден, бедна	poor	електрически електрическа	electric
бряг, брегове	shore		
било, била	ridge		
буен, буйна	violent	завия (P) завивам (I)	turn; wrap
бързина, бързини	speed		
вик, викове	cry, shout	завой завои	curve, turning point
вслушам се (P) вслушвам се (I)	listen to	загуба, загуби	loss
възбуден, възбудена	excited	залесен, залесена	planted
въздъхна (P) въздишам (I)	sigh	залеся (P) залесявам (I)	plant
вътрешност (f.) вътрешности	interior	застроя (P) застроявам (I)	build up
гора, гори	forest, wood	звъня - позвъня (I-P)	ring
		изкача се-изкачвам се (P-I)	go up
гранича (I)	be bounded, contiguous	изцяло	completely
грохот	thunder	каменен каменна	pertaining to stone
далечен, далечна	distant		
далечина	distance		
		количка, колички	small cart
допълня (P) допълвам (I)	add to supplement	кооперативен кооперативна	cooperative
дръвче, дръвчета	small tree		

корито, корита	bed, bassin
любопитен, любопитна	curious
мач, мачове	(sporting) match
международен международна	international
минало	past
министерство министерства	ministry
минувач, минувачи	passer by
мост, мостове	bridge
навлеза (P) навлизам (I)	enter, penetrate
намаля-намалявам	diminish (P_I)
огромен, огромна	huge
опасен, опасна	dengerous
остър, остра	sharp
отвлека (P) отвличам (I)	carry off; kidnap
отвъд	beyond
отвърна-отвръщам (P-I)	retort
отделя-отделям (P-I)	separate
отдръпна се (P) отдръпвам се (I)	withdraw
оттатъшен, оттатъшна	beyond
пакост, пакости (f.)	damage, harm
питие, питиета	drink
платформа, платформи	platform
плаша се (I) уплаша се (P)	become frightened
площад, площади	square, plaza
поникна, пониквам (P-I)	grow
постепенно	gradually
посока, посоки	direction

постоянен, постоянна	constant
пояс, пояси	belt, zone
тротоар, тротоари	sidewalk
предградие, предградия	suburb
предупредя (P) предупреждавам (I)	warn
прекъсване прекъсвания	interruption
пресечка, пресечки	intersection
приличам (I)	be like, resemble
проливен, проливна	heavy (rain)
просвещение	education
публика	public
секунда, секунди	second
сладък, сладка	sweet
следя-проследя (I-P)	follow
служител, служители	servant
смеся-смесвам (P-I)	mix, mingle
соча-посоча (I-P)	point
стълб стълбове	column, pillar, pole
съжаление	regret, pity
тесен, тесна (тясна)	narrow
технически, техническа	technical
трева, треви	grass, hurb
хълм, хълмове	hill
циментиран циментирана	cemented
четвърт (f.)	fourth
шегувам се (I) пошегувам се (P)	joke
шум, шумове	noise

Въпроси

1. Защо Петър се отдръпна във вътрешността на платформата?
2. Защо се уплаши Петър?
3. Какво каза Асен на Иван тогава?
4. Какво видяха момчетата, когато се приближиха към пресечката на улица Раковски?
5. Чак до къде ги заведе трамваят?
6. Как беше залесена улицата по която пътуваше трамваят?
7. Как продължаваше улицата зад големия каменен мост?
8. Защо на спирката по това време на деня имаше много хора?
9. Какво направи трамваят преди да спре на спирката?
10. В каква посока тръгнаха момчетата, след като слезоха от трамвая?
11. Какъв беше този шум, който се носеше наоколо?
12. В какво се вслуша по едно време Петър?
13. Защо момчетата не могат да видят мача?
14. Защо това не е голяма загуба за Иван?
15. Коя е планината, която се вижда в далечината?
16. Какво направи Асен по това време?
17. Защо коритото на реката е голямо и добре циментирано?
18. Какъв беше булевардът пред реката?
19. Какво каза Асен за частта на София зад реката?
20. Какво граничи с почти една четвърт от София?
21. На къде тръгнаха момчетата, след като минаха моста?
22. Момчетата вървяха ли бързо?
23. Защо те не вървяха бързо?

Unit 24

Review

Complete the following sentences using the proper forms for the English on the right. In most cases several sentences must be made.

Review 24. 1 Numerals and Time.

Аз пристигнах .... по ред.	9th, 11th, 21th
.... кола е тази на Петър.	101st 99th, second
В нашата стая има две .... легла.	single
Елена сама има едно голямо .... легло.	double
Иван има .... повече пари от мен.	four times
Аз зная, че те имат .... повече пари от нас.	ten times, ten-fold, five fold
.... мъже искат да говорят с теб.	two, four
Той говори с .... от чиновниците.	three, four
В стаята има около .... деца.	twenty, fifty
От влака слезоха около .... души.	hundred
.... от парите в банката са нейни.	1/3, 1/4, 1/8
Те ми дадоха .... от хляба.	3/4, 4/5, 5/6
На гарата дойдоха около .... от децата.	2/5, 1/2
Един час е .... от денят и .... от денонощието.	1/12 - 1/24
.... от тази част е по-голяма от .... от оназы част.	1/1000 - 1/100
Бързият влак пристига в .... часа.	8:08
Те ще тръгнат в .... часа от тук.	5:49
Тя ще излезе от училище в .... ч.	12:15

Попов отваря кантората в ...	7:30
Вие трябва да бъдете в .... пред театъра, защото вратата отварят в	7:45 7:55
Колко е часът?	
Часът е	10:31 10:59
На .... идва майка ми.	May 15
Днес сме	December 31
На .... сме при родителите ни.	January 7 - 8.
Асен е роден на	February 28, 1933
Всички писма са от .... този месец.	11th
Тя беше там	last year
Тя и той са родени на	January 1, 1946
.... отивам във Варна.	next year
Той свърши университета	6 years ago
Нашите уроци ще траят до	August 20, next year
Детето му е болно от	yesterday
Жена ми пристига	the day after tomorrow
Петър си счупи ръката	the day before yesterday
След два дни е	New Year
.... е на 7й януари.	Christmas
.... е през април.	Easter
Денят на работниците е на	May 1.
Моят .... е в края на този месец.	name day
Той не знае кога е неговият	birthday

Review 24. 2 Verbs with prefixes

Децата .... нищо.	didn't answer back
Тя .... мъжа от къщи.	chased out
Чужденецът .... децата.	despersed
Слънцето .... в 6 часа.	rises
Той се върна .... в къщи.	worried
Мария се .... за храната.	took care of
Ние се .... в голямия град.	lost
Аз .... всичките си пари.	lost
Той казва, че реката	will flood
Тя се .... да му отговори.	refrained
Родителите ми ме .... да следвам.	support
Те .... много неприятности с него.	experienced
Ако го видя, ще го	recognize
Защо не ...., че си взел парите?	admit
Всичко това аз .... от нея.	learned
Той .... всичките си пари.	gambled away
Момчетата .... дали да отидат или не.	discuss
Баща Й я	punished
Тя .... да ги е взела.	denied
Детето .... мъжа с ръка.	showed
.... къде сте били и какво сте правили!	tell me
Иванчо каза, че Петър .... да го бие.	has threatened him
Утре ще ги .... на вечеря.	invite
Попов .... чиновника и получи писмото.	bribed

Кога /вие/ .... от планината?	came down
Вие .... писмото с достатъчно марки.	haven't pasted
Той .... на чиновника да купи всичко това.	assign
Бащата .... на сина си да остане в къщи.	impose
Ние .... заминаването си.	postponed
Баба ни .... чинийте на масата.	put
Петър иска да Ви .... от там.	remove
Утре ще .... багажа си.	we'll move over

Reviwe 24. 3 Present Active Participle

Change the following sentences, replacing the relative clauses with present active participles.

For example:

Жената, която излизаше от магазина, не видя детето.

to: Жената излизаща от магазина, не видя детето.

or: Излизащата от магазина жена, не видя детето.

Ние видяхме само влакът, който заминаваше.

Супата, която вреше, се изля върху него.

Ние не видяхме никого от хората, които живеят там.

Едно от децата, които пиеха вода, ме видя.

Мъжът, който буташе колата, ми каза нещо, но аз не го чух.

Мъжът, който идваше към нас, скочи в колата, която минаваше покрай него.

Детето не вижда жената, която лежи в леглото.

Той седеше и гледаше хората, които влизаха и излизаха от къщи.

Тя даде нещо на мъжа, който носеше нещата й.

Мъжът, който обличаше палтото си,погледна към жената, която в този момент влизаше в стаята.

Не всички мъже, които говореха високо, чуха влакът, който тръгваше една минута по-рано.

Review 24. 4 Verbs with Prefixes.

Ако Вие ме ...., ще мога да Ви	untie bandage
Тя не можа да .... уроците си.	prepare
Супата е	prepared
Хазайката ни .... да излезем от стаята.	announced
Той .... жената с нож.	attacked
Тя .... пет килограма.	came down
Баща ни .... всички ни.	interrogated
Тя ме .... , но аз не знаех уроците си.	examined
Ние двамата .... всичкото вино.	drank
Аз се .... от силното вино.	got drunk
Вие трябва да му се .... за всичко това.	repay
Той ми .... за работата.	paid
Детето .... когато ме видя.	started crying
Ако Вие му ...., той ще .... всичко.	order - confess
Тя си ..... , че ме е виждала.	recalled

Review 24. 5 Numbers and associated words.

Детето видя голям .... мъже да идват към къщата.	number

.... на жените беше по-голям от този на мъжете.	the number
Аз имам само пет .... от този вестник.	editions
Той даде вашите .... на мен.	copies
Аз живея на .... улица.	42nd
Къде е стая .....?	number 25
Колко .... има	digits
в .... 99 и 1111?	numbers

Review 24. 6 Verb forms in /-yki/.

Change the following sentences, replacing the subordinate clauses by phrases using the /-yki/ form of the verb.

For Example:

Той учеше, като слушаше музика.

to: Той учеше, слущайки музика.

Докато пишеше писмото, тя мислеше за децата си.

Петър ходеше из градината, като мислеше за нея.

Когато ги развеждам из града, аз ще им обяснявам всичко.

Като видя, че нещо не е в ред, той скочи от колата.

Те си пробиваха бавно път в навалицата, като внимаваха да не се загубят.

Като въздъхна, тя излезе от стаята.

Тя пишеше писмо и говореше в същото време с мен.

Като ги дочака на ъгъла, тя им каза, че последният трамвай е заминал.

Аз излезох бързо, като забравих нещата в къщи.

Като се обърна към нея, той Й каза, че моторът не е в ред.

Review 24. 7 Verbs with Prefixes.

Аз още не мога да .... с тези дрехи.	get used (to)
Иван се .... и излезе.	apologized
Тя го ...., че той е взел парите.	accused
Когато видях колата, аз .... на време.	jumped aside
Чиновникът .... парите, които му давате.	deserves
Бихте ли ми .... с колата си?	do a favor
Иванчо .... родителите си и не излезе.	listened
Аз се ..., когато го видях.	smiled
..... го и му кажете да не идва тук!	intercept
В магазина .... нова стока.	supplied
Ние .... децата в къщи.	left
.... книгите на леглото!	put
Утре ще .... нова пиеса.	they will present
Той .... до нея.	took stand
Защо не .... да Й пишете?	stop
.... вратата, моля!	close
Иванчо .... много лесно.	comprehend
Ние се .... от хубавите коли.	admired
Ако .,.. книгата, върнете я!	read through
Той ...., че ще стане нещо.	had a presentiment

Review 24. 8 Verbs with multiple Prefixes.

Утре ще Ви .... с него.	introduce
Аз мисля, че неприятностите .... от това, че закъсняхте.	come from
Къде .... най-много коли?	produce
Ако Вие ...., ще трябва да плащате.	overdraw
На нея Й ...., че няма да има деца.	predicted
Ние се .... и слезохме при гостите.	changed clothes
Колата лежеше ..... до пътя.	abandoned
Аз ...., че той ще закъснее.	assume
Всичко в стаята беше	broken
Тя не беше .... да се смее.	disposed
Мъжът Й беше .... към тази болест.	predisposed
Всичката стока беше ..... в няколко часа.	sold off
Аз чух, че тя .... в един университет.	teach

Review 24. 9 Present Passive Participle

За него беше .... да замине без нея.	unthinkable
Детето Й беше ...., но тяхните деца бяха	bearable - unbearable
Той иска да бъде .... в работата си.	independent
Кой е .... език в тази страна?	spoken
Тя обича да мисли за .... неща.	unattainable
Водата, която заливаше всичко, беше	inresistable
Всичко това е лесно ...., само че пари ни трябват.	capable of fulfilment

.... е да минем реката след такъв дъжд.	unthinkable
Наемът е .... в края на месеца.	payable
Механикът каза, че моторът е	not repairable
Петър и Борис са .... приятели.	inseparable
Тя каза няколко .... думи.	unintelligible
В тази страна има много .... места.	impassable
Всичко това е лесно ...., ако познавате нещата.	explicable

Review 24. 10 Relation of Nouns and Verbs.

Ако Ви боли ръката, Вие имате .... в ръката.	pains
Ние вечеряхме; ние свършихме нашата	supper
Ако вините Петър, това значи, че той има ...	guilt
Децата играят една много хубава	play
Тя живее втори	life
Мъжът ни глоби и ние платихме	fine
Ако знаете нещо, Вие имате	knowledge
Иван върза сам .... си.	tie
Те ни поканиха, като ни изпратиха	invitation
Каква .... работите?	work
Аз скочих като направих един голям	jump
Ние служим там, но .... е тежка.	service
За да слушате музика, трябва да имате добър	hearing
Ще го срещна пред банката. .... ни е в осем часа.	meeting

Сметнете колко струва всичко и ми дайте	(account), bill
Ние ходехме с бърз	walk, pace
Вие трябва да се храните с друга	food
Тя чувствува, че той няма .... към нея.	feelings
Ако научите всичко това, ще станете мъж на	science
Петър действуваше да остане в София, но .... му не бяха приятни на Попов.	actions
Те загубиха всичките си пари. Това беше голяма .... за тях.	loss
Той оздравя, но остана с лошо	health
Това място имаше само един .... и ние излезохме от там.	exit, outlet
Детето викаше силно и ние чухме неговите	cry (pl.)
Тя нямаше никакъв .... към коли, но мъжът й се интересуваше много от такива.	interest
Ние го следихме като отидохме след него. .... водеха към същото място.	trail, trace
Мъжът се смееше много високо и .... му се чуваше през две къщи.	laughter
Елена се теглеше често, но .... й оставаше все същото.	weight
Ако редите нещата, не слагайте нищо на втори ...	row
Те навикнаха да пият и това беше един лош	habit

Review 24.11 Present Active Participle

Replace the subordinate clauses of the following sentences by the present active participle:

For example:

Мъжът, който взимаше книгата, ме видя.

to Взимащият книгата мъж ме видя.

—

Жената, която даваше уроци по музика, замина.

На мъжа, който ми помагаше, дадох пет лева.

Влакът, който идваше с голяма бързина, спря.

Жените, които се хранеха в трапезарията, говореха високо.

Мъжът, който се обличаше, падна на земята.

Видях студента, който поставяше книгите на леглото.

Не можах да стигна влака, който заминаваше.

Докато заминавах от гарата с влака, все още гледах майка ми, която стоеше с брат ми.

Мъжът, който оставяше книгите на масата, ме видя.

Шофьорът не видя пътника, който се качваше в този момент.

Всички влакове, които пристигаха на гарата, бяха спирани.

Хората, които живеят на село, са по-гостоприемни.

Децата играят във водата и говорят високо.

Review 24. 12 Adverbial Participle

Replace the subordinate clauses of the following sentences by the adverbial participle:

For example:

Когато взимаше книгата, мъжът падна.

to Взимайки книгата, мъжът падна.

—

Тя даваше нещо на децата и им говореше.

Като му помагах да се облече, аз видях костюма му.

Децата играеха във водата и говореха високо.

Когато идваше, тя срещна приятелката си.

Аз му помогнах, като му услужих с пари.

Докато се хранят, те никога не говорят.

Като се обличаше, Петър падна.

Когато оставяше книгите, той се обърна и ме видя.

Като повтаряше всеки урок, той го научаваше по-добре.

Докато заминавах от гарата с влака, все още гледах майка ми, която стоеше с брат ми.

Понеже останах в града, смятам да разгледам музея.

Той излезе, като остави палтото си на стола.

Като оставяше нещата, мъжът ме видя.

Намерих една писалка, като се качвах на влака.

Аз се чувствувам много добре, като живея на село.

В момента в който Петър пристигна в къщи и видя жена си, той забрави неприятностите в канторaта.

Понеже освобождавам стаята по-рано, няма нужда да плащам наем.

Аз седя до късно и чета книги.

—

Review 24.13 A Page from Ivan's Diary

8 юни, събота.

Татко ни седна отпред до дядо Васил, а ние двамата с Петър седнахме отзад. Колата на дядо Васил беше отворена и ние имахме възможност да гледаме свободно наоколо. Слънцето печеше приятно от горе. След като всички казахме довиждане на леля Еленка, колата тръгна бавно по лошия път, докато излезе на главното шосе. От време на време татко ни обясняваше нещо из пътя. След известно време колата почна да пътува по-бързо, защото ние слизахме от планината. Дърветата от двете страни на пътя се носеха бързо покрай нас. Въздухът беше чист и приятен. Всичко около нас беше зелено и приятно за гледане. Не след дълго, след като бяхме излезли от Балкана и минахме билото на един голям хълм, пред нас в далечината се показа Софийското поле с гордата Витоша, а до нея лежеше нашата хубава столица София. Къщите на града не се виждаха много добре в далечината, но това което

Unit 25

Sports	Спорт

Борис

supremacy, first place	първенство
soccer	футбол
This afternoon there is a soccer match for the first place in Bulgaria.	След обед има мач за първенство на футбол в България.

Иванка

Go without me!	Вървете без мен!
bear, endure	понеса - понасям
rough	груб, груба
sport	спорт, спортове
I can't stand these rough sports.	Аз не мога да понасям тези груби спортове.

Петър

This isn't what we call football, Joan.	Иванке, това не е, което ние казваме " football".
Football here is our " soccer" .	Футбол тук е нашият " soccer".

Борис

playground	игрище, игрища
The game is on the Slavia Field.	Мачът е на игрище Славия.
tennis	тенис
Let's go together and then you go [play] tennis.	Да отидем заедно, пък ти там иди на тенис.

Петър

That's a good idea.	Това е добра идея.
member	член, членове
club	клуб, клубове
guest (f.)	гостенка, гостенки
Boris is a member of the club and you can go as a guest.	Борис е член на клуба, така че ти може да играеш като гостенка.
(tennis) racket	ракета, ракети
Take your racket and shoes!	Вземи си ракетата и обувките!
summer swimming pool	летна къпалня
After the game we can go to the summer pool and swim.	След мача може да отидем на летната къпалня и се окъпем.
At that time there won't be many people.	По това време няма да има много хора.

Иванка

I have another idea.	Аз имам друга идея.
You go to your game.	Вие вървете на вашия мач.
officer's steeple chase	офицерски скачки
I'll go to the officer's steeple chase on the Yunak playground.	Аз ще отида на офицерските скачки на игрище Юнак.
We'll meet somewhere afterwards and go for a swim if you want.	След това ще се срещнем някъде и ще отидем да се окъпем, ако искате.

Борис

Good, I'll take care of the tickets.	Добре, аз ще се погрижа за билети.
I'll come by to get you at 2 o'clock.	В два часа ще мина да ви взема.

Иванка

take lunch	обядвам
Why don't you come have lunch with us?	Защо не дойдеш да обядваш с нас?
pertaining to bicycle	велосипеден, велосипедна
pertaining to motorcycle	мотоциклетен, мотоциклетна
race, competition	състезание, състезания
There are some sort of bicycle or motorcycle races today which start right in front of our house.	Днес има някакви велосипедни или мотоциклетни състезания, които почват точно пред нашата къща.

Петър

window	прозорец, прозорци
Come on, we'll watch them from the window.	Ела, ще ги гледаме от прозореца.

Борис

With great pleasure, only don't wait for me for lunch.	С голямо удоволствие, само че не ме чакайте за обяд.
I'll come over as soon as I finish my work.	Щом си свърша работата, ще дойда у вас.
If you've eaten lunch, you can give me a sandwich; if not, I'll have lunch with you.	Ако сте обядвали, ще ми дадете един сандвич; ако не, ще обядвам с вас.

Иванка

All right, we'll see.	Добре, ще видим.

Борис

What will we do if I don't succeed	Какво ще правим, ако не успея

in getting tickets?	да взема билети?
	Петър
In any case ('both cases') come to our place.	И в двата случая ела у нас!
	Иванка
We'll stay at home and take sun baths ('bake ourselves in the sun') in the sun on the terrace.	Ще си стоим в къщи и ще се печем на слънце на терасата.
	Борис
That's a good idea, too.	И това е добра идея.
I'll hurry up and come. Goodbye.	Ще бързам да дойда. Довиждане!
Boris gets on a streetcar.	Борис се качва на един трамвай.
Does this streetcar go to Knyazhevo?	Отива ли този трамвай до Княжево?
	Ватманът (the streetcar driver)
No, but you can take it to Sveta Nedelya where you'll change to a Knyazhevo streetcar or (Knyazhevo) bus.	Не, но можете да го вземете до Света Неделя, където ще смените за княжевски трамвай или княжевски автобус.
	Борис
Good, one ticket to Knyazhevo, please!	Добре, един билет за Княжево, моля!
	Ватманът
transfer	кореспонданс
I'll give you a transfer, and the	Аз ще Ви дам кореспонданс, а

driver of the bus or the streetcar will give you a ticket for the rest (of the trip) to Knyazhevo.	ватманът на автобуса или трамвая ще Ви даде билет за останалата част до Княжево.

Борис

round trip	отиване и връщане
Can I get a round trip [ticket]?	Мога ли да взема отиване и връщане?

Ватманът

In that case I'll give you an ordinary ticket to Sveta Nedelya and you can buy that (there) at the ticket window.	Тогава ще Ви дам обикновен билет до Света Неделя, и там на гишето за билети ще го купите.

Борис

schedule	разписание, разписания
What is the schedule of the streetcars for Knyazhevo?	Какво е разписанието на трамваите за Княжево?

Ватманът

Every five minutes.	На всеки пет минути.

Борис

Thank you very much.	Благодаря Ви много.

Notes

Note 25. 1 Verb Review of Verb Types.

Previous notes have dealt with word formation in the verb. The pattern given in Note 7.2 is basic. This discussion uses transcription where necessary for clarity of analysis.

There is the true verb form, which has endings for persons and numbers, the nominal and adjectival forms (verbal nouns and participles), which have gender and (for the participles) number, and the indeclinable forms. Prefixes and extensions are sometimes present, sometimes not, and are therefore bracketed below. The stem formative suffix or the ending is in some cases zero, but they are counted as always present. Examples are:

	[Prefix(es)]	Root	[Extension(s)]	Stem Formative Suffix	Ending(s)
Verbal		čak		a	m
	do	čak	v	a	m
Nominal		čak		a	ne
Adjectival	do	čak		a	l a
	do	čak	v	a	št
Indeclinable		čak		a	yki
	do	čak	v	a	yki
Verbal		pad		a	m
		pad	n		ə
		pad	n	e	š
	do	pad		a	m
	do	pad	n	e	š
Nominal		pad		a	ne

Adjectival	do	pad	n	a	l	a
		pad		a	št	
	na	pad	n	a	t	
Indeclinable		pad		a	yki	
	na	pad		a	yki	

The prefixed have been given in Note 16.1. (See Note 22.2 for multiple prefixes.) Stem extensions have been discussed with regard to aspect in Note 7.2; an exhaustive list is not necessary. The verb classification used is based upon the stem formative suffixes and their variation. Following is a summary statement of the stem formative suffixes, as they relate to the endings.

The endings are:

1. Personal endings

Present-dependent

I	-m after /a/	we	-me	after /a/
	-ə after a consonant		-m	after /i/ or /e/
you (sg.)	-š	you (pl. or polite)	-te	
he, she, it	-zero	they	-t	after /a/
			-ət	after a consonant

Imperative

singular	-y (after a vowel)	pl.	-yte	after a vowel
	-ĭ -zero } after consonants		-ĕte	after a consonant

Imperfective Past (-h_1)		Perfective Past (-h_2) and -PP	
-h	-hme	-h	-hme
-še	-hte	-zero	-hte
-še	-hə	-zero	-hə

2. Verbal noun: -ne

3. Adjectival

Present Active Participle -št

[Present Passive Participle	-em after /a/ -im elsewhere]
Past Active Participle	-l
Past Active Participle (Imperfective)	$-l_1$
Past Passive Participle	-n -t

4. Indeclinable Adjectival. -yki

The infinitive form, which is indeclinable, occurs only in certain constructions. No examples have yet occurred. Neither the present passive participle nor the infinitive are considered in the lists below, being too infrequently used. For the infinitive see Note 26.1.4.

It is convenient to group certain of these endings together, such as the first person singular and third person plural present-dependent (/-m -t/, /-e -et/), which may have the same stems before them as opposed to the other present-dependent endings. This type of grouping is shown with the following two verbs, listing all forms of each, with the exception of the present passive participle, which does not occur with the same regularity as the others.

The examples chosen are the verbs /glédam/ 'look', showing a stem vowel /a/, and /vódye/ 'lead', showing /i/ in most forms. The forms are arranged so as to put all of the stem vowels (or other formatives) that are alike together. This does not matter in the case of /glédam/, as the stem formative is always /a/. The stem formative for /vódye/ may be zero, /i/, /e/ or /ya/, as the chart indicates. All forms with zero are listed together, then all with /i/, also.

a-verb

глед-	'look'	Stem Formative Suffix	Ending	Key Symbol
гледай!	'look!' (sg.)	a	y	-y
гледайте!	'look!' (pl.)	a	yte	
гледам	'I'm looking'	a	m	-m
гледат	'they're looking'	a	t	

		Stem Formative	Ending	Key Symbol
гледаш	'you're looking' (sg.)	a	š	-š
гледа	'he's looking'	a	zero	
гледаме	'we're looking'	a	me	
гледате	'you're looking' (pl.)	a	te	
гледах	'I looked'	a	h	$-h_2$
гледахме	'we looked'	a	hme	
гледахте	'you looked' (pl.)	a	hte	
гледаха	'they looked'	a	he	
гледа	'you looked (sg.) 'he, she, it looked'	a	zero	-PP
гледал	'having looked'	a	l	-l
гледан	'looked at'	a	n	-n
гледах	'I was looking'	a	h	$-h_1$
гледаше	'you were looking ' (sg.) 'he, she, it was looking'	a	še	
гледахме	'we were looking'	a	hme	
гледахте	'you were looking ' (pl.)	a	hte	
гледаха	'they were looking'	a	he	
гледане	'looking'	a	ne	-ne
гледайки	'while looking'	a	yki	-yki
гледащ	'the one who looks'	a	št	-št
i-verb	'lead'			
води!	'lead!' (sg.)	zero	-í	-y
водете!	'lead!' (pl.)	zero	-íte	
водя	'I'm leading'	zero	-e	-m
водят	'they're leading'	zero	-et	
водиш	'you're leading' (sg.)	i	-š	-š
води	'he's leading'	i	-zero	
водим	'we're leading'	i	-m	
водите	'you're leading'	i	-te	

		Stem Formative	Ending	Key Symbol
водих	'I led'	i	-h	-h$_2$
водихме	'we led'	i	-hme	
водихте	'you led'	i	-hte	
водиха	'they led'	i	-he	
води	'you led, he, she, it led'	i	-zero	-PP
водил	'having led'	i	-l	-l
воден	'led'	e	-n	-n
водех	'I was leading'	e	-h	-h$_1$
водеше	'you were leading; he, she, it was leading'	e	-še	
водехме	'we were leading'	e	-hme	
водехте	'you were leading'	e	-hte	
водеха	'they were leading'	e	-he	
водел	'having been leading'	e	-l	-l$_1$
водене	'leading'	e	-ne	-ne
водейки	'while leading'	e	-yki	-yki
водещ	'the one who leads'	ya	-št	-št

The key symbols will be used below to refer to the endings they represent.

Some endings (those indicated by /-h$_1$, -l$_1$, -ne, -yki, -št/) occur only with imperfective verbs. If the forms of a perfective a- or i- verb are listed, only those with endings /-y/ to /-n/ would occur (see examples below). On the other hand, many imperfective verbs (without prefixes) may have /-h$_2$/ endings (perfective past), as /wódih/, etc. above. With a-verbs most of these forms are the same ar thos of the imperfective past, and the forms in the list below have hyphens (-glédah), as they are usually used with prefix perfective verbs, such as /razglédah/, /poglédah/, etc.

Most Bulgarian verbs are either a-verbs or i-verbs. Due to the fact that the overhelming majority of imperfective verbs are a-verbs, this one type predominates. However, a great many very common verbs are of other types. Some verbs are unique in at least some of their forms and do not fit the pattern of any other verb exactly. Some have changes in the root or stem (see Note 13. 1). The following chart endeavors to give patterns which will cover nearly all Bulgarian verbs. These patterns are those taken up in earlier units as a-verbs (Note 2.3) /i/ verbs (Note 3.6) e-verbs (compare Note 3.7), e/a verbs (Note 8.3.1), e/ya verbs (Note 8.3.2), e/zero verbs (Note 8.3.3). See also Note 9.3.

Where the stem formative is zero this is indicated by •. On the far left is the key symbol, indicating the endings before which the stem formative suffixes occur. The present passive participle is not included, as it occurs with a limited number of verbs.

Examples illustrating these verb types are listed after the chart. They include some verbs which have not occured. The aspect of each verb is indicated and whether it has a prefix (p) or is without a prefix (-). pP indicates a perfective verb with a prefix; -P indicates a perfective verb without a prefix.

Type 1:	1	2.1	2.2	2.3	2.4	2.5	3	4
Key Symbol	a	e/a	e/a/e	e/a/a	Ye/a	•/Ye/a	i/a	e
-y	a	•	•	•	Y	Y	•	•
-m	a	•	•	•	Y	•	•	•
-š	a	e	e	e	Ye	Ye	i	e
-h_2	a	a	a	a	a	a	a	ya/e
-PP	a	a	a	a	a	a	a	ya/e
-l	a	a	a	a	a	a	a	ya/e
-n	a	a	a	a	a	a	a	ya/e
-t	a	a						
-h_1	a	ya/e	ya/e	ya/e	Ye	Ye	e	ya/e
-ne	a	e	a/e	a	a/Ye	a/Ye	a/e	e
-yki	a	e	e	e	Ye	Ye	e	e
-št	a	ya/e	e	ya/e	Ye	Ye	a/e	ya/e
-l_1	a	e	ya/e	ya	ya	ya/ye		e

Type:	5.1	5.2	5.3	6.1	6.2	6.3	7	8
Key Symbol	e/o	e/o/.	Ye/o	Ye/(ə)	e/.	e/ya	i	i/ya
-y	.	.	Y		.	.	.	.
-m	.	.	.	.	.	.	.	.
-š	e	e	Ye	Ye	e	e	i	i
-h$_2$	o	o	o	Ya	.	ya	i	ya/e
-PP	e	e	Ye	Ya	.	ya	i	ya/e
-l	(ə)	.	(ə)	(ə)/Ya	.	.	i	ya/e
-n	e	e	Ye	Y(e)	.	.	e	ya/e
-t					.	.		
-h$_1$	ya/e	ya/e	Ya/Ye	Ye	e	e	ya/e	ya/e
-ne	e	e	Ye	Ye	e	e	e	e
-yki	e	e	Ye	Ya/Ye	e	e	e	e
-št	ya/e	ya/e	Ya/Ye	Ye	e	e	ya/e	ya/e
-l$_1$					e	e	ya/e	ya/e

Type 1 a verbs (see also /glédam/ above)

Key Symbol	Stem Formant	-I 'travel'	-I 'say'	pI 'go out'	pP 'look at'
-y	a	пъту̇вай	ка̇звай	изли̇зай	разгле̇дай
-m	a	пътувам	казвам	излизам	разгледам
-š	a	пътуваш	казваш	излизаш	разгледаш
-h$_2$	a	пътувах	казвах	излизах	разгледах
-PP	a	пътува	казва	излиза	разгледа
-l	a	пътувал	казвал	излизал	разгледал
-n	a		казван		разгледан
-h$_1$	a	пътувах	казвах	излизах	
-ne	a	пътуване	казване	излизане	
-yki	a	пътувайки	казвайки	излизайки	
-št	a	пътуващ	казващ	излизащ	

Type 2.1 e/a verbs

Key Symbol	Stem Formant	-P 'push'	pP 'shave'	pP 'turn around'	I 'freeze'
-y	•	бутни̇	бръсни̇	обърни̇	мръзни̇
-m	•	бу̇тна	бръ̇сна	объ̇рна	мръ̇зна
-š	e	бутнеш	бръснеш	обърнеш	мръзнеш
$-h_2$	a	бутнах	бръснах	обърнах	мръзнах
-PP	a	бутна	бръсна	обърна	мръзна
-l	a	бутнал	бръснал	обърнал	мръзнал
-t	a	бутнат	бръснат	обърнат	
$-h_1$	ya/e				
-ne	e		бръснене		мръзнене
-yki	e		бръснейки		мръзнейки
-št	ya/e		бръснещ		мръзнещ

Most verbs with stem extension /n/ plus e/a are perfective. They regularly have past participle in -t as in /bútnat/. The forms /-mréznah/, /-mréznal/ occur more frequently with prefixed (pP) verbs: /izmréznah, izmréznal/.

Type 2.2 e/a/e verbs

Key Symbol	Stem Formant	-I 'pick	pP 'understand'	I 'wash'
-y	•	бери̇	разбери	пери̇
-m	•	бера̇	разбера	пера̇
-š	e	бере̇ш	разбереш	переш
$-h_2$	a	бра̇х	разбрах	прах
-PP	a	бра̇	разбра	пра
-l	a	бра̇л	разбрал	прал
-n	a	бра̇н	разбран	пран
$-h_1$	ya/e	бере̇х		перех
-ne	a/e	бере̇не бране̇		перене пране
-yki	e	бере̇йки		перейки
-št	e	бере̇щ		перещ перящ
$-l_1$	ya/e	бере̇л		

Note the alternation in the base forms: /br-/ and /pr-/ before /a/, /ber-/ and /per-/ elsewhere. (see Note 13.1.2d)

Type 2.3 e/a/a Verbs

Key Symbol	Stem Formant	I 'plow'
-y	•	ори́
-m	•	ора́
-š	e	ореш
$-h_2$	a	орах
-PP	a	ора
-l	a	орал
-n	a	оран
$-h_1$	ya/e	орех
-ne	a	оране
-yki	e	орейки
-št	ya/e	орящ орещ

Type 2.4 Ye/a verbs

Key Symbol	Stem Formant	-I 'write'	-P 'say'
-y	Y	пи́ши	кажи́
-m	Y	пи́ша	ка́жа
-š	Ye	пишеш	кажеш
$-h_2$	a	писах	казах
-PP	a	писа	каза
-l	a	писал	казал
-n	a	писан	казан
$-h_1$	Ye	пишех	
-ne	a	писане	
-yki	Ye	пишейки	
-št	Ye	пишещ	

Type 2.5 •/Ye/a verbs

Key Symbol	Stem Formant	-I 'flow'
-y	Y	тъчи́
-m	•	тъка́
-š	Ye	тъчеш
$-h_2$	a	тъках
-PP	a	тъка
-l	a	тъкал
-n	a	тъкан
$-h_1$	Ye	тъчех
-ne	a/Ye	тъкане
-yki	Ye	тъчейки
-št	Ye	тъчещ

Type 3 i/a verbs

Key Symbol	Stem Formant	-I 'lie'	-P 'support'
-y	•	лежи́	издръ́ж
-m	•	лежа́	издържа́
-š	i	лежиш	издържиш
$-h_2$	a	лежах	издържах
-PP	a	лежа	издържа
-l	a	лежал	издържал
-n	a		издържан
$-h_1$	e	лежех	
-ne	a/e	лежане	
-yki	e	лежейки	
-št	a/e	лежащ	

Type 4 e verbs

Key Symbol	Stem Formant	-I 'grow'	-P 'stop'
-y	•	расти́	спри́
-m	•	раста́	спра́
-š	e	растеш	спреш
$-h_2$	ya/e	растех	спрях спрех
-PP	ya/e		спря
-l	ya/e	растял	спрял спрел
-n	ya/e		спрян
$-h_1$	ya/e	растех	
-ne	e	растене	
-yki	e	растейки	
-št	ya/e	растещ растящ	

Type 5.1 e/o verbs

Key Symbol	Stem Formant	-I 'shake (to loosen something)'
-y	•	треси́
-m	•	треса́
-š	e	тресеш
$-h_2$	o	тре́сох
-PP	e	тресе
-l	(ə)	тре́съл тресла
-n	e	тресен
$-h_1$	ya/e	тресе́х
-ne	e	тресене
-yki	e	тресейки
-št	ya/e	тресящ тресещ

Type 5.1 e/o verbs

Key Symbol	Stem Formant	-I 'be pasturing'	pP 'go'	pP 'get out'
-y	•	паси́	иди́	изле́з
-m	•	паса́	оти́да	излеза
-š	e	пасеш	отидеш	излезеш
$-h_2$	o	па́сох	отидох	излезох
-PP	e	пасе	отиде	излезе
-l	(ə)	пасъл пасла	отишел отишла	излезъл излезла
-n	e			
$-h_1$	ya/e	пасе́х		
-ne	e	пасене		
-yki	e	пасейки		
-št	ya/e	пасещ		

The imperative /idí/ is without the prefix of the other forms. /izlés/ has the zero imperative suffix.

Type 5.2 e/o/• verbs

Key Symbol	Stem Formant	-I 'read'	pP 'show around'	-P 'give'
-y	•	чети́	разведи́	дай
-m	•	чета́	разведа́	дам
-š	e	четеш	разведеш	даде́ш
$-h_2$	o	че́тох	разве́дох	да́дох
-PP	e	чете	разведе	даде
-l	•	чел	развел	дал
-n	e	четен	разведен	даден
$-h_1$	ya/e	чете́х		
-ne	e	четене		
-yki	e	четейки		
-št	ya/e	четящ		

The verb /dám/ has a special stem form in /dá-y/, /dá-m/ but is otherwise regular and the stem formants are exactly the same as for the other verbs of this group.

Type 5.3 Ye/o verbs

Key Symbol	Stem Formant	-I 'bake'	pP 'put on'
-y	Y	печи́	облечи́
-m	•	пека́	облека́
-š	Ye	печеш	облечеш
$-h_2$	o	пе́кох	обле́кох
-PP	Ye	пече	облече
-l	(ə)	пекъл	облекъл
-n	Ye	печен	облечен
$-h_1$	Ya/Ye	пече́х	
-ne	Ye	печене	
-yki	Ye	печейки	
-št	Ya/Ye	печещ	

Type 6.1 Ye/(ə) verbs

Key Symbol	Stem Formant	-I 'be able'
-m	•	мо́га
-š	Ye	можеш
$-h_2$	Ya	можа́х
-PP	Ya	можа
-l	(ə)/Ya	можа́л могъл, могла́
-n	Y(e)	
$-h_1$	Ye	мо́жех
-ne	Ye	можене
-yki	Ya/Ye	можейки
-št	Ye	можещ

Type 6.2 e/. verbs

Key Symbol	Stem Formant	pP 'take'	-I 'live'	-I 'drink'	-I 'play'
-y	.	вземи̇	живе̇й	пи̇й	игра̇й
-m	.	взе̇ма	живея	пия	играя
-š	e	вземеш	живееш	пиеш	играеш
-h$_2$	.	взех	живях	пих	играх
-PP	.	взе	живя	пи	игра
-l	.	взел	живял	пил	играл
-n	.		живян		игран
-t	.	взет		пит	
-h$_1$	e		живеех	пиех	играех
-ne	e		живеене	пиене	играене
-yki	e		живеейки	пиейки	играейки
-št	e		живеещ	пиещ	играещ
-l$_1$	e		живеел	пиел	играел

/vzémə/ has the stem variants /vzém-/ and /vzé-/. /vzé-/ occurs before stem formant /./ when a consonant follows and before a zero ending (as /vzé/ 'you, he, she, it took'). /živéyə/ has the stem variants /živéy-/ and /živyá-/. /živyá-/ occurs before /./ as with /vzémə/. /živéy/ has the imperative ending zero.

Type 6.3 e/ya verbs

Key Symbol	Stem Formant	pP 'wash'	pP 'know'	Key Symbol	Stem Formant	-I 'know'
-y	.	изми̇й	позна̇й	-y	.	знай
-m	y	измия	позная	-m	.	зна̇я
-š	e	измиеш	познаеш	-š	e	знаеш
-h$_2$	.	измих	познах	-h$_2$	ya	знӓях
-PP	.	изми	позна	-PP	ya	знӓя
-l	.	измил	познал	-l	.	зна̇ял
-n	.			-h$_1$	e	зна̇ех
-t	.	измит	познат	-yki	e	знаейки
				-št	e	знаещ
				-l$_1$	e	знаел

/znáyə/ may also have stem formant /./ before first person /-m/: /znám/.

Type 7 i verbs (See also /vídyə/ above). Type 8 i/ya verbs

Key Symbol	Stem Formant	-I 'clean'	pP 'repeat'	Key Symbol	Stem Formant	-P 'see'	-I 'to turn'
-y	.	чисти́	повтори́	-y	.	виж	върти́
-m	.	чи́стя	повто́ря	-m	.	ви́дя	въртя́
-š	i	чистиш	повториш	-š	i	видиш	въртиш
$-h_2$	i	чистих	повторих	$-h_2$	ya/e	видя́х	въртях
-PP	i	чисти	повтори	-PP	ya/e	видя	въртя
-l	i	чистил	повторил	-l	ya/e	видя́л	въртял
-n	e	чистен	повторен	-n	ya/e	видян	въртян
$-h_1$	ya/e	чистех		$-h_1$	ya/e		въртех
-ne	e	чистене		-ne	e		въртене
-yki	e	чистейки		-yki	e		въртейки
-št	ya/e	чистещ		-št	ya/e		въртящ
$-l_1$	ya/e	чистел		$-l_1$	ya/e		въртял

Type 9 Verb 'to be'

Imperfective				Perfective			
				-y	.	бъди́	бъде́те
-m	.	съм	сме	-m	.	бъ́да	бъ́дем
-š	.	си	сте	-še		бъдеш	бъ́дете
		е	са			бъде	бъдат
$-h_2$	ya/e	бях	бяхме	Cond.	.	бих	бихме
		беше	бяхте			би	бихте
		беше	бяха			би	биха

Grammatical Drill

GD 25.2 New Verbs

Imperfective only: **гранича**

Нашето място граничи с това на Попов.

Къщата ни във Варна граничеше с градската градина.

звъня

Трамваят звънеше на чести прекъсвания.

Телефонът звъни, но никой не отговаря.

Борис звъня дълго на вратата, но никой не се обади.

любопитствувам

Иван любопитствуваше да знае къде и кога заминава Мария.

обядвам

Ние обядваме обикновено в един часа.

Утре ще обядваме в два часа.

Вчера обядвахме в дванадесет часа.

пека се

Ние се печем на слънце всеки ден.

Иван се печеше на слънце, когато го видяхме.

Гювечът се пече от един час.

Вчера се пекох много на слънце.

Мария се пече на слънце с нас в градината.

приличам

Мария прилича на майка си.

Детето приличаше на баща си.

Perfective - Imperfective Verbs:

вслушам се - вслушвам се

Аз обичам да се вслушвам в това, което другите говорят.

Иван се вслушваше в разговора на двамата мъже.

Тя не се вслуша в разговора и не разбра какво говорят.

въздъхна - въздишам

Тя още въздиша, спомняйки си за хубавото представление.

Като чу, че се говори за Варна, Петър въздъхна дълбоко.

завия - завивам

При това село реката завива на дясно.

Когато влезох в стаята, той завиваше нещата в една книга.

На следния ъгъл ще завием на ляво.

След като зави нещата в книга, той ги даде на Мария.

Ние завихме в първата улица, която видяхме.

залеся - залесявам

Брегът на реката го залесяват.

Това място няма да го залесят, защото земята не е добра.

Залесиха само една част от алеята.

замръзна - замръзвам

Водата в това езеро замръзва всяка зима.

Толкова е студено, че реката замръзна.

застроя - застроявам

Голяма част от града се застроява от ново.

Засториха и частта до реката.

изравня - изравнявам

Сега изравняват улицата и след това ще сложат камъните.

Най-напред изравниха тротоара и след това го циментираха.

надзърна - надзъртам

Петър надзърта през оградата, за да види кой е оттатък.

Видяха го когато надзърташе през един прозорец.

Тя надзърна в стаята и като видя, че няма никой, си отиде.

наситя - насищам

Децата насищат мъчно любопитството си.

Борис насити стомаха си със сух хляб.

Иванчо се насити от хляба и не поиска да яде друго.

Децата наситиха любопитството си, като надзърнали в игрището.

никна - поникна

Картофите никнат през лятото.

Това цвете поникна за няколко дни.

отвлека - отвличам

Нашата река често отвлича мостовете.

Силните води отвлекоха моста.

Реката ще отвлече моста, ако не направим нещо за него.

Лоши хора отвлекоха Иван и сега искат пари за него.

Отвлекли го без никой да види.

отдръпна се - отдръпвам се

Реката се отдръпна бавно в коритото си.

Елена се отдръпва от всеки, който я попита за баща й.

Ако се отдръпнете от там, ще можем да виждаме по-добре.

Аз се отдръпнах от прозореца, когато видях, че ще ме видят.

Когато го разбрали, приятелите му се отдръпнали от него.

отмина - отминавам

Ние го отминаваме всеки ден без да говорим с него.

Тя ме отмина без да се обърне.

подскоча/ подскокна - подскачам

Децата подскачат от радост, защото ще ходят във Варна.

Децата подскачаха от радост, защото чуха, че ще ходят във Варна.

Ако подскочите /подскокнете/, ще го хванете.

Иванчо подскокна и го хвана.

Тя подскочила, но не могла да стигне шапката си.

Те подскачали десет минути на един крак.

понеса - понасям

Тя понася всичко геройски с мисълта, че мъжът Й ще се управи.

Иванов не можа да понесе всички тези неприятности и замина.

Мъжът Й понесъл неприятностите геройски.

предупредя - предупреждавам

Баща ни ни често предупреждава да не ходим към реката, защото е опасно.

Ако го предупредите, той няма да отиде.

Предупредиха го, но той все пак отиде.

Тя предупредила майка си, че ще се върне по-късно.

Предупредете децата, че ще има буря.

смеся - смесвам

В този ресторант смесват виното с вода.

Искате ли да смесим виното с малко вода, за да не е така силно?

Аз смесих виното с бира, и нищо не излезе.

Ако искате да го пият, смесете го с малко мляко.

Не смесвайте виното с вода! Не е хубаво.

удавя се - удавям се

Детето му може да се удави, ако ледът се счупи.

На това място миналата година се удавиха няколко души.

На това място са се удавили няколко души.

шегувам се - пошегувам се

Шегувате ли се често с приятели?

Да, ние обичаме да се шегуваме.

Иван се шегуваше, като каза това.

Тя се пошегува с него, взимайки му нещата без той да я види.

Като деца те са се шегували много.

Някой се пошегувал с него, като му взел шапката.

Listening In

Петър и Иван.

Петър: Иване, днес на отиване в клуба, срещнах господин и госпожа Попови с една тяхна гостенка.

Попови са нови членове на тенис клуба и ги поканих да дойдат да обядват у нас в неделя.

Иван: Много добре. Как ще дойдат?

Петър: Дадох им разписанието на трамваите и им обясних, че ще трябва да вземат кореспонданс и къде да сменят.

Иван: Радвам се много.

Аз познавам г-жа Попова; тя е много приятна жена.

Петър: Утре, на връщане от работа, може ли да минеш покрай кафе България и да поръчаш сладолед за неделя?

Иван: Разбира се. Добра идея в това топло време.

Не зная дали понасят слънце, защото може да се печем на терасата след обед.

Петър: Ще е много горещо и после няма къде да се окъпем; но може да предложим да отидем на летната къпалия.

Иван: Това ще е по-добре.
Не е далеч от тук и ще е приятно.
Само дано няма много хора.

Петър: Ако се съгласят, ще отидем по-късно, когато навалицата е минала и може да останем там за вечеря.

Иван: Преди няколко дни, когато бяхме на игрище Юнак, някой казваше, че там имало много хубава пържена риба.

Петър: Добре, така ще направим.

Иван и Петър отиват в София

/Продължение 11/

"Много бих искал да надзърна поне за малко в това игрище," каза като че ли със съжаление в гласа си Петър.

"Там, на входа," каза Асен, "понеже трибуните се разделят, и двамата ще имате случай да хвърлите един поглед в игрището."

В това време грохота от възбудените викове на публиката често се носеше над главите на момчетата и ги също възбуждаше да знаят какво става вътре.

Асен не се стърпя и спря един минувач. "Извинете, можете ли да ми кажете какъв е резултатът?" попита го Асен.

"Едно на нула за нас," каза минувачът и отмина.

"Мерси!" извика след него Асен.

Навалицата пред входа беше много гъста и доста бурна. Всеки се натискаше да отиде напред и всеки се навдигаше често на пръсти с надежда да види нещо. По едно време Иван и Асен чуха гласа на Петър, който беше останал назад: "Иване, Асене, чакайте!"

Спирайки се за малко пред входа и тримата се опитаха да видят нещо в игрището, но всичко което можеха да видят бяха отсрещните трибуни претъпкани с народ.

"Брей, никога не съм виждал толкова много и толкова любопитни хора," каза Петър, повдигайки се сам на пръсти да види нещо. "Асене, колко ли хора има вътре сега?"

"Предполагам около пет хиляди," каза Асен.

"Лъжеш се!" каза един момък до тях, "повече от петнадесет хиляди са като нищо вътре."

Петър започна да подскача от любопитство, за да види по-добре.

"Чакай, аз ще те вдигна, за да видиш по-добре," му каза Иван.

И наистина, Петър повдигнат високо от Иван и Асен, успя да хвърли щастлив поглед в игрището, където в моменти играчите прибягваха с топката през малкото му зрително поле между трибуните на входа.

В това време се понесе един вик или по-право грохот, като едно огромно О-О-О, с нотка на отчаяние, който бързо замря и настъпи почти мълчание.

"Какво стана?" попитаха Иван и Асен отдолу.

"Нищо не видях!" каза Петър.

Но новината бързо се разпространи.

"Румънците изравниха," каза някой. "Едно на едно!"

Тримата бързо наситиха любопитството си и продължиха пътя си.

"Това игрище зад стадиума е игрище Левски; този тим е един от най-силните в България" им обясни Асен.

"Я виж какво хубаво езеро!" се обади Иван, когато тримата отминаха игрище Левски.

"И лодки плуват в него!" допълни Петър.

"Това е едно от най-хубавите места на София," каза Асен. "Аз често идвам тук с Владо. Понякога взимаме лодка или пък се разхождаме из парка, който лятно време е цялият в зеленина и цветя. Виждате ли това там? Това е един остров в езерото, а зданието е една хубава бирария, където може да се танцува, но татко не ни позволява още да танцуваме. Ние дори още не можем да ходим там!"

"Щастливци сте вие софианците!" каза Иван, гледайки всичко с интерес.

"Зимно време езерото замръзва и мнозина идват да карат кънки тук. Аз лично не карам кънки, но Владо обича да кара."

"И аз обичам да карам кънки," се обади Петър, "но откакто един път щях да се удавя, когато ледът се счупи под мен, татко ми ги взе и повече не ги видях."

"Не съжалявай!" му каза Иван и след това обръщайки се към Асен каза: "В нашето село имаше едно място, където се образува повече лед през зимата, но забраниха да се ходи там, понеже станаха няколко нещастия."

"Ами какви са тези огромни здания от другата страна на реката?" полюбопитствува Иван. "Някои от тях са на повече от шест етажа!"

"Това са жилищни кооперации, където всеки е собственик на апартамента, в който живее," отвърна Асен. "След малко ще видите много по-големи от тях, след като минем по този мост и тръгнем към града."

"Иване, виж, на четирите ъгъла на моста има по една голяма птица! Та това са орли, огромни орли!" възкликна Петър.

"Затова и мостът се нарича Орлов мост," допълни Асен.

"Асене, за първи път виждам такава хубава улица в София!" се обади пак Петър. "Виж само какви хубави дървета има и как хубаво е павирана - със жълти плочки! Това не е ли интересно?"

"Вие и двамата сте учили от нашата история за Цар Освободител! Този булевард носи неговото име и действително той е най-широкият и най-хубавият булевард в София. Той започва от задната част на двореца, покрай който минахме вече и свършва тук на Орловия мост. От тук започва шосето, което води за Цариград и което се нарича Цариградско шосе."

/Следва/

Иван и Петър отиват в София

Нови думи

бурен бурна	stormy	езеро езера	lake
вход входове	entrance	жилищен жилищна	pertaining to dwelling
възбудя (P) възбуждам (I)	excite	жълт жълта	yellow
възкликна (P) възкликвам (I)	cry out	замра (P) замирам (I)	die down
глас гласове	voice	замръзна (P) замръзвам (I)	freeze
гъст, гъста	thick, dense	зеленина	verdure

зрителен зрителна	visual, optic
играч играчи	player
изравня (P) изравнявам (I)	level, equalize
интерес интереси	interest
история	history
карам (I)	drive, ride on
кооперация коопераций	cooperative (store, society)
кънки (pl.)	skates
лед ледове	ice
лодка лодки	boat
лъжа (I)	lie
лъжа се (I)	be mistaken
любопитство	curiosity
любопитствувам (I) полюбопитствувам (P)	be curious
мнозина	many
мълчание	silence
навдигна се (P) навдигам се (I)	lift up, rise
надежда надежди	hope
надзърна-надзъртам (P-I)	peer at
назад	back, backward
народ народи	nation; many people
наситя (P) насищам (I)	satiate
настъпя (P) настъпвам (I)	come on, set in; step on; advance
натисна (P) натискам (I)	press, push
нещастие нещастия	misfortune
новина новини	news
нотка нотки	diminutive of нота = note
образувам (I)	form, make
орел орли	eagle
остров острови	island
отмина (P) отминавам (I)	pass by
отсрещен отсрещна	opposite
отчаяние	despair
парк паркове	park
плоча плочи	slab, slate

повдигна (P) повдигам (I)	raise, lift	софианец софианци	one who lives in Sofia
подскоча (P) подскачам (I)	jump abaut	стърпя се (P) стърпявам се (I)	restrain, hold in
понеже	because	танцувам (I)	dance
поглед погледи	glance, look	топка топки	(round) ball
претъпкам (P) претъпквам (I)	pack, cram	трибуна трибуни	rostrum, platform
прибягам (P) прибягвам (I)	run to; resort to	удавя се (P) удавям се (I)	be drowned
пръст пръсти	finger	хвърля (P) хвърлям (I)	throw, cast
птица птици	bird	щастлив щастлива	happy
разпространя (P) разпространявам (I)	spread	щастливец щастливци	happy (lucky) man
резултат резултати	result		

Въпроси

1. Къде би искал да надзърне поне малко Петър?
2. Къде ще имат случай момчетата да хвърлят един поглед в игрището?
3. Какво се носеше в това време често над главите на момчетата?
4. Кого спря Асен?
5. Защо Асен спря един минувач?

6. Защо Асен извика след минувача да му благодари?

7. Каква беше навалицата пред входа на игрището?

8. Защо навалицата беше гъста и бурна?

9. Какво успяха да видят нашите момчета, когато се спряха пред входа на игрището?

10. Как успя Петър да хвърли щастлив поглед в игрището?

11. Какво можа да види той в игрището?

12. Защо във вика, който се понесе в това време, имаше нотка на отчаяние?

13. Какво направиха тримата след като наситиха любопитството си?

14. Какво представлява езерото, което момчетата скоро след това видяха?

15. Защо Иван каза, че софианците били щастливци?

16. Защо Петър не кара повече кънки?

17. Какво представляват жилищните кооперации?

18. Какво очуди Петър, когато приближиха мостът?

19. Защо този мост се нарича Орлов мост?

20. Защо големият булевард, който почваше от моста, хареса на Иван и Петър?

Unit 26

Some information about Bulgaria	Ня́кои све́дения за Бълга́рия.
information	све́дение, све́дения
Mr. Ivanov meets the Peter's brother, who gives him some information about Bulgaria.	Господи́н Ивано́в сре́ща бра́та на Пе́тър, ко́йто му да́ва ня́кои све́дения за Бълга́рия.

Иванов

In a few days I'm leaving for Bulgaria on business.	След ня́колко дни замина́вам за Бълга́рия по ра́бота.

Христо

coincidence	съвпаде́ние, случа́йност
What a coincidence!	Какво́ съвпаде́ние!
Our Peter is there.	На́шият Пе́тър е та́м.

Иванов

Tell me, do you know anything about that country?	Кажи ми, знаеш ли не́що за та́зи страна́?
idea	представа
I can't even imagine where it is!	А́з ня́мам даже предста́ва, къде́ е!

Христо

You are exaggerating, but I'll tell you everything I know.	Преувелича́ваш, но ще ти кажа вси́чко какво́то зная.
Balkan peninsula	Балка́нски полуо́стров
north	се́вер
Greece	Гърция
Turkey	Ту́рция

It is located on the Balkan peninsula, north of Greece and Turkey.	Нами́ра се на Балка́нския полуо́стров, на се́вер от Гъ́рция и Ту́рция.
boundary	грани́ца, грани́ци
northern	се́верен, се́верна
Rumania	Румъ́ния
The northern boundary is the Danube and Rumania.	Се́верната граница е Дунав и Румъ́ния.
east	и́зток
Black Sea	Че́рно море́
west	за́пад
To the east is the Black Sea and to the west - Yugoslavia.	На и́зток е Че́рно море́, а на за́пад - Югосла́вия.
climate	кли́мат
continental	континента́лен, континента́лна
The climate is continental.	Кли́матът е континента́лен.

Иванов

slight, weak	сла́б, сла́ба
I [now] have an idea, but very slight.	Имам представа, но много сла́ба.
Is it a mountainous country?	Плани́нска страна́ ли е?

Христо

So Peter writes.	Така́ пише Пе́тър.
mention	спомена́ - спомена́вам (P-I)
Stara Planina (mountain)	Ста́ра планина́
Pirin (mountain)	Пирин

Rhodopes (mountains)	Родо̇пите
He mentions the mountains Stara Planina, Rila, Pirin and the Rhodopes.	Споменა̇ва плани̇ните Ста̇ра планина̇, Ри̇ла, Пи̇рин и Родо̇пите.
Bulgaria must be a very beautiful country!	Бълга̇рия тря̇бва да е мно̇го краси̇ва страна̇!

Иванов

against	проти̇в
instead of	вме̇сто
I have no objection if you want ('can') go in my place.	Ня̇мам ни̇що проти̇в, ако мо̇жеш да оти̇деш вме̇сто ме̇н.
I'll travel by way of the Danube.	А̇з ще пъту̇вам по Ду̇нава.
navigable	плава̇телен, плава̇телна
Are there other navigable rivers?	И̇ма ли и дру̇ги плава̇телни реки̇?

Христо

As far as I know, no.	До ко̇лкото зна̇я, не̇.

Иванов

Do you know the names of some of the rivers?	Зна̇еш ли имена̇та на ня̇кои реки̇?

Христо

lake	е̇зеро, езера̇
lakes of Rila	ри̇лски езера̇
Maritsa (river)	Мари̇ца
Struma (river)	Стру̇ма
Peter has been fishing and writes us that he toured the Lakes of	Пе̇тър е хо̇дил на ри̇ба и ни пи̇ше, че обико̇лил ри̇лските езера̇,

Rila and the rivers Maritsa, Struma and Iskar.	Марица, Струма и Искър.
Yantra	Янтра
He also has been in Northern Bulgaria along the river Yantra.	Бил е също и в северна България по реката Янтра.
Иванов	
What does he write about the country itself?	Какво пише за самата страна?
Христо	
agricultural	земеделски, земеделска
port	пристанище, пристанища
It seems that it is an agricultural country with a few larger cities such as Varna and Burgas which are ports on the Black Sea.	Изглежда да е земеделска страна, с няколко по-големи градове като Варна и Бургас, които са пристанища на Черно море.
Иванов	
My ticket shows cities like Vidin, Lom and Ruse.	Моят билет показва градове като Видин, Лом и Русе.
Христо	
Those are cities along the river Danube.	Това са градове по Дунава.
Are you goirg to Sofia?	Ти в София ли отиваш?
Иванов	
I'll pass through there, but my business is in Plovdiv.	Минавам през там, но работата ми е в Пловдив.
tobacco	тютюн, тютюни

I'm going to buy tobacco.	Ще купувам тютюни.

Христо

That is the second largest city in Bulgaria.	Това е вторият най-голям град в България.
It is located in the southern part of the country.	Намира се в южната част на страната.

Иванов

inform, notify	осведомя - осведомявам (P-I)
You are really well informed!	Ти си наистина добре осведомен.

Христо

impression	впечатление, впечатления
Peter is going to write a book about Bulgaria and he sends all his impressions in letters to us.	Петър ще пише книга за България и всичките си впечатления ги праща в писма до нас.
take away	отнема - отнемам (P-I)
That way he [can] write us often without losing time.	По такъв начин ни пише често без да му отнема време.

Иванов

Very good idea.	Много добра идея.
What else has he done recently?	Какво друго е правил напоследък?

Христо

valley	долина, долини
valley of roses	розова долина
to call, name	нарека - наричам
Sredna Gora	Средна гора
He is now in the Valley of the Roses, which is situated between	Сега е в Розовата долина, която се намира между Стара планина,

Stara Planina, the so called Balkan, and Sredna Gora.	или така наречения Балкан, и Средна гора.
Иванов	
What is he doing there?	Какво прави там?
Христо	
picking the roses	розобер
Now is the time for picking the roses.	Сега е времето на розобера.
oil of roses, attar of roses	розово масло
You know that Bulgaria produces oil of roses, don't you?	Знаеш, че България произвежда розово масло, нали?
Иванов	
occupation of the population	поминък
What is their main occupation?	Какъв е главният им поминък?
Христо	
agriculture	земеделие
It seems to be agriculture.	Изглежда да е земеделие.
Иванов	
population	население
How large is the population?	Колко е населението?
Христо	
[It is a] small country with slightly more than seven million.	Малка страна, с малко над седем милиона.
Иванов	
I've learned many things from you, thanks.	Научих много работи от теб, благодаря.

Христо

Have a good trip and say hello to Peter in Bulgaria.	На до̇бър пъ̇т и се обади̇ на Пе̇тър в Бълга̇рия.

Note 26.1 Verb: Review of Verb Phrases

Bulgarian has a very large number of possible combinations with auxiliary verb forms. The more frequent of these, using primarily /vódyə/ and /otídə/ as sample verbs, are:

26.1.1 Verb 'to be' as primary auxiliary

1.1.1 present plus /l/ participle

аз съм водил	I have led
той е водил	he is reported to have led

1.1.2 present plus /n/ - /t/ participle

аз съм воден	I have been led
той е воден	he has been led

1.2.1 past plus /l/ participle

аз бях водил	I had led
той беше водил	he had reportedly led

1.2.2 past plus /n/ - /t/ participle

аз бях воден	I was led
той беше воден	he was led

1.3.1 /bi-/ form plus /l/ participle

аз бих водил	I would lead
той би водил	he would lead

1.3.2 /bi-/ form plus /bil/ form plus /n/ - /t/ participle

аз бих бил воден	I would have been led

той би бил воден	he would have been led

Note 26.1.2 Verb 'will' as primary auxiliary

The invariable form /šte/ is directly followed by verb forms. The conjugated forms, /štyah, šteše, štyal/, etc., are followed by verb phrases in /da/.

2.1.1 /šte/ plus present (perfective or imperfective)

аз ще водя	I'll lead
той ще води	he'll lead

2.1.2 /šte/ plus imperfective present of verb 'to be' (/səm/, etc.) plus /l/ participle

аз ще съм водил	I shall have led
той ще е водил	he will have led

2.1.3 /šte/ plus perfective present of verb 'to be' (/bədə/, etc.) plus /n/ ~ /t/ participle

аз ще бъда воден	I shall be led
той ще бъде воден	he will be led

Note: /az šte səm voden/ is also possible but not as much used.

2.2.1 past (/štyah/ etc.) plus /da/ plus present of verb

аз щях да водя	I would have led
той щеше да води	he would have led

2.2.2 past plus /da/ plus perfect of verb

аз щях да съм отишел	I would have gone
той щеше да е отишел	he would have gone

2.3.1 perfect of /šte/ plus /da/ plus verb.

аз съм щял да водя	I should have led
той ще е щял да води	he should have led

2.3.2 perfect of /šte/ plus /da/ plus perfective 'to be' plus /n/ ~ /t/ participle

аз съм щял да бъда воден	I should have been led
той е щял да бъде воден	he should have been led

Note 26.1.3 Negative impersonal form of 'have' as auxiliary. This auxiliary and its phrases serve as the negative counterparts of the /šte/ phrases.

3.1.1 present (/nyama/) plus /da/ plus verb

аз няма да водя	I won't lead
той няма да води	he won't lead

3.1.2 /nyama/ plus perfect

аз няма да съм отишел	I won't have gone
той няма да е отишел	he won't have gone

3.1.3 /nyama/ plus /ia/ plus 'to be' plus /n/ ~ /t/ participle

аз няма да бъда воден	I won't be led
той няма да бъде воден	he won't be led

3.2.1 past (/nyamaše/) plus /da/ plus verb

аз нямаше да водя	I would not have led
той нямаше да води	he would not have led

3.2.2 /nyamaše/ plus perfect

аз нямаше да съм отишел	I would not have gone
той нямаше да е отишел	he would not have gone

3.2.3 /l/ participle (/nyamalo/) plus /da/ plus verb (hearsay - mainly in third person)

говори се, че нямало да вали.	They say it won't rain
Иван казва, че ако съм знаел това, аз съм нямало да отида.	Ivan says that if I had known that, I would not have gone. (speaker

challenges Ivan's opinion)

Note 26.1.4 /nedey/

/nedey/ may be followed by a /da/ phrase (see Note 10.3) or by a special form of the verb, equivalent to the stem with no further ending, which is the infinitive. This is the only usage in which the infinitive has survived, and even here it may be replaced by the /da/ phrase.

4.1 /nedey/ plus /da/ plus imperfective verb

недейте да отивате!	don't go!
недейте да ги водите!	don't take them there!
недейте да се бръснете днес!	don't shave today!
недейте да перете днес!	don't do the washing today!
недейте да лежите долу!	don't lie down!

4.2 /nedey/ plus infinitive

недейте отива!	don't go!
недейте ги води там!	don't take them there!
недейте се бръсна днес!	don't shave today!
недейте пра днес!	don't do the washing today!
недейте лежа долу!	don't lie down!

Note 26.1.5 Other verbs plus /da/ phrases

While many verbs may occur before /da/ phrases, a few need special notice.

5.1 Verb 'have' plus /da/

We may contrast the usage of the negative impersonal forms of 'have' as an auxiliary (Note 26.1.3 above) with the use of the full verb 'have' (both affirmative and negative) before /da/ phrases. In the latter cases the verb after /da/ is regularly imperfective. With the negative impersonal it may be either perfective or imperfective.

Verb 'have' plus imperfective present

аз имам да плащам	I [still] have [something] to pay

	[on it]
той има да плаща	he [still] has [something] to pay [on it]

Contrast:

Аз имам да плащам още сто лева.	I still have a hundred levas to pay.
Аз трябва да платя още сто лева.	I have to pay a hundred more levas.

'Have' may be in the negative, as in:

Аз нямам да плащам повече пари.	I don't have any more money to pay. = I don't owe any more money.

The verb 'have' may also be in the part of /l/ form.

5.2 /hayde/ plus /da/

This form is invariable and is used in the sense of 'let' or 'have' (so-and-so do so-and-so). It corresponds to English 'come on, let's...' and also to 'have so-and-so do...'.

хайде да отидем	let's go!
хайде Иван да отиде	Have Ivan go!

It may also be followed by an imperative:

хайде направи това	Go ahead and do it! or, Let's do this.

Note 26.2 Verb /štə/

The verb /štə/ 'will' is usually used in the forms given in Note 26.1.2. It does have a regular present tense but this is very restricted in use.

Present		Past		/l/
ща	щем	щях	щяхме	щял
щеш	щете	щеше	щяхте	щяла
ще	щат	щеше	щяха	щяло, щели

The most frequent use of the present is in the phrase 'whether one wants to or not', 'whether one will or no':

Ща не ща трябва да го направя.	I have to do it whether I want to or not.
Ща не ща ще отида.	I'll go whether I want to or not.
Щеш не щеш ще го направиш.	You'll do it whether you want to or not.
Ще не ще ще го направи.	He'll do it whether he wants to or not.
Щем не щем ще го направим.	We'll do it whether we want to or not.
Щете не щете ще го направите.	You'll do it whether you want to or not.
Щат не щат ще го направят.	They'll do it whether they want to or not.
Щеше не щеше той го направи.	He did it, whether it wanted to or not.
Щял не щял направил го.	He did it, whether he wanted to or not.

Note 26.3 /neka/ /dano/

/neka/ 'let, have (such and such done)' and /dano/ 'would that (so-and-so be done)' are followed by a regular verb form, with or without /da/:

Нека Иван да отиде. Нека Иван отиде.	Have Ivan go. or, Let Ivan go.
Дано Иван да отиде. Дано Иван отиде.	I hope Ivan goes.

Grammatical Drill

GD 26.3 New Verbs

Imperfective only.

очаровам

Тя очарова всеки, с когото говори.

Артистите ме очароваха с играта си, която дадоха.

Всички останаха очаровани от нея.

Гостенката беше очаровала всеки един от нас.

Perfective-Imperfective Verbs.

добавя - добавям

Иван добавя всяка седмица нещо към парите си.

Утре той ще добави още сто долара.

След като той говори, тя добави, че трябва да се направи нещо във връзка с това.

нарека /се/ - наричам /се/

Реката по-преди се наричаше с едно име, сега се нарича с друго.

Иван беше много силен и затова го наричаха Иван Силния.

Хората от селото нарекли реката "Бързa", защото водите й са много бързи.

обиколя - обикалям

Попови обикалят България от една седмица.

Ние ще обиколим по-големите градове.

Иванчо обиколи няколко пъти градината и сега седи изморен на земята.

отнема - отнемам

Защо му отнемате нещата от ръцете?

Ако не му кажете, той ще му отнеме всичко.

Отнеха му къщата и колата, но не му отнеха парите.

смогна - смогвам

Едвам смогвам да свържа двата края.

Иван работеше бавно и едвам смогваше да свърши работата.

Работниците смогнаха в последния момент да извадят детето от водата.

спомена - споменавам

Тя спомена вече няколко пъти, че иска да отиде на кино.

Борис споменаваше често едно име, но не си спомням кое.

Аз не споменах пред нея за случая.

Вярно ли е, че той споменал това пред нея?

Listening In

Ние научаваме как Петър ще отиде в България.

Петър: Днес по една случайност срещнах г-н Джонсон и той ми предложи работа в България.

Иван : Аз отдавна искам да видя източна Европа.

Петър: Сега може би ще имаш случая.

Изглежда, че България е много красива страна.

Иван : Г-н Джонсон е преувеличил малко, защото иска да работиш за него там.

Петър: Защо ще е преувеличил?

Малка планинска страна с добър климат ...

Иван : Знам, и с много реки, където ще можем да ходим за риба.

Петър: И ти ли обичаш да ходиш за риба?

Иван : Да! Каква е работата?

Петър: Тютюни.

Иван : Аз мислех, че г-н Джонсон работи с розово масло.

Петър: Сега започва с тютюн и моята работа, ако я взема, ще бъде във връзка с това.

Иван : Как ще отидем до България?

Петър: Може да отидем до Виена с влак и от там - по Дунава.

Иван : Надявам се, че ще вземеш работата. Ще е много интересно.

Петър: Искам да поговоря с баща си по този въпрос.

Той познава добре Балканския полуостров и би могъл да ми даде някои сведения.

Иван : Хайде да отидем още сега при него.

Петър: Не искам да му отнемам време, когато е в канторaта.

Знаеш колко е зает!

Иван : Тогава тази вечер.

Петър: Да, това може.

Ще му телефонирам, че ще отидем да вечеряме у тях.

Иван и Петър отиват в София

/Продължение 12/

Момчетата тръгнаха нагоре по Цар Освободител. Иван и Петър разпитваха и гледаха всичко с интерес. От дясно на булеварда се редяха огромни модерни кооперации, някои от тях на по 8 и 9 етажа, както и луксозни големи частни здания, едно или две от които бяха здания на чужди легаций.

От ляво се издигаше желязната ограда на една хубава детска градина и след нея следваше една доста висока, плътна ограда от тухли, зад която можеше да се видят само върховете на много дървета.

"Това е зоологическата градина," каза Асен, като че ли очакващ въпроса. "И аз бих я видял с удоволствие, но ние трябва да побързаме, понеже ни очаква дълъг път до в къщи."

"Какви животни има вътре?" попита Петър. "Има ли и лъвове?"

"Разбира се, че има. Вътре има почти всички видове животни," каза Асен, който беше горд, че може да им обясни всичко.

Момчетата бяха започнали да вървят по-бързо.

"Асене, какво правят всички тези хора тук и защо вървят така бавно?" попита Петър.

"Тук всеки софианец се разхожда с най-голямо удоволствие и затова тук рядко ще видиш някой да бърза като нас," каза Асен.

"А виждате ли онова голямо здание, там на ъгъла, където трамваят завива - това е Софийският университет. Може би някой от вас да следва тук след време, ако иска да стане доктор, учител или пък нещо друго," продължи Асен.

Не след дълго, вървейки все по същия булевард, момчетата стигнаха до един голям, много хубав площад с един голям паметник в средата.

"Това сигурно е паметникът на Цар Освободител," каза Иван.

"Да, имаш право. Виж само как гордо седи на коня, като че ли очаква да го последват. Гледал съм го хиляди пъти и все още го гледам с удоволствие," каза Асен.

"Онова здание отсреща в дясно е Външното министерство, а това тук е Народното Събрание. Тук се правят законите."

Иван, който в това време беше отишел малко напред, извика изненадано към Петър: "Петре, гледай! Александър Невски! От кога исках да видя тази черква по-отблизо!"

"Само колко е висока!" каза Петър, гледайки я очарован.

"Висока, бяла и красива," добави Иван. "Виж златните куполи! Тя е единствената черква, която зная, със златни куполи."

Момчетата обаче не отидоха да я видят, защото нямаха много време, предвид пътят, който ги очакваше до в къщи.

"Вижто там, онова здание в дърветата! Това е американската легация," продължи да им обяснява Асен, сочейки в противна на Александър Невски посока.

"Ние имаме един чичо в Америка," каза Иван. "Той често ни пише много хубави неща за тази страна."

"Там имало къщи, които стигали до облаците!" допълни Петър.

Момчетата навлезоха в една по-тесна част на булеварда, но все така хубава.

"Ето това са две легаций, но право да си кажа не ги зная на кои държави са," каза Асен.

"От тук започва Военният клуб," продължи Асен, "който би трябвало да се нарича офицерски клуб, защото там само офицери могат да ходят. Тук и в хотел България стават най-хубавите балове в София. На това място в градината на клуба всяка неделя свири военна музика за публиката."

Иван и Петър едва смогваха да видят всичко и да гледат на всякъде.

"Асене, каква е тази малка, красива черква?" попита Иван, не дълго след като бяха отминали Военния клуб.

"Това е Руската черква. В нея ходят много от нашите, но тя е предимно за руските емигранти. Аз още не съм влизал в нея," отвърна Асен.

"Ами това до нея, какво е? Изглежда да е особено здание," попита заинтересувано Петър.

"Аз нали ви показах двореца от трамвая. Това е задната му страна. Ето там отсреща, в ъгъла, където завършва този булевард, е втората му главна врата. Но вижте тук в ляво! Тези големи здания на четири улици представляват днешния хотел България. Огромните витрини са на кафене България, което било най-хубавото дори на цялия Балкански полуостров!" обясняваше Асен.

Трите момчета се спряха без да искат и гледаха в захлас голямата стъклена маса изправена между мраморни колони, зад които се виждаха през тежки и все пак прозрачни завеси двата етажа на кафенето, разкошно мобелирани.

/Следва/

Иван и Петър отиват в София

Нови думи

американски американска	American	днешен днешна	pertaining to today
бал балове	ball	добавя (P) добавям (I)	add
витрина витрини	exhibit window	единствен единствена	only, sole
връх върхове	peak, summit	емигрант емигранти	emigrant
външен външна	external	животно животни	animal
детски детска	pertaining to child	завеса завеси	curtain

завърша (P) завършвам (I)	finish
закон закони	law
захлас	trance-like staring
издигам се (I) издигна се (P)	rise
изправя (P) изправям (I)	erect
колона колони	column
кон коне	horse
легация легаций	legation
луксозен луксозна	luxurious
лъв лъвове	lion
мраморен мраморна	pertaining to marble, of marble
нагоре	upward
облак облаци	cloud
офицер офицери	(military) officer
очаквам (I)	expect
очаровам (I)	fascinate
плътен плътна	compact, solid
предимно	mainly, chiefly
представлявам (I)	represent
прозрачен прозрачна	transparent
противен противна	opposite
разкошен разкошна	luxurious
разпитам (P) разпитвам (I)	interrogate
руски руска	pertaining to Russia
смогна (P) смогвам (I)	suffice
стъклен стъклена	pertaining to glass, of glass
тухла тухли	brick
учител учители	teacher
частен частна	private
чужд чужда	somebody else's, foreign

Въпроси

1. На къде тръгнаха момчетата?

2. Какво имаше отдясно на булеварда?

3. Какво се издигаше от ляво на булеварда?

4. Какво следваше след детската градина?

5. Какво се виждаше зад оградата от тухли?

6. Защо момчетата не отидоха да видят зоологическата градина?
7. Какви животни има в зоологическата градина?
8. Защо хората, които момчетата срещаха из пътя си, вървяха бавно?
9. Какво е онова здание, там на ъгъла, където трамваят завива?
10. Кой ходи в университета?
11. Къде стигнаха момчетата не след дълго?
12. На кого е този паметник в средата на площада?
13. Как седи Царят на коня?
14. Какво казва Асен за него?
15. Какво още видяха момчетата, докато бяха на площада?
16. Защо не отидоха те да разгледат храма Александър Невски?
17. Какво пише чичо им от Америка?
18. Какво видяха те след като отминаха Военния клуб?
19. Предимно за кого е била Руската черква?
20. Какви са витрините на кафене България?
21. Какво се говори за това кафене?
22. Какво гледаха момчетата в захлас?
23. Какви бяха завесите на кафене България?
24. Какво се виждаше зад завесите?
25. Как беше мобелирано кафенето?

Unit 27

Culture	Култура
	Петър
lecture	сказка, сказки
Yesterday I was at a lecture at the university.	Вчера бях на сказка в университета.
theme, topic	тема, теми
culture	култура
The topic was Bulgarian culture.	Темата беше българската култура.
imagine	представя си-представям си (P-I)
alphabet	азбука
Russia	Русия
Imagine, until now I didn't know that Bulgaria gave Russia the alphabet.	Представи си, до сега не знаех, че България е дала азбуката на Русия.
	Борис
century	век, векове
literature	книжнина
Did they talk about the golden century of Bulgarian literature?	Говориха ли за златния век на българската книжнина?
	Петър
history	история
gradually	постепенно
vanish	изчезна - изчезвам (P-I)
Yes, just think! Bulgarian history begins during the seventh century	Да, помисли си, българската история започва през седмия

and afterwards everything gradually vanishes.	век и после постепенно всичко изчезва.

Борис

slavery	робство
destroy, annihilate	унищожа - унищожавам (P-I)
You think that during the [period of] slavery everything Bulgarian was destroyed, but it is not so.	Ти мислиш, че през робството всичко българско е било напълно унищожено, но не е така.
(monk's) cell	килия, килии
pertaining to cell	килиен, килийна
monastic schools	килийни училища
play	изиграя - изигравам (P-I)
The monastic schools then played their role.	Килийните училища са изиграли тогава своята роля.
preserve	запазя - запазвам (P-I)
National literature such as songs and stories was also preserved.	Народната литература, като песни и приказки, се е запазила също.
outside, foreign	външен, външна
influence	влияние, влияния
No kind of outside influence succeeded in destroying it.	Никакво външно влияние не е успяло да я унищожи.

Петър

difference	разлика, разлики
Yes, but there is a big difference	Да, но разликата между онова

between that time and now.	време и сега е голяма.

Борис

doubt	съмнение
percentage	процент, проценти
literacy (f.)	грамотност
Without doubt; take as an example the percentage of literacy now.	Без съмнение; вземи като пример процента на грамотността сега.

Петър

progress	напредък
tremendous	грамаден, грамадна
Yes, the progress is tremendous.	Да, напредъкът е грамаден.
Tell me what kind of a culture there was in the ninth century?	Кажи ми, каква е била тази култура през деветия век?

Борис

exclusively	изключително
ecclesiastic	черковен, черковна
Exclusively ecclesiastic up to the end of the enslavement.	Изключително черковна до към края на робството.
patriotism	патриотизъм
develop (oneself)	развия се-развивам се (P-I)
Patriotism developed a great deal in Bulgaria at that time.	Тогава патриотизмът в България се развива много.
create	създам - създавам (P-I)
reflect	отразя - отразявам (P-I)
It created the new literature and was reflected in it.	Това създава новата литература и се отразява в нея.

poem	стихотворе̇ние, стихотворе̇ния
Botev	Бо̇тев
production	тво̇рчество
Ivan Vazov	Ива̇н Ва̇зов
Take the poems of Botev or the complete works of Ivan Vazov.	Вземи̇ стихотворе̇нията на Бо̇тев или ця̇лото тво̇рчество на Ива̇н Ва̇зов.
	Петър
Who are they?	Кои̇ са те̇?
	Борис
writer	писа̇тел, писа̇тели
poet	пое̇т, пое̇ти
They are our first writers and poets.	Те̇ са на̇шите пъ̇рви писа̇тели и пое̇ти.
	Петър
collection	сби̇рка, сби̇рки
I have the collected works of Slaveykov.	А̇з имам сби̇рката на Славе̇йков.
	Борис
few	малци̇на
Slaveykov is one of the few in whom there is [the] influence of western culture.	Славе̇йков е еди̇н от малци̇ната, в кого̇то има влия̇ние от за̇падната култу̇ра.
generally taken	о̇бщо взе̇то
On the whole our literature is completely Bulgarian.	О̇бщо взе̇то на̇шата литерату̇ра е напъ̇лно бъ̇лгарска.

inspiration	вдъхновение
motive	мотив, мотиви
adversity	неволя, неволи
[Its] inspiration, motives - everything comes from Bulgarian life with all its joys and sorrows.	Вдъхновение, мотиви, всичко идва от българския живот с всичките му неволи и радости.

Петър

Yes, I understand completely.	Да, разбирам напълно.
Bay Ganyu (a popular book)	бай Ганьо
I recently read Bay Ganyu.	Напоследък четох Бай Ганьо.
Who wrote it?	Кой го е писал?

Борис

author	автор, автори
The author of Bay Ganyu is Aleko Konstantinov.	Авторът на Бай Ганьо е Алеко Константинов.

Петър

You mentioned art.	Ти спомена изкуство.
Ivan wants us to buy some pictures here ('from here').	Иван иска да купим някои картини от тук.

Борис

pertaining to art	художествен, художествена
exhibit	изложба, изложби
There is a general art exhibit on now ('at the moment').	В момента има обща художествена изложба.
Let's go see it!	Хайде да отидем да я видим!
art	художество

It will give you [some] idea about our art.	Това̇ ще ти даде̇ иде̇я за на̇шето худо̇жество.
	Петър
Fine. Let's go!	Добре̇, ха̇йде да върви̇м!

Note 27.1 Treatment of Noun Loans

Nouns recently borrowed from other languages are part and parcel of the Bulgarian language. However, many of them structure differently and may be given separate notice. Since they have not been part of the language for long, they do not enter into compounds as readily or have the same range of possible suffixes. They may be divided into two groups: (1) Those taken over with only minor pronunciation differences and assigned to a gender class according to their shape, (2) Those to which endings have been added. Nouns in both groups may serve as the basis for adjectives and in some cases verbs, with appropriate suffixes. Examples are:

артист
балет
балкон
билет
декоратор
документ
гастрол
гише
идея
кафе
контра
магазин
момент
пакет
партер
резултат
сандвич
сцена
смокинг
театър
тип

централа
декларация
дикция
герой
героиня
канцелария
критика
роля
телеграма

Many of these have been borrowed from French or Italian. /geróy/, with /g/ for /h/, shows passage through Russian. Recent loans have been included in the lists in Note 27.2.2 where appropriate.

The noun suffix most common with loans is /-iya/. The verb suffix most common is /-ir-a-/, as in /adresíram/. /-u-v-a/ is also used, as in /kritikúvam/.

Note 27.2 Noun Formation

Note 27.2.1 Noun compounds

главоболие	headache
гостоприемство	hospitality ('guest reception')
сладолед	ice cream ('sweet ice')
розобер	rose harvest

Nouns which contain two roots are compounds. The two major parts of the compound are most frequently connected by /o/, as in these examples. The suffixes which may be added are treated below in Note 27.2.2, along with nouns having a single root.

Note 27.2.2 Noun suffixes

Many suffixes are used to form nouns. These divide into 1) stem extension suffixes and 2) final suffixes or endings. As many masculine and feminine i-nouns have no ending in the singular, the root or the stem extension suffix appears to be final in the word. For convenience we then say the 'final suffix' is zero. For example:

Root	Final Suffix		Noun	
	Singular	Plural	Singular	Plural
govor-	zero	-i	govor	govori

In some cases the noun suffix appears before the definite article but not in the simple noun:

Root	Stem Extension Suffix	Final Suffix		Noun	
		Singular	Plural	Singular	Plural
pət-		zero	i	pət	pəti
	y	zero		pətyət	
d(e)n-		zero	i	den	dni
	y	zero		denyə́t	

The /y/ in these cases is a stem extension, not part of the masculine ending.

The prefixes found with nouns are in general those already discussed for the verb (Note 16.1, see also Note 23.1). Nouns with such prefixes usually occur when there are verbs having the same prefixes. For example:

Noun		Verb	
подпис	signature	подписвам	to sign
износ	export	изнасям	to export

Stem extensions may be single or multiple. For example:

	Prefix	Root	Extensions
nepriyatnost	ne -	priy -	at - n - ost

Note 27.2.2.1 Extensions: Constituent Elements

The primary elements of the extensions are consonants. These combine with each other and with stem extension vowels in many ways. Some of the consonants and consonant groups involved, with vowels which may be associated with them, are:

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
	zero	[m]	b	v	t	d	st	s	š
i				iv	it		ist		iš
e					et	ed	est	es	
ə									
a				av	at				aš
u									[uš]
o			ob	ov	ot		ost		

	10	11	12	13	14	15	16	17	18
	ž	Y	r	l	n	c	č	k	sk
i		iy		il	in	ic			
e	ež			el	en	(e)c			
ə								(ə)k	
a		ay	ar	al	[an]		ač	ak	
u				ul					
o		oy		ol					

Some rare extensions are added and enclosed in brackets.

In some cases further analysis is possible. For exampls /c/ and /k/ may be functionally the same for some words compare /Amerikánec/ and /Amerikánka/; /č/ may be /k/ plus /Y/ (see below). These factors are not taken into account.

Most of the extensions 2 - 18 occur before at least one of the final suffixes: -zero (masculine), /-a/ (feminine), -zero (feminine), /-o/, /-e/ or -zero (neuter). In the lists below extensions and final suffixes will be separated from each other by hyphens. Words are often given on the right to help clarify the analysis. They are examples of the same root used with different suffixes, not the 'source' of the other word.

Note 27.2.2.1 Examples of single extensions

1. zero (Direct addition of ending)

1.1 Ending zero for singular

гла̇д	hunger	гла̇ден	hungry

2. /m/ (rare)

2.1 /-m-o/

писмо̇	letter	пи̇ша	write

3. /b/

3.1 /-b-a/ forms nouns of abstract meaning.

веселба	rejoicing	весел	merry
спогодба	agreement	спогодителен	reconciled
борба	struggle	борец	fighter
свадба	wedding	сват	match-maker

3.2 /-ob-a/ forms nouns of abstract meaning.

тегоба	debt, charge	тегля	weigh; pay

4. /v/

4.1 /-iv-o/ forms nouns indicating material of a particular nature.

гориво	combustible material	горещ	hot
четиво	selection[s] for reading	чета	read

4.2 /-ov-/ or 4.3 /-ev/ is a frequent extension. It occurs before the plural ending /-e/ and often before other endings:

/-ov-e/: град градове city

5. /t/

5.1 /-ot/ (rare) forms nouns of abstract meaning

живот	life	жив	alive
тропот	sound of trampling	тропам	stamp

5.2 /-ot-a/ and 5.3 /-et-a/ form nouns of abstract meaning.

висота	height	висок	high
простота	simplicity	прост	simple
тъпота	stupidity	тъп	dumb, stupid
голота	nakedness	гол	naked

6. /d/ (rare)

6.1 /-d-a/ forms nouns of abstract meaning.

правда	right	прав	straight

7. /st/

7.1 /-ist/ forms masculine nouns indicating persons concerned with or involved in.

артилери̇ст	artilleryman	артиле̇рия	artillery
авантюри̇ст	adventurer	авантю̇ра	venture

7.2 /-ost/ and 7.3 /-est/ form feminine nouns of abstract meaning

ра̇дост	joy	ра̇двам се	rejoice
бо̇лест	sickness	боли̇	it hurts
све̇жест	freshness	све̇ж	fresh

8. /s/

8.1 /es/ is an extension used before the plural ending of certain nouns:

чу̇до	wonder pl.	чудеса̇	cf. чуде̇сия	marvel
небе̇	heaven pl.	небеса̇	чуде̇сен	wonderful

9. /š/

9.1 /-aš/ forms nouns indicating persons associated with the root concept.

богата̇ш	rich person	бога̇т	rich

10. /ž/ (rare)

10.1 /-ež/

бодėж	a sharp pain	бода̇	to stick

11. /Y/ and /y/

The suffixes /y/ (phoneme /y/ actually occurring) and /Y/ (producing change in preceding consonant; see Note 13.1) are listed together. /Y/ is extremely frequent in combination with other extensions (see below).

11.1.1 /-y-a/

вечеря	dinner	вечер	evening
неволя	adversity	воля	to will

11.1.2 /-iy-a/ forms place names with stress before /-iya/.

България	Bulgaria	българин	Bulgarian
Гърция	Greece	грък	Greek

with same stress

редакция	editor's office
окупация	occupation
география	geography

/-íy-a/ (stressed) forms abstracts:

халосия	vanity	халост	in vain
магария	asinine stubbornness	магаре	donkey
просия	begging	просител	petitioner

11.1.3 /-i-e/ (plural /-iy-a/ forms abstracts, nouns of place, etc.

земеделие	agriculture	земеделец	farmer
главоболие	headache	глава	head
		боли	it hurts
предградие	suburb	пред	in front of
		град	city

11.2.1 /-Y-a/ /-d-Y/ ~ /-žd-/

нужда	need	нуждая се	to need

11.2.2 /-Y-o/

говеждо	beef	говедо	(one) cattle

11.2.3 /-Y-e/ /-k-Y/ ~ /-č/

поточе	small stream	поток	stream
врабче	sparrow	врабец	sparrow

юна̇че	little hero	юна̇к	hero
отро̇че	infant	отро̇к	child

12. /r/

12.1 /-ar/ forms nouns indicating persons engaged in doing something, as well as nouns indicating things pertaining to the root concept

зида̇р	mason	зи̇д	wall
цвета̇р	florist	цве̇те	blossom, flower
буква̇р	ABC book	бу̇ква	letter
вина̇р	wine-dealer	ви̇но	wine
бръсна̇р	barber	бръ̇сна	shave
господа̇р	master	Го̇спод	lord
друга̇р	comrade	дру̇г	other
зъболека̇р	dentist	зъ̇б	tooth
лека̇р	physician	ле̇к	medicine

13. /-l/

13.1 /-l-o/ forms many nouns, often indicating objects:

легло̇	bed	лежа̇	to lie down
ма̇сло	butter	ма̇с	grease
облекло̇	clothing	облека̇ се	to dress
седло̇	seat	седя̇	to sit

13.2 /-al-o/

огледа̇ло	mirror	гле̇дам	to look

13.3 /-el-o/

колело̇	wheel	кола̇	wagon

14. /n/

14.1 /-n-e/ verbal noun. See Note 13.2

14.2 /-in/ forms singular masculine nouns indicating persons. The plural ending is added to the stem without /-in/.

българин	pl. българи	Bulgarian	България	Bulgaria
касапин	pl. касапи	butcher		
господин	pl. господа	gentleman	Господ	lord

14.3 /-in-a/ forms nouns of several types - abstracts, names of place, collectives, etc.

добрина	goodness	добър	good
бързина	speed	бърз	fast
дължина	length	дълъг	long
истина	truth		
долина	valley	долу	down
община	commune	общ	general
градина	garden	град	city
равнина	plain	равен	even
малцина	a few people	малък	small
неколцина	a few people	няколко	several
година	year	годишен	year's
зеленина	verdure	зелен	green
картина	scene, picture	карта	card

14.4 /-en/ (rare)

прѣстен	ring	прѣст	finger

15. /c/

15.1 /-c-e/

words indicating appreciation of item

винце	wine	вино	wine
месце	meat	месо	meat
diminutives			
дръвце	sapling	дърво	tree
селце	small village	село	village

15.2 /-ic-a/ forms a great variety of nouns, including nouns indicating feminine corresponding to masculine

жрица	priestess	жрец	(pagan) priest
лъвица	lioness	лъв	lion
певица	singer (f.)	певец	singer (m.)
хубавица	beautiful woman	хубавец	a good-looking one
nouns of instrument			
вилица	fork	вила	pitchfork
abstract			
неуредица	dissension	ред	order
place			
граница	boundary	гранича	to border on
collective			
седмица	week	седем	seven
навалица	crowd	навалям	crowd about
diminutives (in folktales and like)			
сестрица	little sister	сестра	sister
водица	a little water	вода	water

15.3 /-ec/, before endings /-c/ forms masculine nouns, agent nouns, nouns pertaining to, etc.

новобра̇нец	recruit	но̇в	new
		бра̇ня	to protect
певе̇ц	singer	пе̇я	to sing
творе̇ц	creator	творя̇	create
големе̇ц	big-shot	голя̇м	big
хубаве̇ц	nice-looking one	ху̇бав	pretty
мъдре̇ц	wise man	мъ̇дър	wise

16. /č/

16.1 /-č-e/ (often from -k-Y-e)
usually forms diminutives

ко̇нче	small horse	ко̇н	horse
бра̇тче	little brother	бра̇т	brother
пръ̇стче	little finger	пръ̇ст	finger
бъ̇лгарче	little Bulgarian	бъ̇лгарин	Bulgarian

16.2 /-č-o/ (rare)

глу̇пчо	imbecile	глу̇пав	dumb

16.3 /-ač/ usually forms agent nouns

игра̇ч	player	игра̇	play
готва̇ч	cook	го̇твя	to cook
носа̇ч	porter	но̇ся	carry
кърпа̇ч	cobbler	къ̇рпя	mend
ора̇ч	plowman	ора̇	plow
рога̇ч	stag	ро̇г	horn

17. /k/

17.1 /-k-a/ forms feminine nouns, often having corresponding masculines. (See also below among the multiple extensions.)

It may also form diminutives, abstracts, etc.

feminine vs. masculine

бъ̇лгарка	Bulgarian woman	бъ̇лгарин	Bulgarian
гъ̇ска	goose	гъсо̇к	gander
ку̇чка	bitch	ку̇че	dog
до̇кторка	woman doctor	до̇ктор	doctor

diminutive

ри̇бка	little fish	ри̇ба	fish
ло̇дка	small boat	лодка̇р	boatman

doing of something

поку̇пка	purchase	ку̇пя	buy
попра̇вка	repair	попра̇вя	to repair

item

връ̇зка	connection	връ̇звам	to bind
мя̇рка	measure	ме̇ря	to measure
пипе̇рка	a pepper	пипе̇р	pepper (collective)
ра̇зписка	receipt	разпи̇свам	to sign a receipt

17.2 /-k-o/

ба̇тко	older brother	бра̇т	bother

17.3 /-ək/ (with moveable /ə/) forms abstract nouns. For item nouns see under multiple extensions.

поми̇нък	occupation	помина̇вам се	to get along
напре̇дък	progress	напре̇двам	to advance

18. sk

18.1 /-sk-a/

войска̇	army	война̇	war

Some of the extensions enclosed in parentheses or otherwise noted as 'rare' are found in proper names. For example:

/-uš/	Милуш			
/-oy/	Радой	Благой	Драгой	
/-an/		Първан	Златан	

Note also

-č-o	Станчо			
-k-o	Станко	Милко	Златко	Радко
-en			Младен	
-ena		Невена		
-ana	Драгана			

There are also a number of formatives which do not pattern with the above but should be mentioned. They are treated here as single extensions.

/-lək/ forms abstracts

войниклък	military service	войник	soldier

/-čiy-a/, /-džiy-a/ forms nouns indicating persons engaged in or associated with (usually professionally)

кафеджия	one who runs a coffee-house	кафе	coffee
зарзаватчия	vegetable seller	зарзават	vegetable

/-čuk/

зеленчук	vegetables	зелен	green

/-liya/

късметлия	lucky person	късмет	luck
мераклия	one with desire	мерак	desire

Note 27.2.2.3 Examples of two extensions

2	/m/			
2-7	/-m-ost/			
	зави̇симост	dependence	зави̇си	it depends
3	/b/			
3-14	/-ob-in-a/			
	тего̇би̇на	levy, tax	тегло̇	weight
4	/v/ /-ov-/ is a frequent extension			
4-11	/-ov-iy-a/			
	търгови̇я	commerce	търгу̇вам	to do business
4-14	/-ov-in-a/			
	полови̇на	half		
4-16	/-v-ač/			
	шива̇ч	tailor	ши̇я	sew
	/-uv-ač/			
	минува̇ч	passerby	мина̇вам	to go through
4-15	/-ov-ec/			
	търго̇вец	merchant	тъ̇рг	awarded contract
5	/t/			
5-4	/-t-v-o/			
	иску̇ство	art	иску̇сен	dexterous
5-11	/-t-i-e/			
	питие̇	a drink	пи̇я	to drink
5-13	/-t-el/ is a frequent suffix, forming masculine nouns indicating the person who is engaged in doing so-and-so.			
	писа̇тел	writer	пи̇ша	write

	владе̇тел	ruler	владе̇я	rule
5-14	/-t-n-o/			
	живо̇тно	animal	жи̇в	alive
5-17	/-t-ək/			
	оста̇тък	remainder	оста̇на	stay
	доби̇тък	cattle	доби̇вам	receive
6	/d/			
6-11	/-ed-Y-a/			
	наде̇жда	hope	надя̇вам се	to hope
7	/st/			
7-4	/-st-v-o/ is a very frequent formative, usually making abstract nouns			
	земеде̇лство	agriculture	земя̇	ground and
			де̇лям	work (older meaning)
	любопи̇тство	curiosity	любопи̇тен	curious
	министе̇рство	ministry	мини̇стър	minister
	кме̇тство	town hall	кме̇т	mayor
9	/š/			
9-17	/-eš-k-o/ (also analyzable as /-s-Y-k-o/)			
	а̇гнешко	lamb (meat)	а̇гне	lamb
	те̇лешко	veal	теле̇	calf
11	/Y/ is frequent with other extensions			
11-3	/-Y-b-a/			
	дру̇жба	comradeship	дру̇г	other
	слу̇жба	service	слуга̇	servant
11-7	/-Y-est/			
	те̇жест	weight	тегло̇	weight

11-16 /-Y-ač/

изпра́щач	sender	изпра́щам	to send

11-17 /-Y-k-a/

гре́шка	mistake	гря́х	sin
кни́жка	booklet	кни́га	book

12 /r/

12-17 /-ar-k-a/ is a frequent feminine counterpart of /ar/

говеда́рка	cowgirl	говеда́р	herdsman

/-r-ək/

пода́рък	gift	да́вам	to give

13 /l/

13-3 /-al-b-a/

печа́лба	profit

13-5 /-el-et-a/ This is the plural of /-el-o/

колело́ pl колеле́та or колела́ wheel

14 /n/ is very frequent with other extensions

14-11 /-en-i-e/ See also Note 13.3.

отделе́ние	section	отде́л	division
населе́ние	population	населя́вам	to people

14-15 /-n-ic-a/

ми́тница	custom-house	ми́то	duty
подво́дница	submarine	подво́ден	under-water
бо́лница	hospital	бо́лен	sick

14-17 /-n-ik/ is a frequent formative, both for persons and things.

насле́дник	heir	насле́дствен	hereditary
по́даник	citizen		

	войник	soldier		война	war	
	вестник	newspaper		вест	news	
	вторник	Tuesday		втори	second	
	/-en-k-a/					
	гостенка	guest (f.)		гост	guest	
16	/č/					
16-5	/-č-et-a/ is the plural of /-č-e/ (16.1)					
	конче	pl	кончета	little horse		
	братче	pl	братчета	little brother		
	пръстче	pl	пръстчета	little finger		
	дръвче	pl	дръвчета	shrub	дърво	tree
16-17	/-ič-k-a/ (could also be 15-11-17 /-ic-Y-k-/)					
	бабичка	grandmother		баба	grandmother	
	картичка	small card		карта	card	
17	/k/					
17-14	/-ak-in/					
	домакин	host, householder		дом	house	

Note 27.2.2.4 Some examples of more than two extensions:

2-7-4	/-m-st-v-o/			
	гостоприемство	hospitality	гост	guest
4-5-13	/-ev-at-el/			
	завоевател	couqueror	завоювам	conqueror
4-14-17	/-ov-n-ik/			
	чиновник	official	чин	rank
	полковник	colonel	полк	regiment

4-16-5-17	/-ov-č-et-k-a/			
	братовчедка	cousin (f.)	братовчед	cousin
5-11-5	/-t-i-et-a/ plural of /-t-i-e/			
	питие	pl питиета	drink	
5-11-14	/-et-Y-in-a/			
	горещина	heat	горещ	hot
5-14-7	/-at-n-ost/			
	неприятност	trouble	приятен	pleasing
	/-ot-n-ost/			
	грамотност	literacy		
5-13-7-4	/-it-el-st-v-o/			
	правителство	government	право	law
7-4-11	/-st-v-i-e/			
	удоволствие	pleasure	воля	will
9-14-14	/-iš-n-in-a/			
	годишнина	anniversary	година	year
11-5-11	/-Y-it-Y-e/			
	тържище	market	търгувам	to do business
11-14-7	/-Y-n-ost/			
	възможност	possibility	мога	to be able
11-14-11	/-Y-en-i-e/			
	възхищение	admiration	възхитя	to admire
	/-Y-an-i-e/			
	мълчание	silence	мълком	silently
11-14-14	/-Y-n-in-a/			
	книжнина	literature	книга	book

	/-y-an-in/			
	селянин	villager	село	village
11-14-15	/-Y-en-ec/			
	чужденец	stranger	чуден	strange, peculiar
	/-Y-en-ic-a/			
	ръченица	(a folk dance)	ръка	hand
12-7-4	/-ar-st-v-o/			
	лекарство	medicine	лекар	doctor
12-14-15	/-ar-n-ic-a/			
	бръснарница	barber shop	бръсна	shave
11-13-5-11	/Y-il-it-Y-e/			
	училище	school	наука	science
13-14-11	/-l-en-i-e/			
	направление	direction	прав	straight
13-14-17	/-l-n-ik/			
	началник	chief	начало	beginning
14-4-17	/-n-ov-k-a/			
	постановка	stage setting	поставя	to present
15-11-17	/-ic-Y-k-a/ usually forms diminutives			
	лъжичка	little spoon	лъжица	spoon
16-7-4	/-ač-est-v-o/			
	водачество	leadership	водя	to lead
16-14-15	/-ač-n-ic-a/			
	перачница	laundry (place)	пера	wash
17-11-14	/-ek-Y-in-a/			
	далечина	distance	далече	far

17-14-11 /-ak-in-y-a/

домакиня	hostess, housewife	дом	house

Grammatical Drill

GD 27 New Verbs:

Imperfective only:

деля

Иван винаги дели парите си с Петър.	Ние се делихме няколко пъти и още сме заедно.
Като малка тя делеше всичко с брат си.	

Perfective - Imperfective verbs:

впусна се - впускам се

Когато са заедно, те се впускат в дълги разговори.	Ние се впуснахме в дълъг разговор.

запазя - запазвам

Тя запазва всяко писмо от него.	Ако кажете, че ще дойдете, ще ви запазим ядене.
Аз запазвам колата си, като я държа в гаража си.	Ние сме запазили всички негови писма.

зачервя се - зачервявам се

Иванка се зачервява, когато говори с мъже.	При тези думи детето се зачервило от радост.
Тя се зачерви, когато чу, какво казаха другите.	Зачервен от яд, той излезе без да каже нещо.

изиграя - изигравам

Всичко това ще изиграе голяма роля в живота му.	Всичко това беше изиграло голяма роля в живота му.
Тя изигра добре ролята си.	Иван беше изигран от приятелите си.

изчезна - изчезвам

Аз зная, че там много хора изчезват и не могат да ги намерят.

Всички признаци на болестта изчезнаха в няколко дни.

Мъжът Й изчезнал една вечер и никой не го видял повече.

намеся се - намесвам се

Тя се намесва вече два пъти в разговора без да я питат.

Ще се намесите ли в разговора, ако не Ви попитат?

Иван се намеси по-късно в разговора.

Всички се намесили в разговора и никой нищо не разбрал.

опътя се - опътвам се

Вижте, Борис се опътва към ресторанта!

Ние се опътихме към планината.

Всички се опътили към трапезарията, °разговаряйки високо.

°*conversing, talking*

отвърна - отвръщам

Иванчо обича да отвръща на родителите си.

Един път той отвърна на баща си и затова стоя цяла седмица в къщи.

Вярно ли е, че те му отвърнали със същото?

отразя - отразявам

Неговите думи отразяват това, което и родителите му мислят.

Шумът от работещия мотор се отразяваше в каменната ограда зад колата и ставаше по-силен и особен.

Думите им се отразяваха в °стените на стаята.

°*walls*

постъпя - постъпвам

Борис постъпва от днес в университета.

Тя иска да постъпи в курса по български.

Иванов постъпи на работа в банката, но брат му още не е постъпил.

представя си - представям си

Аз си представям как ще се сърди той, когато чуе, че сме отишли без него.

Тя не може да си представи, че той е заминал за винаги.

Като чу това, тя си представи най-лошото.

развия се - развивам се

Децата се развиват физически до двайсет години.

В няколко години той ще се развие много добре.

Иванчо се разви много рано.

На петнайсет години той беше вече добре развит *момък.

сепна се - сепвам се

Иванчо много мисли за други неща и често се сепва, когато го попитат нещо.

Мария мислеше за нещо и се сепна, когато я попитаха.

Иванчо погледна сепнат и не можа да отговори.

Тя се сепнала и забравила всичко.

сръбна - сръбвам

Борис сръбва от кафето всеки път преди да почне да говори.

Мария сръбна от кафето и го остави на масата.

създам - създавам

Децата ми създават всеки ден неприятности.

Син ми ми създаде много неприятности в планината.

С успехите си тя е създала един цял *ореол около себе си.

В университетите бяха създадени нови отдели за студентите.

унищожа - унищожавам

Тя унищожава всички писма, които получава от него.

Ще направите добре, ако унищожите всички писма от нея.

Чиновникът унищожи две писма.

Защо сте унищожили всички тези писма?

Аз не съм ги унищожил. Аз ги намерих унищожени в стаята.

---

*young man

*halo

хлътна - хлътвам

Приятелят ми хлътна в едно дълбоко място в реката и щеше да се удави.	Децата се върнаха от екскурзия с хлътнали от умора очи.

черпя - почерпя

Господин Попов ни винаги черпи, когато сме при него.	Ако ни почерпите с хубаво вино, ще дойдем.
Когато влезохме, той черпеше гостите с вино.	В тези два часа, които бяхме там, те ни почерпиха само с по едно кафе.

Listening In

Петър: Борисе, ела с мен, моля ти се!

Нашата Анка е затворена и отивам сега при адвоката.

Борис: Защо? От кога?

Петър: Вчера сутрин отиде на пазар и не се върна, изчезна.

Борис: Как така изчезна; ние живеем в двадесетия век, не в средните векове.

Петър: Чакай да ти кажа.

Вечерта някой се обади и каза, че е затворена.

Отидох веднага да я видя, но не искаха да ме пуснат.

Тази сутрин ходих във Външното министерство, при околийския началник и най-после успях да влеза.

Затворена е в една малка килия с още една жена.

Борис: Но защо?

Петър: Някой се оплакал, че му била взела парите.

Борис: Има ли такова нещо?

Петър: Разбира се, че не.

Тя имаше един приятел, който искаше да се жени за нея.

Без съмнение той е направил това.

Борис: Защо Анка не се ожени за него?

Петър: Аз я разбирам добре.

Той е един човек без всякаква култура.

Борис: Мога да си представя, как се е отразило на Анка!

Тя е такова запазено момиче.

Напоследък има много такива случаи.

Петър: Това е по-лошо от робство.

Сега отивам при адвоката, да видя какво може да направи.

Борис: Преди това ела да отидем в кметството!

Аз имам един приятел там, чрез когото можем да постигнем по-добри резултати.

Той има голям пост, грамадно влияние, а е и добър човек.

Петър: Добре тогава. Почакай да телефонирам на Иванка и Й кажа, и да вървим.

Четиво

Иван и Петър отиват в София

/Продължение 13/

Момчетата наистина не усетиха как мина времето до сега. Но когато видяха стенния часовник в кафенето да показва седем без двадесет и пет минути, те се сепнаха. Те бяха обещали на родителите си да бъдат в седем часа в къщи ...

"Асене, верен ли е този часовник, там в кафенето?" попита Иван.

"Страхувам се, че е верен", отвърна Асен, гледайки своя ръчен часовник, показващ същото време с няколко минути разлика.

"Далеч ли сме от къщи, Асене?" запита Петър.

"Може би половин час, но мен ме е яд, че не можах да ви покажа музея, който можехме също така да разгледаме, ако имахме само половин час повече на разположение", отвърна Асен.

"Много мило от твоя страна, Асене, че искаш да ни покажеш всичко", се опита да го успокои Иван, "но ние и без това видяхме толкова много работи, че сме просто като замаяни."

"Вие ще ни дойдете един друг път на гости и тогава ще направим още по-хубава разходка", каза Асен. "Сега трябва да побързаме и да вземем трамвая за в къщи, че довечера ще ходим на театър. Владо е поръчал вече билетите."

Тримата се опътиха бързо към най-близката трамвайна спирка, която се намираше при Народната банка, покрай която те бяха вече минали същия този следобед на път за игрището.

- - -

Когато пристигнаха в къщи, часът показваше седем и четвърт. Асен се извини учтиво пред баща си за закъснението. Той взе цялата вина върху себе си, понеже той беше водачът.

"Няма защо", отговори г-н Попов, "вие не сте закъснели много. Ами защо изглеждате всички така изморени?" ги попита същият.

В това време Иван и Петър, след като бяха поздравили с почитание домакините и баща си, седнаха до последния с истинско желание да си починат. Очите им, въпреки че блестяха възбудено т виденото, бяха малко хлътнали от умора и по иначе зачервените, драви лица на децата се ту явяваха, ту изчезваха бледи петънца, ризнаци на умората.

Господин Попов беше доста сърдит на Асен, че така неблагора-умно е постъпил, но когато всички чуха цялата история от Иван и етър, особено от Петър, на който не му стигаше дъхът да разказва ързо къде са били и какво са видяли, бай Георги се обърна към осподин Попов и му каза:

"Борисе, не се сърди на Асен! Те са деца, още повече, че той искал да им покаже колкото може повече. Аз съм много доволен, е те са видяли всичко това."

Г-н Попов се засмя на това, погледна към Асен и каза:

"Асене, радвам се, че сте прекарали хубаво. Ами какво ядохте навън? С какво почерпи гостите си?" го попита баща му.

"С нищо татко! Аз съвсем забравих ..." започна Асен.

"Той ни почерпи с по един голям сладолед", се намесиха Иван и Петър, "и той ни разправяше така интересно и показваше такива хубави работи, че не усетихме как мина времето. Ние сме му много благодарни!"

Г-н Попов и бай Георги се усмихнаха, когато забелязаха този изблик на приятелски чувства у момчетата и цялата домашна атмосфера стана пак задушевна и приятна.

"Хайде сега, Иване, Петре, Асене", ги подкани г-н Попов, "идете да си измиете ръцете и лицата в банята, че дядо Васил ще бъде скоро тук и ще седнем да ядем!"

В това време Владо влезе в стаята и каза, че тъкмо са му отговорили от театъра, че ангажираните четири билета трябва да бъдат платени на касата до осем часа или ще ги продадат.

"Борисе, аз мисля, че най-добре ще е ако децата ядат сами и бързат за театър. Ние ще се храним малко по-късно", каза г-жа Попова.

"Анка е права! Това не е лоша идея!" намеси се бай Георги.

"Владо", обърна се весело г-н Попов към най-голямия си син, "иди бързо и кажи на тримата юнаци да побързат, за да не закъснеете за театър!"

Владо се упъти към другия край на жилището, където беше банята и от където се носеха веселите гласове на момчетата.

На вратата се позвъни. Г-н Попов отиде да отвори.

"Ха, дядо Василе! Хайде добре дошел! Заповядай вътре!"

"Добре заварил, Борисе. Как си? Как са госпожата и децата?" попита дядо Васил, предавайки един пакет на г-н Попов. "Донесъл съм малко пресно месо за госпожата."

"Защо си правиш този труд, дядо Василе?" му каза г-н Попов. "Наистина нямаше нужда от всичко това. Заповядай, ела! Бай Георг и аз те очаквахме вече. Децата отиват сега на театър и ние ще се храним след малко на спокойствие."

"Аз съм се хранил вече, Борисе", отвърна дядо Васил и виждайк г-жа Попова и бай Георги, той каза: "Добър вечер, г-жа Попова, радвам се да Ви видя. Добър вечер, бай Георги!"

Всички влезоха в гостната.

"Анке, дядо Васил е донесъл този пакет за теб", каза г-н Попов на жена си, подавайки й пакета от дядо Васил.

"Дядо Василе, благодаря ти много", се обърна г-жа Попова към дядо Васил, "но ние се радваме много, когато гости като теб и бай Георги ни посещават и без да ни носят подаръци. Аз вярвам така ще бъде и за в бъдаще. Моля, заповядайте, седнете където обичате! Аз трябва да приготвя момчетата, че ще закъснеят за театър."

"Дядо Василе, какво да ти поднеса за пиене?" попита г-н Попов. "Ние с бай Георги сме на червено Кара-бунарско вино и на домашно мезе."

"Хайде и аз ще остана на червено винце. Само не си прави много труд!" отвърна дядо Васил.

Г-н Попов отиде да донесе една чаша и ченийка за мезето на дядо Васил и тримата стари другари се впуснаха на злободневни теми, сръбвайки си от време на време от винцето и бодейки с вилиците от домашната луканка или от туршията, които служеха за мезе.

Часът показваше осем без четвърт, когато момчетата свършиха набързо вечерята. Иван и Петър поблагодариха сърдечно на г-жа Попова за хубавото ядене и всички влезоха в гостната.

"Довиждане г-н Попов, довиждане дядо Василе, довиждане татко!" казаха Иван и Петър, готвейки се да излезат.

Владо и Асен се сбогуваха също така.

"Довиждане, пък внимавайте, че след това да ни разкажете всичко, какво сте видяли", им каза бай Георги.

"Хайде, приятно прекарване!" им пожела дядо Васил.

Само г-н Попов се засмя и каза: "Момчешка работа! Ами вие с трамвая никога не можете да стигнете на време! Владо, от ъгъла ще вземеш такси и след пет минути сте там. И внимавай да не се делите!

Хайде сега довиждане на всички ви и приятно прекарване!"

Момчетата поздравиха още един път и бързо излезоха, говорейки високо и весело, слизайки бързо по стълбите.

/Следва/

Нови думи

ангажирам (P) ангажирвам (I)	engage, reserve
атмосфера	atmosphere
блед, бледа	pale
блестя (I)	shine, glitter
бода (I) бодна (P)	prick, spur
бъдаще	future
весело	joyfully
вина	guilt, fault
водач, водачи	leader
впусна се (P) впускам се (I)	go into, embark
въпреки	in spite of
деля (I)	divide
домакин домакини	host, householder
дъх	breath, smell
желание желания	wish, desire
забележа (P) забелязвам (I)	notice
задушевен, задушевна	cordial
закъснение закъснения	delay
замая (P) замайвам (I)	stupify
зачервя (P) зачервявам (I)	redden, make red
злободневен злободневна	topical
изблик, изблици	outburst
интересно	interestingly
истински, истинска	real
лице, лица	face; person
луканка, луканки	sausage
мезе, мезета	appetizer
мил, мила	amiable, dear
момчешки момчешка	pertaining to boy
намеся се (P) намесвам се (I)	intervene
неблагоразумен неблагоразумна	imprudent
петънце, петънца	small spot, blot
подам (P) подавам (I)	hand, pass
подканя (P) подканвам (I)	urge
поднеса (P) поднасям (I)	serve
посетя (P) посещавам (I)	visit
постъпя (P) постъпвам (I)	act; enter
почитание	respect
признак признаци	sign, symptom
приятелски, приятелска	friendly
просто	simply
разположение	disposition
ръчен ръчна	pertaining to hand

сбогувам се (I)	say good bye
сепна се (P) сепвам се (I)	be startled
служа (I) послужа (P)	serve
спокойствие	quietness,
сръбна (P) сръбвам (I)	sip
стенен стенна	pertaining to wall
сърдечен сърдечна	hearty
такси, таксита	taxi
туршия, турший	pickles
умора	fatigue
упътя се (P) упътвам се (I)	take direction to, make for
усетя (P) усещам (I)	feel
усмихна се (P) усмихвам се (I)	smile
учтив, учтива	polite
хлътна (P) хлътвам (I)	sink, cave in
часовник часовници	watch, clock
червен, червена	red
черпя (I) почерпя (P)	invite, offer; get, obtain
чувство, чувства	feeling
юнак, юнаци	hero
яд, ядове	anger, rage

Въпроси

1. Защо момчетата се сепнаха, когато видяха стенния часовник в кафене България?
2. Защо го е яд Асен?
3. Защо Иван и Петър бяха просто като замаяни?
4. Какво обеща Асен на Иван и Петър?
5. Защо момчетата трябва да побързат да се върнат в къщи?
6. С какво се върнаха те в къщи?
7. От къде взеха те трамвая?
8. Кога се върнаха те в къщи?
9. Защо Асен взе вината за закъснението върху себе си?
10. Как изглеждаха момчетата, когато пристигнаха в къщи?
11. Какво показваше, че Иван и Петър бяха изморени?

12. На кого не му стигаше дъхът да разказва бързо къде са били и какво са правили?

13. Какво казаха Иван и Петър за Асен като техен водач из града?

14. Къде изпрати г-н Попов децата преди да седнат да ядат?

15. Какво са отговорили на Владо от театъра?

16. Като чу това, какво предложи г-жа Попова?

17. Защо момчетата трябваше да побързат?

18. От къде се носеха веселите гласове на момчетата?

19. Какво предаде дядо Васил на г-н Попов?

20. Какво имаше в пакета и за кого беше той?

21. Защо, когато дядо Васил дойде, г-жа Попова бързаше много?

22. Когато тримата стари другари седнаха на разговор, какво имаше пред тях на масата?

23. Кога свършиха момчетата вечерята си?

24. Какво направиха те преди да излезат?

25. Какво им каза бай Георги?

26. Какво им пожела дядо Васил?

27. Какво каза г-н Попов на Владо?

28. Как излезоха момчетата от къщи?

Unit 28

Parade	Парад
observe	наблюда́вам (I)
parade	пара́д, пара́ди
Peter and Boris are watching a parade.	Пе́тър и Бори́с наблюда́ват еди́н пара́д.

Борис

Come here, Peter! You can see very nicely from here.	Пе́тре, ела́! От ту́к се ви́жда мно́го ху́баво.
See, they have already begun to pass by.	Е́то ве́че запо́чнаха да мина́ват.

Петър

Who are those who are going by now?	Кои са те́зи, които мина́ват сега́?

Борис

military	вое́нен, вое́нна
That is the military school.	Това́ е Вое́нното учи́лище.

Петър

march	марширу́вам (I)
They march well.	Ху́баво марширу́ват.
How many military schools do you have?	Ко́лко вое́нни учи́лища и́мате?

Борис

Only one, in Sofia.	Са́мо едно́, в Со́фия.

Петър

Can anyone get in?	Все́ки ли мо́же да вле́зе?

Борис

contest	конку́рс, конку́рси

mainly	главно
power, government (f.)	власт, власти
support	поддържам (I)
There is a contest, but it is rather important to have somebody in the government to back you.	Има конкурс, но по-главно е да имаш някой от властта, който да те поддържа.

Петър

treaty	договор, договори
peace (adj.)	мирен, мирна
limitation	ограничение, ограничения
regarding	относно
army	войска, войски
Do you have any limitations regarding the army according to the peace treaty?	По мирния договор имате ли някои ограничения относно войската?

Борис

numerous	многоброен, многобройна
It seems to me that we don't have the right to [have] an army of over 60,000 ('an army more numerous than 60,000 persons').	Струва ми се, че нямаме право на войска по-многобройна от шестдесет хиляди души.
recruit	новобранец, новобранци
Look, there are the recruits!	Ето виж новобранците!

Петър

Who are these recruits?	Кои са тези новобранци?

Борис

They're new soldiers.	Това са новите войници.

Петър

military service	вое́нна слу́жба
obligatory	задължи́телен, задължи́телна
Is the military service obligatory?	Вое́нната слу́жба задължи́телна ли е?

Борис

soldier	войни́к, войни́ци
drafted worker	трудова́к, трудова́ци
Everyone has to serve as a soldier or drafted worker.	Все́ки тря́бва да слу́жи като войни́к или трудова́к.

Петър

What is a 'drafted worker'?	Какво́ е това́ трудова́к?

Борис

physical	физи́чески, физи́ческа
Something like a soldier, only they do physical labor, too.	Не́що като войни́к, са́мо че рабо́тят и физи́ческа ра́бота.

Петър

Have you been in the army?	Ти́ би́л ли си във войска́та?

Борис

Of course; you can only get out of it on account of sickness.	Разбира се; са́мо по бо́лест може да се освободи́ш.

Петър

When were you in the army?	Кога́ беше във войска́та?

Борис

Before going to the university.	Преди да вле́за в университета.
Almost everybody gets his military service out of the way then.	Тога́ва почти́ всички си отби́ват вое́нната слу́жба.

Петър

military rank	чи̇н, чи̇нове
Do you have a rank of any sort?	И̇маш ли ня̇какъв чи̇н?

Борис

reserve	запа̇сен, запа̇сна
1st lieutenant	пору̇чик, пору̇чици
second lieutenant	по̇дпоручик, по̇дпоручици
Yes, second lieutenant in the reserve.	Да̇, запа̇сен по̇дпоручик.

Петър

officer	офице̇р, офице̇ри
greenish	зелени̇кав, зелени̇кава
uniform	унифо̇рма, унифо̇рми
What kind of an officer is that with the greenish uniform?	Ка̇къв е то̇зи офице̇р със зелени̇кавата унифо̇рма?

Борис

pilot	авиа̇тор, авиа̇тори
colonel	полко̇вник, полко̇вници
A pilot, Colonel.	Авиа̇тор, полко̇вник.

Петър

fleet	фло̇та, фло̇ти
Do you have a fleet?	И̇мате ли фло̇та?

Борис

Yes, but it's very small.	Да̇, но е мно̇го ма̇лка.

Петър

gun, weapon	оръ̇дие, оръ̇дия

What's that piece of ordnance? I've never seen anything like that before.	Какво̀ е това̀ оръ̀дие? Не съм вѝждал тако̀ва предѝ.

Борис

multiple rocket gun	кату̀шка, кату̀шки
Russian	ру̀ски, ру̀ска
invention	изобретѐние, изобретѐния
That's a multiple rocket gun, a Russian invention.	То̀ва е "кату̀шка"; ру̀ско изобретѐние.

Петър

material	материа̀л, материа̀ли
Where do you get your military supplies from?	От къдѐ си достав̀яте воѐнните материа̀ли?

Борис

tank	та̀нк, та̀нкове
rifle	пу̀шка, пу̀шки
machine gun	картѐчница, картѐчници
Germany	Герма̀ния
Before, all of the tanks, guns, heavy ordnance, machine guns came from Germany, now - from Russia.	По̀-ра̀но, всѝчки та̀нкове, пу̀шки, оръ̀дия, картѐчници ѝдваха от Герма̀ния, сега̀ - от Русѝя.

Петър

bombing	бомбардиро̀вка, бомбардиро̀вки
anti-aircraft	противоаеропла̀нен, противоаеропла̀нна

Did you have anti-aircraft guns during the bombings?	През вре́ме на бомбардиро́вките и́махте ли противоаеропла́нни оръ́дия?

Борис

Yes, but they didn't do much.	Да́, но не свъ́ршиха мно́го ра́бота.
anti-aircraft	противовъзду́шен, противовъзду́шна
protection, defense	отбра́на
The anti-aircraft protection was weak.	Противовъзду́шната отбра́на бе́ше сла́ба.

Петър

It seems to me the parade's over.	Като че ли пара́дът се свъ́рши.

Борис

general	генера́л, генера́ли
Yes, there go even the generals.	Да́, е́то и генера́лите си оти́ват.

Петър

Let's us go home, too.	Ха́йде и ни́е да се приби́раме.

Note 28.1 Review of Prepositions.

Note 28.1.1 Simple Prepositions.

A number of prepositions were discussed in Note 7.1. Following is a general survey of common simple prepositions, with some of the English equivalents:

Prepositions	Meaning	Example
без	without	без шапка
	to or till (in telling time)	два без десет
без (да)	without (plus verb)	без да попитат
в, във	to, into (place)	отивам в града
	in (place)	живея в града
	in (time)	в кратко време
	in, at (figurative, general)	във всеки случай във време на война в мир
	at (place)	в къщи
	at (time)	в това време
	on (time)	в петък
	a, per (time)	три пъти в месеца
въз (rare)	on, upon, on the surface of	въз основа на това
върху	on, upon (literal)	падна върху мен
	on (figurative)	работи рърху плана
	against (figurative)	върху него

Prepositions	Meaning	Example
до	(up) to (place)	отивам до банката
	near, by, next to	до къщата
	to, until (time)	до девет часа
	in, by (such and such time)	ще заминем до един месец.
до(като)	until (plus verb)	докато отидат
за	to (a goal, literal or figurative)	отивам за Варна потреба за знание
	to (plus verbal noun)	лесна за разбиране
	with regard to, about	за цената не питай
	for (a purpose)	за удоволствие
	for (a thing)	за сто лева
	(in exchange) for	око за око
	for (a place)	заминавам за Варна
	for (a person)	за кого
	for (time)	за две години за цял ден
	for, as	това стига за храна
	after (a person)	отидоха за Иван
	at (the expense of)	за сметка на -
	about	мисля за нещо
	by (the hand, etc.)	аз го водя за ръка
	in (within) (such and such time)	за пет минути

Prepositions	Meaning	Example
за (да)	in order to	отиде за да купи нещо
зад	behind (literal and figurative)	зад къщата
		зад всичко това стоеше Иван
из	out of	из едно гърло два гласа
	through, across	из града
край	alongside of, next to	край пощата
	(go) by, past	край мен мина
към	towards, to (place)	към селото
	towards, to at (person)	гледа към мен
	(belong) to	принадлежи към него
	towards, about (time)	към края на годината
	about (measure)	към петдесет
	(with verb 'approach')	приближаваме се към края на пътуването
между	between	между мен и него
	among	между гостите
		между другото каза
на	-'s (possession)	3/4 са на Борис
	of (belonging to)	син на богаташ
	of (things, etc.)	търговецът на дрехи

Prepositions	Meaning	Example
на	of (a given age)	на три години
	in, on (place where)	сега е на масата
	to, onto (place)	тръгнал дядо на пазар
		оставих го на масата
	in, on, to (of time)	дойде на време
		на Коледа
	in (a language)	на български
	into (parts)	разделена на две части
	(hope) in (God)	надявам се на Бога
	for	на няколко пъти
	at	на вратата
		на работа
	per, (time)	три мили на час
	by (math. division)	4 делено на две е две
	(untranslated - indirect object, of time, etc.)	дадох книгата на Петър
		на два пъти
		на девет години
над	over, above	над всичко
	(with certain verbs)	наддадох над обикновената цена.
около	around (literally)	около къщата
	about	около две седмици
освен	except	всички дойдоха освен Иван

Prepositions	Meaning	Example
освен	besides (in addition to)	освен това имам нещо друго
от	from (place, thing, person; literal and figurative)	идва от училище
		писмо от майка ми
		обичам от сърце
		купих го от магазина на Попов
		извинен от училище
	from (time)	от април до септември
	from, of (cause or source)	страх от гръм
		маса от дърво
	(as a result) of	изморена от разходката
	of (partitive)	куп от картофи
		повечето от гостите
	by (agent, instrument)	готвена от баба
		от телефона
	for (of time)	той е на гарата от два дни
	than (comparison)	по-добър от -
	on (the other hand)	от друга страна
	(interested) in	интересувам се от
по	(distributive - to each)	дадох по един лев на всеки
	(distributive -here and there)	по полето
	in, by, per, a (distributive)	по колко
		по лев
		малко по малко

Prepositions	Meaning	Example
по	in (subject)	по медицина
	on (subject)	урок по история
	on, onto	по улиците
	on, at (directional)	по главата
	at (time)	по обед
	at (rate)	по три мили на час
	at (request)	по мое искане
	by	по име
	by, beside, along	по море по реката
	according to, by	по закон
	from (cause)	по това се разбира
	times (in multiplication)	три по четири
	after (person, thing)	по господаря си
	after (figurative)	по неговия стил по свое желание
подир=след	after (person, thing)	подир мен
	after (in time)	подир обед
под	under, below (literally)	под масата
	under (figuratively)	под закона
	on (condition, terms, or like)	под това условие
	in (press)	под печат
	in (time)	под царуването

Preposition	Meaning	Example
под	for (rent)	под наем
	at (hand)	под ръка
преди	before (in time)	преди нас
	ago	преди десет години
преди да	before (doing so-and-so)	преди да отидем
пред	before, in front of (space)	пред къщата
през	through, by	минах през градината
	during, at (time)	през времето на Симеон
при	at (place)	при вратата
	to ([place of] someone)	при министра
	at (the time of)	при пристигането на -
	on doing so-and-so, while	децата не употребиха вилиците при ядене
	on, at (time)	при втори случай
	near, by (place)	при университета
	during (occurrence)	при царуването на
	considering, in the face of, despite	при такъв студ
	(indicating situation)	при отворени прозорци
против	against (literal and figurative)	ние сме против него
		нямам нищо против него
	versus	София против Сливен

Preposition	Meaning	Example
с, със	with (accompaniment)	с мен
	with (instrument)	с нож
	by (instrument, means)	с влака
		продължено с
	(replaced) by	сменен с друг
	(be late) by	закъсней днес с пет минути
	on (purpose)	с цел
	on (doing so-and-so)	с пристигането
	(proud) of	горд с
след	after, behind (space)	след мен
	after (time)	ден след ден
след като	after (plus verb)	след като заминахме
според	after, according to	според него
срещу	across from opposite	срещу нас живее
	against	всички бяха срещу него
	on the eve of	срещу Коледа
сред	in the midst of, among	сред народа
у	at (place of), to	живее у Иван
	in (the possession of)	книгата е у тях
	among (certain peoples)	у старите римляни
чрез	by (means of)	чрез него узнах всичко

Usage with verbs other than those listed should also be noted (compare Note 14.2).

Two contrastive or complementary prepositions may be used with the same noun:

съ̇с или бе̇з мен
на̇д или по̇д масата
въ̇в и о̇коло София

Note 28.1.2 Compound Prepositions

Many prepositions are used with a following noun (or preposition) as a unit before other nouns, pronouns, etc. For example, /v/ 'in' plus /myásto/ 'place' may be used before other nouns: /vmyásto čáy/ 'instead of tea'. We may contrast /valetstfie ńa tova/ 'in consequence of that', where the noun /slétstfie/ 'consequence' is followed by /na/. Some common 'compound prepositions' are:

Compound Preposition	Meaning	Compound Preposition	Meaning
вме̇сто	in place of, instead of	измежду	among
		из под	from under
всред	in the midst of	отно̇сно	concerning
въ̇преки	in spite of	покра̇й	beside, along
до само̇то	right beside	помежду	among
до сред	up to the middle of	поради	on account of, for the sake of
зарад заради	because of, for the sake of	според	after, according to
изв̇ън	without, outside of, beside (oneself)	срещу	in face of, against
изотза̇д	from behind		

Two prepositions often form a compound, though written separately:

за под		за под наем	for rent
от към	from ... (hither)	от към юг	from the south (to here)

Grammatical Drill

GD 28.2 New Verbs

Imperfective Only

крача

Борис крачи бързо към кантората си.

Ние крачехме бавно към театъра.

марширувам

Войниците маршируват често из улиците на града.

Вчера на парада всички части от военното училище марширувaха много добре.

наблюдавам

Ние обичаме да наблюдаваме, когато войниците маршируват.

Иванка наблюдаваше парада от прозореца.

отсъствувам

Иван отсъствува днес по болест.

Мария отсъствуваше вчера.

Тя отсъствува два пъти миналата седмица.

поддържам

Бащата го още поддържа в университета.

Чужденецът поддържа, че е от Америка.

Вчера той поддържаше, че е от България.

Много членове в събранието поддържат Иванов.

Иванов е поддържан само от няколко члена в събранието.

Perfective-Imperfective Verbs:

ахна - ахкам

Когато видя новата кола, тя ахна от очудване.

въобразя си - въобразявам си

Иван си въобразява, ако мисли, че ще получи парите на Петър.

Тя си въобразяваше, че ще може да замине веднага.

Когато чу, че ще заминава с него, тя си въобрази всичко най-хубаво.

запуша - запушвам

Ние запушихме счупения прозорец с книги, за да не влиза студ.

Иван е запушил всички счупени прозорци.

Прозорецът е запушен с книга.

изобразя - изобразявам

Картината изобразява снежна буря в планината.

Мария направи опит да изобрази на картината една стара жена.

Тя изобразила на картината студена зимна нощ.

Потокът на картината е изобразен много добре.

отправя се - отправям се

Вижте, Петър се отправя към нея!

Аз знаех, че той ще се отправи на там.

Не след дълго, ние оставихме шосето и се отправихме към планината.

отрупам - отрупвам

Баща ни ни отрупа с подаръци.

Те ни отрупаха с подаръци.

Когато я видял, той я отрупал с подаръци.

Децата бяха отрупани с подаръци.

предизвикам - предизвиквам

Иванов често предизвиква приятелите си с лоши думи.

Той иска да предизвика и Петър, но не може.

Иван иска да предизвика Борис.

Борис беше предизвикан от Иван.

привлека - привличам

Хубавите жени го привличат.

Борис привлече много нови членове в клуба.

Привлекли го в една къща и му взели парите.

Иван беше привлечен като член, защото му бяха обещали добро място.

произнеса - произнасям

Георги не произнася добре всички думи.

Тя произнесе добре всяка дума.

Тя произнесла и мъчните думи добре.

Думата беше лошо произнесена.

спусна се - спускам се

Ние се спускаме обикновено по западната страна на планината.

Мъжът се спусна към жената, но тя се качи в колата и замина.

Защо не сте спуснали завесите на прозорците?

Завесата още не е спусната.

Listening In

Борис и Иванка

Борис: Добър ден, Иванке. Какво правиш? Това е моята братовчедка госпожица Михайлова.

Иванка: Радвам се да се запозная с Вас, г-ца Михайлова. Борис ни казваше, че ще дойдете на гости.

Г-цата: И аз се радвам. Борис ми е говорил за Вас.

Иванка: Вярно ли е, че баща Ви е офицер?

Г-цата: Да, моят баща е полковник от *авиацията и живеем в Пловдив.

Борис: Брат Й, братовчед ми, издържа сега конкурса за Военното училище.

*aviation

Иванка: Колко братя и сестри имате?

Г-цата: Аз имам трима братя и сега всички са във войската. Най-големият е поручик-авиатор; вторият сега отбива войниклъка си като трудовак и най-малкият влиза във Военното училище.

Иванка: Военното училище марширува толкова хубаво! Удоволствие е да ги гледа човек като минават на парад. Вие какво искате да следвате?

Борис: Сигурен съм, че ако тя можеше да влезе във войската, щеше да го направи. Когато братята й бяха малки, тя покрай тях все с топове и картечници играеше. Имаше цяла флота, аероплани и какво ли не!

Г-цата: Мисля да взема през лятото противовъздушна отбрана, а през септември ще влеза в университета и следвам история.

Иванка: Радвам се, че ще бъдете тук за по-дълго. Борисе, доведи г-ца Михайлова някоя вечер у нас!

Г-цата: С най-голямо удоволствие. Благодаря!

Иван и Петър отиват в София

/Продължение 14/

"Асене, няма ли да струва много това такси?" попита Петър, когато всички крачеха бързо към пиацата за таксита на улица Витошка.

"Не се безпокой, Петре!" го успокои Асен. " С такси ще пристигнем на време, за да можем да вземем билетите и няма да сме изморени."

Скоро момчетата видяха четири таксита наредени едно след друго до тротоара и не далеч от ъгъла на улицата. Три от тях бяха доста стари и обикновени за очите им коли. Едната обаче, с много хубав външен изглед и доста по-голяма от другите, привлече веднага вниманието им. Те се отправиха към нея.

"Можете ли да ни заведете до Народния театър?" попита Владо шофьора.

"Разбира се!" отговори последният, отваряйки вратата на таксито.

Асен, Иван и Петър седнаха отзад, докато Владо седна отпред при шофьора. Колата направи впечатление дори на Владо и Асен, които или по-право родителите им, имаха кола. Колата наистина беше много модерна и луксозна. Момчетата отрупаха шофьора с въпроси относно колата и нейните качества и последният отговаряше на драго сърце, горд от възбудата, която колата му предизвика у момчетата.

Колата беше американска, марка Шевролет и шофьорът я беше купил на старо от един американец. Действително, такава хубава американска кола беше редкост за улиците на София.

"В подобни коли тук се возят само министрите, хората от легациите и някои много богати хора," обясняваше Владо, обърнал се към момчетата. Възбудата на Иван и Петър нямаше край. Петър си въобразяваше вече с отворени очи, какво има да разправя на другарите си на село.

Но ето, че колата спря и щофьорът каза: "Народния театър!"

"Колко струва всичко?" попита Владо.

"Осевнадесет лева", отговори шофьорът след като погледна таксиметъра.

"Ето Ви една банкнота от двадесет лева и остатъкът е за Вас", му каза Владо, подавайки му банкнотата и явно доволен от учтивостта и търпението на шофьора да им обяснява всичко.

Слезли от колата, момчетата се намериха пред главния вход на Народния театър. Театърът се намираше на един доста голям площад. Силни електрически лампи на много високи стълбове хвърляха изобилна светлина върху театъра, както и върху цялия площад. Иван и Петър бяха пренесени към друг вид изненада. Тъмнината беше доста напреднала и многото светлини с тяхните отражения върху гладкия паваж даваха друг вид на града. Пред театъра имаше голяма навалица и въобще движението на площада беше доста голямо и оживено.

Владо каза: "Вие ме чакайте тук! Аз ще отида да взема билетите от касата и ще дойда веднага."

Момчетата го видяха да се отправя към широките, бяли стълби на главния вход от двете страни на който се издигаха огромни, бяли колони, които бяха в рязък контраст с иначе червената структура на театъра.

Не след дълго Владо беше пак при тях с билетите в ръка.

"Не можете да си представите каква тълпа пред касата за билети! Добре, че поръчах билетите от рано!" каза Владо.

"Хайде сега бавно да влизаме", предложи Асен, "че Иван и Петър да имат възможност да разгледат театъра от вътре!"

Всички се упътиха към входа, държейки се един до други и бавно пробивайки си път през навалицата.

"Владо, какво ще гледаме?" попита Иван. "От толкова много изненади не ми остана време дори да се заинтересувам за това!"

"Си жете роа!" отговори усмихнато Владо.

Момчетата се спогледаха. "Никога не съм чувал такова име!" каза Иван.

"И аз не съм чувал такова име!" подтвърди Асен.

"Момчета, ако бях ваш учител по френски, щяхте хубаво да ме помните! Това е най-простата фраза на френски! Как може да не я знаете?" им отвърна Владо.

"О-о!" обади се Асен, произнасяйки бавно фразата. "Сега си спомням. Но ти трябва да си поправиш френското произношение, драги мой! Ако те чуе някой французин, ще си запуши ушите." После, обръщайки се към Иван и Петър, Асен каза: "Това е една френска комедия "Ако бях цар".

"Да, спомням си", отговори Иван малко засрамено.

Петър се обърна тогава към Владо и каза: "Владо, защо не говориш на български, че цял свят да те разбере?"

Момчетата избухнаха в смях и влезоха във фоайето на театъра. На Иван и Петър направи веднага впечатление, че стъпиха на дебел, мек килим. Разкошната обстановка и блестящите полюлеи над главите привлекоха вниманието им. Владо ги поведе бавно през все още голямата навалица, към стълбите, които водеха към балкона. Последните бяха покрити с широка червена пътека, а по перилата имаше бронзови статуи от гръцката митология.

Голямо впечатление направи на Иван и Петър фактът, че всички посетители бяха много добре облечени. Те виждаха за първи път в живота си такава обстановка и такова общество и всичко това ги изпълваше с известно страхопочитание към театъра.

В тяхното читалище на село те бяха гледали много пиеси, но това тук, този театър, тази публика ... - не, не можеше и дума да става за сравнение!

Човекът в униформа на вратата на балкона, който им откъсна билетите, им даде по една малка книжка.

"Това е програмата за сегашното представление", им каза Владо.

Влизайки в залата Иван и Петър ахнаха от очудване. Такава голяма и висока зала те до сега не бяха виждали в живота си. Завесата на сцената, на която беше изобразена някаква картина от митологията, беше още спусната.

"Това е желязна завеса", започна да им обяснява Асен. "Тя служи за предпазване театъра от пожар. Тя отделя залата плътно от сцената."

Гласовете на посетителите се носеха из залата като шепота на пчелите в един огромен кошер. Отделни тонове и мелодий, идващи от оркестра, се смесваха с този постоянен шум.

"Ами защо има и оркестър? Не е ли комедия това, което ще гледаме?" попита Иван.

Това е комична опера и музиката Й е много приятна", му отговори Асен.

Нашите приятели удобно седнали наблюдаваха как желязната завеса се бавно вдигна. Зад нея се показа тежка, кадифяна завеса в кърваво-червен цвят.

/Продължение/

Нови думи

ахна (P) ахкам (I)	gasp
банкнота банкноти	(bank)note
богат, богата	rich
бронзов бронзова	pertaining to bronze
внимание	attention
возя се (I)	ride, drive
възбуда	excitement
въобразя си (P) въобразявам си (I)	imagine
гръцки, гръцка	Greek
дебел, дебела	thick
драг, драга	dear
запуша (P) запушвам (I)	stop, close; light a cigar
засрамя (P) засрамвам (I)	make ashamed
избухна (P) избухвам (I)	blow, burst
изглед, изгледи	appearance
изненада, изненади	surprise
изобилен, изобилна	abundant
изобразя (P) изобразявам (I)	depict, portray
кадифян, кадифяна	velvet
каса, каси	cash desk, safe
качество, качества	quality
килим, килими	rug
комедия, комедии	comedy
контраст, контрасти	contrast
кошер, кошери	(bee) hive
крача (I)	stride, pace
кървав, кървава	bloody, blood-red
лампа, лампи	lamp
мек, мека	soft
комичен, комична	comic

мелодия, мелодий	melody
министър министри	(cabinet) minister
митология	mythology
напредна (P) напредвам (I)	advance
обстановка	furnishings, set up
общество, общества	society
оживен, оживена	lively, busy
оркестър, оркестри	orchestra
остатък, остатъци	remainder, rest
откъсна (P) откъсвам (I)	tear off
отправя се (P) отправям се (I)	go in the direction of
отражение отражения	reflection
отрупам (P) отрупвам (I)	pile high, heap
очудя се (P) очудвам се (I)	wonder, marvel
паваж	pavement
перило, перила	handrail
пиаца	taxi stand
подобен, подобна	similar, like
пожар. пожари	fire, conflagration
покрия (P) покривам (I)	cover
полюлей полюлеи	chandelier
поправя (P) поправям (I)	correct
посетител, посетители	visitor
потвърдя (P) потвърждавам (I)	confirm
предизвикам (P) предизвиквам (I)	cause

предпазя (P) предпазвам (I)	protect
привлека (P) привличам (I)	attract
произнеса (P) произнасям (I)	pronounce
произношение	pronunciation
прост, проста	simple
пчела, пчели	bee
пътека, пътеки	path, stair-carpet
редкост (f,) редкости	rarity
резък, резка	sharp
сегашен, сегашна	present
светлина, светлини	light
смях, смехове	laughter
споглёдам се (P) споглеждам се (I)	exchange glances
спусна се (P) спускам се (I)	let down, pull down
сравнение сравнения	comparison
статуя, статуи	statue
страхопочитание	veneration
структура	structure
стълба стълби	ladder, stairs
стъпя (P) стъпвам (I)	step, set foot on
сърце, сърца	heart
тон, тонове	tone
тълпа, тълпи	crowd, throng
тъмнина	darkness
търпение	patience
удобно	comfortably
учтивост (f.) учтивости	politeness
факт, факти	fact
фоайе, фоайета	foyer
фраза, фрази	phrase
французин французи	Frenchman
френски, френска	French
читалище читалища	library
човек. човеци	man, person
шепот	whisper
явно	openly

Въпроси

1. На къде крачеха момчетата?
2. Защо трябваше да пътуват те с такси до театъра?
3. Какво видяха момчетата на пиацата?
4. Къде и как бяха наредени такситата?
5. Какви бяха такситата?

6. Какво попитаха те шофьора?
7. Как седнаха момчетата в таксито?
8. Защо тази кола направи впечатление дори на Владо и Асен?
9. Защо шофьорът отговаряше на драго сърце на въпросите на момчетата?
10. Какви хора се возят в подобни коли в София?
11. Какво си въобразяваше Петър по време на пътуването?
12. Защо Владо плати малко повече на шофьора?
13. Къде слезоха нашите приятели от таксито?
14. Как беше осветен площада пред театъра?
15. Имаше ли много хора пред театъра?
16. Защо Владо остави момчетата сами пред театъра?
17. Опишете главният вход на театъра!
18. Защо Асен предложи да влезат по-рано в театъра?
19. Какво щяха да гледат те в театъра?
20. Защо Иван, Петър и Асен не разбраха какво каза Владо?
21. Какво направи голямо впечатление на момчетата, когато влезоха в театъра?
22. Какви бяха стълбите, водещи към балкона?
23. Как бяха облечени всички посетители в театъра?
24. Защо момчетата бяха изпълнени със страхопочитание към театъра?
25. Какво им даде мъжът, който им откъсна билетите?
26. Защо Иван и Петър ахнаха от очудване, когато влезоха в залата?
27. Какво им обясни Асен относно желязната завеса на сцената?
28. Какво се показа на сцената, след като желязната завеса беше вдигната?

Unit 29

Bulgarian History (4 to 15 Century)	**Българска История** (4 до 15 век)
tribe	племе, племена
tatar tribe	татарско племе
Volga river	река Волга
the Ural mountains	планините на Урал
During the fourth century the tatar tribe of Bolgars lived between the Volga river and the Ural mountains.	През четвъртия век татарското племе българи живеело между река Волга и планините на Урал.
pressure	натиск
invade	нахлуя - нахлувам (P-I)
leadership	водачество
Later, under the pressure of the Avars invading from Asia, part of the tribe under the leadership of Asparuch crossed the Danube.	По-късно, под натиска на нахлуващите от Азия авари, част от племето, под водачеството на Аспарух, минава Дунав.
conquer	покоря - покорявам (P-I)
Slavic	славянски, славянска
Byzantine	византийски, византийска
empire	империя, империи
beginning	начало
the Danube Bulgarian state	Дунавобългарската държава

They conquered the Slavic tribes living in the northern parts of the Byzantine Empire and in 679 laid the foundation ('beginning') of the Danube Bulgarian State.	Те покоряват славянските племена, живеещи в северните части на Византийската империя, и в шестстотин седемдесет и девета година слагат началото на Дунавобългарската държава.
not numerous	малоброен, малобройна
Slav	славянин, славяни
unite	слея се - сливам се (P-I)
take over, accept, adopt	възприема - възприемам (P-I)
morals	нрави
Much less numerous than the conquered Slavs, they gradually mingled with them and took over their language and morals, keeping only [their own] name and manner of government.	Много по-малобройни от покорените славяни, те постепенно се сливат с тях като възприемат езика и нравите им, а запазват само името и начина на управление.
wage war	водя война (I)
Asiatic	азиатски, азиатска
constantly	постоянно
attack	нападам - нападна (I-P)
The new state waged wars on the North with Asiatic tribes moving from East to West, and on the South constantly attacked the Byzantine Empire.	Новата държава води войни на север с минаващите от изток на запад азиатски племена, а на юг - постоянно напада Византийската империя.

Khan Krum	хан Крум
horde	орда, орди
In the time of Khan Krum, 802-814, the Bulgarian hordes even reached the gates of Constantinople.	През времето на хан Крум, осемстотин и втора до осемстотин и четиринадесета година, българските орди стигат даже до вратите на Константинопол.
Bulgaria developed quickly.	България бързо се развива.
enclose, include	включа - включвам (P-I)
Tsar Boris, 857-888, enclosed within its boundaries Ohrid, Deber and the valleys of the Morava and Struma (rivers).	Цар Борис, осемстотин петдесет и седма до осемстотин осемдесет и осма година, включва в границите Охрид, Дебър и долините на Морава и Струма.
influence, incite	подтикна - подтиквам (P-I)
political	политически, политическа
interest	интерес, интереси
accept	приема - приемам (P-I)
Christianity	християнство
convert	покръстя - покръствам (P-I)
citizen, subject	поданик, поданици
n 870, influenced by political interests ('moved by political motives'), he accepted Christianity and converted his	В осемстотин и седемдесета година, подтикнат от политически интереси, той приема християнството и

subjects.	покръства поданиците си.
immediately	веднага
Immediately after that Tsar Boris adopted the alphabet of Cyril and Methodius for the Bulgarian script.	Веднага след това Цар Борис възприема азбуката на Кирил и Методи за българско писмо.
great	велик, велика
glory	слава
During the time of Tsar Simeon the great, 893 to 927, the Bulgarian state was at the height of its glory.	През времето на Цар Симеон Велики, осемстотин деветдесет и трета до деветстотин двадесет и седма година, българската държава е на върха на своята слава.
Adriatic Sea	Адриатическо море
Serb	сърбин, сърби
Greek	грък, гърци
Its boundaries reached to the Adriatic Sea and Tsar Simeon had Serbs and Greeks within his domain ('under his control').	Границите И стигат до Адриатическо море и под своя власт Цар Симеон има сърби и гърци.
cultural	културен, културна
relationship	отношение, отношения
progress	прогрес
Bulgaria made great advances in regard to culture, also.	В културно отношение България също прави голям прогрес.

unfortunately	за нещастие
exhaust	изтоща - изтощавам (P-I)
Unfortunately, the numerous wars were exhausting the country.	За нещастие многото войни изтощават държавата.
internal	вътрешен, вътрешна
dissension	неуредица, неуредици
death (f.)	смърт
fall apart	разпадам - разпадна (I-P)
Internal dissensions appeared and after the death of Tsar Simeon the Great Bulgaria rapidly disintegrated.	Явяват се вътрешни неуредици и след смърта на Цар Симеон Велики, България бързо се разпада.
conquer	завладея - завладявам (P-I)
Many of the conquered lands gained their freedom, others were reconquered by Byzantium, which was constantly attacking.	Много от покорените земи се освобождават, други са завладяни отново от Византия, която постоянно напада.
In 1018, during the time of Tsar Samuel, all Bulgaria fell under Byzantine oppression.	В хиляда и осемнадесета година, през времето на Цар Самуил, цяла България пада под византийско робство.
That put an end to the first Bulgarian kingdom, which had lasted from 679 to 1018.	Това слага край на първото българско царство, от 679 до 1018 година.
last	трая (I)

The Byzantine slavery lasted one hundred years.	Византийското робство трае сто години.
proclaim	провъзглася-провъзгласявам (P-I)
independence (f.)	независимост
capital	столица, столици
fight, struggle	борба, борби
In 1185, the brothers Ivan and Peter declared the independence of northern Bulgaria with the capital Tarnovo.	В хиляда сто осемдесет и пета година братята Иван и Петър провъзгласяват независимостта на северна България със столица Търново.
The Bulgarians began the struggle anew.	На ново българите почват борбата.
They quickly incorporated Skopie, Nish, Belgrade into their country.	Те бързо включват в държавата си Скопие, Ниш и Белград.
Tsar Ivan Asen, 1218 to 1241, conquered Albania, Macedonia and Thrace.	Цар Иван Асен, 1218 - 1241 година, покорява Албания, Македония и Тракия.
flourish	процъфтя-процъфтявам (P-I)
Internally the country flourished.	Вътрешно страната процъфтява.
trade	търговия
Art and trade developed a great deal.	Изкуството и търговията се развиват много.

Tsar Ivan Asen was one of the greatest Bulgarian tsars.	Цар Иван Асен е един от най-големите български царе.
descendant, heir	наследник, наследници
rule	управлявам
force, power	сила, сили
understanding	разбирателство
Like him, his descendants up to 1280 ruled the country with strength and understanding.	Както той, така и наследниците му до 1280 година управляват страната със сила и разбирателство.
task	задача, задачи
widespread	обширен, обширна
The task was difficult, as the boundaries of Bulgaria were widespread.	Задачата е мъчна тъй като границите на България са обширни.
ruler	владетел, владетели
united	единен, единна
After 1270 its rulers didn't succeed in keeping it intact ('one and whole').	Владетелите й след 1270 година не успяват да я задържат единна и цяла.
separate	отделен, отделна
feudal	феодален, феодална
prey	плячка
strengthen itself	засиля се-засилвам се (P-I)
The country was divided into	Държавата се разделя на отделни

separate feudal kingdoms which became easy prey for the moving tribes and at time strengthened Serbia.	феодални царства, които стават лесна плячка на минаващите азиатски племена и на засилилата се по това време Сърбия.
Serbian	сръбски, сръбска
defeat	победя - побеждавам (P-I)
became part	влиза в пределите
In 1330 Tsar Ivan Shishman was defeated by the Serbs and Bulgaria became part of Serbia for some years, though it kept its own rulers.	В 1330 година Цар Иван Шишман е победен от сърбите и България влиза в пределите на сръбската държава за няколко години, но запазва своите владетели.
separate oneself, come off	отделя се-отделям се (P-I)
After the death of the Serbian ruler, Stephan Dushan, the Bulgarians became separated from Serbia.	След смъртта на сръбския владетел Стефан Душан, българите се отделят.
victory	победа, победи
At that time the Turks poured out of Asia and had quick victories in Eastern Europe.	По това време турците нахлуват от Азия и правят бързи победи в източна Европа.
resist, oppose	противопоставя се (P) противопоставям се (I)
The Bulgarian kingdoms resisted	Българските царства се

the Turkish hordes, but not for long.	противопоставят на турските орди, но не за дълго.
One by one they were conquered and in 1396 the last of them, around Vidin, fell.	Едно по едно те са покорени и в 1396 година последното от тях, около Видин, пада.
That put an end to the second Bulgarian kingdom and to Bulgarian independence for five centuries.	Това слага край на Второто Българско царство и край на българската независимост за пет века.

Note 29.1 Clause Connectives and Clause Introducers

Bulgarian has a number of simple conjunctions and an even larger number of compounds. Some common simple conjunctions are:

и	and	и______и_______	both____and_____
а	and (with change of subject)		
но	but		
ами	but		
ала	but		
обаче	but		
или	or	или_____или_____	either_____or_____

Some conjunctions introducing subordinate clauses are:

		Some Combinations:	
да	that, to	преди да	before

че	that, because, so that
ако	if
като	as

Some Combinations:

без	да	without
за	да	in order to
как	да	how to
че	да	so that
тъй	че	so that
докато		until
след като		after
тъй като		as, since

щом	as soon as

The clause in /da/ after /predi/, /bez/ or /za/ may be considered the object of these prepositions. Similarly a clause introduced by /kato/ may be the object of the preposition /do/ or /sled/.

The enclitic question particle /li/ may be mentioned here as it may be combined with /da/: /dali/ or /da - li/ 'whether'.

Question words may be either adverbial, adjectival or pronominal:

Adverb	Adjective	Pronoun
кога	какъв	кой
къде	кой	
etc.	etc.	

These come at the beginning of clauses and so are 'clause introducers', but they are integral parts of the clause, not mere connectives. This is clearly shown by the fact that they may be the object of prepositions within their clauses: на къде, за какво, с когото, etc.

With the suffix /-to/ (see Note 9.1.3) the question word becomes a connective, introducing a subordinate clause:

когато   какъвто   който

This suffix may be equated with the neuter article, as if to say 'at the time when', 'the kind which', 'the one who'. It occurs also in /kato/ 'as' and the combination /téy kato/ 'as, since'.

Some of the above, as /i/, /ili/, /kato/, may be used between words or phrases as well as clauses, but most are clause introducers only. Many adverbs and adverbial phrases also occur initially in clauses, such as /zatová/ 'therefore'. These are to be considered as no different from other adverbial expressions, which might occur in the same place, as, for example, /po tova vreme/.

Grammatical Drill

GD 29 New Verbs

Imperfective only:

трая

Представлението ще трае 2 часа.	Пиесата трая само един час.

управлявам

Държавата се управлява от кабинета.	До скоро тя се управляваше от царя.

Perfective-Imperfective Verbs:

включа - включвам

Общата цена включва и цената на месото.	Иван каза, че ще ме включи като член на банката си.
	Ще те включим в нашата среда.

възприема - възприемам

Мария възприема по-лесно от Борис.

Чужденецът иска да възприеме християнството.

Тя възприе християнството.

засиля - засилвам

България засилва войските си на границата.

Тя ще засили и флотата си.

Тя засили цялата си войска.

Иван се засили и прескочи оградата.

затичам се - затичвам се

Ако ме види, той ще се затича към мен.

Децата се затичаха към майка си.

Те се затичали, но видяли, че жената не е майка им.

извикам - извиквам

Ще ни извикват по ред на имената.

И вас ще извикат скоро.

Петър го извикаха преди десет минути.

Извикали го, но той не се обадил.

изгасна - изгасвам

Светлината в театъра изгасна точно в осем часа.

Свеща ще изгасне след малко.

Светлината изгасна преди малко.

Свеща е изгаснала.

изгладнея - изгладнявам

Децата изгладняват често.

Ако не ядат повече, те скоро ще изгладнеят.

Всички изгладняхме бързо.

Само Мария е изгладняла.

испитам - испитвам

Борис го изпитват сега по български.

Иван ще го изпитат утре.

Мен ме изпитаха вече.

Него съм го изпитвал два пъти.

Нея съм я изпитал само един път.

Всички са изпитани вече.

Мостът е изпитан дали е добре построен.

изтоща - изтощавам

Оставяйки ги да ходят много, тя изтощава децата.

Тя ще ги изтощи и днес.

Чух, че той изтощил много жена си.

Жена му е много изтощена от работа.

наближа - наближавам

Ние наближаваме София и след десет минути ще сме там.

Когато наближим града, кажете ми!

Те наближиха града и спряха.

нападам - нападна

Войските нападат града често.

Ако нападнат града ще го превземат.

Мъжът нападна жената на улицата.

Чужденецът я беше нападнал с нож.

Жената беше нападната от един мъж.

нахлуя - нахлувам

Войските нахлуват бързо в града.

След големия дъжд водата нахлу в къщата.

След като водата нахлула, всички излезли от къщата.

оживея - оживявам

Ако падне от там, той не може да оживее.

Мъжът оживя, след като го бяха извадили от реката.

освободя - освобождавам

Правителството днес освобождава много хора.

То ще освободи и баща ми.

То освободи вече хиляда души.

То е освободило брат ми.

Брат ми е освободен.

отделя - отделям

Сега аз отделям хубавите книги от лошите.

Борис иска да отдели своите неща от нашите.

Най-после той ги отдели.

Тя още не е отделила своите неща.

Нейните неща не са отделени от нашите.

отпратя - отпращам

Баща им ги отпраща с радост от къщи.

Като отпратя децата ще дойда.

Тя отпрати бързо децата и отиде на пазар.

подтикна - подтиквам

Лоши другари го подтикват да върши лоши неща.

Тя ще го подтикне да замине с нея.

Нещо ме подтикна да взема парите.

Аз съм сигурен, че някой го е подтикнал да направи това.

Борис беше подтикнат от Петър да направи това.

покоря - покорявам

Войските ни покоряват тази страна за втори път.

Ние локорихме страната за втори път.

Страната е напълно покорена.

покръстя - покръствам

Българите са покръстени преди много години.

потъна - потъвам

Части от град Мексико потъват бавно в земята.

Ако отидете там, ще потънете.

Мъжът потъна без да могат да му помогнат.

Аз бях потънал в водата до раменете.

приема - приемам

Детето му приема подаръци от всеки.

То ще приеме подарък и от Вас.

Вчера то прие един подарък от мен.

Подаръкът му не беше приет.

Жана приела само хубавите неща, а лошите върнала.

провъзглася - - провъзгласявам

Утре ще го провъзгласят за цар на цялата страна.

Него го провъзгласяват за втори път министър-председател.

Не дълго след това Борис бе провъзгласен за Цар на българите.

противопоставя се - противопоставям се

Някои народни представители често му се противопоставят в събранието.

Ако му се противопоставите, няма да ви бъде платено.

Иван му се противопостави и загуби работата си.

процъвтея - процъвтявам

Страната процъвтява за втори път в последните петдесет години.

Ако те дойдат на власт, страната ще процъвти.

След като те дойдоха на власт, страната бързо процъвтя.

разлея - разливам

Децата често разливат млякото на масата.

Ако не внимавате, ще разлеете кафето си.

Тя разля виното на масата.

Иван е разлял виното.

"Не е вярно! Аз намерих виното разляно!" каза Иван.

размахам - размахвам

Аз още виждам как потъващите мъже размахват ръце.

Ако размахате ръце, ще ви видят.

Тя размаха шапката си и я видяха.

Тогава всички размахали шапките си и ги видяли.

разотида се - разотивам се

Скоро децата ще се разотидат и ще имаме тишина.

Скоро след като им казахме, децата се разотидоха.

Когато отидохме там, гостите се бяха разотишли.

разпадам се - разпадна се

Ние виждахме, как държавата му се разпада на части.

Ако царят не направи по-голями усилия, държавата му ще се разпадне.

Държавата се разпадна в няколко седмици.

слея се - сливам се

Нашата река се слива под селото ни с една друга река.

Двете реки се сливат при нашето село.

Водите на двете реки ще се слеят след малко.

Водите им се сляха в една голяма река.

Аз чух, че нашата банка се сляла с една по-голяма банка.

тропам - тропна

Някой тропа на вратата.

Детето тропна с крак и каза, че не иска да отиде.

Като излезете, гледайте да не тропнете вратата, че децата спят.

Аз тропнах няколко пъти на вратата, но никой не се обади.

Мария казва, че никой не е тропал.

Иван и Петър отиват в София

/Продължение 15/

Точно в осем и половина големите светлини в залата бавно изгаснаха и с настъпилата полутъмнина в залата настъпи и гробно мълчание. Чу се слабия шум от палката на диригента, който потропа по пулта. Разляха се първите звуци на увертюрата. Изящната, мелодична музика направи дълбоко впечатление на момчетата. Части от тази музика те бяха чували вече.

Унесени така в музиката момчетата забравиха да прегледат съдържанието на книжката, която всеки стискаше в ръцете си. Въпреки това, когато завесата се вдигна и първото действие започна, те различиха лесно типичното облекло на индийския махараджа и това на неговите поданици. Завоевателите португалци правеха усилия да завладеят малкото индуско кралство Гоа. Цялото действие беше примесено с един лек, здрав хумор, който беше завладял изцяло душите на нашите зрители.

През почивката Владо покани всички в бюфета да си поприказват и да хапнат сладки работи.

Представлението завърши при големи ръкопляскания. Възбудата на Иван и Петър нямаше край. Те само съжаляваха, че всичко това не може да продължава още много часове.

Все още под впечатление на виденото момчетата излезоха на площада пред театъра. Беше чудесна майска нощ с пълнолуние.

"Хей, Асене, гледай! Това не е ли колата на татко?" извика Владо, показвайки към една от колите на площада.

И четиримата се затичаха към колата. Вътре бяха г-н Попов и бай Георги. Момчетата ги поздравиха радостно и влезоха вътре.

"Доволни ли сте, че дойдохме да ви вземем?" попита господин Попов. "Ние знаехме, че сте изморени."

"Много сме доволни, но не сме изморени!" отговориха младите в един глас, като най-възбуден от всички беше най-малкият от тях, Петър.

"Петре, аз мислех, че ти си най-изморен от всички!" му каза бай Георги.

"Татко, ако знаеш само какво видяхме ...!" започна да разправя Петър. Намесиха се и другите и всеки почна да изказва впечатленията и задоволството си от преживяното.

Г-н Попов и бай Георги бяха щастливи, че децата им прекараха една хубава вечер. Бай Георги бе особено доволен, защото той знаеше, че Иван и Петър се връщат на другия ден на село, където удоволствията са редки и не от това естество.

"Татко, защо не тръгваш?" попита Асен баща си.

"Чакам да се наприказвате!" отговори засмяно баща му.

На площада почти нямаше вече хора. Всички се бяха разотишли. Колата тръгна бавно, но в посока обратна на тази към къщи.

"Това не е нашият път, татко!" обадиха се Владо и Асен.

"Зная! Но ноща е много хубава и аз искам да покажа на бай Георги Царя и Александър Невски при хубава лунна нощ."

Минавайки бавно по Цар Освободител Иван и Петър се очудиха, че цялата навалица, която те бяха видяли през деня, беше изчезнала.

Само отделни минувачи се забелязваха тук, там. Големите витрини-прозорци на кафене България бяха все още осветени; вътре имаше неколцина посетители.

Бай Георги от своя страна, който беше идвал много пъти в София, не беше идвал из този край и затова г-н Попов му обясняваше всичко, докато момчетата само слушаха отзад, гледайки непрекъснато наоколо.

Г-н Попов ги разведе до Орловия мост и до езерото, след което те се върнаха по същия път, като при Народното събрание се отбиха и отидоха към Александър Невски. Те обиколиха черквата бавно един път с колата. Г-н Попов спря колата от към тъмната страна на черквата така, че луната хвърляше светлината си върху златните кубета на последната. Тази светлина образуваше нещо като ореол около величествения, тъмен силует на храма изправен срещу ясното звездно небе. Всички гледаха без да кажат дума.

Бай Георги се обади пръв: "Борисе, нямам думи да опиша какво изпитвам в този момент!" каза той.

Г-н Попов бе много доволен, че бе доставил истинско удоволствие на стария си приятел и на децата му. Той просто се радваше, гледайки ги как наблюдаваха всичко с интерес и удоволствие.

След като минаха покрай черквата Света София и двореца, те се упътиха за в къщи. Часът наближаваше 12, когато се прибраха. Всички бяха много изморени от оживено прекарания ден и не след дълго къщата потъна в тишината на дълбоко падналата нощ.

На другия ден всички станаха доста късно, особено момчетата, които спаха до десет часа. Веселите им гласове веднага оживиха къщата. Г-жа Попова беше приготвила хубава закуска за всички. При звънливото тракане на чаши и чиний, както и при приятен разговор, закуската продължи до късно. Особено децата ядоха изненадващо много. Свършили закуската Иван и Петър поблагодариха на г-жа Попова за чудесната закуска.

"Иване, Петре, сега помогнете на г-жа Попова да разчисти масата!" каза бай Георги на децата. Г-жа Попова обаче отпрати всички от кухнята, казвайки им да си поговорят още малко, че нямат много време и че дядо Васил ще дойде скоро да ги вземе.

Действително времето мина бързо. В 11 часа дядо Васил дойде. Възрастните пиха по едно кафе със сладки, а на децата беше поднесено мляко със сладки.

Когато към 11 и половина възрастните станаха, на децата не им се искаше да се разделят. Родителите видяха това и г-н и г-жа Попови помолиха бай Георги и дядо Васил да идват по-често. Те също обещаха, че една събота и неделя ще направят една разходка до селото на бай Георги. Последният се зарадва извънредно много като чу това и каза, че тогава и жена му Елена ще има възможност да си покаже гостоприемството и да им се порадва. На ултиматума на г-жа Попова друг път да не идва без Елена, бай Георги трябваше да обещае, че ще я вземе и нея.

И така нашите приятели, разделяйки се горещо, се качиха най-после в колата. Г-жа Попова им даде един доста голям пакет с готова храна в случай, че изгладнеят из пътя.

Когато колата тръгна, Попови от тротоара размахаха ръце за довиждане и извикаха: "На добър път!" и г-н Попов добави: " И скоро пак да ни дойдете на гости!”

Бай Георги и момчетата отвърнаха с ръкомахане.

Скоро колата усили хода си и не след дълго зави зад ъгъла и се загуби от погледа на изпращачите.

Край

Иван и Петър отиват в София

Нови думи

бюфет бюфети	buffet
величествен величествена	majestic
възрастен възрастна	adult
гробен гробна	pertaining to grave
действително	really
диригент диригенти	conductor
душа души	soul
естество	nature, kind
зазоевател завоеватели	conqueror
задоволство	satisfaction
закуска закуски	breakfast
затичам се (P) затичвам се (I)	start to run
захласна се (P) захласвам се (I)	be entranced
звезден звездна	starry
звук звуци/звукове	sound
звънлив звънлива	resonant
здрав здрава	healthy
зрител зрители	spectator
изгасна (P) изгасвам (I)	go out, become extinct
изгладнея (P) изгладнявам (I)	become hungry
изненадващо	surprisingly
изпитам (P) изпитвам (I)	experience, examine
изпращач изпращачи	sender

изящен изящна	exquisite, fine
индийски индийска	pertaining to Hindu
индуски индуска	Indian
кралство кралства	kingdom
кубе кубета	dome
луна луни	moon
лунен лунна	pertaining to moon
махараджа махараджи	maharajah
мелодичен мелодична	melodious
наближа (P) наближавам (I)	approach, come near
небе /небеса/	sky; heaven
неколцина	several, few people
непрекъснато	continuously
обратен обратна	opposite, reverse
оживея (P) оживявам (I)	revive, enliven
опиша (P) описвам (I)	describe
ореол	halo
осветя (P) осветлявам (I)	light up, illuminate
отпратя (P) отпращам (I)	send away
палка палки	baton, stick
полутъмнина	half darkness
португалец португалци	Portugese
потъна (P) потъвам (I)	sink
почивка почивки	rest, intermission
преживея (P) преживявам (I)	experience
примеся (P) примесвам (I)	mix
пълнолуние	full moon
разлея (P) разливам (I)	spill; spread
размахам (P) размахвам (I)	wave
разотида се (P) разотивам се (I)	disperse
разчистя (P) разчиствам (I)	clean up
ръкомахам (I)	wave hand

ръкоплескам (I)	applouse
силует силуети	silhouette
слушам (I) послушам (P)	listen, hear
стисна (P) стискам (I)	press, squese
съдържание съдържания	context
типичен типична	typical
тишина	silence
тракам (I) тракна (P)	clatter
тропам (I) тропна (P)	knock, rap
ултиматум ултиматуми	ultimatum
унеса се (P) унасям се (I)	be lost in reverie
усилие усилия	effort
ход ходове	pace, walk; speed
хумор	humor
ясен ясна	clear, serene

Въпроси

1. Кога изгаснаха големите светлини?
2. Как изгаснаха те?
3. Какво настъпи в залата, след като светлините изгаснаха?
4. Какво направи диригента в това време?
5. Какво направи дълбоко впечатление на момчетата?
6. Унесени в музиката, какво забравиха да прегледат момчетата?
7. Какво различиха те, когато завесата се вдигна?
8. Какво се опитваха да направят завоевателите португалци?
9. С какво беше примесепо цялото действие?

10. Къде отидоха момчетата през време на почивката?

11. След представлението за какво съжаляваха Иван и Петър?

12. Как излезоха те на площада пред театъра?

13. Какво беше времето навън?

14. Какво видяха те на площада пред театъра?

15. Защо г-н Попов и бай Георги бяха дошли да ги вземат с кола?

16. Какво разправиха момчетата на родителите си?

17. Защо бай Георги беше много доволен, че децата му бяха прекарали една хубава вечер?

18. На какво се очудиха Иван и Петър, когато всички минаха покрай кафене България?

19. Какво видяха бай Георги и децата му тази вечер?

20. Опишете какво се случи на другата сутрин до заминаване на гостите?

Verb Review

Compound Verb

съм

Аз съм бил там преди много години.

Ние бихме били сега там, ако бяхме тръгнали по-рано.

Тя ще бъде тук в пет часа.

Когато вие пристигнете, аз ще съм бил вече там.

Аз щях да бъда там, ако бях тръгнал тази сутрин.

взема - взимам

Някой е взимал неща от багажа ми.

Някой е взел нещо от багажа ми.

От тук е взимано няколко пъти.

Нещо е взето от багажа.

Иван беше взимал пари няколко пъти, докато го хванаха.

Когато я видях, тя беше взела книгата вече.

От стаята бяха взимани пари няколко пъти.

Всички пари на Петър бяха взети.

Детето би взимало и след това книги, ако знаеше, че няма да го видят.

Аз бих взел шапката, ако ми я дадете.

Парите биха били взети до сега, ако вратата беше отворена.

Аз ще взимам лекарството всеки ден.

Ние ще вземем Мария с нас.

Тя ще е взимала няколко пъти книги, докато вие Й дадете вашата книга.

Докато отидем там, те ще са взели вече парите.

Книгата ще бъде взимана няколко пъти.

Багажът ще бъде взет от гарата точно в четири часа.

Ако бях отишел, до сега щях да взема книгата.

Ако бяхме го дали по-рано, багажът щеше да бъде взет до сега.

върна - връщам

Аз съм връщал костюма си няколко пъти за гладене.

Тя още не е върнала парите на жена ми.

Книгата е връщана два пъти; защо не сте я взели?

Писмото е върнато, защото няма достатъчно марки.

До този момент аз бях връщал костюма два пъти за гладене.

Когато вие дойдохте, аз бях върнал вече парите.

Тогава писмата бяха връщани често, защото пощата още не беше в ред.

От толкова писма, само едно писмо беше върнато.

Ако не се срамуваше, той би връщал често гостите си.

Ние бихме му върнали парите веднага, ако му знаехме адреса.

Писмото би било върнато до сега, ако нямаше достатъчно марки.

От утре ще връщат всички писма за България.

Иванови ще върнат парите утре.

Когато отидете при него, аз ще съм му върнал вече парите.

Ако не платите сега, багажът Ви ще бъде върнат от София.

донеса - донасям

Аз съм ви донасял често хубаво месо.

Тя е донесла плодове на децата.

Багажът е донесен преди един час.

Когато тя влезе, той беше донесъл вече нещата.

Нещата бяха донесени преди тя да дойде.

Ние бихме донесли книгите, ако знаехме, че ще ни платите.

Книгите биха били донесени, ако не валеше силно.

Ние ще ги донесем довечера.

Те ще са ги донесли, когато отидем.

Книгите ще бъдат донесени, когато отидем.

Иван щеше да донесе багажа, но валеше силно.

Багажът ще да бъде донесен, ако не валеше силно.

започна - започвам

Тя е започвала няколко пъти работата и я е оставяла.

Това здание са започнали да го работят преди две години.

Зданието е започнато преди една година.

Бях започнал да работя, но оставих работата.

Хотелът беше започнат, когато те дойдоха в града.

Ако зная, че книгата е хубава, аз бих я започнал.

Тя ще започне работа от утре.

Когато дойдете, аз ще съм започнал да чета книгата.

Ако не бяхте закъснели, ние щяхме да започнем урока много по-рано.

затворя - затварям

Днес са затворили всички кина.

Всички кина са затворени днес.

Аз бях затворил прозореца; не зная кой го е отворил пак!

Прозорецът беше затворен, когато го видях.

Бихте ли затворили вратата, моля!

Утре ще затворят и този хотел.

Когато влезете в стаята, аз ще съм затворил вече прозореца.

Ресторантът ще бъде затворен цяла седмица.

Ако искахте, Вие щяхте да затворите прозореца.

Ако го бяхте видяли затворен, прозорецът щеше да бъде затворен и сега.

излеза - излизам

Мария е излезла отдавна и още не се е върнала.

Аз бях излезъл за малко и се върнах преди десет минути.

Ние бихме излезли на разходка, ако не валеше.

Артистът ще излиза два пъти на сцената.

Днес той ще излезе само един път.

Когато отидете там, тя ще е излезла вече.

Щяхме да излизаме, но се отказахме.

изпратя - изпращам

Ние сме му изпращали често пакети.

Иван му е изпратил вече пакета.

Пакетът е изпращан два пъти, но все е връщан.

Пакетът е изпратен вече по пощата.

Когато получихме писмото, ние му бяхме изпратили вече пакета.

Детето беше изпратено на училище заедно с другите деца.

Ако знаеше, че съм тук, тя би ми изпратила пакет.

Те ще изпратят децата на планината.

Когато дойдете, ние ще сме изпратили вече пакета.

Децата ще бъдат изпратени за лятото във Варна.

Щяхте ли да ги изпратите във Варна, ако имахте пари?

Ако ги бяха хванали, те щяха да бъдат изпратени на едно място, откъдето дълго време нямаше да излезат.

купя - купувам

Мария е пак купила нова шапка.

Шапката й е купена от мъжа й.

Кожато ме видяхте, аз бях купил вече колата.

Колата беше купена от мой приятел и аз я купих от него.

Аз бих й купил нови дрехи, но тя има толкова много!

Утре ще си купя нов костюм.

Когато ни дойдете на гости, ние ще сме купили вече колата.

Къщата ще бъде купена от един чужденец.

Ако знаех, че е добра, щях да я купя.

Къщата му за малко щеше да бъде купена от един американец.

намеря - намирам

Иван е намирал два пъти пари на улицата.

Мария е намерила един хубав магазин за дрехи.

Детето е намерено от един господин.

Когато ми тилифонирахте, аз бях намерил вече децата.

Колата ми беше намерена на една малка улица.

Ако знаех, че й трябват, аз бих й намерил пари.

Вие няма да намерите парите си.

Когато дойдете у дома, ще видите, че съм ги намерил вече.

Парите ще бъдат намерени на всяка цена.

Ако бях излезъл веднага, щях да ги намеря.

Те щяха да бъдат намерени, ако не беше почнало да вали.

обърна - обръщам

Иван се е обърнал с гръб към нас.

Иван е обърнат с гръб към нас.

Тя беше обърнала стола, за да може да мине.

Столът беше обърнат от някого.

Борис би обърнал колата, ако знаеше, че ще може да излезе.

Те ще се обърнат към нас.

Когато влезете в гаража, аз ще съм обърнал вече колата.

"Колата ще бъде обърната за една минута", каза механикът.

Те щяха да ни обърнат гръб, но видяха Попов и се засрамиха.

Колата щеше да бъде обърната до сега, ако не бяхте говорили толкова много.

обясня - обяснявам

Аз съм обяснявал няколко пъти урока.

Той им е обяснил урока добре.

Урокът им е обясняван много пъти и още не са го разбрали.

Всички уроци са обяснени много добре.

Когато майката влезе, аз бях обяснил вече урока на Иванчо.

Урокът му беше обяснен в няколко минути.

Тя би ми обяснила как да отида до там, но сама не знаеше пътя.

Те ще ни обяснят как да пътуваме.

Когато пристигнем, тя ще им е обяснила всичко.

Урокът ви ще бъде обяснен утре.

Ако знаех урока, щях да му го обясня.

Пътят щеше да ни бъде обяснен от един мъж, но никой не дойде и ние заминахме.

оставя - оставям

Аз съм оставил парите си в къщи.

Аз съм ги оставял много пъти там.

Парите са оставени под един камък.

Книгата е оставяна често на леглото. Това не трябва да става.

Тя беше оставила парите си в къщи и затова не можа да замине.

Писмото беше оставено на масата.

Аз не бих оставил парите си в къщи.

Утре ще оставя костюма си за гладене.

Когато дойдете, аз ще съм го оставил вече за гладене.

Писмото ще бъде оставено на масата.

Ние щяхме да оставим парите си в къщи, но в последния момент ги взехме.

Ако Иван беше идвал, книгата щеше да бъде оставена на масата.

платя - плащам

Аз съм му плащал два пъти за тази работа.

Ние сме му платили вече за тази работа.

Костюмът ми още не е платен.

Тя беше платила наема, когато майка Ѝ дойде.

Наемът беше платен изцяло.

Аз бих ви платил, ако ми дадете разписка.

Те ще платят наема си утре.

Когато родителите ни дойдат, ние ще сме платили вече колата.

Утре ще бъдат платени последните сто долара.

Аз щях да му платя наема, но той не искаше да ми даде разписка.

Ако ми бяхте дали разписка, наемът щеше да ви бъде платен.

подготвя - подготвям

Аз съм подготвил сина си за училище.

Аз съм го подготвял цяла година.

Синът ми е подготвен много добре.

Аз бях подготвил работата, но нищо не стана.

Всичко беше подготвено много добре, но все пак нищо не стана.

Аз бих го подготвил за училище, ако ми платите.

Ние ще го подготвим за училище.

Когато се върнете от курорт, аз ще съм го подготвил за училище.

Той ще бъде подготвен много добре.

Ние щяхме да я подготвим за неприятността, но нямахме достатъчно време.

Децата ви щяха да бъдат подготвени по-добре за живота, ако бяха минали през университета.

покажа - показвам

Аз съм му показвал книгата няколко пъти.

Те са ми показали вече музея.

Пътят ми е паказван няколко пъти и пак не го зная.

Пътят й е показан от Иван.

Те ни бяха показали вече къщата, когато вие дойдохте.

Къщата ни беше показана от Иван.

Ако имахте време, ние бихме ви показали града.

Утре те ще ни покажат колата си.

Когато те дойдат, ние ще сме ви показали вече всичко.

Ако дойдете, всичко ще ви бъде показано.

Ние щяхме да им покажем всичко, ако имаха време.

получа - получавам

Още не съм получил писмото й.

Багажът е получен на време.

Тя беше получила писмото, когато й се обадих по телефона.

Ние бихме получили писмо от него, ако той знаеше, че сме тук.

Утре ще получа писмо от родителите си.

Докато вие дойдете, аз ще съм получил телеграмата ви.

В кантората на Попов щях да получавам повече пари, но нищо не стана.

Ако бях отишел там, щях да получа от него петстотин долара.

разбера - разбирам

Вярно ли е, че вие сте разбирали български?

Г-н Иванов, ние не сме разбрали урока.

Урокът е разбран само от нея.

Аз бях разбрал от него, че те са в Америка.

Аз бих ви разбрал, ако говорите по-бавно.

Ние ще ви разберем, ако говорите български.

Докато ви получа писмото, аз ще съм разбрал какво искат.

Ако бях учил български, сега щях да разбирам какво говорите.

Ако му бяхте казали всичко това на български, той щеше да ви разбере.

сложа - слагам

Мария слагала всяка седмица по десет лева в банката.

Иван е сложил книгата на масата.

Книгата е сложена на масата.

Аз бях сложил книгата на масата. Някой я е взел.

Багажът беше сложен в един ъгъл на стаята.

Аз не бих сложил багажа на масата за ядене.

От утре ще слагам всеки ден по пет лева в банката.

Аз ще сложа кафявия костюм.

Докато дойдете, аз ще съм сложил багажа в колата.

Ако имаше място, той щеше да сложи багажа в колата.

тръгна - тръгвам

Не искам да се връщаме, след като сме тръгнали вече на път.

Аз бях тръгнал към Иван, когато го видях, че идва към нас.

Тя би тръгнала да пътува, ако имаше достатъчно пари.

От утре ще тръгвам в шест часа за работа.

Кога ще тръгнем за Варна?

Ако дойдете по-късно от пет часа, ние ще сме тръгнали вече.

Те щяха да тръгват всяка сутрин в пет часа за работа, но се отказаха.

Тя щеше да тръгне по-рано, но закъсня.

услужа - услужвам

Тя ми е услужвала много пъти.

Вие сте ми услужили и аз ще ви услужа.

Иван ми даде пари, защото аз му бях услужил с пари един път.

Ние бихме ви услужили,ако имахме пари.

Те ще ми услужват често.

Тя не иска да ми услужи.

Когато вие получите парите, аз ще съм му услужил вече.

Ако колата им беше в ред, те щяха да ми услужат с нея.

ходя

Аз съм ходил вече при Иван.

Когато го видяхме, той беше ходил вече при Иван.

Тя би ходила много, ако лекарят Й каже да прави това.

От утре дъщеря ни ще ходи на училище.

Когато пристигнете от Варна, аз ще съм ходил вече в музея.

Аз щях да съм ходил вече в музея, ако бях пристигнал преди вас.

Passive voice of the verbs.

Всичко това е казвано много пъти.

Урокът беше казан много добре.

Нещата ще бъдат купени след два дни.

Пътят е минат за двадесет минути.

Бензинът беше налян в колата.

Багажът на Мария щеше да бъде намерен, ако се бяхме върнали на гарата.

Всички писма са написани от него за един час.

Книгите бяха наредени на масата.

Камионът беше обърнат от силната буря.

Иван беше питан няколко пъти, къде е Борис.

Парите щяха да бъдат платени,ако всичко това не беше станало.

Урокът е повтарян от децата всеки ден.

Урокът беше повторен само два пъти.

Детето щеше да бъде подготвено, ако не беше отишло на планината.

Пакетът беше получен още вчера по пощата.

Зданието е почнато преди един месец и ще бъде свършено след три месеца.

Completion Drill

Translate the following sentences:

1. His luggage was placed on that table over there.
2. The man has been seen by a small child.
3. The car was returned to the place it was bought from.
4. 'Your hands are not washed', said the mother to her children.
5. She has been sent there to see whether the work (the job) was finished.
6. All of the luggage will be brought by one man.
7. If you had not come, all the books would have been given to Peter.
8. The money has been taken from the bank around noon.
9. The books were ('are') received by Maria one hour ago.
10. Both cars have been overturned by several men.
11. When we arrive, everything will be bought already.
12. She was asked the way by a gentleman.
13. He has not been prepared for this kind of a job.
14. If I had had time, the letter would have been sent earlier.
15. Only one picture has been taken from my room.

Use the proper forms of the verbs indicated, according to the following key:

1a perfect: /sem/ plus /l/ participle.
1b pluperfect: /byah/ plus /l/ participle.
1c conditional: /bih/ plus /l/ participle.
1d passive (present): /sem/ plus /n/ or /t/ participle.
1e passive (past): /byah/ plus /n/ or /t/ participle.

2a future: /šte/ plus present / dependent.

2b future perfect: /šte/ plus /səm/ plus /l/ participle.

2c : /štyah/ plus /da/ plus present / dependent.

2d future passive: /šte/ plus /səm/ or /bədə/ plus /n/ or /t/ participle.

Completion Drill

Substitution of different forms of ONE verb.

1. Тя (be,1a)в София преди много години.

2. Детето (take, 1b) няколко пъти неща от стаята.
3. От стаята (take, 1d) много неща.
4. Докато се върнеш, аз (take, 2b) месото от пазаря.

5. Багажът ни (return, 1 d) от гарата.
6. Ако имаха, те (return, 2c) парите ни.

7. Всичко (bring, 1e) преди няколко минути.
8. Ние (bring,2c) подаръка, но го забравихме.

9. Мария (start, 1b) да работи в една банка, когато я видяхме.

10. (close, 1c) ли /Вие/ прозореца, моля!
11. Черквата (close, 2d) довечера.

12. Те (go out, 1a) но скоро ще се върнат.
13. Ако отидем по-късно у тях, те (go out, 2 b) вече.

14. Аз (send, 1 e) от г-н Попов два пъти в банката да взема пари.

15. Ако бяхте тук, ние (send, 2 c) ви на курорт във Варна.
16. Когато вие дойдохте, те (send, 1 b) вече пакета.

17. Ако той имаше пари със себе си, той (buy, 2 c) колата.
18. Когато ми дойдете на гости, аз (buy, 2 b) вече колата.

19. Ако не валеше така силно, ние (find, 1c, 2c) пътя.

20. Колата (overturn, 1e) от силната буря.
21. Ако не бях внимавал, аз (overturn, 2 c) колата.
22. Те (turn, 2 a) с лице към нас.

23. Аз (explain, 1c) му, ако знаех.
24. Попов (explain, 2c) къде е гарата, но забрави.

25. Когато дойдете, ние (leave, 2 b) детето при баба му.

Translation Drill

Translate the following sentences:

1. She has left her luggage at the railroad station.
2. At that time we had already paid the rent.
3. She might have prepared me for school [better], if she had not had to work so much.
4. This road has already been shown to us several times.
5. She had gotten her new hat before her son came from Varna.
6. I might have understood him, if he had spoken a little slower.
7. Is it true that you have not understood a single word of what he said?

8. They had placed the table in one of the corners of the garden.
9. I might have left with them, if I had had the money.
10. He had done me a favor, and so I did a favor for him.
11. I might have walked all day long, if I had had better shoes.
12. When they leave for Sofia, I will have left my luggage in their car.
13. I would have left the car in the garage, but Ivan took it for the (this) afternoon.
14. Tomorrow the last ten dollars will be paid to you.
15. I would not have paid the rent to the landlady, if she had not asked for it.
16. If your child had not gone to the mountains, he would have been better prepared for school.
17. If you had asked her, she would have shown you the house.
18. Before she arrives, I will have already received her letter.
19. If he had spoken Bulgarian, I would have understood him.
20. They should have left on the train at five in the morning, but they could not get up in time.

BULGARIAN-ENGLISH VOCABULARY

Nouns are followed by special forms of the singular (as, for example, A for the forms with article, V for vocative). The plural is given on the next line.

Verbs are given in both aspects. Each aspect is given a separate entry unless the two appear together alphabetically.

Adjectives have the feminine given on the second line, showing movable /a/ or other unpredictable features.

Pronouns are entered in the nominative only.

This vocabulary contains only the 'burden words', those introduced in the Basic Sentences and Readings. Items used as illustrations in the Notes or as additional vocabulary in the Drills are not included, nor are they assumed in the Reader which follows this course. Some are included in the Index to Grammatical Notes.

а	and on the other hand
а̇вгуст	August
авиа̇тор	pilot, flyer
авиа̇тори	
автобу̇с	bus
автобу̇си	
а̇втор	author
а̇втори	
а̇гнешко (месо̇)	lamb
адвока̇т	lawyer
адвока̇ти	
адриати̇чески	Adriatic
адриати̇чески	
аеропла̇нен	pertaining to airplane
аеропла̇нна	
а̇з	I
а̇збука	alphabet
а̇збуки	
азиа̇тски	Asiatic
азиа̇тска	
А̇зия	Asia
а̇ко	if
акумула̇тор	battery
акумула̇тори	
але̇я	alley
але̇и	
америка̇нски	American
америка̇нска	
ами	but
ангажи̇рам (P)	engage, reserve
ангажи̇рвам (I)	
англи̇йски	English
англи̇йска	
апети̇т	appetite
апри̇л	April
апте̇ка	drugstore, pharmacy
апте̇ки	
арти̇ст	actor
арти̇сти	
асансьо̇р	elevator
асансьо̇ри	
атмосфе̇ра	atmosphere
а̇хна (P)	gasp
а̇хкам (I)	
ба̇ба	grandmother
ба̇би	
ба̇вно	slowly

бага̇ж	baggage, luggage	бе̇з	without
бага̇жи		бе̇з това̇	besides
ба̇й	Mister (provincial)	безпокоя̇ (I)	trouble, disturb, bother
ба̇л	ball	with /se/	worry
ба̇лове		бензи̇н	gas(oline)
бале̇т	ballet	би̇вш	former
Балка̇н	Balkan mountain	би̇вша	
балкански	Balkan	биле̇т	ticket
балка̇нска		биле̇ти	
балко̇н	balcony	би̇ло	ridge
балко̇ни		била̇	
ба̇нка	bank	би̇ра	beer
ба̇нки		би̇ри	
банкно̇та	(bank)note	бира̇рия	pub
банкно̇ти		бира̇рий	
ба̇ня	bath	благодаря̇ (I)	thank
ба̇ни		благополу̇чно	safely, successfully
басма̇	cotton material	бле̇д	pale
басми̇		бле̇да	
ба̇тко	big brother	блестя̇ (I)	shine, glitter
ба̇тковци		бли̇зо	near, close
баща̇	father	Бо̇г (Го̇спод v.Бо̇же)	God
бащи̇		богове̇	
бе̇ден	poor	бога̇т	rich
бе̇дна		бога̇та	

бода̇ (I)	prick, spur	бро̇й A. бро̇ят	number, issue
бо̇дна (P)		бро̇еве	
боде̇ж	sharp pain	бро̇нзов	pertaining to bronze
боде̇жи		бро̇нзова	
бо̇дна (P)	prick, spur	бръ̇сна (I)	shave
бода̇ (I)		обръ̇сна (P)	
бо̇лен	sick	бръсна̇р	barber
бо̇лна		бръсна̇ри	
бо̇лест (f.)	illness, disease	бръсна̇рница	barbershop
бо̇лести		бръсна̇рници	
боли̇	hurts	бря̇г	shore
бо̇лка	pain	брегове̇	
бо̇лки		бу̇ен	violent
бо̇лница	hospital	бу̇йна	
бо̇лници		бу̇лка V. бу̇льо	bride
бомбардиро̇вка	bombing	бу̇лки	
бомбардиро̇вки		бульо̇н	bouillon
бо̇рба	struggle	бу̇рен	stormy
борби̇		бу̇рна	
бо̇я се (I)	be afraid (of:/ot/)	бу̇ря	storm
бра̇т	brother	бу̇ри	
бра̇тя		бу̇там (I)	push
братовче̇д	cousin	бу̇тна (P)	
братовче̇ди		бъ̇брек	kidney
братовче̇дка	cousin (f.)	бъ̇бреци	
братовче̇дки		бъ̇да (съ̇м)	be

бъдаще	future	ватман	driver (of a streetcar)
българин	Bulgarian, Bulgar	ватмани	
българи		ваш	your, yours
България	Bulgaria	ваша	
български	Bulgarian	вдигам (I)	lift (up)
българска		вдигна (P)	
бърже	fast	вдъхновение	inspiration
бърз	fast	веднага	immediately
бърза		век	century
бързам (I)	hurry	векове	
побързам (P)		велик	great
бързина	speed	велика	
бързини		великолепно	magnificiently
бързо	fast	величествен	majestic
бюфет	buffet	величествена	
бюфети		велосипеден	pertaining to bicycle
бял (бел)	white	велосипедна	
бяла		верен	faithful, loyal
		верна	
в	at, in	веселба	entertainment
вагон	R.R. car	веселби	
вагони		весело	joyfully
вагон ли	Pullman	вестник	newspaper
вали	falls (rain, snow)	вестници	
варя (I)	boil	вече	already

вечер	evening
вечери	
вечерен	evening
вечерна	
вечеря	dinner, supper
вечери	
вечерям (I)	dine
навечерям се	(P)
взема (P)	take
взимам (I)	
вид	type
видове	
видя (P)	see
виждам (I)	
вижда се	it seems
вие (Вие)	you
византийски	Byzantine
византийска	
вик	cry, shout
викове	
вилица	fork
вилици	
вина	guilt, fault
винаги	always
вино	wine
вина	
винце	wine (diminutive)
висок	high
висока	
Витоша	Vitosha mountain
витрина	exhibit window
витрини	
включа (P)	include, incorporate
включвам (I)	
вкус	taste
вкусове	
вкусен	tasty
вкусна	
владетел	ruler
владетели	
влак	train
влакове	
власт (f.)	power, government, authority
власти	
влеза (P)	go in, enter
влизам (I)	
влияние	influence
влияния	
вместо	in place of, instead
внимавам (I)	pay attention
внимание	attention
внимателно	carefully

вода	water
води	
водач	leader
водачи	
водачество	leadership
водя (I)	lead, conduct, wage war
with /se/	conduct oneself
военен	military
военна	
возя се (I)	ride, drive
война	war
войни	
войник	soldier
войници	
войска	army
войски	
впечатление	impression
впечатления	
впусна се (P)	go into, embark
впускам се (I)	
врата	door, gate
врати	
вреда	harm, damage
вреди	
вредя се (P)	get around, manage
вреждам се (I)	
време	time, weather, season
времена	
връзка	tie; connection
връзки	
връх A. върхът	summit, peak
върхове	
връча (P)	hand in
връчвам (I)	
връщам се (I)	return (intr.), come back
върна се (P)	
все	always, all, continually
всеки	every
всяка	
всички	all
всичко	everything
вслушам се (P)	listen to
вслушвам се (I)	
всякъде	everywhere
втори	second
втора	
вторник	Tuesday
вход	entrance
входове	
вчера	yesterday
възбуда	excitement

възбуден	excited
възбудена	
възбудя (P)	excite
възбуждам (I)	
въздишам (I)	sigh
въздъхна (P)	
въздух	air
въздъхна (P)	sigh
въздишам (I)	
възкликна (P)	cry out, exclaim
възкликвам (I)	
възможност (f.)	possibility, chance
възможности	
възприема (P)	accept, adopt
възприемам (I)	
възрастен	adult
възрастна	
възстановя (P)	restore
възстановявам (I)	
възхитя (P)	enrapture, ravish
възхищавам (I)	
with /se/	be enraptured
възхищение	admiration
вън	outside
външен	external, outer
външна	

въобразя си (P)	imagine
въобразявам си (I)	
въобще	in general
въпреки	in spite of
вървя (I)	go, walk
върна се (P)	return, come back
връщам се (I)	
въртя се (I)	go around
върша (I)	do, make
вътре	in, inside
вътрешен	internal
вътрешна	
вътрешност (f.)	interior
вътрешности	
вярно	true
гара	railroad station
гари	
гараж	garage
гаражи	
гарнитура	trimming; additional item
гарнитури	
гастрол	guest role
гастроли	
генерал	general
генерали	

гербов	pertaining to revenue	глобя (P)	fine
гербова		глобявам (I)	
гербова марка	revenue stamp	говеждо (месо)	beef
Германия	Germany	говоря (I)	speak
героиня	heroine	година	year
героини		години	
герой	hero	годишен	year's
герои		годишна	
гише	(ticket) window	годишнина	anniversary
гишета		годишнини	
глава	head	голям	large, big
глави		голяма	
главен	chief, main	гоня (I)	chase
главна		гора	forest, woods
главно	mainly	гори	
главоболие	headache	горд	proud
гладен	hungry	горда	
гладна		горе	up(stairs)
гладък	smooth	горен	top, upper
гладка		горна	
гладя (I)	press (clothes), iron	горещ	hot
изгладя (P)		гореща	
глас	voice	горещина	heat
гласове		горещини	
гледам (I)	see	господин	gentleman; man, sir
		господа	

госпожа	lady, madam, Mrs., ma'am
госпожи	
госпожица	miss
госпожици	
гост	guest
гости	
гостна (стая)	drawing room
гостни	
гостенка	guest (f.)
гостенки	
гостоприемен	hospitable
гостоприемна	
гостоприемство	hospitality
готвач	cook
готвачи	
готвя (I)	cook
сготвя (P)	
готов	ready
готова	
град	city
градове	
градина	garden
градини	
градски	pertaining to city
градска	
градус	degree
градуси	
грамаден	tremendous
грамадна	
грамотност (f.)	literacy
граница	boundary
граници	
гранича	border (on: /se/)
грах	peas
грижа се (I)	take care
погрижа се (P)	
гробен	pertaining to grave
гробна	
грохот	thunder
груб	rough
груба	
гръб A. гърбът	back
гърбове	
грък	Greek
гърци	
гръцки	pertaining to Greece, Greek
гръцка	
губя (I)	lose
загубя /изгубя (P)	
with /se/	get lost

гърди (pl.)	chest
гърне	jar, pot
гърнета /грънци	pottery
Гърция	Greece
гъст	thick, dense
гъста	
гювеч	stew
гювечи	
да	that (see Index)
да	yes
давам (I)	give
дам (P)	
даже	even
далеч/далече	far
далечен	distant
далечна	
далечина	distance
дали	whether
дам (P)	give
давам (I)	
дано	let's hope
два (m.)	two
две (f.)	
двадесет / двайсет	twenty
двама	two

дванадесет/ дванайсет	twelve
движение	movement, traffic
движения	
дворец	palace
дворци	
дебел	thick
дебела	
девет	nine
деветдесет	ninety
девети	ninth
девета	
деветнадесет / деветнайсет	nineteen
действие	act, action
действия	
действително	really
декември	December
декларация	declaration
деклараций	
декоратор	decorator
декоратори	
деля (I)	divide
ден	day
дни	
десен	right
дясна	

десерт	dessert
десерти	
десет	ten
десети	tenth
десета	
дете	child
деца	
детски	pertaining to child
детска	
дефиле	defile
дефилета	
джамия	mosque
джамий	
диагноза	diagnosis
диагнози	
дикция	diction
диня	watermelon
дини	
диригент	conductor
диригенти	
днес	today
днешен	pertaining to today
днешна	
до	up to; next to, until
добавя (P)	add
добавям (I)	

добитък	livestock
добре	fine
добър	good
добра	
доведа (P)	bring, lead up to
довеждам (I)	
довечера	this evening
довиждане	good-bye
доволен	satisfied
доволна	
договор	treaty
договори	
дойда (P)	come
идвам (I)	
imper. ела	
докато	until; while
доктор	doctor
докторка	woman doctor
документ	document
документи	
долар	dollar
долари	
долен	low, lower
долна	
долина	valley
долини	

домакин	host, householder
домакини	
домакиня	housewife, hostess
домакини	
домашен	domestic
домашна	
донеса (P)	bring
донасям (I)	
допълня (P)	add to
допълвам (I)	
доста	rather
доставя (P)	furnish, supply
доставям (I)	
достатъчно	enough
дочакам (P)	wait for
дочаквам (I)	
драг	dear
драга	
драма	drama
драми	
дреха	cloth
дрехи	
дроб	lung
дробове	
друг	other
друга	
другар	comrade
другари	
дръвче	small tree
дръвчета	
дръпна (P)	pull
дърпам (I)	
дума	word
думи	
Дунав	Danube
душа	soul
души	
души (pl.)	people, persons
дъжд	rain
дъждове	
дълбок	deep
дълбока	
дълъг	long
дълга	
дърво	tree, trees
дървета	
дърва	wood
държава	country, state
държави	
дърпам (I)	pull
дръпна (P)	
дъх	breath smell

дъщеря	daughter
дъщери	
дядо /дедо	grandfather
дядовци /дедовци	
европейски	European
европейска	
евтин	cheap
евтина	
едва /едвам	barely
един	one
една	
единадесет /	eleven
единайсет	
единен	united
единна	
единствен	only, sole
единствена	
еднакъв	alike, similar
еднаква	
езеро	lake
езера	
език	tongue; language
езици	
екскурзия	outing
екскурзий	
ела! (imper. of идвам)	come!
електрически	electric
електрическа	
емигрант	emigrant
емигранти	
ерген	bachelor
ергени	
есен (f.)	Fall
есени	
естество	nature, kind
етаж	floor
етажи	
ето	here (it is)
жалко	its a pity, I'm sorry
желание	wish, desire
желания	
желая (I)	desire
пожелая (P)	
железен	pertaining to iron
железна /желязна	
жена	woman, wife
жени	
женя се (I)	get married
оженя се (P)	

жив	alive
жива	
живея (I)	live
живот	life
животно	animal
животни	
жилище	dwelling, residence
жилища	
жилищен	pertaining to dwelling, residence
жилищна	
жълт	yellow
жълта	
жъна (I)	reap
за	to (direction)
за	for, to,
затова	for that (reason)
забележа (P)	notice
забелязвам (I)	
забравя (P)	forget
забравям (I)	
забрадка	kerchief
забрадки	
забраня (P)	forbid, prohibit
забранявам (I)	
заваря (P)	find s.o. in; surprise
заварвам (I)	
добре заварил	well met/ glad to see you
заведа (P)	take (with)
завеждам (I)	
завеса	curtain
завеси	
завивам (I)	turn; wrap
завия (P)	
зависи	it depends
зависимост (f.)	relation, dependence
завия (P)	turn; wrap
завивам (I)	
завладея (P)	conquer
завладявам (I)	
завоевател	conqueror
завоеватели	
завой	curve, turning point
завои	
завчера	the day before yesterday
завържа (P)	tie up; enter into relations
завързвам (I)	
завърша (P)	finish
завършвам (I)	

заградя (P)	fence in
заграждам (I)	
загуба	loss
загуби	
загубя (P)	lose
губя (I)	
with /se/	get lost
задача	task
задачи	
заден	rear
задна	
задоволство	satisfaction
задушевен	cordial
задушевна	
задължителен	obligatory
задължителна	
задържа (P)	detain, hold up
задържам (I)	
заедно	together
заема	occupy, take up;
заемам	lend to: /na/)
	borrow (from: /ot/)
зает	busy
заета	

заздравея (P)	get better (health); consolidate
заздравявам (I)	
заинтересувам (P)	interest
интересувам (I)	
закон	law
закони	
закуска	breakfast
закуски	
закъснение	delay
закъснения	
закъснея (P)	be late
закъснявам (I)	
зала	hall
зали	
залеся (P)	plant
залесявам (I)	
замая (P)	stupify
замайвам (I)	
замина (P)	leave, depart
заминавам (I)	
замирам (I)	die down, subside
замра (P)	
замръзна (P)	freeze
замръзвам (I)	
занеса (P)	carry to
занасям (I)	

запад	west
западен	pertaining to west
западна	
запазя (P)	preserve
запазвам (I)	
запасен	reserve
запасна	
заповядам (P)	order
заповядвам (I)	
заповядай!	welcome! Please come in! Please have one! etc.
запозная се (P)	become acquainted
запознавам се (I)	
започна (P)	begin
започвам (I)	
запуша (P)	stop; close; light a cigar
запушвам (I)	
запържа (P)	simmer, fry (brown)
запържвам (I)	
зарадвам се (P)	be hap
радвам се (I)	
заради	because of
заран (f.)	morning
зарани	
зарзават	vegetables
зарзаватчия	vegetable seller
зарзаватчий	
заседание	session
заседания	
засиля се (P)	strengthen oneself
засилвам се (I)	
заслужава	it is worth
засмея се (P)	smile, laugh at
засмивам се (I)	
засрамя (P)	make ashamed
засрамвам (I)	
застраховам (I)	insure
застроя (P)	build up
застроявам (I)	
затворя (P)	close
затварям (I)	
затичам се (P)	start to run
затичвам се (I)	
затова	therefore
захлас	stare
захласна се (P)	be enraptured, be entranced
захласвам се (I)	
зачервя (P)	redden, become red
зачервявам (I)	
защо	why
защото	because

звезден	starry
звездна	
звук	sound
звукове /звуци	
звънлив	resonant
звънлива	
звъня (I)	ring
позвъня (P)	
здание	building
здания	
здрав	healthy
здрава	
здраве	health
здравей!	hi! (familiar greeting)
здрасти!	hi! (familiar greeting)
зеле	cabbage
зелен	green
зелена	
зеленикав	greenish
зеленикава	
зеленина	verdure
зеленчук	vegetables
зеленчуци	
земеделие	agriculture
земеделски	agricultural
земеделска	
земя	ground; earth, land
земи	
зима	winter
зими	
зимен	pertaining to winter
зимна	
златен	golden
златна	
злободневен	topical
злободневна	
значи	it means
зная /знам (I)	know
зоологически	zoological
зоологическа	
зрител	spectator
зрители	
зрителен	visual, optic
зрителна	
зъб	tooth
зъби	
зъбен	pertaining to tooth
зъбна	
зъболекар	dentist
зъболекари	

и	and, also; even
и .. и ..	both ... and ...
игра	acting, play
игри	
играч	player
играчи	
играя (I)	play
игрище	playground
игрища	
идвам (I)	come
дойда (P)	
imper. ела!	come!
идея	idea
идеи	
иди!	Imperative of отивам
идете!	
из	through, around
избера (P)	choose, elect
избирам (I)	
изблик	outburst
изблици	
избухна (P)	blow, burst
избухвам (I)	
извадя (P)	take out
изваждам (I)	
извара	curd
известен	well known, famous
известна	
извикам (P)	call, shout
извиквам (I)	
извиня (P)	excuse
извинявам (I)	
извира	spring up, flow up
извор	spring, well
извори	
извън	outside
извънрэдно	extraordinarily
изгарям (I)	burn (up), glow
изгоря (P)	
изгасна (P)	go out, become extinct
изгасвам (I)	
изгладнея (P)	become hungry
изгладнявам (I)	
изгладя (P)	press (clothes), iron
гладя (I)	
изглед	appearance
изгледи	
изглежда	it seems, it appears
изгоря (P)	burn (up), glow
изгарям (I)	
изгрея (P)	begin to shine
изгрявам (I)	

изгубя /загубя (P)	lose
губя (I)	
with /se/	get lost
издам (P)	put out, publish
издавам (I)	
издигам се (I)	rise
издигна се (P)	
издържа (P)	hold up; present; endure
издържам (I)	
изиграя (P)	play (out); cheat
изигравам (I)	
изкажа (P)	express, say out
изказвам (I)	
изкача се (P)	go up
изкачвам се (I)	
изключение	exception
изключения	
изключително	exclusively
изкуствено	artificially
изкуство	art
излеза (P)	go out
излизам (I)	
изложба	exhibit
изложби	
измия (P)	wash (out)
мия (I)	
изморя се (P)	become tired
изморявам се (I)	
изненада	surprise
изненади	
изненадам (P)	surprise
изненадвам (I)	
изненадващо	surprisingly
износ	export
изобилен	abundant
изобилна	
изобразя (P)	depict, portray
изобразявам (I)	
изобретение	invention
изобретения	
изпека (P)	bake, roast, broil
изпичам (I)	
изпитам (P)	experience, examine
изпитвам (I)	
изпичам	bake, roast, broil
изпека	
изправя (P)	erect
изправям (I)	
изпратя (P)	send (away)
изпращам (I)	
изпращач	sender
изпращачи	

изпъдя (P)	chase out
изпъждам (I)	
изпълня (P)	fulfill, execute, carry out
изпълнявам (I)	
изравня (P)	level, equalize
изравнявам (I)	
изстина (P)	catch cold, become cold
изстивам (I)	
изток	east
източноевропейски	Eastern European
източноевропейска	
изтощя (P)	exhaust
изтощавам (I)	
изтъня (P)	thin out
изтънявам (I)	
изхабя (P)	use up
изхабявам (I)	
изходя (P)	go around, travel around
изхождам (I)	
изцяло	completely
изчезна (P)	vanish
изчезвам (I)	
изящен	exquisite, fine
изящна	
или	or

имам (neg. нямам)	have
има (neg. няма)	there is
име	name
имена	
империя	empire
империй	
иначе	otherwise
индийски	pertaining to Hindus or India
индийска	
индуски	Indian
индуска	
интерес	interest
интереси	
интересно	interestingly
интересувам (I)	interest
заинтересувам (P)	
искам (I)	want, ask
поискам (P)	
искърски	pertaining to the river Iskar
искърска	
истински	real
истинска	
история	history
кабинет	office, cabinet, workroom
кабинети	

кадифян	velvet
кадифяна	
кажа (P)	tell, say
казвам (I)	
как	how
какво	what
както	as
какъв	what
каква	
камара	chamber
камари	
каменен	pertaining to stone
каменна	
камион	truck
камиони	
кантора	office
кантори	
канцелария	office
канцеларий	
карам (I)	drive, ride (on)
картечница	machine gun
картечници	
картина	scene; picture
картини	
картичка	card
картички	

картоф	potato
картофи	
каса	cash desk, safe
каси	
касапин	butcher
касапи	
касиерка	cashier (f.)
касиерки	
катедрала	cathedral
катедрали	
като	like, such as
като че ли	as if
катушка	multiple rocket gun
катушки	
кафе	coffee
кафене	café
кафенета	
кафяв	brown
кафява	
кача се (P)	ascend, go up
качвам се (I)	
качество	quality
качества	
кашкавал	yellow cheese
кашлям (I)	cough

килиен	pertaining to cell
килийна	
килим	rug
килими	
килия	cell (room)
килий	
кило	kilogram (colloqu.)
кила	
километър	kilometer
километри	
кино	movie
кина	
класа	class
класи	
климат	climat
клуб	club
клубове	
кмет	mayor
кметове	
кметство	town hall
кметства	
книга	paper; book
книги	
книжка	booklet
книжки	
книжнина	literature

кога	when
когато	when
кой	who
коя	
който	which, who
която	
кола	car, wagon
коли	
колело	wheel
колела /колелета	
колет	parcel
колети	
колетен	pertaining to parcel
колетна	
количка	small cart
колички	
колко	how much
колкото	as much as
колона	column
колони	
комедия	comedy
комедий	
комичен	comic
комична	
комплицирам (I)	complicate

кон	horse	коса	hair
коне		коси	
кондуктор	(streetcar or train) conductor	костюм	suit
кондуктори		костюми	
конкурс	contest	кошер	(bee)hive
конкурси		кошери	
консерва	can (canned goods)	краен	pertaining to end
консерви		крайна	
континентален	continental	край	end;(prep.) by
континентална		краища	
контра	against	крайно	extremely
контраст	contrast, difference	крак	foot
контрасти		крака	
концерт	concert	на крак	on the way, standing
концерти		кралство	kingdom
концертен	pertaining to concert	кралства	
концертна		красив	pretty
кооперативен	cooperative	красива	
кооперативна		кратък	short
кооперация	cooperative (store, society)	кратка	
кооперации		крача (I)	stride, pace
копринен	silk	крачка	step
копринена		крачки	
кореспонданс	transfer	крем	cream
корито	bed, basin	критика	criticism
корита		критики	

кръвен	pertaining to blood	къпя се (I)	bath
кръвна		окъпя се (P)	
кръст	middle of the back; cross	кървав	blood-red; bloody
кръстове		кървава	
кубе	dom	късмет	luck
кубета		късно	late
култура	culture	късен, късна	late
култури		къща	home, house
културен	cultural	къщи	
културна		къщен	pertaining to house
куп	heap	къщна	
купове			
купол	dome	лампа	lamp
куполи		лампи	
купя (P)	buy	лев	lev
купувам (I)		левове	
кухня	kitchen	легация	legation
кухни		легаций	
къде	where	легло	bed
където	where	легла	
към	to, toward; about	лед	ice
кънка	skate	ледове	
кънки		лежа (I)	lie, be lying down
къпалня	swimming pool	лек	light, not heavy
къпални		лека	

лекар	physician
лекари	
лекарство	medicine
лекарства	
леля	aunt
лели	
лесен	easy
лесна	
летен /лятен	pertaining to summer
летна /лятна	
литература	literature
литър	litre
литри	
лице	face; person
лица	
лодка	boat
лодки	
лош	bad
лоша	
луканка	sausage
луканки	
луксозен	luxurious
луксозна	
луна	moon
луни	
лунен	pertaining to moon
лунна	
лъв	lion
лъвове	
лъжа (I)	lie
with /se/	be mistaken
лъжица	spoon
лъжици	
лъжичка	small spoon
лъжички	
лъсна	shine
лъскам	
любеница	watermelon
любеници	
любопитен	curious
любопитна	
любопитство	curiosity
любопитствувам (I)	be curious
полюбопитствувам (P)	
лют/ лютив	pungent, hot
люта / лютива	
ляв / лев	left
лява / лева	
лято / лето	summer
лета	

магазин	store
магазини	
май	May
майка	mother
майки	
майстор	skilled workman, master
майстори	
макар	in spite of
малко	a little
малоброен	little numerous
малобройна	
малцина	a few
малък	small
малка	
мама V. мамо	mother
Марица	Maritsa (river)
марка	stamp; make
марки	
март	March
маршируван (I)	be marching
маса	table; mass
маси	
масло	butter
материал	material
материали	
махараджа	maharajah
махараджи	
мач	(sporting) match
мачове	
мед (m.)	honey
медицина	medicine
между	among; between
между другото	by the way
международен	international
международна	
мезе	appetizer
мезета	
мек	soft
мека	
мелодичен	melodious
мелодична	
мелодия	melody
мелодий	
мерси	thank you
месец	month
месеци	
месо	meat
мил	amiable, kind, dear
мила	

милион	million	мито	duty, tariff
милиони		мита	
милосърден	who has pity for others	митология	mythology
милосърдна		мия (I)	wash
милосърдна сестра	nurse	измия (P)	
миля	mile	млад	young
мили		млада	
мина (P)	go through	мляко /млеко	milk
минавам (I)		млека	
минало	past	много	very, too, many
минерален	pertaining to mineral	многоброен	numerous
минерална		многобройна	
министерство	ministry	многоцветен	with many colors
министерства		многоцветна	
министър	(cabinet) minister	мнозина	many
министри		мобилирам (I)	furnish
минувач	passer by	мога (I)	be able, can
минувачи		модерен	modern
минута	minute	модерна	
минути		може	it's possible
мирен	pertaining to peace	може би	perhaps
мирна		мой	my
миризма	smell, odour	моя	
миризми		моля (I)	beg
мисля (I)	think	моля /моля ви се	please, please don't mention it, I beg your pardon, etc.
помисля (P)			

момент	minute, second	мъж	man; husband
моменти		мъже	
момче	boy	мълчание	silence
момчета		мързелив	lazy
момчешки	pertaining to boy	мързелива	
момчешка		мъчен	difficult
море	sea	мъчна	
морета		мъчно	with difficulty
морков	carrot	мярка /мерка	measure
моркови		мерки	
мост	bridge	място /место	place
мостове		места	
мотив	motive		
мотиви		на	on, at, to
мотор	motor	наближа (P)	approach, come near
мотори		наближавам (I)	
мотоциклетен	pertaining to motorsycle	наблизо	nearby
мотоциклетна		наблюдавам (I)	observe
мраморен	pertaining to marble	навалица	crowd
мраморна		навдигам (I)	lift up, rise
музей	museum	навдигна (P)	
музеи		навечерям се (P)	dine
музика	music; band	вечерям (I)	
музикант	musician	навикна (P)	get used to
музиканти		навиквам (I)	

навлеза (P)	enter, penetrate
навлизам (I)	
нагоре	upward, up
над	over, above
надежда	hope
надежди	
надзъртам (I)	peer at
надзърна (P)	
надолу /долу	down
по-надолу	further down
надявам се (I)	hope
надясно	on the right
наем	rent
наеми	
назад	back, backward
наистина	indeed, really
най-	most (superlative particle)
наканя се (P)	get ready
наканвам се (I)	
налея (P)	pour into, fill
наливам (I)	
нали	(question particle)
наливам (I)	pour into, fill
налея (P)	
наляво	on the left
намаля (P)	diminish
намалявам (I)	
намеря (P)	find
намирам (I)	
намеся се (P)	intervene
намесвам се (I)	
намирам (I)	find
намеря (P)	
наобядвам се (P)	have lunch
обядвам (I)	
нападам (I)	attack
нападна (P)	
напиша (P)	write
пиша (I)	
напоследък	lately
направление	direction
направления	
направо	directly, straight out or ahead
направя (P)	make, do
правя (I)	
напредна (P)	advance
напредвам (I)	
напредък	progress
например	for example
напълно	completely

наредя (P)	arrange
нареждам (I)	
нарека (P)	name, call
наричам (I)	
народ	nation, many people;
народи	nations
народен	national
народна	
насам	this way, hither
население	population
наситя (P)	satiate
насищам (I)	
насладя се (P)	enjoy
наслаждавам се (I)	
наследник	descendent
наследници	
настоя (P)	insist
настоявам (I)	
настъпя (P)	come on, set in; step on; advance
настъпвам (I)	
натам	that way, thither
нататък	that way
и така нататък	and so on, etc.
натиск	pressure
натисна (P)	press, push
натискам (I)	
натрупам (P)	pile up
натрупвам (I)	
натурален	natural
натурална	
науча (P)	learn
уча (I)	
нахлуя (P)	invade
нахлувам (I)	
нахраня се (P)	eat
храня се (I)	
начало	beginning
начин	way, manner
начини	
не	no
небе	sky; heaven
(небеса)	heaven
неблагоразумен	imprudent
неблагоразумна	
неволя	adversity
неволи	
негов	his
негова	
недей	don't
неделя	Sunday
недели	
независимост (f.)	independence

нека	let
неколцина	a group of several, a few people
непрекъснато	continuously
непременно	at any price
неприятност (f.)	trouble
неприятности	
неуредица	dissension
неуредици	
нещастие	misfortune
нещастия	
за нещастие	unfortunately
нещо	something
неща	
нива	cultivated field
ниви	
ние	we
никакъв	no sort of, no kind of
никаква	
нищо	nothing
но	but
нов	new
нова	
новина	news
новини	
новобранец	military recruit
новобранци	
ноември	November
нож	knife
ножове	
номер	number, size
номера	
нося (I)	carry
with /se/	float, hover
нотка	diminutive of
нота, ноти	note
нрави (pl.)	customs, morals
нужда	need
нужди	
нуждая се (I)	need
нужен	necessary
нужна	
нула	zero
нули	
някакъв	some kind of
някаква	
някой	some
някоя	
няколко	a few, several
някъде	somewhere
няма /нема	there isn't
няма защо	you're welcome; don't mention it

обадя (P)	notify
обаждам (I)	
обгербвам (I)	attach or stick a revenue stamp
обед /обяд	noon, noon meal
обеля (P)	peel
обелвам (I)	
обещая (P)	promise
обещавам (I)	
обикалям (I)	go around
обиколя (P)	
обикновен	ordinary
обикновена	
обикновено	usually
обиколя (P)	go around
обикалям (I)	
обичам (I)	like, love
облак	cloud
облаци	
облека се (P)	dress oneself
обличам се (I)	
облекло	clothing
облепя (P)	stick on
облепвам (I)	
обличам се (I)	dress oneself
облека се (P)	
образувам (I)	form, make
обратен	opposite, reverse
обратна	
обръсна се (P)	shave oneself
бръсна се (I)	
обръщам (I)	turn around
обърна (P)	
обстановка	furnishings, set up
обувка	shoe
обувки /обуща	
обширен	widespread
обширна	
общ	general
обща	
обществен	public, social
обществена	
общество	society
общества	
община	commune
общини	
обърна (P)	turn around
обръщам (I)	
обядвам (I)	have lunch
наобядвам се (P)	
обясня (P)	explain
обяснявам (I)	

огледало	mirror	опасен	dangerous
огледала		опасна	
ограда	fence	опека (P)	bake
огради		опичам (I)	
ограничение	limitation	опера	opera
ограничения		опери	
огромен	huge, enormous	описвам (I)	describe
огромна		опиша (P)	
оженя се (P)	marry	опит	attempt
женя се (I)		опити	
оживен	lively, busy	опитам (P)	try
оживена		опитвам (I)	
оживея (P)	revive, enliven	опичам (I)	bake
оживявам (I)		опека (P)	
оздравея (P)	get well	опиша (P)	describe
оздравявам (I)		описвам (I)	
око	eye	оплача се (P)	complain
очи		оплаквам се (I)	
слепи очи	temples	оправя се (P)	get better
около	about	оправям се (I)	
окръг	region, county	опържа (P)	fry
окръзи		опържвам (I)	
октомври	October	ора (I)	plow
окъпя се (P)	bath	орда	horde
къпя се (I)		орди	

орел	eagle
орли	
ореол	halo
оркестър	orchestra
оркестри	
оръдие	cannon, gun, heavy ordnance
оръдия	
осведомя (P)	inform, notify
осведомявам (I)	
освен	besides
осветя (P)	light up, illuminate
осветлявам (I)	
освободя се (P)	become free
освобождавам се (I)	
освобождение	liberation
осем	eight
осемдесет	eighty
осемнадесет /	eighteen
осемнайсет	
осми	eighth
осма	
особено	especially
оставам (I)	stay
остана (P)	
оставя (P)	leave, let (go)
оставям (I)	

остана (P)	stay
оставам (I)	
остарея (P)	become old, age
остарявам (I)	
остатък	remainder, rest
остатъци	
остров	island
острови	
остър	sharp
остра	
от	from
отбия се (P)	turn aside, get out of the way
отбивам се (I)	
отблизо	from a short distance
отбрана	defense, protection
отварям (I)	open
отворя (P)	
отвлека (P)	carry off, kidnap
отвличам (I)	
отворя (P)	open
отварям (I)	
отворена картичка	postcard
отвръщам (I)	retort, repay
отвърна (P)	
отвъд	beyond

отвърна (P)	retort, repay
отвръщам (I)	
отговарям (I)	answer, reply
отговоря (P)	
отговор	answer
отговори	
отговоря (P)	answer, reply
отговарям (I)	
отгоре	on top
отдавна	for a long time
отдел	department
отдели	
отделен	separate
отделна	
отделение	department
отделения	
отделя (P)	separate
отделям (I)	
отдръпна се (P)	withdraw
отдръпвам се (I)	
отивам (I)	go
отида (P)	
отиване и връщане	roundtrip
отида (P)	go
отивам (I)	

открия (P)	open, uncover
откривам (I)	
откъсна (P)	tear off
откъсвам (I)	
отличен	wonderful
отлична	
отмина (P)	pass by
отминавам (I)	
отнема (P)	take away
отнемам (I)	
относно	relating to, regarding
отношение	relationship, relation
отношения	
отплатя се (P)	repay
отплащам се (I)	
отпочина си (P)	rest
отпочивам си (I)	
отправя се (P)	go in the direction of, make for
отправям се (I)	
отпратя (P)	send away
отпращам (I)	
отпътувам (I)	start, depart, leave
отражение	reflection
отражения	
отразя (P)	reflect
отразявам (I)	

отрупам (P)	pile high, heap
отрупвам (I)	
отседна (P)	put up
отсядам (I)	
отсреща	against, vis-a-vis
отсрещен	opposite
отсрещна	
отсядам (I)	put up
отседна (Г)	
оттатък	across, beyond
оттатъшен	beyond
оттатъшна	
отчаяние	despair
офицер	(military) officer
офицери	
офицерски	pertaining to an officer
офицерска	
официално	formally
очаквам (I)	expect
очаровам (I)	fascinate
очудя се (P)	wonder, marvel
очудвам се (I)	
още	yet
паваж	pavement
павирам (I)	pave
падам (I)	fall
падна (P)	
пазар	market (-place)
пазари	
пазарувам (I)	shop, buy
пазаря се (I)	bargain
пак	again
пакет	package
пакети	
пакост (f.)	mischief, harm
пакости	
палка	baton, stick
палки	
палто	coat
палта	
памет (f.)	memory
паметник	monument
паметници	
парад	parade
паради	
паралелно	parallel
пари (pl.)	money
парк	park
паркове	

партер	parterre	пикник	picnic lunch
патриотизъм	patriotism	пикници	
пациент	patient	пиле	chicken
пациенти		пилета	
пека (I)	bake	пилешки	pertaining to chicken
перило	handrail	пилешка	
перила		пипер	pepper
песен (f.)	song	пиперка	pepper
песни		пиперки	
пет	five	Пирин	Pirin (mountain)
петдесет	fifty	пирожка	patties
пети	fifth	пирожки	
пета		писалка	pen
петнадесет /	fifteen	писалки	
петнайсет		писател	writer
петък	Friday	писатели	
петънце	small spot, blot	писмо	letter; script
петънца		писма	
печалба	profit	питам (I)	ask
печалби		попитам (P)	
пеш / пеша	on foot	питие	drink
пиаца	taxi stand	питиета	
пиаци		пиша (I)	write
пиеса	play (in theatre)	напиша (P)	
пиеси		пия (I)	drink

плавам /плувам (I)	swim
плавателен	navigable
плавателна	
планина	mountain
планини	
планински	mountainous
планинска	
платформа	platform
платформи	
платя (P)	pay
плащам (I)	
плаша се (I)	fear
уплаша се (P)	
плащам (I)	pay
платя (P)	
племе	tribe
племена	
плик	envelope
пликове	
плод	fruit
плодове	
плоча	slab, plate
плочи	
плочка	diminutive of slab
площад	square, plaza
площади	
плувам (I)	swimm
плътен	compact, solid
плътна	
плячка	prey
по	at, in, to each, etc.
по-	more (comparative)
победа	victory
победи	
победя (P)	defeat
побеждавам (I)	
побързам (P)	hurry
бързам (I)	
повдигам (I)	raise, lift
повдигна (P)	
повече	more
повторя (P)	repeat
повтарям (I)	
поглед	glance, look, gaze
погледи	
погрижа се (P)	take care
грижа се (I)	
под	under, below
подам (P)	hand, pass
подавам (I)	
поданик	citizen
поданици	

подарък	gift
подаръци	
подготвя (P)	prepare
подготвям (I)	
поддържам (I)	support
подканя (P)	urge
подканвам (I)	
поднеса (P)	serve
поднасям (I)	
подобен	similar, like
подобна	
подпоручик	second lieutenant
подпоручици	
подробен	detailed
подробна	
подробност (f.)	detail
подробности	
подскоча (P)	jump about
подскачам (I)	
подстрижа (P)	cut hair
подстригвам (I)	
подтикна (P)	push, urge
подтиквам (I)	
поет	poet
поети	

пожар	fire, conflagration
пожари	
пожелая (P)	wish, desire
желая (I)	
позволя (P)	permit
позволявам (I)	
позвъня (P)	ring
звъня (I)	
поздравление	congratulation
поздравления	
поздравя (P)	greet, salute
поздравявам (I)	
познавам (I)	know
познавам (I)	recognize
позная (P)	
познавам се (I)	be acquainted
познат	acquaintance
позната	
позная (P)	recognize
познавам (I)	
поискам (P)	ask, want
искам (I)	
покажа (P)	show
показвам (I)	
покана	invitation
покани	

поканя (P)	invite
поканвам (I)	
покоря (P)	conquer
покорявам (I)	
покрай	alongside of, by
покривам (I)	cover
покрия (P)	
покривка	cover, cloth
покривки	
покрия (P)	cover
покривам (I)	
покръстя (P)	convert to Christianity
покръствам (I)	
покупка	purchase
покупки	
поле	field
полета	
полезен	useful
полезна	
политически	political
политическа	
полковник	colonel
полковници	
половина	half
полуостров	peninsula
полуострови	
полутъмнина	half darkness
получа (P)	receive
получавам (I)	
полюбопитствувам (P)	be curious
любопитствувам (I)	
полюлей	chandelier
полюлеи	
помагам (I)	help
помогна (P)	
поминък	occupation
помисля (P)	think
мисля (I)	
помня (I)	remember
помогна (P)	help
помагам (I)	
понасям (I)	endure
понеса (P)	
поне	at least
понеделник	Monday
понеже	because
понеса (P)	endure
понасям (I)	
понякога	sometimes
понятие	idea, concept
понятия	

поотпочина си (P)	rest (for a while, a little)	послужа (P)	serve
поотпочивам си (I)		служа (I)	
попитам (P)	ask	послушам (P)	listen, hear
питам (I)		слушам (I)	
поправка	repair	посока	direction
поправки		посоки	
поправя (P)	correct, repair	посоча (P)	point to
поправям (I)		соча (I)	
порасна (P)	grow up	посрещам (I)	meet
раста (I)		посрещна (P)	
португалец	Portugese	пост	position
португалци		постове	
поручик	lieutenant	поставя (P)	put on; present
поручици		поставям (I)	
поръчам (P)	order	постановка	stage setting
поръчвам (I)		постарая се (P)	do my best
посетител	visitor	старая се (I)	
посетители		постепенно	gradually
посетя (P)	visit	постоянен	constant
посещавам (I)		постоянна	
посипя (P)	sprinkle, strew	постоянно	constantly
посипвам (I)		построя (P)	construct, build
после	after, afterwards	строя (I)	
най-после	at last	постъпя (P)	act; enter
последен	last	постъпвам (I)	
последна			

потвърдя	(P)	confirm	почудя се	(P)	wonder, marvel
потвърждавам	(I)		чудя се	(I)	
потегля	(P)	travel on, start travelling	пошегувам се	(P)	joke, jest
потеглям	(I)		шегувам се	(I)	
поточе		small stream	пошепна	(P)	whisper
поточета			шепна /шептя	(I)	
потъна	(P)	sink	поща		post office, mail
потъвам	(I)		пощи		
почакам	(P)	wait	пояс		belt, zone
чакам	(I)		пояси		
почвам	(I)	begin	прав		straight, erect
почна	(I)		права		
почерпя	(P)	invite, offer	правителство		government
черпя	(I)		правителства		
почивам	(I)	rest	право		law; right
почина	(P)		права		
почивка		rest, intermission	правя	(I)	do, make
почивки			направя	(P)	
почина	(P)	rest	пратя	(P)	send
почивам	(I)		пращам	(I)	
почитание		respect	прегледам	(P)	examine
почна	(P)	begin	преглеждам	(I)	
почвам	(I)		преда	(I)	spin
почти		almost	предам	(P)	transmit; betray
почувствувам	(P)	feel	предавам	(I)	
чувствувам	(I)		предварително		in advance

предградие	suburb, ago
предградия	
предел, предели	boundary, limit
преди	before
по-преди	earlier
предизвикам (P)	cause
предизвиквам (I)	
предимно	mainly, chiefly
предложа (P)	suggest, offer
предлагам (I)	
предложение	suggestion, offer
предложения	
предпазя (P)	protect
предпазвам (I)	
предпиша (P)	prescribe
предписвам (I)	
предплатя (P)	pay in advance
предплащам (I)	
предпочета (P)	prefer
предпочитам (I)	
представа	idea, image
представи	
представител	representative
представители	
представление	presentation
представления	
представлявам (I)	represent
представя си (P)	imagine
представям си (I)	
педупредя (P)	warn
предупреждавам (I)	
преживея (P)	experience
преживявам (I)	
през	during, through
президиум	presidium
прекарам (P)	spend time
прекарвам (I)	
прекъсна (P)	interrupt
прекъсвам I)	
преместя се (P)	move (intr.)
премествам се (I)	
премиера	premiere
премиери	
препоръчан	registered
препоръчана	
пресека (P)	cross
пресичам (I)	
пресен	fresh
пресна	
пресечка	intersection
пресечки	

пресичам (I)	cross
пресека (P)	
прескоча (P)	jump over
прескачам (I)	
престоя (P)	stay, sojourn
престоявам (I)	
претъпкам (P)	pack, cram
претъпквам (I)	
преувелича (P)	exaggerate
преувеличавам (I)	
при	to, with, by, on
прибера (P)	put away
прибирам (I)	
приближа (P)	get near
приближавам (I)	
прибягам (P)	run to, resort to, have recourse to
прибягвам (I)	
привлека (P)	attract
привличам (I)	
приготвя (P)	prepare
приготвям (I)	
with /se/	prepare oneself
приема (P)	accept
приемам (I)	
признак	sign, sympthom
признаци	

приказка	story
приказки	
приличам (I)	be like, resemble
пример	example
примери	
например	for example
примеся (P)	mix
примесвам (I)	
прислужник	servant
прислужници	
прислушам (P)	auscultate
прислушвам (I)	
пристанище	port
пристанища	
пристигам (I)	arrive, come
пристигна (P)	
присъствувам (I)	be present
приятел	friend
приятели	
приятелски	friendly
приятелска	
приятелство	friendship
приятен	nice, pleasant
приятна	
приятно ми е	I'm pleased [to meet you]

пробия (P)	bring through
пробивам (I)	
провъзглася (P)	proclaim, declare
провъзгласявам (I)	
програма	program, schedule
програми	
прогрес	progress
продавам (I)	sell
продам (P)	
продавач	salesman
продавачи	
продам (P)	sell
продавам (I)	
продукт	product
продукти	
продължа (P)	continue
продължавам (I)	
прозорец	window
прозорци	
прозрачен	transparent
прозрачна	
произведа (P)	produce
произвеждам (I)	
производство	production
произнеса (P)	pronounce
произнасям (I)	
произношение	pronunciation
пролет	spring
проливен	heavy (rain)
проливна	
просвещение	education
проследя (P)	follow
следя (I)	
прост	simple
проста	
просто	simply
против	against
противен	opposite
противна	
противоаеропланен	antiaircraft
противоаеропланна	
противовъздушен	antiaircraft
противовъздушна	
противопоставя се (P)	resist
противопоставям се (I)	
процент	percentage
проценти	
процъвтя (P)	flourish
процъвтявам (T)	
прочут	famous
прочута	

проявя се (P)	manifest oneself
проявявам се (I)	
пръст	finger
пръсти	
птица	bird
птици	
публика	public
пусна (P)	let
пускам (I)	
пушка	rifle
пушки	
пчела	bee
пчели	
пък	on the other hand
пълнолуние	full moon
пълня (I)	fill, stuff, load, charge
пъпеш	canteloupe
пъпеши	
първенство	supremacy
първи, пръв	first
първа	
пържа (I)	fry
път	time
пъти	

път	trip; way, road
пътища	
пътека	path; stair-carpet
пътеки	
пътувам (I)	travel
работа	business; labor, work
работи (pl.)	things
работник	worker
работници	
работя (I)	work
радвам се (I)	be happy
зарадвам се (P)	
радост (f.)	joy
радости	
радостен	joyful
радостна	
разбера (P)	understand
разбирам (I)	
разбера се (P)	get along with, come to terms with
разбирам се (I)	
разбирам (I)	understand
разбера (P)	
разбира се	of course
разбирам се (I)	get along with, come to terms with
разбера се (P)	

разбирателство	understanding
развaля (P)	spoil, destroy
развалям (I)	
разведа (P)	take around
развеждам (I)	
развия се (P)	develop
развивам се (I)	
развържа (P)	untie
развързвам (I)	
разгледам (P)	look at
разглеждам (I)	
разговор	conversation
разговори	
разделя (P)	divide
разделям (I)	
разкажа (P)	tell (a story), narrate
разказвам (I)	
разкошен	luxurious
разкошна	
разлея (P)	spill, spread
разливам (I)	
разлика	difference
разлики	
различа се (P)	differ
различавам се (I)	
размахам (P)	wave
размахвам (I)	
разни	various, diverse
разотида се (P)	disperse
разотивам се (I)	
разпадам се (P)	fall apart
разпадна се (I)	
разписание	schedule
разписания	
разписка	receipt
разписки	
разпитам (P)	interrogate, ask
разпитвам (I)	
разположение	disposition, situation
разправя (P)	tell, explain, narrate
разправям (I)	
разпределя (P)	distribute, arrange
разпределям (I)	
разпространя (P)	spread
разпространявам (I)	
разсърдя се (P)	be angry
сърдя се (I)	
разходка	walk
разходки	
разходя се (P)	take a walk
разхождам се (I)	

разчистя (P)	clean up, clear
разчиствам (I)	
разчитам (I)	rely, count on
ракета	racket
ракети	
ракия	strong liquor
рано	early
раста (I)	grow up
порасна (P)	
ред	line; row; order
редове	
редко	rarely
редкост (f.)	rarity
редкости	
резултат	result
резултати	
рязък	sharp
рязка	
река	river
реки	
религия	religion
религий	
релса	rail
релси	
рентген	x-ray
република	republic
републики	
ресторант	restaurant
ресторанти	
рецепта	prescription
рецепти	
реша (P)	decide
решавам (I)	
риба	fish
риби	
риза	shirt
ризи	
рилски	pertaining to Rila mountain
рилска	
робство	slavery
родител	parent
родители	
роднина	relative
роднини	
Родопи	Rhodopes (mountains)
розобер	picking the roses
розов	from roses, rosy
розова	
роля	role
роли	
Румъния	Rumania

Русия	Russia
руски	pertaining to Russia
руска	
ръка	hand
ръце	
ръкавица	glove
ръкавици	
ръкомахам (I)	wave hand
ръкоплескам (I)	applause
ръчен	pertaining to hand
ръчна	
ръченица	(peasant dance)
рядък /редък	rare
рядка /редка	
с / със	by, with
салата	salad
салати	
салон	sitting room, hall
салони	
сам	alone, oneself
сама	
само	only
самолет	airplane
самолети	
сандвич	sandwich
сандвичи	
сандък	box, case
сандъци	
сбирка	collection
сбирки	
с'богом	good-bye
сбогувам се (I)	say good-bye
свадба	wedding
свадби	
сведение	information
сведения	
свет /свят	holy
света	
светлина	light
светлини	
световен	pertaining tp world
световна	
светъл	light, bright
светла	
свещ (f.)	spark plug; candle
свещи	
свиря (I)	play (an instrument), whistle
свободен	free
свободна	
свой, своя	one's own

свърша (P)	finish
свършвам (I)	
свят /свет	world
светове	
сготвя (P)	cook
готвя (I)	
сграда	building
сгради	
север	north
северен	northern
северна	
сега	now
сегашен	present
сегашна	
седем	seven
седемдесет	seventy
седемнадесет/ седемнайсет	seventeen
седми	seventh
седма	
седмица	week
седмици	
седна (P)	sit down
сядам (I)	
седянка	community working bee
седянки	
сезон	season
сезони	
секунда	second
секунди	
село	village
села	
селски	peasant
селска	
селянин	peasant
селяни	
селянка	peasant woman
селянки	
семейство	family
семейства	
сепна се (P)	be startled
сепвам се (I)	
септември	September
сервирам (I)	serve
сестра	sister
сестри	
сея (I)	sow
сив	grey
сива	
сигурэн	sure
сигурна	
сигурно	probably, certainly

сила	force, power
сили	
силен	(heavy), strong
силна	
силует	silhouette
силуети	
симфоничен	pertaining to symphony
симфонична	
син	son
синове	
син	blue
синя	
сирене	cheese
сказка	lecture
сказки	
скачка	steeple chase
скачки	
скоро	soon, recently
слаб	weak
слаба	
слава	glory
славянин	Slav
славяни	
славянски	Slavic
славянска	

слагам (I)	lay, place, put on
сложа (P)	
сладко	sweetly
сладолед	ice cream
сладък	sweet
сладка	
след	after
следвам (I)	follow, study
следя (I)	follow
проследя (P)	
слеза (P)	get off
слизам (I)	
слея (P)	fuse, merge
сливам (I)	
with /se/	unite
слизам (I)	descend, go down
слеза (P)	
сложа (P)	put on, place
слагам (I)	
служа (I)	serve
послужа (P)	
служба	service, position
служби	
служител	servant
служители	

случай случаи	case
случайност	coincidence
слушалка	receiver
слушалки	
слушам (I)	hear, listen
послушам (P)	
слънце	sun
слънца	
сляп /слеп	blind
сляпа /слепа	
слепи очи	temples
сменя (P)	change
сменям (I)	
смеся (P)	mix, mingle
смесвам (I)	
сметна (P)	figure, calculate
смятам (I)	
смисъл	thought, sense
смогна (P)	suffice, manage
смогвам (I)	
смокинк	dinner jacket
смърт (f.)	death
смяна /смена	change
смени	
смятам (I)	figure, calculate
сметна (P)	

смях	laughter
смехове	
снабдя (P)	supply, provide
снабдявам (I)	
снощи	last night
сняг	snow
снегове	
собствен	one's own
собствена	
собственик	owner
собственици	
солиден	solid
солидна	
софианец	one who lives in Sofia
софианци	
софийски	pertaining to Sofia
софийска	
соча (I)	point to
посоча (P)	
спадам (I)	fall (gradually), go down
спадна (P)	
спален	sleeping
спалня	
специален	special
специална	

спирам (I)	stop
спра (P)	
спирачка	brake
спирачки	
спирка	stop
спирки	
споглеДам се (P)	exchange glances
споглеждам се (I)	
спокойствие	quietness, calmness
спомен	souvenir
спомени	
спомена (P)	mention
споменавам (I)	
спомня си (P)	remember
спомням си (I)	
според	according to
спорт	sport
спортове	
спра (P)	stop
спирам (I)	
справя се (P)	get along, manage
справям се (I)	
спусна се (P)	let down, pull down
спускам се (I)	
сравнение	comparison
сравнения	
сребро	silver
среда	center
среди	
среден	middle
средна	
Средна гора	(mountains)
срещам (I)	meet
срещна (P)	
срещу	opposite, against
сръбна (P)	sip
сръбвам (I)	
сръбски	Serbian
сръбска	
сряда	Wednesday
стана (P)	rise, get up; become
ставам (I)	
стар	old
стара	
старая се (I)	do my best, endeavour
постарая се (P)	
статуя	statue
статуи	
стая	room
стаи	
стенен	pertaining to wall
стенна	

стигам (I)	reach, arrive	струва	it costs
стигна (P)		струва .. се	it seems (with dative)
стисна (P)	press, squise	структура	structure
стискам (I)		Струма	Struma (river)
стихотворение	poem	студ	cold
стихотворения		студове	
сто	hundred	студен	cold
стоваря (P)	unload	студена	
стоварвам (I)		стъклен	pertaining to glass
стока	merchandise	стъклена	
стоки		стълб	column, pole, pillar
стол	chair	стълбове	
столове		стълба	ladder,
столица	capitol	стълби	stairs
столици		стъпя (P)	step, set foot on
стомах	stomach	стъпвам (I)	
стомаси		стърпя се (P)	restrain, hold in
стопанство	farm, economy	стърпявам се (I)	
стопанства		супа	soup
стоя (I)	stay, stand	супи	
страна	side; country	сутрешен	morning
страни		сутрешна	
страхопочитание	veneration	сутрин (f.)	morning
страхувам се (I)	be afraid of	сутрини	
строя (I)	construct, build	сух	dry
построя (P)		суха	

сухар	rusk
сухари	
сцена	stage
сцени	
счупя (P)	break
счупвам (I)	
събера (P)	gather, assemble
събирам (I)	
събота	Saturday
събрание	assembly
събрания	
Народно събрание	National assembly
съвпадение	coincidence
съвпадения	
съвсем	completely
съгласен	agreeing with
съгласна	
съглася се (P)	agree
съгласявам се (I)	
съдържание	context
съединя (P)	unite
съединявам (I)	
съжаление	regret, pity
съжаля (P)	be sorry
съжалявам (I)	
създам (P)	create
създавам (I)	
съм	I am
съмнение	doubt
съмнения	
съобща (P)	let know, inform, notify
съобщавам (I)	
съпруга	wife
съпруги	
сърбин	Serb
сърби	
Сърбия	Serbia
сърдечен	hearty
сърдечна	
сърдя се (I)	be angry
разсърдя се (P)	
сърце	heart
сърца	
състав	cast
състави	
състезание	race, competition
състезания	
същ	same
съща	
също	also, too; (with neg.) either

сядам (I)	sit down	тежък	heavy
седна (P)		тежка	
сянка	shade, shadow	телеграма	telegram
сенки		телеграми	
		телефон	telephone
тази (f.)	this	телефони	
така /тъй	so, in such a manner	телефонирам (I)	telephone
такси	taxi	телешко (месо)	veal
таксита		тема	theme
такъв	such	теми	
такава		температура	temperature
такива (pl.)		температури	
там	there, over there	тенис	tennis
танк	tank	тераса	terrace
танкове		тераси	
танц	dance	тесен	narrow
танци		тесна	
танцувам (I)	dance	техник	mechanic
татарски	pertaining to tatar	техници	
татарска		технически	technical
татко	dad	техническа	
творчество	creation, production	течащ /текущ	running, flowing
те	they	течаща /текуща	
театър	theatre	тиква	pumpkin
театри		тикви	

тип	type
типове	
типичен	typical
типична	
тишина	silence
това	this, that
тогава	then
този	this
тази	
той	he
толкова	so
тон	tone
тонове	
топка	(round) ball
топки	
топъл	warm
топла	
торба	bag
торби	
точно	exactly
тракам (I)	clatter
тракна (P)	
трамваен	pertaining to streetcar
трамвайна	
трамвай	streetcar, trolley
трамваи	
трапезария	dining room
трапезарий	
трая (I)	last
трева	grass, herb
треви	
трети	third
трета	
три	three
трибуна	rostrum, platform
трибуни	
тридесет /трийсет	thirty
тринадесет / тринайсет	thirteen
тропам (I)	knock, rap
тропна (P)	
тротоар	sidewalk
тротоари	
труд	work, labor
трудове	
трудовак	drafted worker
трудоваци	
тръгна (P)	leave, depart
тръгвам (I)	
трябвам	be necessary
трябва	it is necessary
тук /тука	here

турски	Turkish
турска	
Турция	Turkey
турчин	Turk
турци	
туршия	pickles
турший	
тухла	brick
тухли	
тъй като	since, because
тъка (I)	weave
тъкмо	just
тълпа	crowd, throng
тълпи	
тъмен	dark
тъмна	
тъмнина	darkness
търговец	business man, tradesman
търговци	
търговия	trade
търговски	pertaining to trade or commerce
търговска	
търпение	patience
тютюн	tobacco
тютюни	
тя	she

уговоря (P)	talk over, stipulate
уговарям (I)	
удавя се (P)	be drowned
удавям се (I)	
удобно	confortably
удобство	comfort
удобства	accomodations
удоволствие	pleasure
удоволствия	
улица	street
улици	
ултиматум	ultimatum
ултиматуми	
умора	fatigue
унеса се (P)	be lost in reverie
унасям се (I)	
университет	university
университети	
униформа	uniform
униформи	
унищожа	destroy
унищожавам	
уплаша се (P)	be alarmed, fear
плаша се (I)	
употребя (P)	use, employ
употребявам (I)	

управител	prefect, ruler	уча (I)	study
управители		училище	school
управление	government, administration	училища	
управлявам (I)	rule	учител	teacher
упътя се (P)	take direction to, make for	учители	
упътвам се (I)		учтив	polite
урок	lesson	учтива	
уроци		учтивост (f.)	politeness
усетя (P)	feel	учтивости	
усещам (I)			
усилие	effort	факт	fact
усилия		факти	
услужа (P)	do a favor	фасул	beans
услужвам (I)		февруари	February
усмихна се (P)	smile	феодален	feudal
усмихвам се (I)		феодална	
успея (P)	succeed	физически	physical
успявам (I)		физическа	
успокоя (P)	calm, quiet	флота	fleet, navy
успокоявам (I)		флоти	
успявам (I)	succeed	фоайе	foyer
успея (P)		фоайета	
утре	tomorrow	фраза	phrase
утро	morning	фрази	
ухо	ear	французин	frenchman
уши		французи	

френски	French
френска	
фризьор	hairdresser
фризьори	
фурна	oven
фурни	
футбол	soccer
хазайка	landlady
хазайки	
хайде	come on, let's
хали (pl.)	market stalls
хан	inn; Khan
ханове	
ханче	little inn
ханчета	
хапна (P)	get a bite
хапвам (I)	
хареса се (P)	it suits,-pleases
харесва се (I)	
харесам (P)	like
харесвам (I)	
хартия	paper
хартии	
хвана (P)	catch
хващам (I)	

хвърля (P)	throw, cast
хвърлям (I)	
хиляда	thousand
хиляди	
хладен	cool
хладна	
хлътна (P)	sink, cave in
хлътвам (I)	
хляб	bread
хлебове /хлябове	
ход	pace, walk; speed
/ходове/	
ходя (I)	go (on foot)
хора (pl.)	people
хоризонт	horison
хоризонти	
хоро	(circle dance)
хора	
хотел	hotel
хотели	
храм	church
храмове	
храна	food
храни	
храня се (I)	eat
нахраня се (P)	

христианство	Christianity
хубав	pretty, nice
хубава	
хубаво	beautifully
художествен	pertaining to art
художествена	
художество	art
хумор	humor
хълм	hill
хълмове	
цар	Tsar
царе	
царевица	cob corn
царевици	
царски	pertaining to Tsar
царска	
царство	kingdom
царства	
цвете	flower
цветя	
цвят	color
цветове	
целзий	centigrade
целина	celery

цена	price
цени	
централа	Central
центнали	
център	center
центрове	
церемониален	ceremonial
церемониална	
циментирам (I)	cement
цял /цел	whole, all
цяла	
чак до	all the way to
чакам (I)	wait
почакам (P)	
час	hour; class
часове	
часа	o'clock
часовник	watch, clock
часовници	
част (f.)	part
части	
частен	private
частна	
чаша	drinking glass
чаши	

че	that
чело	forehead
чела	
на чело	at the head
черво	hose; intestine
черва	
червен	red
червена	
черен	black
черна	
черква	church
черкви	
черковен	ecclesiastic
черковна	
черпя (I)	invite, offer
почерпя (P)	
честито	congratulations
често	often
чета (I)	read
четвърт	a fourth
четвърти	fourth
четвърта	
четвъртък	Thursday
четири	four
четиридесет /	forty
четиресет	
четиринадесет /	fourteen
четиринайсет	
чешма	fountain, faucet
чешми	
чин	milit. rank; desk
чинове	
чиния	plate
чиний	
чиновник	official, clerk
чиновници	
чист	pure, clean
чиста	
читалище	library
читалища	
чичо	uncle
чичовци	
член	member
членове	
човек	man, person
/човеци/	
чорап	sock,
чорапи	
чувам (I)	hear
чуя (P)	
чувство	feeling
чувства	

чувствувам се (I)	feel
почувствувам се (P)	
чудесен	wonderful
чудесна	
чудно	amazing
чудя се (I)	wonder, marvel
почудя се/ очудя се (P)	
чужбина	abroad
чужд	somebody else's, foreign
чужда	
чужденец	foreigner
чужденци	
чуждестранен	foreign
чуждестранна	
чукам (I)	knock, pound, drive in
чукна (P)	
чушка	pepper
чушки	
чуя (P)	hear
чувам (I)	
шапка	hat
шапки	
шашарма	confusion
шегувам се (I)	joke
пошегувам се (P)	
шепна /шептя (I)	whisper
пошепна (P)	
шепот	whisper
шептя /шепна (I)	whisper
пошепна (P)	
шест	six
шестдесет /шейсет	sixty
шести	sixth
шеста	
шестнадесет / шеснайсет	sixteen
шивач	tailor
шивачи	
широк	broad, wide
широка	
шише	bottle
шишета	
шишенце	small bottle
шишенца	
шия (I)	sew
шосе	road
шосета	
шофьор	driver
шофьори	
шум	noise
шумове	

щастлив	happy
щастлива	
щастливец	happy man
щастливци	
щат	state
щати	
ще	will (particle for future)
щом	as soon as, as
ъгъл	corner
ъгли	
Югославия	Jugoslavia
южен	southern
южна	
юли	July
юнак	hero
юнаци	
юни	June
я	her, it
явно	openly
явя се (P)	appeare
явявам се (I)	
ягода	strawberry
ягоди	
яд	anger, rage
ядове	
ядене	eating, meal
яденета	
яйце	egg
яйца	
ям (I)	eat
Янтра	Yantra (river)
януари	January
ясен	clear, serene
ясна	

Index to Grammatical Notes

- /a/ 843
- Adjective 88-91
  - Formation 534-539
  - /-(e)n/, /-Ĭ(e)/ 535-536
  - /-en/ 536
  - /-ski/ 537
  - /-ov/, /-ev/, /-Ĭev/ 537-538
  - /-in/, /-Ĭin/ 538-539
  - With article 362
  - Verb, adjective and noun relationship 674, 676-677
  - /po/ comparative 90-91
  - /nay/ superlative 90-91
  - /kakef/, /nyakakef/, /nikakef/, /koy/, /čiy/ 340
  - /takef/ 201, 311
- Adverbs 90-91, 399-340
  - /po/ comparative 90-91
  - /nay/ superlative 90-91
- /ako/ 95, 464-471, 844
- /ala/ 843
- Alphabet
  - cyrillic 16-17, 22, 82-87
  - transcription 16-17
- /ami/ 843
- Article 41-45, 48, 87-88, 362-368, 371-373
- /broy/ 643
- /cifra/ 644
- Clause Connectives and clause introducers 843-845
  - /da/ 95
  - /ako/ 95
  - /če/ 202-203, 844
  - /neka/ 340
- /če/ 202-203, 844
  - /tay če/ 844
- /čestito/ 421
- /čislo/ 644
- /da/ 95, 203, 340, 375, 442-443, 760-764, 843-844
  - /bez da/ 243, 815, 844
  - /če da/ 844
  - /kak da/ 844
  - /predi da/ 821, 843
  - /za da/ 249, 817, 844
- /dano/ 764
- /hayde/ 763
- /i/ 843
- /k-/ formative 309-311, 339-340
- /kato/ 844
  - /do kato/ 243, 816, 844
  - /slet kato/ 249, 822, 844
  - /tay kato/ 844
- /li/ 48-49, 309, 844
  - /nali/ 309
  - /dali/ 309

- /nedey/ 762
- /neka/ 340, 764
- /ni-/ prefix 339-340
- /no/ 843
- /nomer/ 644
- Noun
  - Formation
    - Compounds 779
    - Extensions (suffixes) 42, 364, 780-797
    - Ending after numbers 277-278, 364-373
    - Vocative 311-312, 366-373
    - Plural 87-88, 362-373, 420
    - Verb, adjective and noun relationship 674, 676-677
    - Verbal noun in /-ne/ 420, 786
    - Noun in /-nie/ 421, 793
    - Stress 42
  - Gender 42-43, 361-362
  - Loans 778-779
  - Nouns referring to things numbered 643-644
- Numbers 578-582
  - Cardinal 12 (1-10), 148 (11 on), 578, 580-582
  - Adjectival numbers 242, 276, 579-582
    - Ordinals 242 (1-10), 276 (11 on), 579-582
    - Numerical adjectives 579-582
  - Nominal numerals 277, 579
  - Nouns with numbers 277-278
- /nya-/ prefix 311, 339-340
- /obače/ 843
- Phonology 413-420
  - Phonetic variation 413 (see also Pronunciation)
  - Loss 413-416
    - Loss of /y/ after /i e/ 88,93
    - Moveable vowel 87, 90, 414
    - Loss in clusters 414
    - Loss in roots 415-416
  - Change of position 416
  - Replacement 416-420
    - e/ya alternation 14, 90, 417
    - Voiced/Voiceless alternation 44-45, 195-197, 417
    - Vowel replacement in roots 418-419
    - Y replacements 95, 251, 254, 419
    - I, E replacements 419-420
  - /v/, /s/ 98-99
- Prepositions 243-249, 444-446, 815-824, 844
  - Simple
    - /bez/ 243, 815
    - /v/ 98-99, 244, 815
    - /vez/ 815
    - /verxu/ 815
    - /do/ 243, 816
    - /za/ 249, 816
    - /sad/ 817
    - /iz/ 244, 817
    - /kray/ 817
    - /kum/ 817
    - /meždu/ 817
    - /na/ 245-246, 817-818
      - replaced by dative pronoun 146

- Prepositions (continued)
  - /nad/ 818
  - /okolo/ 818
  - /osfen/ 818
  - /ot/ 246, 819
  - /po/ 247, 819-820
  - /podir/ 820
  - /pod/ 248, 820
  - /pred/ 821
  - /predi/ 821
  - /prez/ 248, 821
  - /pri/ 248, 821
  - /protiv/ 821
  - /s/ 98-99, 249, 822
  - /sled/ 249, 822
  - /u/ 822
  - /črez/ 822
  - Compound 823-824
    - /vmesto/ 823
    - /fsred/ 823
    - /vepreki/ 823
    - /do samoto/ 823
    - /do zred/ 823
    - /za pod/ 824
    - /zarad/, /zaradi/ 823
    - /izven/ 823
    - /izodzad/ 823
    - /izmeždu/ 823
    - /is pod/ 823
    - /ot kam/ 824
    - /otnosno/ 823
    - /pokray/ 823
    - /pomeždu/ 823
    - /poradi/ 823
    - /spored/ 823
    - /sreštu/ 823
- Pronoun
  - Personal 143-147, 337-339
    - Subject pronouns 143-144, 339
      - Contrastive use 46
    - Accusative pronouns
      - Long (stresses) 337-339
      - Short 144-145, 337-339
        - Stressed after /ne/ 96
    - Dative pronouns 145-147, 337-339
      - Stressed 146
    - Reflexive 144-145, 338-339
  - Pronominal Adjectives
    - Personal 201-202
    - Demonstrative
      - /tozi/ 44, 200-201
      - /tova/ 201
- Pronunciation 14-21, 36-41, 80-87
  - Transcription 16-17
  - Vowels 18-20, 80-81, 413
  - Diphthongs 81-82
  - /yo/, /yu/
    - e/ya alternation 14, 90, 417
  - Consonants 31-41, 195-197, 413
    - Clusters 40-41, 195-197
  - Stress 20
    - Stress units 41
  - Pitch 20
- Questions 48-49, 309-311, 844
- /s/ 98-99
- /štom/ 844

/t-/ formative 44, 200-201, 311

Time 582-584
  Time within the day 582-583
  Time of the day 583
  Time by the day 583
  Time by the year 584
  Days of the week 308, 584
  Months 194
  Holidays 584
  Personal days 584

/-to/ suffix 310-311, 844

/v/ 98-99

Verb
  Formation 251, 728-740
    Prefix 250-254, 495-504, 674-675 (exx. 504-513, 539-542, 584-590, 612-619, 645-651)
      /po/ perfectiviser, 'a little bit' 141, 250
      /rea/ pronunciation 196
    Root 251, 728-729
    Stem extension 251-254, 728-729, 779
    Stem formative suffix 251-254, 728-740
      Verb types -
      a 45, 95-96, 733, 734
      e/a 282-284, 733, 735
      e/a/e 733, 735
      e/a/a 733, 736
      Ye/a 733, 736
      °/Ye/a 733, 736
      i/a 733, 736
      e 93-96, 733, 737
      e/o 313, 734, 737
      e/o/° 312, 734, 738
      Ye/o 734, 738
      Ye/(e) 734, 738
      e/° 284, 734, 739
      e/ya 283-284, 734, 739
      i 91-93, 95-96, 734, 740
      i/ya 734, 740
      /bede/ 46-47, 313-314, 740
        Present stressed after /ne/ 96
      /šte/ 97, 760-761, 763-764

  Relation of perfective and imperfective stems 250-254
  Endings 251, 728-740
    Present-dependent 45, 91-96, 131-132
    Perfective past 133-136
    Imperfective past 134-136
    Imperative 197-200, 420, 737, 739, 763
      Negative 200
    Present active participle 611
    Present passive participle 698
    Appositional participle 644-645
    /l/ participle 136-140, 759
    Past passive participle 373-374
    Verbal noun in /-ne/ 420
    Infinitive 762
  Verb, adjective and noun relationship 674, 676-677
Verb phrases, review 759-763
  Phrases with /l/ participle 442-444

Verb (continued)
        Perfect/indefinite past 136-141, 442, 759
        Future perfect 443
        Pluperfect 443, 759
        Conditional 443, 759
    Phrases with /šte/ 95, 97-98, 465, 760-761
        Future 97-98, 132-133
  Impersonal Verbs
    With /se/ 278-282
    With dative 375
    /ima/ 142, 762-763
    /može/ 141-142
    /nyama/ 142, 761
    /tryabva/ 141-142
  Reflexive verbs 278-282
  Defective verbs 142, 202, 278-282
    /boli/ 142
    /vali/ 202
    /struva/ 282
    /nedey/ 375, 762
    /hayde/ 763
  Aspect 131-141, 200
  Subjects and objects 47-48
  Negative 21, 96, 97
    Double 96
  Prepositions with verbs 444-446
  Conditional sentences with /ako/ 464-471
  Present tense = English perfect 47
  Second person singular - familiar 45
  /l/ participle in a wish 514

☆ U.S. GOVERNMENT PRINTING OFFICE : 1961 O - [illegible]